haymo sup a
.96.
pocal[9] xvi.

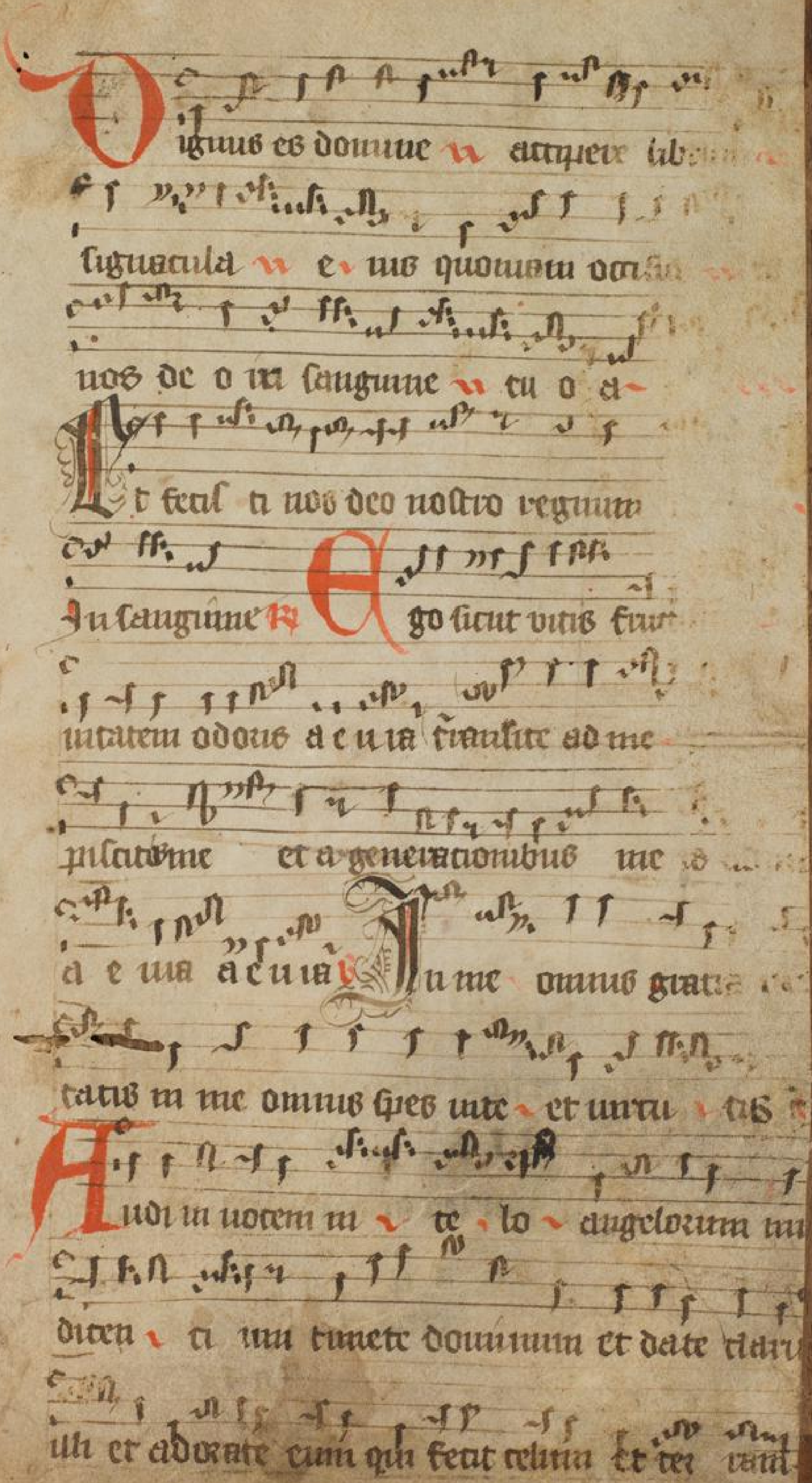

Pertinet ad conventum fratrum ordinis sancte crucis in Dusseldorp

B 86

l Egimus in ecclesiastica
hystoria beatum iohan
nem a domiciano im
piissimo cesare in pathmos in
sula relegatum exilio deportatum
metallo dampnatum ob inexpugnabi
lem ewangelii predicationem: ut i
bi forsitan secreta marmorum vel
terras fodiens aut hiis similibus
preceptis deserviret temporalibus: si
cut legimus factum in passionibus
sanctorum martirum. Ubi quanto magis
putabatur vinciri custodia humana:
tanto magis metas humanitatis
transcendens meruit videre celestia.
Et cui terra negabatur spacia ter
rarum extendere: secreta sunt concessa
penetrare celestia. Et quanto magis
destitutus est humano solatio: tanto
ei affuit divinum. Ibique meruit
videre hanc prophetiam de statu presentis
et future ecclesie: que inter ceteros novi
testamenti libros prophetia nominatur:
sicut in consequentibus dicitur. beatus qui
legit verba prophetie huius. Sed quanta
distantia est inter hanc prophetiam et eam
que revelata est ante adventum domini: quanta
distantia est inter servum et dominum. inter
legem et ewangelium. inter deum et ho
minem: quia quod illi cernebant a longe
venturum: hoc iste iam ex parte mani
festa factum. et in presenti faciendum
ostendit. Nam sicut beatus iohannes
baptista idcirco maior habetur omni
bus prophetis. quia quem illi predixerunt. iste
digito demonstravit: ita et hec pro
phetia maior est omnibus. quia ea que
antiqua prophetia revelanda predixit. hec
revelata ostendit. In hac autem reve
latione mistica nil hystoricum est accipien
dum: quod ipsa verba si subtiliter inspi
ciuntur: docere probantur. Neque enim hoc
fieri potest. ut pauca e multis dicamus.
quod videlicet viderit equos in visione:
quorum ascensores haberent loricas
igneas. et iacinctinas et sulphure
as. Tria namque genera visionum pa
tres nostri intelligenda dixere. Pri
mum scilicet corporale: sicut videmus
per oculos corporis celum et terram. sole
et lunam. ceteraque huiusmodi. Secun
dum spirituale: quod fit in extasi id est
in excessu mentis. sive vigilantibus si
ve dormientibus viris: quando non
res corporales. sed similitudines rerum cor
poralium intuentes. futura ibi perspiciunt
misteria. Quod genus visionis commu
ne est iustis et reprobis: sicut nabu
chodonosor vidit lapidem precisum
de monte sine manibus: et sicut pha
rao septem boves crassos. septemque
spicas plenas et cetera. Sed uterque
quod viderunt non intellexerunt: nisi et ille
daniel et iste ioseph misterium visi
onis revelasset. Nec mirum si re
probi in hiis obscuritatibus solutione
indigeant: cum etiam daniel non intel
ligens quid significarent quatuor venti
qui pugnabant in mari magno. ac
cesserit ad unum de astantibus. et quesie
rit ab eo de hiis omnibus. Tercium genus
est intellectuale. quod non fit per corporales
res. neque per similitudines: sed ipsa
veritas in mente manifestatur viden

Pertinet ad conventum fratrum ordinis sancte crucis In dusseldorp

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Incipit exposicio domini haymonis in librum apocalipsis · Liber primus

Legimus in ecclesiastica hystoria · beatum
iohannem a domi
ciano impijssimo
cesare · in pathmos
insula relegatum ·
exilio deportatum · metallo dampna
tum · ob insuperabilem ewangelij predi
cacionem · ut ibi forsitan secreta
marmorum uel terram foderet · aut
hijs similibus preceptis deseruiret
inperialibus · sicut legimus factum in
passi[illegible] sctorum martirum · Ubi
quantomagis putabat inimicus cristo
dia humana · tanto magis metas
humanitatis transcendens · meruit
videre celestia · Et cui certa nega
bat spacia terrarum extendere · secre
ta sunt concessa penetrare celestia ·
Et quantomagis destitutus est humano
solacio · tanto ei affuit diuinum in
sbicus meruit videre hanc prophetiam
de statu presentis et future ecclesie · que
inter reliquos noui testamenti libros
prophecia nominatur · sicut in consequentibus
dicitur · beatus qui legit uerba prophe
cie huius · Sed tanta distancia est inter
hanc prophetiam et eam que reuelata
est ante aduentum domini · quanta distancia
est inter seruum et dominum · inter legem
et ewangelium · inter deum et hominem ·
quia illi cernebant quod alonge ventu
rum · hoc iste iam ex parte maxima
factum · et in presenti faciendum ostendit ·
Nam sicut beatus iohannes baptista
idcirco maior habetur omnibus prophe
tis · quia que illi predixerunt · iste digi
to demonstrauit · ita et hec prophe
cia maior est omnibus · quia ea que antiqua
prophecia reuelanda predixit · hec reue
lata ostendit · In hac autem reuela
cione nichil historicum est accipiendum ·
quod ipsa verba sic subtiliter insinuant ·
doctores pluuntur · Neque enim hoc fieri pot
ut pauca e multis dicamus · quod vide
tur uerat equos in visione · quorum
ascensores haberent loricas igne
as et iacintinas et sulphureas ·
Tria namque genera visionum · prebis
nobis intelligenda dixere · Primum
scilicet corporale · sicut videmus per
oculos corporis celum et terram · solem
et lunam · ceteraque huiusmodi · Secundum
spirituale · quod fit in extasi · id est in
excessu mentis · siue vigilantibus siue
dormientibus viris · quando non res
corporales · sed similitudines rerum cor
poralium intuetur · futura ibi presagiunt
misteria · Quod genus visionis · tociens
est iustis et reprobis · sicut nabucho
donosor uidit lapidem precisum de mon
te sine manibus · et sicut pharao sep
tem boues crassos · septemque spicas ple
nas et cetera · Sed uterque quod viderint
non intellexit · nisi et illi daniel · et
isti ioseph misterium visionis reuelas
set · Nec mirum si reprobi in hijs obscu
ritatibus solucione indigeant · cum etiam
daniel non intelligeres quid significa
ret quatuor venti qui pugnabant in
mari magno · accessit ad unum de
astantibus · et quesiuit ab eo de hijs om
nibus · Tercium genus est intellectuale · quod
non fit per corporales res · neque per
similitudines · sed ipsa ueritas in
mente manifestatur uidentibus · quod prope
electorum est · Tali modo locuti sunt prophe
te · quia ea que dicebant · uidebant et in
telligebant · Unde et videntes appel
labantur · iuxta quod libri regum hystoria
manifestat dicens · qui enim propheta di
citur hodie · olim appellabatur videns ·
Unde prophetie que ab ipsis prophetis
videbantur · visiones dicuntur · unde
est visio ysaye · visio amos et cetero
rum · Et quia ista intellectualis est · idcirco
utique subtilior aliis habetur · Hoc
genere visionis locutus est iohannes ·
diuinitus sibi dum in mente tanta osten

Tria genera visionum
1
2
3.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

sa sunt sacramenta. Facta est autem
hec ipsa reuelatio per angelum:
sed ipse angelus figuram christi tenuit
qui loquebatur per illum: sicut et
ille qui olim moysi loquebatur.
Unde idem moyses aliquando dicit
deum ad se locutum fuisse: aliquando
uero angelum. ¶ Apocalipsis
ihesu christi. Planior esset sensus
si dixisset adiuncto uerbo: hec est
apocalipsis. Sed huiusmodi locu
tionis qui cum diminutione uerbi
fit: frequenter inuenimus in diuinis
scripturis. Unde nec salomon
ait: hec sunt parabole salomonis. aut
hec sunt uerba ecclesiastes: sed tantum
parabole salomonis. et uerba ecclesias
tes regis ierusalem. Sic etiam ysayas
dicit: visio ysaye. absque ullo ad
minculo uerbi: sic et reliqui. Ta
liter autem loquentes: subaudiciones ne
cessarias tales sententias docuerunt.
Verbi gratia. Cum legimus apocalip
sis ihesu christi: subaudiendum est. hec
est. Est autem apocalipsis grecus ser
mo: et latine dicitur reuelatio siue
manifestatio: eo quod in ea status prese
tis et future ecclesie beato iohanni
et in illo ecclesie sit manifestatus.
¶ Quam dedit illi deus pala
facere seruis suis. Et hoc apcius
esset: si dixisset quam. Sed et hic
modus locutionis sepe fit in scrip
turis. Unde est. Bonum certamen
certaui: pro eo quod est. bono certami
ne certaui. Hec autem reuelatio ip
sius est domini ihesu christi: quam a deo ac
cepit: ut sua reuelatione manifes
ta faciat seruis suis: que oportet
fieri cito. Sed in hiis uerbis utra
que eius natura designatur: diuina

scilicet per hoc quod ipse cum patre
et spiritu sancto cuncta reuelat myste
ria: humana autem in hoc quod non solum
a patre et spiritu sancto. sed etiam a se ipso
accepit: ut sua reuelatione mani
festaret seruis suis que oportet
fieri cito. Deus enim in hoc loco to
ta trinitas intelligitur: a qua acce
pit ipse homo assumptus a uerbo dei:
ut ista mysteria suis reuelaret
seruis: ubi etiam ipsa forma serui
dominus predicatur seruorum. Seruis su
is ea manifestauit. id est preceptis
sua sequentibus: quibus [illegible]at.
Cum feceritis omnia que precepero vobis:
dicite serui inutiles sumus. Non
enim seruis mosayce legis id est iu
deis. non mundane sapientie phi
losophis dedicans: sed gratie diuine
subiectis: reuelatio celestis ape
ritur. Hinc dominus in ewangelio
dicit. Confiteor tibi pater domine:
quia abscondisti hec a sapientibus
et prudentibus: et reuelasti ea par
uulis. ¶ Que oportet fieri
cito. In hiis verbis duo compre
henduntur: ut ea scilicet que timenda
sunt cito accipiant terminum: et
et ea que inchoanda sunt cito su
mant initium. Ista tamen nequaquam
fine accepturi sunt. Unde nec
metuenda sunt tormenta que transeunt:
sed ea metuenda que in eternum perseue
rant. Nec gaudia fugitiua sunt
appetenda: sed iugi statu perma
nentia. Cito: id est in presenti tempo
re. Omne enim tempus presentis vite
comparatum eternitati: quasi unius hore
pusillimum est momentum. Unde
et idem iohannes in epistola sua dicit
de hoc longissimo tempore.

Apocalipsis. reuelatio

filioli: nouissima hora est.
Reuelat ergo xpistus iohanni id
quod est eterne sue. et ea que cito transeunt
et ea que cito adueniunt: ut dum se
temporaliter cernit affligi uel pros-
perari: cogitet breuitatem istius
temporis. et quam velociter transeunt
gaudia et tribulationes in tempo-
re: et quam velociter appropinquet ea
que sine fine mansura: at per
hoc nequaquam malorum prosperitatibus
inuideat. sed potius in suis aduer-
sitatibus gaudeat. ¶ Et signi-
ficauit [redacted] Hoc loco significauit
non ab ostensione. sed a signo
positum intelligere debemus: et
hoc esse dictum significauit. quod est
sigillauit. Signum enim dicitur sigil-
lum. Quo in loco questio oritur:
quare hoc dicatur: cum in sequentibus
inueniamus dictum iohanni ab ange-
lo. ne signaueris uerba libri huius.
Sed sciendum est quod sacra scriptura
impiis signo clauditur. fidelibus
aperitur. Non enim propter fideles ser-
uos: sed propter fures et latrones di-
uicie sub signaculo clauduntur.
Sed dicendo ergo significauit:
et infidelibus claudi. et fidelibus
spirituali exercitio docuit aperiri.
Unde et danieli dicitur. Vade:
quia clausi sunt. signatique sermo-
nes: usque ad tempus prefinitum.
¶ Mittens per angelum suum ser-
uo suo iohanni. Iste angelus in fi-
gura xpisti apparuit beato iohanni.
Quia enim cum patre et spiritu sancto filius
unus est deus omnia reuelabat: utique et
angelum illum repleuit: atque in illius
corde habitans. per eum locutus est io-
hanni. Ipse autem iohannes figuram

eccle[sie] tenet: sicut in sequentibus vide-
bimus. Cum xpistus sicut dictum est non
in sua natura. sed per angelum appa-
ruit: sicut olim fecit patribus. Ex-
pleto enim ministerio propter quod venerat
usque est etiam ab hominibus quam diu oportu-
it: donec quadragesimo die ascen-
dit in celum. non deinceps per eam
substantiam quam suscepit a nobis ap-
parere voluit. Unde non corporalem
eius presentiam debemus requirere: sed po-
tius credere eum esse ubique in diuina ma-
iestate. Totus itaque filius dei per
diuinitatem erat in angelo: totus cum
patre et spiritu sancto consistebat in celo.
Quod nulli alii posse tribuitur: nisi
illi incorporee et simplici nature.
que tota in celis reperitur: tota in terris.
tota sine loco in loco. tota sine parte
in partibus. Non est autem mirum si post
eius incarnationem. angelus apparens
similis filio hominis dicatur. sicut in
consequentibus inuenimus: cum etiam
angeli qui multo ante eius aduentum
sanctis patribus apparuerunt viri voca-
buntur. Quo in loco dicit beatus aut-
bertus ambrosius. Credi etiam potest beato
paulo apostolo dominum post suam ascen-
sionem non in sua natura apparuisse.
sed potius per angelum: tantum in
ea forma in qua recognosci ab ho-
minibus solet. Quod hinc etiam probari
potest: quia si beatus paulus nuper conuer-
sus in sua eum substantia vidisset:
consequens esset. ut pre omnibus dilecto dis-
cipulo sibique ab adolescentia dicato.
non per angelum. sed per semetipsum
appareret. Quod dicit mittens per
angelum suum seruo suo iohanni: mo-
rem scriptorum prima tenet: qui in suis
dictis. fit de se quasi de alio loqui-
tur. Unde est. Vir erat in terra

Nota sic dicit autbertus ambrosius
sic etiam aug. in mirabilibus 4 [?]
Ieronimus eusebius

hus noie iob: et cetera usque rece
dens a malo. Et erat moyses
vir mitissimus super oes. qui mora
batur in terra. Et idem iohanes sepe
in ewangelio suo. Hic est discipu
lus ille: quem diligebat ihus. Qui
testimonium phibuit uerbo dei: et
testimonium ihu xpo. Perhibuit
testimonium uerbo dei iohanes: cum
dixit. In principio erat uerbum:
et oia per ipm facta sunt: et erat
lux vera que illuiat oem hoiem et
cetera. que in eodem loco. de diuini
tate uerbi sequitur. Perhibuit tes
timonium ihu xpo cum dixit: et uer
bum caro factum est: et habitauit
in nobis. Non tamen diuidimus
psona cum ista dicimus: sed utraque
ostendimus naturam. Quod uero ait.
in hys quecumque vidit: submitel
ligendum est quicquid de incarnato de
i uerbo. siue in diuinitate. siue
in humanitate cognouit. Aliud
vero uidit oculis corporeis: atque
aliud oculis mentis. Oculis men
tis uidit diuinitatem: oculis corpo
reis humanitatem. Vidit enim an
te oia secula a patre genitum: cum patre
oia fecisse. Vidit in fine tempo
natum ex matre pro nra salute. de
inde passum. a iusto hoie sepul
tum. a mortuis resuscitatum: atque
in dextera patris subleuatum. deinde
ad iudicium uenturum. Vidit ita
que hec oia: et testimonium phibu
it: et scimus quod uerum est testimoni
um eius. Sed quod fecit iohanes:
hoc etiam facit cotidie ecclia. cuius
membrum ille fuit: et in cuius figu
ra hanc apocalipsim vidit: a
cuius ore testimonium illius non rece

dit. quia indesinenter doctrinis il
lius insistit. Beatus qui legit
et qui audit uerba phetie hu
ius: et seruat ea. que in ea
scripta sunt. Tempus enim prope est.
In hys illis duorum ~~per~~ ordi
nes comprehenduntur. doctorum uide
licet qui legunt et alys exponunt:
et auditorum qui audiunt et retinent.
et opere pficiunt ea que in ea scrip
ta sunt. Licet enim hic liber multa
habeat in se pfunda misteria:
tamen multa sunt ibi. que etiam ad
litteram custodita. [redacted] utili
tate et salutem pstant suis obser
uatoribus. Seruat autem ea que in ea
scripta sunt. qui fidem xpi et ec
clesie non uiolat: qui cauet phi
bita. et implent iussa: metu
unt innata supplicia. amat p
missa celestia. Ymo autem liqui
do colligitur: quante sit auctorita
tis. quante que excellentie: cum inter
oes libros noui testamenti. hic
solummodo phetia noiatur: quam
qui obseruauerit: beatus esse phibe
tur. Ad quod et subiungit. Tem
pus enim prope est: iudicij scilicet: quan
do redditurus est unicuique iuxta o
pera sua. Ac si dicat. Felix qui
fidei sacramentis imbutus. et que
in hys iubentur: custodit: et qui
phibentur non psumit: quia et ob
seruationis tempus non longas
moras inceciit. et retributio
nis dies quodammodo in ianuis
consistit. Johanes septem
ecclesys que sunt in asia. Asie
due sunt: maior scilicet et mi
nor. Que minor in sorte ue
nit bto iohani: in qua sunt septem

ciuitates metropolitane: q̄
tñ caput ē ephesus. Sed cū
maior in minori uigitur: pe
ne medietatē mūdi occupat.
Huic tamē regioni deus om
potens. per suā miam ꝓpo
suit ꝑdicatorē btm̄ iohanē:
et ideo ille spealit' ecclesijs a
sye. suā dirigit ꝓpheciā. Ve
rū qd' loquitur septē ecclesijs
asye: utiqȝ oī ecclīe dicit. Que
cū una sit: septenario nume
ro cōprehēditur: quo sepe so
let uniuersitas designari. Iux
ta illud. Septies in die laudē
dixi tibi: uel ꝓpt' inumeā do
na q̄ ꝑcipit a spū sc̄o. Qm̄
cū sit unꝰ spūs replens orbē
terrarū. id ē uniusam ecclīam:
dicit' eciā septiformis a ꝓpha
sup dnm̄ requieuisse ꝓpter sep
tē id ē multiplicia sua dona q̄
ꝓstat fidelibꝰ. Una ē itaqȝ ec
clesia: sicut unꝰ ē spūs. Un
de et catholica grece dicit' id ē
uniusalis: sed septiformis spi
ritus munē ē repleta. Unde
et ī zacharia legimꝰ. cādelabrū
totū aureū habens sup se septē
īfusoria et septē lucernas.
Qua eciā septiformē ecclīam
xpō cōiungi: ysayas cōmemorat
dicens. Apphēdēt septē mulie
res uirū unū ī die illa dicentes:
panē nr̄m comedemꝰ et cetera.
Vir iste unꝰ ē xp̄us: quē sep
tiformis eccīa cōplectit' dicēs.
Panē nr̄m comedemꝰ. corpꝰ
scilicet tuū nobis a deo datū
manducabimꝰ. uestimentis uir

tutū ornabimur: tantūmō in
uocetur nomē tuū sup nos. au
fer opprobriū nr̄m. ut sis uir nr̄
ne rep̄rendo dicāt nobis iudei:
qd' nō habeamꝰ uirū. Unde et
salomō dicit: qȝ sapiā excidit
sibi columpnas septē. Columpnas
septē excidit et domū fecit: qȝ
ab amore ꝑnitus seculi. duā corda
gentiliū. septiformi spū īpleda
sepauit: atqȝ ad fortitudinē celes
tis edificij erexit. Recte eciā hoc
numero septenario. q̄ cōstat ex tri
bꝰ et q̄tuor. eccīa cōprehēdit': q̄
in q̄tuor mūdi ꝑtes diffusa. in
cōcussa mēte et fide obseruat
sc̄e trinitatis fidē. Cuius numeri
misteriū eciā unꝰ hō in se cōti
net. q̄ utiqȝ mēbrū ē huius ecclē
dū ex q̄tuor cōstat humoribꝰ. q̄
tuor pollet uirtutibꝰ: et diligit
deū ex toto corde suo. et ex tota
aīā sua. et ex tota uoluntate sua.
Nā tribꝰ spiritalit': et q̄tuor
corpalit' uiget. In dilectone eī
dei: tribꝰ qualitatibꝰ spūalit' ex
citatur. Ipe uero corpalit' ex ma
teria calida et frigida: hūida et
sicca cōponitur. Asia interꝑtatur
elacio. Elacio aūt et ī bona et in
mala "ꝑte" ponitur. Nec semper ꝑ
uicio ponitur: sed aliquādo cul
mā uirtutū designat. In bono
ponitur ut illud ysaye. Sona
te ī supbiā seculorū: sustollā te
sup altitudinē terre. Altitudines
terre sūt diuine. honores digni
tates. Sup altitudines hās deus
oīpotēs posuit petrū. paulū: et
ceteros qui primū fūdamētū ecclīe
iecerunt. Nam sicut cū montē

quisquis conscendit: eo paulis
per cetera subiacentia despicit.
quo ad altiora plus gressus tendit:
ita qui intencionem figere nititur
in summis: eo amplius terrena des
picit: quo amplius elevatur ad ce
lestia. Et quod prius in imo posi
tus supra se credidit: post ante
de deo proficiens sub se esse cognos
cit. In hac bona elatione consistat
etiam: quia terrena omnia calcans
mente celos inhabitat. dicens cum
apostolo. Nostra conversatio in celis est.
Quod si etiam elationem in contraria
parte intelligere voluerimus neque
in hoc a sano intellectu recedimus:
quia multi a sua superbia deiecti sunt
per gratiam Christi. atque humiliati.
Ad quos etiam quia membra sunt eius:
hec pertinet revelatio. Impletum
hoc cognoscimus in paulo. qui pri
us fuit superbus eius persecutor:
deinceps factus est precipuus predi
cator. De superbis enim atque elatis
cotidie Christus sua etiam per inter
nam gratiam vocatis: iustissima red
dit et humiles. ¶ Gratia vobis.
Gratia dicitur gratis data non meritis
reddita: sed venia gratis collata.
Que gracia specialiter in hoc est
accipienda: quia sine merito homini
misit deus filium suum. qui nos
suo sanguine redemit. et ad filia
tionem dei perduxit. Unde et se
quitur. ¶ Et pax. Quia videlicet
ipse per suam passionem genus huma
num deo patri pacificavit. Et no
tandum quod non dicitur pax et gratia sed
premittitur gratia. ac deinde subiun
gitur pax: quia nullus ad pacem re
conciliationis venire potest nisi

si hunc gratia sua prevenerit:
quia ut ad pacem dei venire possi
mus: a dei gratia preventi sumus. Ge
neraliter quia omnia que a deo percipi
mus: sive in fide. sive in ope
re abstinentia. in ieiunio et in ce
teris virtutibus a deo nobis tribu
untur: sola illius misericordia. Que
rendum est in hoc loco: cur in dato
gratie. nominato filio et spiritu sancto. per
sona patris reticetur. ¶ Nam cum
dicit ab eo qui est. et qui erat. et
qui venturus est: filium in his ver
bis ostendit. quod manifeste ex hoc
probatur cum subiungit. qui venturus
est ad iudicium: scilicet ut reddat
unicuique iuxta opera sua. Pater
enim non iudicat quemquam. sed omne iu
dicium dedit filio: qui solus cum
patre et spiritu sancto habet esse. quia
semper est immutabilis. Unde
psalmista. Tu autem idem ipse es.
Sunt enim angeli. sed mutabilita
tem passi sunt: quando unus eorum no
tus per superbiam cecidit. Sunt homines
sed mutabiles. sicut primus
homo mutatus est: et ex iusto factus
est iniustus. ex bono impius. ex
inmortali mortalis. Omnis enim creatu
ra mutabilis comparata creatori
quasi non est: ideo specialiter esse ha
bere dicitur. qui semper idem est. ¶ Et erat
vero: quia antequam de beata virgine
~~[illegible]~~ nasceretur in tempore. cuncta
cum patre fecit tempora: iuxta illud.
In principio erat verbum: et omnia
per ipsum facta sunt. ¶ Venturus
est ad iudicium. iuxta illud angelo
rum promissum: sic veniet quemadmo
dum vidistis eum euntem in celum.
Cum itaque hec non nisi soli filio con

grucre videant[2] et hac gratiam
etiam iustorum a patre et filio atque
spiritu sancto percipit · quia quorum in
separabilis est unitas · inseparabilis
est etiam operatio · quid sibi uult
hoc · quod solummodo mentio fit filii
uel spiritus sancti · Sed sciendum · quia
mos est sacre scripture · ut ubi
cumque fit mentio persone de trini
tate · tota simul trinitas intel
ligatur · Ergo ubi in persona filii
fidelibus gratiam tribuere legentes
audiuimus · simul in ipsa datione
patrem et filium et spiritum sanctum intel
ligere debemus · Iterum queritur ·
cum sit unus spiritus qui replet or
bem terrarum · cur iohannes in hac
reuelatione septem spiritus introdu
cat · Numirum propter septenari
am id est multiplicem eius operationem ·
Simplex itaque est proprietate na
ture · multiplex uero gratiarum distri
butione · Unde salomon dicit
eundem spiritum unicum et multiplicem ·
¶ Et a septem spiritibus qui in
conspectu throni eius sunt · Thronus
dei sunt angeli sancti et homines iusti ·
in quorum mentibus per fidem requi
escit · Unde est · Anima iusti sedes
est sapientie · In cuius throni con
spectu spiritus sanctus est · quia in sanctorum me
moria ut diximus requiescit et
illos possidet · eorumque opera dis
ponit · et ad dei amorem et pro
ximorum accendit dilectionem · ad quem
etiam specialiter remissio pertinet
peccatorum · que fit in baptismate ope
spiritus sancti · Unde dominus dicit apostolis ·
Accipite spiritum sanctum · quorum remi
seritis peccata · remittuntur eis ·

Quare septem spiritus dicantur · supra
dictum est · Et a ihesu christo · qui est testis
fidelis · Quia de christo erat plura
locuturus · iterum repetit eius personam
dicens · et a ihesu christo qui est testis fi
delis id est uerax · quoniam patri perhibet
testimonium dicens · Pater in me ma
nens ipse facit opera · et hec est uita
eterna · ut cognoscant te · et sic
deus dilexit mundum · ut filium suum
unigenitum daret · et ego a meipso
non ueni · et multa hiis similia ·
Sed sicut filius est testis fidelis · ita
etiam pater · ita et spiritus sanctus · Ait enim
pater de filio · testimonium illi perhi
bens · hic est filius meus dilectus · in quo
michi complacui · Ipse quoque filius de spiritu
perhibet testimonium · cum dicit · Spiritus
est qui uiuificat · et spiritus ubi uult
spirat · et paraclitus ipse nos doce
bit omnia · Spiritus quoque sanctus de filio
testimonium dicit quod sit ueritas · si
cut scriptum est · Spiritus est qui testifica
tur · quoniam christus est ueritas · Et ipse
filius dicit · Ille testimonium per
hibebit de me · Unde sciendum
est · quia sicut hii tres unum sunt · sic
eorum testimonium unicum est · quia quisque
alterius testimonio, alter inse
nuetur · Specialiter autem filius tes
tis uocatur · quia pro testimonio ue
ritatis · usque ad mortem peruenit cru
cis · quia et cum omnis ecclesia · in predi
catoribus christo testimonium perhibe
at · illi specialiter testes uocantur ·
qui pro christi nomine moriuntur · ¶
Primogenitus mortuorum · Pri
mus homo ea conditione creatus est ·
ut nisi peccasset immortalis man

sisset. Sed quia peccavit mortuus est et rediit in matrem suam: hoc est in terram de qua fuerat conditus dicente sibi domino: terra es et in terram reverteris de qua assumptus es: quia formatus ex limo terre in animam viventem quasi ex matris utero vivus processerat. Postquam autem factus est ille mortalis: genuit filios mortales et peccatores: qui omnes mortui in matrem suam reversi sunt. Veniens ergo dominus in carne eadem lege mortuus est: atque in utero matris sepultus. Sed quia tertia die a mortuis victurus in eternum surrexit et mors illi ultra non dominabitur: primogenitus mortuorum appellari debuit. Licet enim surrexerint alii ante sicut lazarus: tamen non surrexerunt in eternum victuri: quia iterum mortis debitum carnis solverunt. Unde non surrexisse vel vixisse computandi sunt. Ille ergo primogenitus mortuorum recte vocatur: quia sic surrexit a mortuis ut ultra non moreretur. Potest et aliter intelligi. Omnes electi qui se mortificant cum viciis et peccatis et voluptates carnis in se occidunt mortui sunt peccato et vivunt deo. Quorum primogenitus digne vocatur christus: quia peccatum non fecit: et mortificationem vite carnalis ostendit. ¶

Et princeps regum terre. Reges terre appellantur omnes electi: qui viciorum tyrannidem in se consurgere non sinunt: sed eis iure dominantur. Possunt autem et reges terre specialiter intelligi predicatores: qui dum corda carnalium a pravitate restringunt super terram ut reges imperant: ceterum bonis et spiritualibus viris in nullo se preferunt. Hinc est quod petrus cornelio se coequalem fatetur: ananiam vero etiam gladio verbi perimit. Sciendum est autem quod predicatores ecclesie etiam ipsis carnalibus ita dominari appetunt: quatenus et compassionem nature et virtutis rectitudinem exhibeant. Ecce ita quod princeps est christus: qui est rex regum et dominus dominantium. De quo adhuc sequitur. ¶

Qui dilexit nos: et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Quo enim amore filius dei nos dilexerit: passiones illius ostendunt: quas pro nobis pertulit. De hac dilectione ait apostolus. Christus dilexit ecclesiam: et tradidit semetipsum pro ea. Ad cuius etiam dilectionem imitandam hortatur fideles dicens. Ambulate in dilectione: sicut et christus dilexit nos: et tradidit semetipsum pro nobis. Dilexit autem nos pulcher fedos: pius impios: sine peccato peccatores: nec quales eramus nos dilexit: sed quales ipsa dilectione nos fecit. Unde et subdit. ¶

Et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Iste amor ineffabilis et incomprehensibilis: quia cum pro iusto vix aliquis moriatur: christus secundum tempus mortuus est pro impiis ut nos offerret deo: iustus videlicet pro iniustis.

Et cum eemus maculati delic
tis: lauit nos suo sanguine·
ut exhiberet sibi ecclesiam non
habentem maculam et rugam·
uel aliquid huiusmodi· Qui e
nim sanguine sue passionis·
meruit nobis in misterium ab
lutionis: ut in fide mortis
eius baptizati· ab omnibus mundemur
peccatis· Hinc apostolus dicit· Qui
cumque baptizati sumus in christo
ihesu: in morte ipsius baptiza
ti sumus· Est autem et secundum bap
tismum effusio lacrimarum· quo
momentis singulis baptizatur
publicani et peccatores: quo vi
delicet maria post multas
criminum lacrimas· et petrus
ablutus est post trinam domini nega
cione· Et fecit nos regnum
et sacerdotes deo et patri suo·
Per hanc sententiam omnes electi
sacerdotes demonstrantur: qui
supra reges fuerant appella
ti· Quia et caput fidelium rex
est et sacerdos: congruenter et mem
bra capitis· reges et sacerdo
tes vocantur· Quibus per pe
trum dicitur· Vos estis genus
electum: regale sacerdotium· Ip
si enim sunt reges: qui et sacer
dotes· et sacrificium et altare:
quia et tumultus carnalium volup
tatum contra se insurgentes ut re
ges refrenant· et sacrificium lau
dis et mortificationis deo im
molant: corpus quod suum a pravis
seculi cupiditatibus mortifi
cant· ut hostia viua fiant· Ip
se itaque vnigenitus patris rex

et sacerdos· fecit suos electos
reges et sacerdotes: quos reges
terre constituit· et ipso opere sacer
dotes monstrauit· Quod autem dicit
deo et patri· non due nature nec
due persone· sed vna ostenditur:
ubi etiam spiritus sanctus iuxta regulam
premisse intelligentie pariter in
telligitur· Ipsi gloria et impe
rium in secula seculorum amen·
filio scilicet· qui nos sacerdotes
fecit· et qui nos sacerdotes fieri
voluit: ubi etiam amborum accipi
mus caritatem· que est spiritus sanctus·
Ecce venit cum nubibus· In nube
venturus est dominus ad iudicium: quia in
nube ascendit in celum· Sic enim
dixerunt angeli apostolis· Quid statis
aspicientes in celum? Hic ihesus
sic veniet quemadmodum vidistis
eum euntem in celum· Nubium autem sepe
fit mentio in sacro eloquio· Vn
de legimus in exodo: quod omnipotens
deus in nube filios israhel eduxit
de egipto· Tabernaculum quoque
moysi et templum salomonis nubes
impleuit: et in domini transfigura
cione moysen et helyam· nu
bes obumbrauit· In nubibus eti
am sancti uenturi sunt ad iudicium· iux
ta illud apostoli: quia rapiemur obuiam
christo in nubibus· Illa autem nubes
que filios israhel illuminabat· et egip
cios tenebris circumdabat· diuinam
significat clementiam· que illuminat
perfectos· et obcecat reprobos·
Ita quippe veniens dominus ad iu
dicium apparebit blandus iustis: quos
etiam illuminabit· dum ad contuenda
suam maiestatem eos perduxerit:
et terribilis reprobis· quos in te

nebrosos carceris loco constituet.
De quo in ewangelio dicitur. In
utilem servum proicite in tenebras ex
teriores. Illis enim dicet. Venite
benedicti patris mei: istis autem ite
in ignem eternum. qui paratus est dyabo
lo. Nam et hoc quod egipcii et fi
lii israel ad se non poterant accedere:
hoc significat quod abraham diviti
respondit. Inter nos et vos cha
os magnum firmatum est. Aliquando etiam
nubes corpus christi significat:
ut illud. Ecce dominus ascendet super
nubem levem: et ingredietur egiptum.
Super nubem quippe levem ascendit
et in egiptum venit: quando carnem
humanitatis nostre assumens. sine gra
vedine peccati in mundo apparuit.
Nubes autem pluraliter sanctos signifi
cant predicatores: qui pluunt ver
bis. et choruscant miraculis. De
quibus per prophetam dicitur. Et nu
bibus mandabo ne pluant super eam.
hoc est super vineam ymbrem. Cum
hiis nubibus. hoc est cum multitudine
sanctorum venturus est dominus ad iudicium:
qui in eorum cordibus habitabit. Un
de est. Dominus veniet ad iudicium:
cum senioribus populi sui. Et vide
bit eum omnis oculus. Omnem oculum
usitato more locucionum: pro omni
homine positum hic accipiamus. Omnis
itaque oculus id est omnis homo qui tunc
resurrexerit: videbit eum corpora
liter: sive ad vitam. sive ad mortem.
Non autem calicum. quorum ius in san
guine est: et cum moriuntur esse desi
nunt. oculus eum videbit. sed ponitur
oculus hominis. Alia translacio dicit.
Videbit eum omnis oculus talem. qualem

saluteri desperaverunt. et qualem cre
dere noluerunt. Et tunc implebitur:
videbit omnis caro salutare dei.
Et qui eum pupugerunt. subau
dis videbunt eum. iudei scilicet
qui crucifixerunt eum lingua. sicut
marcus dicit. Erat autem hora
tercia: et crucifixerunt illum cla
mantes. reus est mortis. Et mi
lites pylati videbunt eum: qui eum
illudentes crucifixerunt. Videbunt
autem non ut iam contempnant sicut
prius irridebant. insultent. ac
letentur: sed ut paveant. gemant.
lugeant. et tristentur. Unde et
subditur. Et tunc plangent
se super eum omnes tribus terre. id est
omnes reprobi terrena desiderantes.
tes. et per desiderium terram in
habitantes vel honoribus semetipsos
extollentes. in luxuriis degentes.
Quibus dominus dicit. Ve vobis
divitibus: qui habetis consolacio
nem vestram. Precipue autem hii pla
gent se super eum: qui eum pupu
gerunt. Magis autem dolebunt in
se. quod talem perdent dominum: quam quod
atrocissimum intulerunt tormentum.
Etiam amen. Quod est apud lati
nos etiam: hoc apud hebreos amen.
Utrumque autem est adverbium affir
mantis. Dicit ergo. etiam amen:
ac si diceret ingeminando. verum
est verum est. et mutari non potest: quod
plangent se super eum omnes tribus terre.
Cognoscite enim procerto futurum:
quod tali sentencia firmat. Ego
sum alpha et ω. principium et
finis. Hic iam manifeste ostendi

tur · quia angelus qui hec ioha
m nunciauit · personam dei in se
habebat · cum dicat · ¶ Ego sum al
pha et ω · principium et finis ·
Filius et ipse iohannes qui hec
dicit nobis · tale est et quod paulus
dicit · An experimentum queritis
eius qui in me loquitur christus ·
Et dauid · Attendite populus meus
legem meam · A apud grecos lati
nos et hebreos principium est eleme
torum · Quod enim apud nos · a · hoc
est apud grecos · alpha · apud he
breos aleph · Porro · ω · finalis
est elementorum apud hebreos · Quod
autem sit alpha et · ω · manifestat
cum subiungit · ¶ Principium et fi
nis · Principium scilicet · ante
quem nullus · finis uero post quem
nullus · Vel principium a quo
omnia sumunt inicium · finis uero
in quo cuncta terminantur · vel prin
cipium · quia in principio erat uerbum ·
finis · quia uerbum caro factum est ·
Vnde et ipse ysaya dicit · Ante
me non est formatus deus · et
post me non erit · Nam et quod io
hannes primo angelus ex persona
dei hoc dicat · manifestat cum sub
iungit · Dicit dominus deus qui erat ·
et qui est · et qui uenturus est omnipotens ·
Quod iam supra expositum est · ¶ Ego
iohannes frater vester · Huc usque pre
facio sequentis libri · ex hinc his
toria incipit · loquitur autem ecclesiis
asie · quibus et se equalem osten
debat · humilitatis causa dicit · ¶
Ego iohannes frater vester in fide ·
et particeps in tribulacione et reg
no et paciencia in ihesu · Quo in loco
duo sunt simul coniungenda · tribu
lacio scilicet et paciencia · Tribu
lacio enim et paciencia pertinet ad
caput et ad membra · regnum autem
solummodo ad caput · Particeps
christi fuit iohannes in tribulacione
et paciencia · quia sicut christus passus
est opprobria · irrisiones · colaphos
et verbera · ita et beatus iohannes
qui flagellatus legitur in actibus
apostolorum · et a domiciano in ferue
tis olei dolium missus · ad ultimum
ab hominibus separatus est · Particeps
quoque fuit in paciencia · quia sicut
christus pacienter sustinuit passio
nem · et suos crucifixores dilige
bat · pro quibus orabat dicens ·
pater ne statuas illis hoc peccatum ·
ita et beatus iohannes diligebat
eos qui ei mala inferebant · et
pro illis orabat · Regnum autem proprie
ad caput pertinet · qui est regnum
propterea sanctorum suorum · Neque enim
aliud regnum est suis daturus elec
tis quam seipsum · quibus dicturus est ·
Venite benedicti patris mei ·
Quasi dicat · Venite membra
regnate post tribulacionem in
capite · quia ego regnum vestrum · De
hoc regno ipse dicit iudeis · Reg
num dei intra vos est · Considera
dum deinde quia in tribus se participem
dicit iohannes · in tribulacione
scilicet · et paciencia · et regno ·
Sed media horum est regnum · nec
potest possideri · nisi et hinc tribu
lacio extrueuit · et illinc pacie
ncia defenderit · Tenet enim in hoc
loco personam omnium fidelium · ¶ Fui
in insula que vocatur pathmos ·

ꝓpter verbū dei et testimoniū
ihū. Quatuor rebꝫ hic sua con
firmat narracionē: ꝑsona cū
dicit ego iohānes. loco cū se in
pathmos insula relegatū ostē
dit: causa quare hoc passꝰ sit.
ꝓpter verbū scilicet dei. et tēpore
id ē die dnica. Fui in insula que
vocatur pathmos. Historia no
ta ē: beatū iohānē scilicet in
pathmos insula relegatū ꝓp
ter verbū dei. cui testimoniū
phibet dicens. In principio
erat uerbū. Et ꝓpter testimoniū
ū ihū xpi qd' ei phibebat. qd' sci
licet eēt uerus deus. et uerus
hō. Et cui negabat terra aper
tū ē celū. Interpretatur aūt path
mos. fretū. Ibi quippe aplius
feruet mare: qd' fretū dicitur:
ubi angustius ē. Et ideo nō
incōuenienter per nomē istius
insule. angustia passionis ex
primitur: qua patiebatur beatꝰ
iohānes sicut ceteri quorū per
sonā gerebat. Quāto magis
ei sci in pnti vita affliguntur:
eo amplius illis secreta celes
tia manifestatur. Unde pau
lus in carcere positꝰ dicebat. Nrā
conuersacio in celis ē. Sustinet
quoqꝫ et ipi mali penas: qui
a homicide interficiuntur. ī carceri
bus recluduntur. Sed nō pena fa
cit scōs: sed iusticia. Sustinet
plerumqꝫ similia iustꝰ: sed iustꝰ
ꝓpter iusticiā coronatur: in
iustꝰ vero ꝓpter iniquitatē dap
natur. Hinc psalmista dicit.
Iudica me deus et discerne cau

sam meā. Unde bene ꝓp
ter uerbū dei et testimoniū
xpi se dicit relegatū: non
ꝓpter homicidiū. aut cetera
crimina. Ex illis quippe erat
unꝰ: quibꝫ dicit dns. Beati
eritis. cū uos oderint hoīes et
separauerint uos: et exprobra
uerint et eiecerint nomē vrm
tanq̄ malū ꝓpter me. Et a
libi. Gaudete qd' noīa vrā
scripta sunt in celo. Oīs eī
qui idcirco patitur passionē. qz
diuinitatē et humanitatē filii dei
pdicat. beatus erit: et talibꝫ
secreta celestia reuelabuntur.
cū ad visionē sui puenerint
creatoris. Fui in spū in die
dnica. Hic iā apte demon
stratur beatū iohānē hanc vi
sionē nō corporaliter: sed ī spū
vidisse. Non tamē ī sompnis.
sed in extasi raptus ē. sicut
et ezechiel: qui cū sederet ī
domo sua. et senes iuda se
derent corā illo: ductꝰ ē mēte
in ihrlm. Itaqꝫ sicut dictū ē
nichil per corpus uidit uel
audiuit. uel sensit uel intel
lexit. nec ipam carnē fundi
tus deseruit. quādo hanc reue
lacionē uidit: sed docendus ag
spūs. a spū docente assumptus
ē. ut alta et mystica posset
intueri. Notandū aūt qd' se
nō in die sabbati aut sexta fe
ria: sed in die dnica raptū
fuisse dicit. Solet eī qualitas
rerū ostendi. ꝓ qualitate tēporū.

Hinc est quod abraham in fervo-
re fidei sue angelos meridie
vidit. et loth in perditione so-
domorum vespere. adam post
meridiem. salomon quoque sa-
pienciam non serviatitus in noc-
te percepit. Ita ergo in hoc
loco per diem dominicam aperte
fides intelligitur que iam ma-
nifesta erat in toto mundo.
quando ista videbat beatus io-
hannes. Iam enim apostoli perfecti pre-
dicaverunt ubique et iam corpo-
ralis illius vocatio sabbati in
spirituale transierat. Et alia quo-
que quam beatus iohannes signifi-
cabat iam sua carnis morti-
ficans in luce spiritus assurge-
bat. Et omnes electi in die dominica
sunt quia ad gaudia future re-
surrectionis hylarescunt. Et
audivi post me vocem mag-
nam tamquam tube dicentis michi
Quod vides scribe in libro. Si-
cut in spiritu positus spiritualia vi-
dit sic ea que audivit vox spiri-
tualis fuit. Sed qui extra corpus
per contemplationem eductus fuerat
quemadmodum dorsum habebat.
Non enim per corpus ista vidit
ut post dorsum corporis aliquid
videret. Sed facies illius intelli-
gitur ipsa vis contemplationis que
extendebatur ad ea que videbat
dorsum vero oblivio de preteritis
ex quibus eductus per spiritum iam
videbat. Idcirco itaque celesti-
bus intentus vocem in hiis que ob-
litus fuerat audivit ut faciem
mentibus ad ea converteret. et ea
que videbat auditoribus futu-
ra scriberet. ita et sancta post se
omnia preteritis vite gaudia habet.
et in ante se extendunt. pro ni-
chilo ducentes omnia temporalia.
dum considerant future vite gau-
dia iuxta illud apostoli. Unum
quod retro est obliviscens in ante-
rioribus me extendo sequens
bravium superne vocationis. Sic
autem dicitur ei quod vides scribe in
libro. ac si diceretur quod visurus
es. Verbum enim aliquid viderat
sed tantum ad videndum elevatus
fuerat. Librum autem memoriam eius
appellat id est ea que vides re-
conde in mente tua et aliis e-
nim manifesta. Nam quod libri
significent corda hominum et con-
sciencias testatur daniel qui
dicit. Antiquus dierum sedit.
et libri aperti sunt et alius liber
qui est vite. Sic etiam fidelibus
dicit ut quod videt id est quod
intelligunt et ipsi in cordibus
suis recondant et aliis etiam
manifestare studeant. Vox autem
hec sive in iohanne sive in ecclesia
recte magna vocatur quia non
de mediocribus sed de summis
loquitur. Que etiam quasi tuba di-
citur quia per ora predicatorum
sonat. Quibus per ysayam dici-
tur. Quasi tuba exalta vocem
tuam. Nam et bene vox quam au-
divit iohannes et in illo ecclesia
tamquam vox tube dicitur que ab

interioribus sine strepitu so-
nu accipit que profert exteri-
us. quia videlicet ille sono vo-
cis audivit prius in corde quod
postmodum sonuit exterius in
voce. quia aliter ad prophetas divina
vox sonuit: atque aliter ipsi pos-
tea locuti sunt. Deus enim locu-
tus est ad illos in corde sine so-
no vocis: ipsi autem postea locu-
ti sunt operantes ubi cum lingua
carnis. Et mitte septem eccle-
siis. id est generali ecclesie. quia si-
cut supra dictum est. in septena-
rio numero universitas ex-
primitur fidelium. Nam et quod
uni illarum loquitur: utique omni-
bus ecclesiis loquitur. Unde
et in sequentibus dicit. Qui ha-
bet aurem: audiat quid spiritus di-
cat ecclesiis; Epheso. Ephesus
interpretatur voluntas: sive con-
silium meum. Quo nomine gene-
raliter omnis etiam comprehenditur:
in qua est dei voluntas per fidem
spem et caritatem. ceteraque bona
opera. Unde et ipsa non suam
sed dei potius voluntatem in se
fieri optans. dicit cotidie in o-
ratione: ut non sua. sed dei
in ea fiat voluntas. Cui etiam
a domino per prophetam dicitur.
Non vocaberis plus derelicta et
terra tua desolata: sed voca-
beris voluntas mea in ea.
Que etiam bene consilium meum
dicitur. quia videlicet non suum
sed dei suum sequitur consilium: au-
diens illud salomonis. Audi

consilium et suscipe discipli-
nam: ut sis sapiens in novis-
simis tuis. Et iterum. Omnia
fac cum consilio: et post fac-
tum non penitebis. Quo con-
tra reprobis dicitur. Despexis-
tis omne consilium meum. Et
alibi. Non est voluntas mea
in vobis: ait dominus. Scien-
dum autem quia voluntas pertinet
ad caritatem. quia sancta ecclesia non
timore cogente domino servit:
sed sponte creatori se subdit
dicens cum psalmista. Volun-
tarie sacrificabo tibi. Consi-
lium autem ad correctionem. quia pluri-
mis quidam in suis ~~sceleribus~~
permanentes sceleribus omnimodis ve-
lint. fit ad eos per dei mi-
sericordiam sermo correctionis:
ut reiecto errore. consilium salu-
tis percipiant. Sic enim correctus
est saulus. cum erat consilium ut no-
men christi deleret de terra: et ex
lupo factus est agnus. Consilium
autem christi sancta ecclesia accipit: quia
et a peccatis se custodit. et ut
perfectionem consequatur. sequitur
eius consilium quo ait cuidam.
Si vis esse perfectus: vende omnia
que habes et da pauperibus + vel sequere me
et habebis thesaurum in celo.
Smirna dicitur canticum eorum.
Quorum canticum nisi electorum est
Idem est canticum: de quo psal-
mista dicit. Cantate domino can-
ticum novum. Verum hec verba
non uni tantum ecclesie dicuntur: sed

tantu generalit' eccie vniu
sali conueniut : ad cuius me
bra ptinebat apli . qbus dns
dicebat : madatu nouu do
vobis . Ipa eni diligendo de
u et pximu . canticu nouu ca
tat : qr adimplet hoc mada
tu . Cantat etia canticu nouu :
quado misteriu incarnatio
nis . passiois . resurrectiois
eius concelebrat . Perfecti
us at in futuro cantabit :
quado videbit in re . qd nuc
videt in spe : et implebitur
illud . beati q habitat i domo
tua dne . Vnde ezechiel di
cit se vidisse libru : in quo
erat scriptu . carme . lamenta
tioes . et ve . Qui eni ibi volu
erit cantare carme . hoc e canti
cu nouu : necesse e ut i pn
ti vita habeat lamentatione :
deflendo sua . et aliena pcca .
Qui vero i pnti cotepserit
habe lamentatione . ve illi si
ne dubio i futuro erit : ut illis
sine fine habentibus ve . ista si
ne termino alleluya decantet
victuri . Pergamus inte p
tatur diuisio cornuu . Cornu
a significat regna : ut habes
i libro danielis et i zachari
a . Cornua ergo xpi itelligu
tur sca . ad regnu illius uenturi .
Sed sicut xpi cornua eius me
bra sut . quibus regnu datur et
e pmissu : ita sut cornua dy
aboli eius mebra q cu eo dap
nabuntur . Inter hec itaque cor
nua . id e inter iustos et repro
bos . et inter regnu xpi et dyabo
li . sca ecclia facit diuisione :
qr segregat bonos a malis .
supbos ab humilibus iudicio sen
tencie dicens . Ois qui se exal
tat humiliabitur . De his cornibus
et saluator dicit . Oia cornua
pccorum cofringa : et exaltabu
tur cornua iusti . Hinc eni dis
cernitur xpi regnu et dyaboli .
humilitate scilicet regnu xpi
eleuatur : supbia vero regnu dy
aboli deicitur . Thyatira di
citur illuiata . Quo noie ge
neralit' ecclia designatur : q illu
minata e ab eo . qui illuiat om
ne hoiem venientem i hunc mu
du . Cui aplus . Fuistis aliqn
tenebre : nuc at lux in dno .
De q et ysayas . Populus qui
ambulabat in tenebris . Sardis
sonat in latina lingua . prin
cipi pulchritudinis : apta sub
auditur et ornata . Cui scilicet
nisi illi . de quo psalmista di
cit : speciosus forma pre filiis
hominum . Et i canticis canticorum .
Ecce tu pulcher es dilecte mi .
Huic itaque principi pulchri
tudinis : e apta et pparata ecclia
per ornamenta virtutum . Vn
de per psalmista dicitur . Astitit
regina a dextris tuis i vestitu
deaurato . Et i canticis cantico
rum . Murenulas aureas facie
mus tibi . Philadelphia dici
tur saluans hereditate dei . Ipa

em ecclia hereditas dicitur: de
qua pater ad filium. Postula
a me et dabo tibi gentes here
ditatē tuā: et de q̄ coloni mali
videntes heredem dixerunt. Hic
est heres: venite occidamus eū:
et nr̄a erit hereditas. Ipa ē
ager dei. ipa et vinea. que p
peccatores suos ita saluare sata
git semetipam. ut fide et ope
deo placeat: et ab illius volū
tate nūq̄ recedat. Laodicia
uertitur in nr̄a lingua tribus
amabilis dn̄o: siue fuerunt in
vomitu. Tribus noīe: sacra
scriptura sepe utitur. Unde
ē. Illuc eī ascenderunt tribus
tribus dm̄i: a tribus scilicet ordi
nibus. qui forsitan erant ī ppl̄o
iudeorū. sicut fuerunt apud ro
manos. in senatoribus scilicet
militibus et agricolis: ita ꝗ ecclia
eisdē tribus modis partit̄. ī sa
cerdotibus. militibus et agricultori
bus. Que tribus amabilis dicit̄:
iuxta qd̄ aplus dicit. Qui dilex
it nos: et lauit nos a peccātis nr̄is.
Et ipe dn̄s. Sic dilexit deus mū
dū: ut filium suū vnigenitū da
ret. Porro qd̄ dicitur fuerunt
ī vomitu. ad reprobos ptinet:
qui simul pmixti sūt bonis.
sicut in area grana cū paleis.
Qui eciā sua pn̄cia grauat scōs
veluti noxii cibi: vnde et ne
cesse ē. ut euomatur de corpore xp̄i.
Tales utiq̄ fuerunt heretici. qui
eiecti sūt ab ecclia: de quibus ioha
nes dicit. Ex nobis exierunt:
sed nō erant ex nobis. Et psal
mista. Expelle eos: qm̄ irri
tauerunt te dn̄e. In quorū e
ciā psona: in sequentibus huius
pphecie uerbis dicit. Quia
tepidus es: incipiā te euomē
ex ore meo. Et conuersus su
m ut viderē vocē que loquebat̄
mecū. Hic liquido claret.
nō corpalē sed spūalē uocē
iohanē audisse: qꝛ nō ut audi
ret. sed ut vidēt dicit se conuer
sum. Qd̄ utiq̄ iuxta corporis
sensus: īpossibile ēē cognosci
tur. Non eī uox unquā videri
pt. Sed ille impletus spū. ad su
ma conteplanda nichil aliud
audiuit q̄ vidit: qꝛ hoc ē illic
audiē qd̄ vidē. hoc vidē qd̄ au
dire. Eccliā quoq̄ que in ioha
ne figurat̄. post se videt no
tem: qꝛ misteria que in se
videt copleta. in lege et pphe
tis considerat pnūciata. Sic ē
in scriptū ē in genesi. Erunt
duo ī carne vna: xp̄us scilicet
et ecclia. Unde paulus. Ego
aūt dico ī xp̄o et in ecclia.
Et conuersus vidi septē cande
labra aurea: et ī medio septē
candelabrorū aureorū similē
filio hoīs. Septē candelabra
aurea hoc ipsū significat qd̄ sep
tē ecclīe id ē vniuersalē ecclīam:
dū uerba eorū lumē sciencie si
mul et amoris incendiū pbet.
donis septiformis spūs refer
ta. Sed nō incongrue ī septē
candelabris aureis figuratur.
Habet eī ecclia aureū colorē:

qr refulget diuina sapientia
de q scriptu e. Thesaurus desi
derabilis requiescat in ore sa
pientis. Habet lucernam: qr lu
cet uerbo et exemplo. iuxta qd
paulus dicit. In medio natio
nis praue et peruerse: int quos
lucetis sicut luminaria in mundo.
uerbu vite continentes. Habet
quoq et longitudine. in longa
nimitate spei et perseuerantia
dicente dno. Qui perseuerauerit
rit usq in fine: hic saluus e
rit. Quia etiam candelabru
tundendo producitur: satis co
uenit ecclie. q diuersis affligit
in hoc seculo pressuris: inter qs
consolacione adhibet illi dns
dicens. Cu ambulaueris in ig
ne no comburreris: et flama no
ardebit in te. Et per pphetam.
Conuerta manu mea ad te: et
excoquam ad puru scoria tua.
Et bene in medio septe cande
labrorum aureorum. videt ioha
nes simile filio hois: qr xpus
qui eccliam suam possidet. et posside
do ea protegit. in medio electo
ru suoru e. secundu illud.
Ubi duo uel tres fuerint congre
gati in noie meo: ibi su in
medio eoru. Et alibi. Exul
ta habitatio syon: qr magnus
in medio tui scus isrl. Intu
endu e aut. qr no absolute dicit
se vidisse filiu hois: sed simile
filio hois. Ille eni angelus ut
sepe dictu e psona xpi gere
bat et qui idcirco no iam filius
hois. sed similis filio hois ap

pellatur: qr deuicta morte iam
non moritur. mors illi ultra no
dnabitur. Uel certe similis fili
o hois notatur: qr et si carne nos
tra accepit. tamen no fecit peccatum:
sed apparuit in similitudine car
nis peti. Miru eni e hoi pcto
non carere. Unde et qr ipe
pctm non fecit: p psalmista
dicit. Ego aut sum vermis et
no ho. ¶ Uestitu podere. Po
deres uestis e talaris: qr et gre
ce podas pedes dicit. Per po
dere itaq carne xpi debemus in
tellige. quia ipe uerus sacerdos
optulit. quando se crucis patibu
lo patri p nobis optulit hosti
a viuente scam. in odore suaui
tatis. Que videlicet vestis us
q ad talos ptinuit: qr ipe suos
usq ad morte dilexit. dicente io
hane. Cu dilexisset suos qui erat
in mundo: in fine dilexit eos.
Huic per podere possumus in
tellige generale etiam qua uestis
e dni: iuxta qd ei paterna uoce
per pphetam dicit. Uiuo ego di
cit dns: qr hijs oibus uelut orna
mento vestieris. Et paulus fide
libus dicit. Quotquot in xpo bap
tizati estis: xpm induistis.
Que vestis usq ad pedes ten
dit: qr usq ad nouissima me
bra fideliu. in fine seculi nascitu
ra e. ¶ Et precinctu ad mamil
las zona aurea. In veteri testa
mento danieli dnm precinctu appa
ruisse in renibus legimus: ipso
attestante qui ait. Leuaui oculos

meos et vidi: et ecce vir vnus
uestitus lineis. et renes eius accin
cti. Hic autem iohannem angelus non
iam in renibus: sed ad mamillas
precinctus ostenditur. Precinctio
renum: cohibicionem significat lux
urie. Unde est. Sint lumbi vestri
precincti. Angelus itaque danieli
apparens iure in renibus cinctus
fuisse refertur: quia scriptura uete
ris testamenti. ipsum opus luxurie
dampnat. Johannes uero bene in
pectore: quia nouum testamentum etiam
cogitaciones nefarias culpat di
cens. Qui viderit mulierem ad con
cupiscendum eam: iam mechatus est
eam in corde suo. In pectore enim
cogitaciones uersantur. Nam et
quod fidelibus dicitur. Sint lumbi vestri
precincti. sciendum nobis est: quia quasi
quis adhuc fornicacionem carnis
non refrenat. ad vite ueteris homi
nem pertinet. Possumus et hoc a
liter intelligere. Per duas ma
millas designantur duo testamen
ta: per zonam vero auream. electorum
figuratur ecclesia. Que bene per ma
millas cingitur angelo: quia per
obseruacionem utriusque testamen
ti. ecclesia copulatur christo in vincu
lo caritatis: hoc est in dilectione dei
et proximi. Vel certe in mamil
lis angelus zonam cingitur: quia
ex duobus populis. vna electorum eccle
sia. per caritatis compagem compo
nitur. ¶ Caput autem eius et ca
pilli erant candidi tanquam lana al
ba: et tanquam nix. Legimus in da
nielis volumine. quod antiquus dierum
sedit. cuius vestimentum erat quasi
nix candidum: et capilli eius tan
quam lana munda. Ibi itaque hijs
uerbis designatur eternitas
patris: quod in sequentibus ostendi
tur. cum deinde personam filij com
memorat. dicente eodem daniele.
Aspiciebam in visione noctis:
et ecce cum nubibus quasi filius hominis
veniebat: et usque ad antiquum di
erum peruenit id est usque ad deum pa
trem. Hic autem in candore capi
tis et capillorum angeli: candor
innocencie filij dei designatur.
Et bene ipse candor per lanam
exprimitur. Lana quippe om
nium est uestis. Ipse quippe est ouis:
de quo ysaias. Tanquam ouis ad
occisionem ducetur: quia sciendum
quod ait apostolus. cum malediceretur
non maledicebat: cum pateretur
non comminabatur. Et per ca
put intelligimus ipsum christum:
de quo paulus dicit. caput viri
christus est. Et iterum. Ipse est caput
omnis ecclesie. Per capillos autem
perfectiores: qui capiti suo ar
cius adherent. Qui etiam can
dorem lane habent: quia imitan
tur simplicitatem et innocenciam
capitis sui dicentis. discite a me
quia mitis sum et humilis corde:
et quibus ipse dicit. ecce ego
mitto vos sicut oues in medi
o luporum. Per niuem vero:
nouitas designatur resurrecti
onis. Unde dominus claritatem fu
ture resurrectionis. niueo can
dore expressit coram tribus disci
pulis: quando resplenduit fa

cies eius tamquam sol. et vestimen-
ta eius tamquam nix. Hinc est quod
testis resurrectionis eius angelus
mulieribus apparens: vestimen-
ta alba tamquam nix figuraliter
exhibuit. ¶ Et oculi eius velut
flamma ignis. Oculi domini: do-
na significant spiritus sancti. De qui-
bus in zacharia dicitur. Super
lapidem unum septem oculi sunt.
Et in sequentibus dicitur. quod
vidit iohannes agnum tamquam
occisum. habentem cornua septem
et oculos septem: qui sunt septem
spiritus dei missi in omnem ter-
ram. Et bene flamme dicuntur:
quia accendunt nos ad amorem dei:
et illuminant cognitione di-
vina. De hoc igne dominus in ewan-
gelio. Ignem veni mittere in ter-
ram. Possunt et per oculos an-
geli intelligi eminentiores et
spirituales viri in ecclesia et a-
postoli scilicet quibus dominus dicit.
vos estis lux mundi: qui non
solum lucent sed etiam ardent:
dum verba eorum lumen sciencie
simul et amoris incendium pre-
bent. Possunt etiam per oculos
eloquia divina intelligi: de
quibus scriptum est. Lucerna pe-
dibus meis verbum tuum. Et de
ioseph. Eloquium domini inflamma-
vit eum. ¶ Et pedes eius similes
auricalco: sicut in camino arden-
ti. Pedes domini aliquando signifi-
cant stabilitatem eternitatis vel ali-
quando vero humanitatem. per quam ad

nos venit cognitio divinitatis:
aliquando predicatores. de quibus scrip-
tum est. Quam speciosi pedes ewan-
gelizancium pacem: aliquando vestigia
imitacionis eius: aliquando vero no-
vissima membra. In hoc autem
loco proprie membra eius significat:
que tempore antichristi igne tribu-
lacionis probabuntur. Nam sicut au-
ricalcum multis medicaminibus
ex ere producitur ad colorem auri:
ita et illi tribulacione novissimi
temporis exurentur ut probentur velut
mundissimum aurum. Et sicut an-
tichristus crudelior erit omnibus perse-
cutoribus: ita et illi forciores erunt
omnibus retro ante martiribus. Nam
ipse caminus. validissimam tri-
bulacionem significat: de qua dominus
dicit. Erit tunc tribulacio talis:
qualis neque fuit. neque fiet. Quod
autem alia translacio auricalcum liba-
ni ~~libanum~~ posuit. pro eo quod mons
ipse in iudea esse perhibetur: liqui-
do manifestavit novissima cor-
poris christi membra. in illis tunc re-
gionibus vehemencius esse urgen-
da camino tribulacionis: ubi et
dominus eorum crucifixus est ab impiis
iudeis. ¶ Et vox eius tamquam vox
aquarum multarum. Superius le-
gimus. quod audivit vocem angeli
tamquam tube. hic autem tamquam vocem
aquarum multarum: quia videlicet
primus per paucos predicatores
sonuit de quibus dicitur. messis qui-
dem multa. operarii autem pauci: et
postea populorum multorum offi-
cio resultavit. Aque enim multe

populi sunt: sicut in sequentibus
legimus. Quod enim primum pauci
praedicatores: hoc postea totus
mundus clamauit. Potest et
uox similis aquarum multarum ca
ritas intelligi: que est fons et
origo omnium donorum spiritualium. si
cut ipse dominus manifestat cum dicat:
in hiis duobus mandatis tota lex
pendet et prophete. Unde et
ipse in die magno festiuitatis
stans clamabat dicens: qui sitit
ueniat et bibat: et de uentre eius
fluent aque uiue. Ac si dicat.
Qui intelligentiam scripturarum
sitiens cupit. ad me ueniat:
ueniens. spiritum caritatis bibat. De
us enim caritas est. Bene itaque uox
singularis christi. tanquam uox aquarum
multarum dicitur: quia cum una sit
caritas. si mentem repleuerit. hanc
ad innumera uirtutum opera multi
formiter accendit. Et habebat
in dextera sua septem stellas.
Quod sint septem stelle: ipse ange
lus aperit in sequentibus dicens.
Septem inquit stelle. angeli sunt
septem ecclesiarum. Hos ipsum etiam
et superius comprehendit in can
delabris septem: id est uniuersa
les ecclesiam. siue omnes doctores.
Quod enim singulis angelis dicitur:
ad uniuersos utique refertur.
Hoc quippe dominus manifestat: quia
cum de singulis angelis dicat.
angelo illius ecclesie scribe. in fine
ita concludit. Qui habet aures:
audiat quid spiritus sanctus dicat ec
clesiis. Stelle enim in nocte lucent.

similiter et candelabra: atque
ideo non incongrue persona
ecclesie in hiis uerbis exprimitur.
maxime uero doctorum. qui in
nocte huius seculi lucent uerbo
et opere: aliisque exemplum sanctita
tis et luminis ostendunt. quibus
utique dominus dicat. Sic luceat lux
uestra coram hominibus: ut uideant
opera uestra bona. glorificent pa
trem uestrum qui in celis est. Dex
tera autem christi. in hoc loco intelli
gitur summa beatitudo. et pros
peritas future uite. que nunc ma
net in spe: tunc autem erit in re.
In hac dextera iam sunt consistunt.
qui in dei predestinatione iam certum
manet. qui sunt in dexteram
collocandi. quando agni separa
buntur ab hedis: nequaquam pars
sinistra erit. quia infelicitas uel
aduersitas nulla eos nocebit.
quibus et dicturus est. uenite be
nedicti patris mei et cetera. De
hac dextera dominus per prophetam
ecclesie dicit. Ne timeas quoniam aux
iliatus sum tui: et suscipiet
te dextera iusti mei. Et de
ore eius gladius utraque parte a
cutus exibat. Gladius utrinque
acutus: scriptura ueteris ac no
ui testamenti intelligitur. Hinc
paulus dicit. Et gladium spiritus.
quod est uerbum dei. Qui gladius
de ore dei procedit: iuxta quod ipse
dominus dicit. Non in solo pane
uiuit homo: sed in omni uerbo quod pro
cedit de ore dei. Utraque autem
parte acutus dicitur: quia uidelicet

hinc culpas operis. illinc resecat prava cogitationis. Veteribus enim testamentum dicit. non occides non furaberis: novum vero qui irascitur fratri suo reus erit iudicio: et qui viderit mulierem ad concupiscendum eam. iam mechatus est eam in corde suo. Dicitur etiam sermo dei gladius utraque parte acutus: quia dividit bonos a malis. Unde ipse dominus dicit. Non veni pacem mittere in terram: sed gladium. Veni enim separare patrem adversus filium: et filiam adversus matrem et cetera. Vel certe ideo gladius bis acutus vocatur: quia et imperfectos secundum litteram exterius informat. et perfectos iuxta misticum intellectum interius erudit. Audit enim simplex quisque ibi. non adulterabis. non occides. et cetera. et ponit in animo suo hec custodire: dum autem hec facit. abscidit se per dei verbum a criminalibus delectationibus: ut hec divini verbi custodiendo precepta: possit salvus fieri. Sapientior quoque considerat altiora misteria cum audit. In principio erat verbum et cetera. Quibus sublevatus. nichil in hoc mundo ambit: quia desiderat iam frui eius presentia: cuius tanta in divino eloquio predicatur magnificentia.

¶ Et facies eius sicut sol lucet in virtute sua: quia christus et ecclesia una est persona: caput videlicet et membra. Per faciem eius possumus intelligere sanctos: non tamen tales quales nunc sunt: sed quales postmodum futuri. cum ad sui ~~conditoris~~ creatoris visionem pervenerint. Unde et dominus in ewangelio dicit. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris sui. Quod videlicet non de isto sole visibili intelligere debemus: cum et ipse multo tunc maius lumen habiturus sit. iuxta illud propheticum. Erit lux lune sicut lux solis: et lux solis sicut lux septem dierum: sed potius de illo de quo scriptum est. vobis timentibus nomen meum orietur sol iusticie. Si autem sancti maius lumen habebunt quam sol iste visibilis: quantum putamus excellenciore et sublimiore esse capitis claritate. a quo membra illuminabuntur: Unde et cum de sole hic loquitur iohannes addidit. sicut sol lucet in virtute sua: quando scilicet meridiano tempore in centro celi ita resplendet. ut nullatenus humanus aspectus ferre valeat claritatem luminis eius. Hanc claritatem ostendit in monte coram tribus discipulis: quando facta est facies eius sicut sol. Centies enim tantum sicut dicit beatus hilarius fulsit: sed non habuit ewangelista creaturam splendidiorem. cui comparare posset eandem claritatem: idcirco dicit sicut solem resplenduisse faciem eius. Et qualis tunc apparuit dominus: talis utique venturus est ad iudicium. Quo in loco queri potest: si dominus ad generale resurrectio

nem · cum tanta claritate ue
turus est : quare non in eadē
claritate post suā resurrectio
nē apparuit discipulis? Ad qđ
dicendū ē · ideo post suā re
surrectionē claritatē sui vultꝰ
discipulis abscondisse : ut eū
uel sufferre quiuissent · uel
cognoscere · Nā si non fecisset ·
mortaliū oculi eū vidē non
possent · Si enī cū adhuc mor
le corpus gestaret · ferre nō
potuerūt claritatē vultꝰ eius ·
quādo transfiguratus ē in mō
te? quanto minꝰ hoc possent · si
post suā resurrectionē ipē
non ut sol · sed septeplicit
sole fulgente · suā manifestaret
claritatē? Nos aūt ista de dn̄o di
cimus? cū etiā nos miseri atqꝫ
mortales · claritatē celi quarti
cū eterno sole fulgentiū · sustinē
non ualemus · Porro qđ dicit ·
solem siue lunam maiorē lu
minis claritatē habē post diem
iudicij : utrūqꝫ ad lapsū et repa
tionē primi hoīs ptinet · Post
qȝ enī hō dei mandatū transgre
diendo peccauit · tenebras incur
rit : et idcirco etiā ipē sol qui
ad obsequiū hoīs fuerat condi
tus · claritatē sui luminis ex maxi
ma pte pdidit · Sed cū repa
tus fuerit hō · atqꝫ post genera
lē resurrectionē renouatus ·
tūc et ipē sol renouabit · et
septeplicit · id ē multo clarius
qȝ modo lucebit · Unde etiā nec
postea occasū patiet · sicut

ysidorus testatur : ne imppetuū
claritate luminis fruatur · Ali
ter · Sol habet ortū et occasū ·
ideoqꝫ congrue cōpatur xpo ·
qui habuit ortū nascendo tē
paliter ex matre : et occasū per
mortē · Porro facies illius
manifesta in carne presentia intel
ligitur · que abscondita ē quā
in cruce occubuit : sed iterū re
surgens a mortuis cepit lucē
in virtute sua · in multitudine
scilicet miraculorū · et pdica
tione doctorū · Nā et de occasu
psalmista dicit · Iter facite ei
qui ascendit sup occasū · Sup
occasū naqꝫ ascendit : qz unde
occubuit : inde surrexit · Et si
ista dicebat iohanes · iā ortus
iā ad occasū uersus · iā surgēs
iterū lucebat in virtute sua :
id ē iā in carne natꝰ · passus et
suscitatus · ipaqꝫ eius natiuitas ·
passio et resurrectio · totū cla
ruerat p orbē : et idcirco facies
angeli nō simpliciter · sed sicut
sol lucet in virtute splendebat ·

Et cū vidissem eū : cecidi ad
pedes eius tanqȝ mortuus · Io
hanes in hoc loco significat om
nē electorū multitudinē : ange
lus aūt solius capitis psonā
gerit · Nō aūt hic pedes dn̄i ·
sicut superius ex humanitate diui
nitatis eius · nō pdicatores · nō
demū cetera mēbra : sed tantū
indicia passionis eius et humilita
tis significat : qz se humiliauit

usque ad mortem. Ad pedes angeli ergo iohannes cadit. dum
ista etiam uestigia passionis
ipsius imitatur. iuxta illud
petri: xpus passus est pro nobis.
nobis relinquens exemplum ut
sequamini uestigia eius: et hoc mor
tificando se cum uiciis et concu
piscenciis. Ad pedes eius cadit:
quia dum considerat redemptorem
suum mortuum. mori mundo mo
riens: ad imitanda eius uestigi
a semetipsam humiliter prosternit.
Bene autem iohannes non mor
tuus. sed tanquam mortuus ceci
disse dicitur ad pedes angeli:
quia electi imitantes uestigia passi
onis xpi. et si moriuntur mundo:
uiuunt tamen deo. Hinc apostolus
dicit. Viuo autem iam non ego:
uiuit vero in me xpus. Et
iterum. Obsecro vos. ut exhibe
atis corpora vestra hostiam viuen
tem et cetera. Hostia quippe et
immolatur et uiua est: quia sancti et
si se mortificant cum uiciis et con
cupiscenciis: non tamen penitus
a corpore recedunt. Vel
certe tanquam mortui fiunt. cum se
mortificant: quia in spe future
resurrectionis iam uiuunt. iuxta
illud apostoli. Mortui estis: et
uita vestra abscondita est cum xpo in deo.
Et cum xpus apparuerit vita vestra:
tunc et vos apparebitis cum ipso
in gloria. Et posuit dexte
ram suam super me dicens. No
li timere. Non semper in sacro e
loquio. unus sermo pro vno acci

pitur sensu. Legimus quippe su
perius. dexteram significare
summam beatitudinem future vite:
et prosperitatem in qua sancti iam consis
tunt. dei predestinatione. Non
ergo hic taliter accipienda est dexte
ra. sicut in superiori uersu. ubi pe
des non priora in se continent
misteria: sed tantum exempla imi
tacionis xpi et passionis signifi
cat. Itaque in hoc loco per dex
teram angeli: debemus intelligere
sanctos predicatores. Unde per moy
sen dicitur. In dextera eius ignea
lex: ac si diceretur. in sanctis predica
toribus doctrina spiritus sancti. Nota
dum autem. quia non dicit iohannes. quid
angelus fecerit ponens dexteram
super illum: utrum videlicet leuaue
rit eum a terra. an detraxerit illum
ad terram. Sed ex danielis uolu
mine distinguimus. quod a terra eum le
uauit: qui dicit quod angelus qui erat
accinctus auro obrizo. et corpus e
ius quasi crisolitus. posuit dexte
ram suam super eum. et erexit eum su
per genua sua. Ponit itaque
angelus manum super iohannem
iacentem ad pedes suos tanquam mor
tuum. et erigit illum: quando xpus
electis suis quia se mortificant. auxi
lium consolationis porrigit per
suos predicatores. Nam dextera
xpi. super fidelium corda pressuris
et angustiis pressa. paulus apostolus
positus erat. ut eos subleuaret:
cum eis consolationem adhibebat di
cens. Non sunt condigne passiones

huius temporis: ad futuram gloriam
que reuelabitur in nobis. Non
autem etiam ita erigitur a terra. ut
penitus ab omnibus angustijs submo
ueatur: sed cum talia et hijs simi
lia audit per illatis passionibus
cor ad gaudia celestis patrie sub
leuat. Tale quippe est illud euan
gelij. Nolite timere eos qui occidunt
corpus. Et alibi. Gaudete quod
nomina uestra scripta sunt in celo. Be
ne autem illic addit. Nolite timere.
Ac si electorum eterne dicetur. Eri
gite mentis auditum in passionibus cer
tamine ad futura premia: et accep
ta desuper fiducia: humanum timorem
audacter longe repulsa. Ego
sum primus et nouissimus. et
viuus. et fui mortuus: et ecce
sum viuus in secula seculorum. Hic
manifestissime apparet: quod an
gelus qui beato iohanni apparuit.
figuram christi tenuit. Non enim alij
quam christo nato. passo ac sepulto.
et resuscitato. hec uerba conuen
iunt. Ipse est primus in quo facta
sunt omnia: ipse nouissimus. per quem
restaurata sunt vniuersa. Ipse
est primus. qui ante secula natus.
in principio erat uerbum: ipse
nouissimus. quia in fine temporum
natus. uerbum caro factum est. et
habitauit in nobis. Et viuus
fui autem: uel ante omnia secula in diui
tatis essentia: uel ante mortem in car
ne. Et mortuus: subaudis post
natiuitatem carnis. Et ecce sum
viuens in secula seculorum post resur

rectionem. sicut apostolus dicit: christus
resurgens a mortuis iam non mo
ritur: mors illi ultra non dominabi
tur. Quo in loco. magna con
solatio intelligenda est adhibita
beato iohanni: cui apparens tamquam
mortuo dicitur. Viuus fui et
mortuus: et sum viuus in
secula seculorum. Nichil enim hac af
fectione congruencius. quam quod sibi
simile in morte dominum audiret:
qui tamquam mortuus iacebat. Ac
si diceret christus tam sibi quam omnibus
fidelibus. Nolite timere pro me pa
ti qui estis membra. cum ego qui
sum caput pro vobis mori non
dubitauerim: quia sicut ego post
mortem viuo: ita et vos viuetis
resuscitati a capite. Attendite
ergo. quia post mortem uiuit vita
vera. que constat in capite: quod
exemplum vobis ostendens quando
quidem in gloria resurgendi: si mo
vano timore non terreremini de
corpore. Et habeo claues mor
tis et inferni. Per claues po
testas eterna et iudicia ~~tempi~~
designatur. Unde petro dic
tum est. Tibi dabo claues regni
celorum. Neque enim puerili intelli
gere debemus claues esse in celo. si
quemadmodum sunt in ostio: sed per
claues potestas intelligitur ligandi
atque soluendi. Ita ergo et hic
clauium nomine potestas eterna osten
ditur. Unde et alibi dicitur. Qui
aperit et nemo claudit: claudit

et nemo apit. Porro mors
dyabolus intelligitur. qr in
uidia dyaboli mors introiuit
in orbē terrarū: infernus aūt
mēbra illius. ad penas īfer
ni uectura. Habet itaqz filius
dei claues mortis et inferni.
qr sua occulta reseācoē dat po
testatē dyabolo. uel eius mēbris
ut seuiāt ī psecucoē scōrū:
et iterū cū vult facit omnē
congestē eorū teptatione. Hys
clauibȝ conclusus erāt dyabolus.
cū dicēte dno. nūquid consi
derasti seruū meū iob. qd nō
sit similis ei in terra. vir sim
plex et rectus: teptadū eū
appetijt dicens. nūqd iob
frustra timet deū. nonne tu
vallasti eū ac domū eius.
et cetēa usqz mitte manū tu
ā: nisi in facie benedixerit ti
bi. Reseāuit ei dns clauē:
cū ptātē teptādi dedit ei di
cēs. Ecce in manu tua ē.
Et ille accepta ptāte. egressus
percussit iob ulcē pessimo: sed
postea cohibitus ē. et sub cla
ui reclusus. qm ipa teptacio
pficit bto iob ad gloriā. et
restaurata sūt ei oīa duplici
a: ipi qz teptatori. eādē tep
tacio cessit ad cumulū dāpna
cōis sue. Hys clauibȝ fuerāt
dimissus. qn petrū timore co
cuciēs: cōpulit negāre deū.
reclusus ē iterū. qn dns res
pexit petrū. et ille fleuit a

marē: ac maculas trine nega
cōis. lauit amarissimis lacri
mis. Hys etiā clauibȝ fuerāt
relaxatus. qn maria multis cri
minibȝ sibi deuīxerat: sed clau
sus ē. qn dimissa sūt ei peccā
multa. qr dilexit multū. Hys
quoqz clauibȝ aptis fuerāt dimis
sus. qn teptabat paulū: cui ne
magnitudo reuelacōnū eū ex
tolleret. datus ē stimulus carnis.
Hys dum iudicij clauibȝ cotidi
e reseāt. cū dcōs teptacōibus
fatigāre pmittit: iterūqz restri
gitur. cū nō sup modū. sed ad
mēsurā ipas teptacōes exag
gerare pmittit. iuxta illud.
Fidelis deus. q nō paciet̄ uos
teptari sup id qd potestis: sed
faciet cū teptacōe etiā pūētū.
ut possitis sustinē. Scribe er
go que vidisti: et que sūt. et q
oportet fieri post hec. Hic ioha
nes typū tenet ordinis pdica
torū. cui dicit: scribe q vidisti.
id ē q itellexisti ī lege similiter
et pphetis de me. ut ea ī corde
teneas: et alijs pfutura pdicas.
Vel etiā si specialiter hec uba re
feramus ad aplos. dicit illis ut
miracula xpi q viderūt scribāt.
et alijs annūcient: et per hec
ad fidem xpi alios trahāt: et
q sūt nūc impleta ī me. et q
oportet fieri post hec ī mēbris
meis. Mirā aūt superius ia dictū
ē ei. ut scribē debeat ea q vidit.
et nūc itērata voce ad scribendū

compellitur in repetitione
uerbi. negligencia corporis
remouetur a studio predicato
rum. ut qui sepius amonentur
sine tarditate impleant. Sequi
tur. Sacramentum septem stel
larum quas vidisti in dextera
mea. et septem candelabra au
rea. septem angeli sunt septem
ecclesiarum. et candelabra septem
septem ecclesie sunt. Sacramentum
misterium est. ubi aliud videtur
et aliud intelligitur. sicut uer
bi gratia in christi corpore. ubi cum vi
deatur panis. vera est caro. Un
de ipsi sacerdotes dicunt. Sacra
menta que sumpsimus domine pro
ficiant nobis ad salutem corporis
et anime. Ita ergo et hic sacramen
tum erat. quia in septem stellis uel
septem candelabris. vniuersalis
ecclesia exprimebatur. Quod enim sig
nificatur per septem stellas. id ip
sum significatur et per septem cande
labra. id est omnis ecclesia. uel specia
liter sui doctores. qui in mundi
nocte per stellas designantur et per
angelos. quia et in huius seculi nocte
lucent per mundiciam vite. et aliis
celestia ministrando angeli ueritatis
existunt. Quibus paulus di
cit. In medio nationis praue
et peruerse. inter quos lucetis
sicut luminaria in firmamento ce
li. Hoc etiam sciendum. quia hoc
est vnus angelus quod septem. hoc
septem quod vnus. quia quod vni loquitur.

tur. ad omnes pertinet. et iterum
quod omnibus dicit. ad singulos re
fert. Quod autem idem angelus qui
beato iohanni apparuit. quedam
exposuit. quedam uero signata
reliquit. mirum. idcirco egit hoc
ne nobis lectio illius uilesceret.
et ut haberemus etiam ubi sensum
nostrum exercitare possemus. Ex
posuit quedam. quia si ex toto no
bis clausus esset liber. tederet
nos eum legere. ad cuius misteria
intima non possemus peruenire.
Iterum si per omnia eum aperuisset. fa
cilis nobis esset ad intelligendum.
et idcirco etiam minus studiose
illum legeremus. Angeli autem quibus
scripsit. sicut in consequentibus in
ueniemus. non celestes intelliguntur
spiritus. quia absurdum est credere ali
quid esse in celestibus spiritibus dig
num reprehensione. sed potius
fideles in ecclesia consistentes. de qui
bus scriptum est. Angeli pacis
amare flebunt. Et malachy
as. Labia sacerdotis custodiunt
scientiam. et legem requirunt ex
ore eius. quia angelus domini exercitu
um est. Ideo ecclesie doctores ange
los vocari. quia ut premissum est stel
le et candelabra in huius seculi
nocte lucent. et aliis ministrando
celestia. angeli ueritatis existunt.
quos paulus dicit sicut luminaria
in firmamento celi in medio na
tionis praue et peruerse. per mun
diciam sinceritatis vite lucere. Se
quitur. Et angelo ephesi ecclesie

scribe. Hec dicit qui tenet sep
te stellas ĩ dextera sua: q̃ am
bulat ĩ medio septe candela
brorū aureorū. Ephesus int̃
ptat̃ uoluntas uel consiliū me
ū. Cui et ipsi ecclie conuenit spe
cialit̃. ĩ q̃ erat dei uoluntas: si
cut inueniemus ĩ sequentibus. Eo
dem angelo dicere. suo opa tu
a. et consiliū correctionis in hoc
qd subiungit. Et habeo aduersus
te pauca. qd caritate tua prima
reliquisti: et oī ecclie genera
lit̃. Cui eni dicit̃ angelo id ē sa
cerdoti ipsius ecclie. in illo oī
ecclie dicitur: et ĩ ecclia ephesi
orū. vniuerse ecclie fidelium.
Ma et p septe stellas q̃s tene
bat ĩ dextera sua. oēs sci intel
ligunt̃: q̃ ĩ predicatione et ne
btitudis. ia tenent̃ in dei pñti
a. Ipsi quoque designant̃ et per
septe candelabra. ĩ quorū me
dio abulat spūs: q̄ dona grē
sue eis particulari diffundit. alii
scilicet sermone sapiencie. alii
sermone sciencie: alii genera
linguarū. alii int̃ptatione
sermonū. alii hospitalitate.
alii abstinencia. conteplatione.
et cetera hiis similia q̃ opatur
vnus atque ide spūs. Qui cū
ubique pñs sit: dū donorū grã
cia eis largitur. q̃ ĩ medio ca
delabrorū cotidie abulat. Vel
certe p manū possumus intel
ligere clemenciā diuinitatis eius quã
nullus potest euadere: q̄ ĩ manu
eius sunt oēs fines terre. In hac
dextera sunt boni et mali. Boni
quippe coprimunt̃: ne uel ult̃
mensurā accepte virtutis p ma
nem gloriā transeat. uel ad vicio
rū illecebras vnat. Mali aute
ne qntu uolunt nocere possint hac
virtutis dextera retinentur: sed
tanquam serui sub ptate dm̄ ad me
sura filios uerbere redat. Sunt
ergo quida ad quos dns uenit
per fide quã habent. et aliqn p
bona uoluntate: sed q̄ iterū rep
bis moribus eū eiciunt et ad vicia
labunt̃. no pt ibi manere. idcirco
abulat. et ad electos transitū facit.
apud quos diu manet. et ĩ eorū
cordibus morat̃. Faciunt quidem
aduētus sui presencia sentire repbos:
sed q̄ fide illorū opa no sequun
tur. nequaquam apud eos manet.
sed ad electorū corda ab eis transit.
ĩ quibus p opa virtutū ĩhabitet.
Hoc eni indicat columba ex archa
dimissa: q̃ sup aquas diluuii
uolitans. cū no inuenisset ubi re
quiesceret pes eius. ad archā reuersa
ē. Hinc ĩ ewangelio dicit. Si
quis diligit me sermone meū
seruabit: et ad eū veniemus.
et apud eū masione faciemus.
In quibus uerbis ostēdit: q̄ ad
eos uenit. in quibus masione
inuenit. Bene itaque dicit̃: qui
abulat in medio septe candela
brorū aureorū. At si apte dice
tur. Tam diu int̃ electos et repro
bos exhortationis uerbo discur
rit: quousque inueniat apud que
p opa virtutū mansione faciat.

Vel certe dn̄ quelibet electorum
intimo discretionis examine p
badum ad tempus in temptatione de
serit. atque ut alium a temptatione
eripiat. pro fauore prosequitur:
tanquam in medio septem candela
brorum aureorum discurrere videtur.
¶ Scio opera tua et laborem et
pacienciam tuam. Hoc autem non
specialiter sed generaliter omnibus e
lectis congruit: quorum opera la
bor et paciencia deo sunt cogni
ta. Scire autem dei eligere est. Un
de in libris moysi frequenter ipso
dicitur. Vos scit deus ex omnibus
gentibus: id est vos elegit. Et
ipsi moysi. Noui te ex nomine:
id est te eligo specialiter preteris.
Aliquando autem scire dicitur. scientes
reddere. Unde est. Temptat vos
dominus deus vester. ut sciat si diligi
tis eum an non: id est ut scire vos
faciat. Et abrahe. Nunc cog
noui quod timeas dominum: id est cog
noscere te feci. Dicitur quoque sci
re deus. et ipsa sciencia ipsius diui
ne subtilitatis accipitur: cui nu
da et aperta sunt omnia. iuxta illud.
Tu cognouisti omnia nouissima
et antiqua. In istis itaque locu
cionibus cauere: pro locorum qualitatibus
scire dei debemus accipere. Dicit
ergo cuique a christo. Scio opera tua:
id est approbo et eligo. Vel scio
opera: id est scire te facio mercede
de operibus tuorum et laborum.
Quia homo operans laborat. id
circo post opera virtutum terte
ciam subiungit et labor: quia sicut

eciam sicut magna est in operibus
ita magna est et in labore. Cu
ius eciam paciencia specialiter predi
catur quia cunctos tolerat labores pa
cienter: et eos quos male agen
tes sinceriter amat. et usque ad pōrt
finem vite in hoc perseuerat. iux
ta illud. Qui autem perseuerauerit
usque in finem hic saluus erit.
Opera enim et labores: commun
ia sunt bonis et malis. Pacien
cia autem vera: singulariter munus
collatum est in celestibus. Que
si desit: multa opera multique
labores subito ad nichilum re
diguntur. Paciencia autem vera est:
que et mala proximorum equani
miter tolerat. et eos quos preue
agentes portat sinceriter amat.
¶ Et non potes sustinere ma
los: subaudis libenter. Et hic
iungendum est scio. sicut supra.
In hac enim vita simul inmixti
sunt boni et mali: ideoque ne
cesse est quia aliter esse non potest. ut
ipsi mali tolerentur a bonis. De
bent enim in illis odio habere quod
mali sunt: et debent eos diligere
per hoc quod homines sunt. Hinc
dauid ait. Iniquos odio ha
bui: non quia naturam iniquorum
sed opera iniquitatis odio habu
erit. Non nunquam itaque infirmi
quique malorum peruersitates atque
eorum consorcia congressibus corpo
ris conantur effugere: ignorantes
quod impium sit propter prauorum peruer
sitatem relinquere suorum vnanimita

tem · Qui si paciencie stude
ret · quia alibi locus deesset in se
metipsis inuenirent ubi eos emen
dare possent ¶ Et temptasti eos
qui se dicunt apostolos esse et non
sunt · Tempore beati iohannis
surrexerunt falsi apostoli · id est here
tici · marcion · ebyon · et cheri
tus in asia · volentes corrumpe
re certam fidem · et predicantes christum
minorem patre : qui utique falsi a
postoli erant · iuxta illud · Apostolus
mentitur missus · Sed isti non
erant missi a christo sed dyabo
lo · transfigurantes se in apostolos
christi · a quo et se missos dice
bant : cum non ueritatis sed fal
sorum dogmatum essent · De tali
bus dominus per prophetam dicit · Ip
si ueniebant cum ego non mise
rim eos · Dicit ergo · Temptas
ti eos qui se dicunt apostolos esse et
non sunt : id est probasti fidem illorum
et doctrinam · et inuenisti eos
mendaces · Temptaciones enim due
sunt : sed hic temptacio ad proba
cionem pertinet sicut et ibi · Temp
tat uos dominus deus · Sic et sancta
ecclesia cotidie temptat · id est probat
corda singulorum : ut qui fidem
rectam non tenet · aut corrigatur
aut ab ecclesie societate pellatur ·
sicut eiecti sunt heretici · Isti enim
id est ebyon · et ceteri antiquitus eam
minarentur · occulti erant : sed proba
ti sunt tam a beato iohanne quam ab
angelo illius ecclesie · Et quia peruersi
doctores reperti sunt · dampnati sub
anathemate eiecti sunt ab ec
clesia · Similiter sabellius fotinus
et ceteri latrones qui non per
ostium intus in ouile ecclesie intrauerat
latebant : quousque ab ecclesie pasto
ribus probarentur ¶ Et pacienciam
habes : tolerando pacienter illorum
peruersitatem qui tibi mala inge
runt ¶ Et sustinuisti propter no
men meum et non defecisti · Ac si
electorum omnium ecclesie dicetur · Qua
in omnibus pacienciam habuisti · idcir
co utique ea que tibi ab ipsis sunt
illata tormenta sustinuisti : quia
nisi pacienciam habuisses : in tot
aduersis defecisses · Et ideo pa
cienciam habens non succubuisti : quia
non pro terrena gloria · sed propter
nomen meum hec sustines · ¶
Sed habeo aduersum te quod caritatem
tuam primam reliquisti · Superi
us locutus est sibi · nunc autem loqui
tur reprobis : quia sicut supra dictum est
sicut sunt mixti boni et mali
in presenti vita · ita communiter eos al
loquitur diuinus sermo ¶ Habeo
inquit aduersum te · id est aduersum
reprobos qui in te sunt : quia primam
caritatem reliquisti · id est fidem dei et
dilectionem · et subdidisti te delec
tacionibus secularibus et terrenis : sicut
mulier deserit primum viri amo
rem et iungit se adultero · Dum enim
a quibusdam caritas inchoata repel
litur · per ingressum cupiditas seculi intro
ducitur : fitque modo miserabili
ut nec ad memoriam illa redeat ·
cum hec mentem plenius possederit ·
¶ Memor esto itaque vnde ex
cideris · id est a qua gratia separatus sis :

qui prius michi coniunctus splen
dore caritatis fulgebas. Age a
gere penitentiam pro eo quod me de
reliquisti. et terrenum amorem tan
quam mulier adulterum suscepisti.
et prima opera fac. id est redi in
amorem prioris viri. Sin autem
venio tibi. et pericula ire mee
tibi ostendam. et movebo cande
labrum tuum de loco suo nisi peni
tentiam egeris. id est movebo te
de loco virtutis tue. et de soci
etate fidelium. Notandum hoc quod
non dicit. eiciam candelabrum
de loco suo. sed tantum movebo.
quia licet quis peccet tamen si pe
nitentiam egerit perfectam. non a
mittet pristinam dignitatem suam
aut gradum. Unde petrus li
cet negaverit christum. non perdidit
apostolicum gradum. Sed dicimus
hoc sub exemplo. Si enim quilibet
hominum qui peccatum admittit in
conspectu hominum de loco suo mo
vetur. attamen si cito per peniten
tiam surrexerit, non est motus in con
spectu dei. quia licet per peccatum in
conspectu hominum motus esse videatur.
tamen quia in dei presentia resurrec
turus erat. non est motus. quia
nequaquam minoris caritatis locum
habebit si perfectam penitentiam
egerit. Dicatur itaque impeniten
ti et ad deum redire nolenti.
Movebo candelabrum tuum de
loco suo nisi penitentiam egeris.
At si ei dicetur. Nunquam carita
tis post lapsum criminum a me

nequaquam recipies. nisi cor ad
penitentiam emollire curaveris.
Sed hoc habes bonum suban
dis. quia odisti facta nicolaytarum
que et ego odi. Iterum in hoc lo
co vertit sermonem ad personam
fidelium dicens. Odisti facta
nycolaitarum. Nicolaus unus
fuit ex septem dyaconibus qui electi
et ordinati sunt ab apostolis. sed ce
teris permanentibus in ministerio suo.
ille recessit ab eorum fide et doc
trina. Qui cum culparetur eo quod
haberet pulcherrimam mulierem
et nimium zelaretur eam. ut se ex
cusaret ab hac suspicione respon
dit. Non est michi cure quod fa
ciat. qui vult utatur illa. Un
de et tradidit in commune usui.
Quod factum reperiunt etiam multi
sectatores eius nicolaitani. qui etiam
ydolothita comedebant. et
cibos suos cibis gentilium commis
cebant. Dicebant quoque hunc
mundum non a deo. sed a quibus
dam principibus factum. contra
quod in genesi dicitur. In princi
pio creavit deus celum et terram.
Et hec facta nicolaitarum a bo
nis repudiantur. et veluti ster
cora detestantur. Videamus
autem quos isti spiritualiter signi
ficent. Interpretatur autem nicola
us populus stultus. Quo nomine
gentiles figurantur qui stulti sunt.
quia veram sapientiam id est christum
credere noluerunt. Unde dicit apostolus.
Nos predicamus christum crucifixum.

iudeis quidē scandalū· gentibꝫ
aūt stulticiā· Nam hij cōmu-
niter utunt' uxoribꝫ· et idolothita
comedūt· atqꝫ huiꝰ sclī con
ditores hoīes eē affirmāt· id ē
iouē saturnū et reliquos·
Qui licet ab illis dij putētur·
hoīes tamē fuerūt: et ī hac
terra licet turpit' uita duce
tes regnauerūt· Significat
quoqꝫ nicolaus hēticos· Qui
cū de sapiēcia dei pris que ē
filius· uera nō senciūt: licet
secūdū sclm sapiētes uideāt':
tamē secūdū deū stulti sunt·
Qū et arrius uel sectatores
xpm creatū eē affirmāt· fa
tui atqꝫ stulti sūt: qñ diu tri
nitatis substāciā confundūt
xpm eē deū cont'dicūt· De
quibꝫ psalmista dicit· Dixit
insipiens ī corde suo nō ē deus·
Quorū facta duo spēaliter
notant': qꝛ et ydolorū cultores
et fornicarij sepē uocātur·
Quia eī rectā fidē nō habēt:
suus ipē error quē secūt': pro
cultura ydolorū illis īputat':
Fornicarij quoqꝫ sūt: q̄ īmū
dicie carnis seruiūt· et ob hoc
maxīe pereūt· Iudei quoqꝫ
sūt stulti· qꝛ ī xpm qui ē sa
piēcia pris noluēt credē: frust'
qꝫ iactāt se habē prem· cuiꝰ fi
liū odijs insequūt': qm qui nō
habet filiū nec prem habet·
Sed et si diligēt' inspicimus:

intra sctam ecclām nicolaytas
īuenimꝰ· eos uidelicet quos in
terreno amoē thesaurizaē iu
deniꝰ· Quid eī stulcius eē pt·
q̄ eo loco tota mētis intēcioē
pecunias recondē: quo non
licet ī ppetuū sustinē· Unde
dñs discipulos hortat' dicens·
Nolite thesaurizaē uobis thesau
ros in t'ra· In hoc stultorū nu
mero computat' ille qui cū dixit
destruā horrea mea· et maiora
faciā: qꝛ nō habeo quo fructus
cōgregem· audiuit a dño· Stul
te hac nocte aīam tuā a te repe
to: que aūt congregasti cuiꝰ erūt·
Que scilicet uerba hoīm insipi
enciū solūmō t'rena querēciū·
pariūt in illis ygemīnna oīm
uiciorū· qꝛ et secūdū aplm·
radix ē oīm malorū cupiditas·
qꝛ uidelicet per hanc alius ad
rapinā· alius ad falsum testio
niū· alius rapitur ad piuriū·
atqꝫ ad cetera crimīa· Que eciā
iudā ad hoc pduxit: ut xpm
dīm morti tradēt· Nā et per
hanc hō cupidꝰ aīam suā ve
nalē facit: et ydolat' efficitur·
plus amādo creaturā q̄ creato
rē· Ūñ eī dicit aplus de gulo
sis quorū deus uent' ē: potest
intelligi de cupidis siliter· quo
rū deus nūmꝰ ē auri uel argē
ti· Hec sūt facta nycolaytarū·
id ē stultorū hoīm· paganorū
scilicet, ereticorūqꝫ īfideliū· et fal
sorū xpianorū: que dñs et qui

ex parte illius sint odire pba
tur. Notandu aut. q no natu
ra. sed opa hoim dns se odio
habe dicat: unde no dicit. odis
ti nicolaitas quos ego odi. sed
odisti facta nicolaytaru. que et
ego odi. Homo eni diligendus
e: opus aut illius malu odio ha
bendu. Qui habet aure: au
diat quid spus dicat ecclesiis.
Cu in principio locutionis huius
vni angelo vniusque ephesiene
scribe dns iusserit. hic aut no
vnu angelu vel vna eciam ad
audienda dei spus invitet: pa
tet pfecto. q qd vni dicit oibus
dicit. et in vno angelo. vnaque
ephesiorum eccia. vnitate ecclie
depingit. Veru quotiens hec
admonitiuncula ponitur. sive in
libro. sive in ewangelio. qd sequi
tur vel precedit. spiritualiter e
intelligendu: q no corporis
hic auris requiritur sed cordis.
qua videlicet aure nisi qs ha
bueit. eloquia spus capere non
poterit. Sic dns loques turbis
in parabolis. cu illic oes qui ade
rat aures haberet: monet apos
tolos dicens. Vobis dico qui
auditis. Ac si dicat. Verba
celestiu sacramentoru illis ape
rio: quos eadem interna cordis
aure percipere cognosco. Carnis
itaque auris ad auditu transit:
cordis vero auditu simul et in
tellectu iungit. Intuendu quoque e:
q cu angelis. in principio harum

locutionu ex psona filii dei
primo certe per angelu filius
dei loquatur: non dicitur hic qui
habet aure audiat. quid filius
dei dicat. sed quid spus: quia
videlicet verba filii. verba sunt
spus sci. Quo noie etiam
tota trinitas intelligitur. de quo
dicitur spus e deus. Ideoque du
spus loquitur. in eo pater loqui
tur pater et spus suus: q sicut
sunt inseparabiles vnitate. sic in
separabiliter loquuntur et docent
scorum vnitate. Sciendu vero
q in hac revelatione. sicut in
sequentibus aperte monstratur.
aliquando loquitur filius ex psona
sua. qd illi solummodo convenit:
aliquando vero ex psona trinitatis.
Ideoque singule locutiones co
siderande sunt: q saliter refere
de sint solummodo ad humilitate
filii dei. que aut ad tota trinita
te. Vincenti dabo edere de lig
no vite: qd e in paradiso dei
mei. Lignu vite sapientia
e dei patris: Salomone attesta
te qui ait. Lignu vite his q
apphenderint eam: et qui tenu
erit ea beatus. Qua utique a
plus. xpm ee testatur dicens.
xpm dei virtute et dei sapie
tia. Que recte lignu vite di
citur. q fidelibus suis vita eter
na tribuit. quos in pnti saci
at suo corpore. in futuro satia
bit sua contemplatione. Unde

psalmista dicit. Saciabor dum
manifestabitur gloria. Bene lig-
num vite vocatur: quia et in presen-
ti vita electos suos ab estu viciorum
umbra protectionis defendit.
et in futura beatitudine cibum eter-
ne contemplationis desiderantibus
prebet. Dicatur itaque. Vincen-
ti id est vincentibus carnis sive tempta-
tiones demonum adversitates
pravorum hominum dabo edere de lig-
no vite: id est meipsum dabo illi
in remuneratione cum eum perdux-
ero ad meam contemplationem.
Paradisus autem vel presens intel-
ligitur ecclesia. in qua cotidie co-
medunt fideles eius corpus et
sanguinem bibunt: vel vita e-
terna que ipse christus est. sicut ipse
dominus dicit. Hec est vita eterna:
ut cognoscant te et quem misis-
ti ihesum christum. Quod autem deum se
habere dicit. in cuius paradiso hoc
esse lignum asserit: secundum huma-
nitatem loquitur. quam assumpsit
pro nobis. Qui ergo vincunt
oblectamenta peccati in hoc paradiso
ecclesie. illi ad accipienda corporis
et sanguinis sacramenta digna
pertingunt. et ad dei contemplaci-
onem perveniunt. ipsumque lignum vi-
te in remuneratione accipient:
quia et ipse est lignum vite quod dat.
et ipse de ligno vite vincentibus
dat: et ipse fructus ligni est quod
dat. Et angelo smirne ecclesie
scribe. Smirna interpretatur
canticum eorum. Canticum ad leti-

ciam pertinet. Quod aperte co-
gruit fidelibus: quibus in persona
istius ecclesie loquitur dominus. Non
enim hec verba unitati tantum dicuntur:
sed magis unitati sanctorum.
Hec dicit primus et novissi-
mus. Primus sine quo
nullus. Novissimus per quem
restaurata sunt omnia. Qui fuit
mortuus et vivit. Quia et
si mortuus fuit ex infirmita-
te ut apostolus dicit: vivit ex
virtute dei. Hoc enim est primus
et novissimus: quia qui semper
vivit in sua substancia primus
existendo mortuus in humani-
tate nostra in fine temporum ut ho-
mo nascendo. Scio tribulacionem
tuam. Scio id est approbo et eligo.
Licet uero hic tribulacio singu-
lariter ponatur: tamen omnifaria
et multiplex intelligitur. Unde
psalmista dicit. Multe tribu-
laciones iustorum. Sancta ecclesia in
cuius persona hec loquitur sermo
divinus ecclesie smirne. multas
tribulaciones sustinet exteri-
us cum ab adversariis. probra
vincula. carceres. ceteraque huius-
modi tormenta excipit. aut
cum eciam a demonibus interius
invisibiliter cruciatur. et cum eciam
a seipsa. ieiuniis. orationibus.
et vigiliis lassata pene succum-
bit. Affligitur quoque et tribu-
latur a seipsa: cum caro resistit
spiritui. Has omnes tribulaciones

sat dns et approbat: de quibus
omnibus in futuro liberabit eos:
quando auferet omnem lacrimam
ab oculis eorum. Et paupertate
tua subaudit scio et approbo.
Sed dives es in deum: iuxta illud
tamquam nichil habentes. et omnia pos
sidentes. Mirum est. quomodo eidem
pauperes et divites sint. Quod
duobus modis intelligi potest. Fue
runt sancti multi divites in hoc secu
lo. sicut abraham. david et alii mul
ti. sed quasi nichil habentes erant.
qui terrenas divitias contempnentes.
se peregrinos cognoscebant. celes
tes divitias iam mente tenentes.
Expleta quippe sua suorumque ne
cessitate. ex hiis que habebant. re
liqua in usus pauperum consume
bant. Vel certe pauperes re. si
cut sunt apostoli sancti: divites autem in
fide. per spem iam celum posside
ntes. Quibus dominus dicit. Beati
pauperes spiritu: quoniam ipsorum est reg
num celorum. Dicit itaque. Scio
paupertatem tuam: sed dives es.
ac si diceretur. Unde te per
humilitatem spiritus pauperem exis
timas: inde per omnia divitem com
probavis. Unus enim idemque electus
et pauper et dives est: pauper
scilicet adhuc peregrinus. dives
autem quandoque civis futurus. Pau
per terrena commoratione: dives
beata predestinatione. Et blasphe
maris ab hiis qui se dicunt esse iu
deos et non sunt: sed sunt synia

goga sathane. Hoc non solum
modo ad unam pertinet smyrneo
rum ecclesiam. sed generaliter ad om
nem ecclesiam que est in universo
mundo: que in singulis locis et
in toto orbe blasphematur ab im
piis qui se dicunt esse iudeos et
non sunt: quia iudeus interpretatur
confitens. sed sunt congregatio
sathane. Qui enim vere confitetur
christum: ipse est iudeus. De talibus
dominus dicit. Qui me confessus
fuerit coram hominibus: confitebor
et ego eum coram patre meo. Iu
deorum ergo nominis expressio me
diatoris nostri est confessio: ac per
hoc quicumque christianitatis nomine
censetur. spiritualiter iudei
appellatur. Quod nomen utique
iudei tunc generaliter perdiderunt:
cum christum negaverunt dicentes.
Hunc nescimus unde sit. Qui
quidem modo aperte. modo occulte: sem
per autem corde etiam dei blas
phemant. Ad quorum societa
tem pertinet etiam falsi christiani:
qui christianum nomen quidem ha
bent. sed opera christianitatis non
habent. De quibus per paulum di
citur. Confitentur se nosse de
um: factis autem negant. Blasphe
matur itaque ecclesia a iudeis fal
sis. quia electorum verba a reprobis
diiudicantur: quia semper eloquia
et facta iustorum contraria sunt
cogitationibus reproborum. Qui
licet inter fines ecclesie consistant
vita tamen et moribus in multas

sathane synagogas scriptos di
iudit: qr quot viciis seruiunt·
tot de se partes reddunt· Tales
itaque falso iudeorum sibi nomen
usurpant: quinque vehemencius ze
li flammis succensi· gentiles etiam
blasphemare consueuerunt quod hii
qui numquam ad eius consortium muni
rianum accesserunt· Sed usque quo
zizania nouissime separentur
a tritico· nullus horum desperandus
est· sed omnes amonendi sunt· omnes
tolerandi· in exemplum redempto
ris nostri: qui sacrilegum impium
et proditorem usque ad passionem
mortis iudam tolerauit· Ad
quorum mala perferenda exhor
tatur etiam: et qui armis po
tentibus adiungit cum subdit· ¶
Nichil horum timeas que passu
rus es: quidquid a iudeis falsis·
quidquid a falsis fratribus uel paga
nis iniuriarum lesionumque ptu
leris· pro eo quod transeunt ne formi
des· Hoc est quod in ewangelio
dicit fidelibus· Nolite timere e
os qui occidunt corpus et ani
mam autem non possunt occidere.
¶ Ecce missurus est dyabolus
ex nobis in carcere ut tempte
mini: et habebitis tribulatio
ne diebus decem· Hinc liquido
iam claret | diuersas in uno an
gelo personas alloqui· Dum
sit enim diuina uox ad unum lo
quens· nichil horum timeas que
passurus es: nunc vero adiun
git tamquam ad multos ¶ Ecce
missurus est dyabolus ex vobis

in carcere· et cetera· Carceris
autem nomine· omnis tribulacio intelli
gitur passionum: quia sancti sunt
oppressi a dyabolo· qui per men
bra sua diuerso modo eos cruci
at· recludens in carceribus et diuer
sis ac uariis tribulacionibus
afficiens· Quod autem non ait·
missurus est dyabolus uos in car
cerem· sed ex nobis: non ad omne
corpus angeli pertinet | quod con
stat ex sanctis et reprobis· sed illos
vult intelligi· qui ex illatis
tribulacionibus uictores existunt:
qui ideo tribulantur ut probentur:
ideo probantur ut coronentur· Di
catur itaque· Ecce idem in pre
senti tempore· missurus est dyabolus
per membra sua· sicut fuit ne
ro· domicianus et ceteri· ex uo
bis in carcerem· id est in diuersas
afflictiones ut temptemini: ut
post temptacionem victores ef
fecti coronemini· iuxta illud·
Beatus vir qui suffert temp
tacionem· ¶ Et habebitis tri
bulacionem diebus decem· Per
decem dies quibus etiam tribu
latur· omne presens tempus intelli
gitur: in quo decalogi man
data sunt necessaria· Sicuti
enim uerbi gratia· mittens quilibet
imperator milites contra hostes·
omni genere armorum munit:
sic deus omnipotens mittens
electos suos ad bellum in hunc
mundum contra demones uel
peruersos homines· decalogi man

datas eos instruit: quibus inimi
mici eis resistere possint. Et
quamdiu decalogum habent: neces
sario in presenti sunt positi. Rec
te dicitur: Habebitis tribulatio
nem diebus decem. At si dicatur:
Nolite querere in bello vite pre
sentis requiem: quamdiu contra
temptamenta inimici. sive ap
ta. sive occulta. decem preceptis
tamquam milites armamini. Ne
que enim gaudii locus est: ubi vi
ta hominis tota temptatio est. Qui
dam dicunt. ut beatus beda decem
temptationes. ad decem persecutio
nes gentilium referri: et putant
a nerone cesare usque ad dyo
clesianum. Quod quomodo sit: ip
si viderint qui hoc dicunt. Po
test autem et hic denarius numerus
aliter intelligi. Cunctis autem lege
tibus liquet. tribus temptationibus
principaliter primum hominem a ser
pente in paradiso temptatum atque su
peratum. Quibus etiam tribus modis
post secundo homini temptator succu
buit: id est avaritia. vana gloria
et cupiditate. Contra quas saltem
principales temptationes: totidie
etiam dimicat. Septenarius autem
numerus ad presens tempus refer
tur: quod septem diebus volui
tur. Quia ~~ergo~~ igitur in omni huius
vite termino. trina ista tempta
tio non potest deesse. in quibus cete
ra vicia potissimum obtinent
principatum. et hec ipsa mortalis
vita. per septem dierum circula

evolvitur: recte decem dierum nu
mero. principalis ecclesie tribu
latio exprimitur. Hac enim
trina temptatione septem diebus
multiplicata denarius numerus ad
impletur. Dicatur itaque de e
lectis. Habebitis tribulatione
diebus decem. At si dicetur. Us
quequo presens vita firmatur. que per
septem dies volvitur: contra diver
sas temptationes que in tribus sum
marie obtinent principatum. certa
men habebitis. Esto fidelis
usque ad mortem: et dabo tibi co
ronam vite. Hic iam ostendit a
perte ad quod decem dies pertingunt:
id est ad omne tempus quamdiu fidem
servare electi debent. Hoc autem
et generaliter omni ecclesie: et specia
liter dicitur unicuique fideli anime.
Hic est quod in ewangelio dominus dicit.
Qui perseveraverit usque in finem:
hic salvus erit. Esto itaque fide
lis usque ad mortem: et inter mul
tas pressuras. inter innumeras
clades. semper victorie triumphum
attende. Quia et hoc dicturus
erat: premisit superius. Hec
dicit qui fuit mortuus et vivit.
At si diceretur. Noli fidem re
gis amittere: quia si mecum toto
belli tempore dimicaveris: post
mortem meam coronaberis. id
est regnandi sorte accipies. Nunc
enim est tempus certandi: tunc autem
coronandi. Unde in sequentibus
dicitur. Qui vicerit faciam eum
sedere in throno meo. sicut et
ego vici. et sedeo cum patre meo

in throno eius. Qui habet au
rem cordis et intelligentiam men
tis: audiat et intelligat ad se
pertinere quod dictum est: Et quid spiritus
dicat ecclesiis. Qui vicerit
temptamenta dyabolica mente
tua carnis sue: non ledetur a
morte secunda. id est a dampnatio
ne perpetua. In sacra enim scrip
tura tres mortes sepe ponuntur:
una scilicet peccati. altera carnis:
tertia vero supplicii eterne dap
nationis. Que mors hic secunda
non tertia nominatur: quia videlicet
de hiis tantummodo agitur sermo
que nocent. de morte scilicet
peccati. et morte eterni supplicii.
Ad quarum comparationem ista que
communis est mors. non est dicenda.
Unde et apostolus carnaliter mor
tuos. dormientes nominat dicens.
Nolumus vos ignorare de dor
mientibus. Mors itaque prima
que ledit. peccatum est. Hinc itaque
que ledere possit: nulla alia ni
si eterna dampnatio succedit.
Ideoque pretermissa media que
non ledit: alia debuit nominari
secunda. que post primam ledit.
Dicitur itaque. Qui vicerit non
ledetur a morte secunda: id est
qui mortem peccati in hoc tempore
animas necantem superaverit. ad le
sionem eius que post hanc. et
corpora et animas sine fine cru
ciat non perveniet. Que mors
semper occidit: et numquam ad inte
grum extinguit. In lesionis

autem verbo. misterialiter debet
intelligi corruptio. Ledi enim
non potest: nisi quod corruptioni sub
iacet. Et angelo pergami
ecclesie scribe. Pergamus interpre
tatur visio cornuum. Quod apte
ecclesie congruit: in qua sunt simul
boni et mali. et quia iudicando fa
cit distantiam inter bonos et ma
los: ut confringantur cornua pecca
torum. et exaltentur cornua iusti.
Hec dicit qui habet romphe
am ex utraque parte acutam. Romphe
a est gladius utrimque acutus.
Gladii autem nomine: scriptura sacra
intelligitur. dicente apostolo. Et gla
dium spiritus: quod est verbum dei. Qui
gladius veteris et novi testa
menti bene utraque parte acutus
dicitur: quia videlicet hinc peccata
operis: illinc resecat peccata cogi
tationis. Vetus quippe testamen
tum dicit. Si quis adulterium fece
rit: morte moriatur. Novum ve
ro. Qui viderit mulierem ad concu
piscendum eam: iam mechatus est
eam in corde suo. Et multa
hiis similia. Vel certe utraque
parte ideo acutus dicitur: quia sic
ut gladius biceps carnem divi
dit. et membra a membris separat:
ita gladius verbi dei separat bo
nos a malis. Unde dominus dicit.
Non veni pacem mittere: sed gla
dium et cetera. Sive etiam idcirco
dicitur utraque parte acutus: quia et
simplices per historiam: et per
fectos instruit per allegoriam.
Scio ubi habitas: ubi sedes

est sathane. Et hec generaliter
universali ecclesie dicitur: que mix
ta cum reprobis ubique per orbem
sathane temptacionibus scit se exer
ceri. Sicut enim sedes dei sunt elec
ti omnes: ita sunt sedes dyaboli cuncti
reprobi: in quorum medio habitat
ecclesia. iuxta quod apostolus dicit. In
medio nacionis prave et perverse:
inter quos lucetis sicut luminaria
in mundo. verbum vite continentes.
Et in canticis canticorum dicitur.
Sicut lilium inter spinas: sic ami
ca mea inter filias. Et inde laus
electorum amplius crescit et ubique dif
funditur: quoniam in medio ma
lorum innocenciam servat opera. Hinc
est quod loth sancta scriptura teste
laudatur. quia erat visu et auditu
iustus: habitans apud eos qui
cotidie affligebant eius animam in
iustis operibus. Hinc eciam in
ecclesia dicit electorum. Circumdede
runt me sicut apes. Apis quip
pe in ore mel portat: in cau
da venenum occultat. Sic ni
mirum hii qui fraudes moliun
tur: dulcia proponunt ut ama
ris insidiantur. Et tenes no
men meum: id est nomen christiani
tatis. integra fide colis eciam
in tempore tribulacionis. Et non
negasti fidem meam: afflic
tionibus persecutorum pressa. Et
in diebus antiphas testis me
us fidelis: qui occisus est apud
vos. Cuius latinitatis sit hec
locucio. non facile patet: nisi
forte per subaudiciones intel
ligatur. Si enim dixisset non ne

gasti fidem meam in diebus an
tiphe testis mei. qui occisus est a
pud vos: planius esset sensus et
facilius intelligeretur. At cum dica
tur. non negasti fidem meam:
et in diebus antiphas testis me
us. et cetera: obscura est sentencia.
Ideoque necessarie sunt subaudi
ciones: ut ita fiat sentencia plani
orque. Et tenes nomen me
um: et non negasti fidem meam.
Et in diebus illis in quibus exti
tit antiphas testis meus fide
lis. qui occisus est apud vos: non
negasti fidem meam. Tale est et
illud in psalmo. Nolite extol
lere in altum cornu vestrum: nolite
loqui adversus deum iniquitatem.
Si subiungeretur statim quoniam deus iu
dex est: aperta sentencia videretur.
Sed cum in medio dicitur interponit. quia ne
que ab oriente neque ab occidente.
neque a desertis montibus: et de
inde subiungit. quoniam deus
iudex est. obscura sentencia red
ditur. Aut ergo vicio scripto
rum ista talis facta est locuci
o: aut certe more scriptura
rum ut dictum est. necessitatis ha
bet quasdam oracionum particulas.
Sed nunc sensum videamus. Fuit
enim quidam martir. qui occisus
est in ecclesia pergami: per quem
utique omnes martires intelliguntur.
quicumque in hoc mundo sive ap
to sive occulto martirio pacia
ntur: quia sicut in una ecclesia omnes.
ita uno martire omnes christi mar

tres repeliit promo laudis
attolli. Qd' apud scos sunt
teste int'fectu ee comeorat:
sic intelligendu e no qd' ab
illis sed qd' int' illos fuerit i
terēptus ab hys videlicet
in quibus sathanas habitat:
id e a reprobis q sedes sut
sathane. In quoru psona
stati submittit. Sed habeo
adusus te pauca. qr habes il
lic tenetes doctrina balaam:
qui docebat balach mittere
scandalu cora filys isrl. ede
et fornicari. Hec ei verba no
ad eu ptinet cui superius dic
tu e. tenes nome meu et ce
tera: sed ad eos qui simul
mixti erat cu reprobis: quos
angelus pgami. id e episcopus
ipius ciuitatis. pua doce p
mittebat. Historia patet.
qualit' scilicet balaam a ba
lach ad maledicendu filys is
rael fuerit euocatus. Que ma
ledice noluit: cui se etia simi
le fieri i morte optauit. Sed
postea muneribus victus: i eius
de populi morte csiliu de
dit. Vidit ei aios filioru
isrl ad fornicatone pmptos:
ideoqz csiliu dedit balach.
ut pulcherrimas mulieres
cora eis poneret: quaru spe
bus illecti. ad illicitos aplex
us ruerent: illaruqz blandicys
illiciti de sacrificys phegor

inaduuaret: per qd' videlicet
factu a deo caderet cora eis.
Copletu qz e hoc csiliu de fi
lys isrl: et facile decepti sut.
Egressa itaqz ira a dno. pcussit
ex illis viginti tria milia: donec
finees zelo dei actus. vindictam
exercuit in adulteros. Hec
tunc facta sut docete nepho di
uino et mago: et hec specialit'
in pgamu etia: generalit' aute
fit in toto mudo. Balaam ita
qz int'ptatur' aplus vanus: balach
elidens: isrl vir videns deu.
Balaam itaqz int'ptatur heticos
qui pondus virtutum et fidei in se
habent: ideoqz vani sut. Ba
lach aut qui elides dicit': huius se
culi significant pncipes. Qui
bus nimiru bene cgruit hoc qd'
balach elidens dicitur: qr pcul
dubio du huius t're pncipes se
per alys supeiores existe cupiut:
si que ad dignitatis sue culme
ascende nitete cspiciut: p
viribus ad t'ra elidut: videlicet
ad humilia deponut. Qui ple
rüqz suadentibus heticis cont' is
rahelitas. hoc e viros videtes
deu pugnat: ut de ydolothitis
edat. et fornicet' a deo. illoru
pua dogmata sequendo. Du
ei suasoria queda et dulcia ppo
nut i suis falsis dogmatibus.
quasi p pulchras mulieres eos
seduce cupiut: ut comedat y
dolothita. id e ut sequat' ydolo
ru doctrina plena oi spurcicia.

ubique fornicentur: id est ut relicta
veritatis doctrina · ardentissimo libi
dinis incendio · mendaciis perver
sorum doctorum inhereant · Aliter
Balaam qui ut diximus interpreta
tur perplus vanus: significat de
mones per inania discurrentes ·
Balach autem qui elidens dicitur car
nem nostram · quia plerumque animam elidit
ad perversa trahendo opera · que debue
rant deum videre tota mente et hoc
per mulieres · id est per huius se
culi delectationes et voluptates:
quarum amore plerumque anima deo
nostra insidiis illecta · ad consensum
utendi illicitis trahitur · Israhel
autem significat animam deum contem
plantem · Docere igitur balaam
misit balach voluptatum amato
res coram filiis israel: quarum sua
sionibus edant de immolatis · et
fornicentur cum eis: per videlicet
spirituum immundorum suasionibus ca
ro delectata · ad aspectum mentibus
carnalium cupiditatum illecebras
deducit: quarum amore ut dictum est
ad consensum rapitur. ¶ Ita ha
bes et tu tenentes doctrinam nyco
laytarum · De factis nycolayta
rum: vel quos significaverint
suis actionibus satis supra dictum
est · Ita habes inquit et tu tene
tes doctrinam nycolaytarum: id
est sicut sunt in te qui sequuntur doc
trinam balaam: ita sunt qui sequun
tur doctrinam nycolaytarum · Quod
utique illis dicitur: qui huius erunt
imitatores: qui ad penitentiam
hortatur cum dicit · ¶ Similiter

penitentiam age a factis similiter
nycolaytarum: sicut a factis
et doctrina balaam · Sin autem
nemo tibi et pugnabo cum illis
in gladio oris mei · Hortatus
iam fuerat in superioribus an
gelum ut penitentiam ageret: eo
quod permitteret quosdam tenere doctri
nam balaam vel nycolaytarum ·
Unde cum dicit · sin autem nemo
tibi · et deinde subiungit · pug
nabo cum illis: ita comprehendum
est · tamquam diceret · pugnabo tecum:
per videlicet hec verba ad eos
pertinent · qui perductam doctrinam se
quebantur: et ad eos etiam qui eos
non corrigebant · Pari enim rea
tu astringitur: et ille qui prava
docet: et ille qui prava doceri ta
cens permittit · Talibus itaque
dicit dominus nemo tibi: id est ad
ventum ire mee et vindictam te
sentire faciam · Et pugnabo
cum illis in gladio oris mei:
id est acutis eloquiorum meo
rum sententiis illos dampnabo ·
Gladius enim oris dei: sermo
nem illius valida precepta sig
nificat · paulo attestante qui
dicit · Et gladium spiritus quod
est verbum dei ¶ Qui habet au
rem: audiat quid spiritus dicat
ecclesiis · Qui utique quod uni
illarum dicit: omnes ecclesias cupit
audire · Vincenti desideria prava
et demonum temptamenta · da
bo ei manna absconditum · id
est meipsum tribuam illi · qui sum

panis viuus de celo descen
dens: quippe ideo factus sum ho
ut panē angelorū manducaret
hō. Hunc significabat panē
olim illud mana: qd' filijs is
rahel datū ē in heremo. Qd'
qui spūaliter manducauerūt.
sicut moyses aaron et iosue:
et si mortui sūt corpore: inmor
les fuerūt mente. Qui hoc
nichil aliud pter qd' videbāt
ibi intelligebāt: mortui sūt
morte eterna. De quibus dns
dicit iudeis. Patres vri ma
ducauerūt mana: et mortui
sūt. Sicut et nūc qui digne
corpus et sanguine dni acci
piūt. vitā ibi sumūt: qui
hoc indigne manducāt. iudi
ciū sibi manducāt et bibūt.
Istud hoc mana qd' hic pro
mittitur fidelibus. mō quidē
i sacramento accipiūt p fidē:
quandoque hoc in veritate per
speciē sumetur: et qd' nūc ma
net absconditū. tūc erit mani
festū. Qui itaque vicerit: da
bo illi mana absconditū: id
ē meā post finitos huius vite
labores contemplacionē illi
concedā. Hinc psalmista
dicit. Saciabor dū manifesta
bitur gloria tua. Mana etenī
interpretatur quid ē hoc. Nos
hoc nequaquam dicimus quid ē
hoc: nisi de re quā cū nō in
dimus. Istud enī mana nūc
manet absconditū: iuxta qd'
aplus dicit. Qd' oculus nō
vidit. nec auris audiuit. nec
in cor hoīs ascendit: q̄ preparauit
deus diligentibus se. Et dabo
illi calculū candidū. et i calcu
lo nomē nouū scriptū. qd' ne
mo scit nisi qui accipit. Cal
culus lapis ē preciosus. qui et
carbunculus appellatur: eo q in
tenebris constitutus. sicut car
bo succensus fulgorē phibetur.
Per hunc aūt lapidē: ipē intel
ligitur xpus: qui inter huius se
culi tenebras fulsit: quando ver
bū caro factū ē. et habitauit
in nobis. Unde et bene can
didus dicitur: q sine ulla pcti
offuscacione. mundus apparuit
inter hoīes: et diuinitatis sue lu
ce tenebras nre mortalitatis il
lustrauit. Dicit itaque. Dabo vi
centi calculū aureū id ē dabo
ei meipm. qui de mundo atque
auctore mortis triumphat: ut
sit scilicet meus frater. et con
priceps regni in gloria. Un
de iohannes dicit. Quotquot aūt
receperūt eū. dedit eis ptatē
filios dei fieri: ut sicut ē filius
dei ipē p naturā: ita sint isti
per graciam. In q̄ videlicet ad
opcionis grē. nomē eciā nouū
datur: id ē nomē xpianū prius
inauditū. A xpo enī fideles xpi
ani vocantur: sicut ab israel isra
helite: et a iuda iudei. De
hoc noīe propheta ysayam ec
clesie sue ipē dns ait dixit.
Vocabit tibi nomē nouū: qd'
os dnī nominauit. In calculo

itaque habet hoc nomen: quod ab
ipso cepit exordium. a quo omnes
christiani nominantur. ¶ Et hoc nomen
solis datur victoribus. id est omnibus
ad eternam vitam predestinatis: qui
huius nominis dignitatem operibus
exornant. Unde subiungitur. ¶
Quod nemo scit. subaudit dig-
ne. nisi qui accipit. Scire enim posi-
tum est hic pro eo quod est: nisi virtu-
te huius nominis expertus fuerit. Ta-
li modo dicuntur mulieres necdum
cognovisse viros: id est que necdum
fuerunt experte virilis thori. Ne-
mo ergo scit hoc nomen. nisi
qui accipit: id est nemo virtu-
te huius nominis et dignitatem mori-
bus et vita defendit. nisi qui ante
fuerit predestinatus a deo: ut fi-
lius dei non solum nominetur. sed eti-
am sit. Nosse etenim christi nomen:
ad custodiam mandatorum pertinet.
Unde contra iohannes de quolibet
reprobo dicit. Qui dicit se nos-
se deum et mandata eius non custo-
dit: mendax est: et veritas in eo non
est. Nemo itaque scit hoc nomen.
nisi qui accipit: id est qui ad
hoc est predestinatus a deo: ut ve-
re christianus vocetur et sit. Potest
et per hunc lapidem ignitum etiam
caritas intelligi: qui candorem ha-
bet per hoc quod vestis est operiens
nigredinem peccatorum: ignem autem
per amorem quo diligitur deus
et homo. Datur igitur vincentibus
calculus candidus: ut diligat de-
um et proximum. Datur in calculo
nomen: ut ipsam dilectionem adim-
pleat in mandato novo. Scrip-
tum quippe est. Mandatum novum

do vobis: ut vos invicem diliga-
tis. Cuius nominis virtutem solus
scit qui accipit: id est qui in novo
mandato illud custodit. quod dis-
cipulis est collatum. ¶ Et angelo
thyatire ecclesie scribe. Thyatira
sicut supra dictum est. illuminata dicitur.
significans universam ecclesiam. que
illuminata est per christum: qui est lux
vera illuminans omnem hominem veni-
entem in hunc mundum. Ideoque quod
vero specialiter ecclesie dicitur sermo
divinus videtur: generaliter ad
omnem ecclesiam pertinet. Hec
dicit filius dei: qui habet ocu-
los ut flammam ignis. Hic iam
apte ostenditur cuius typum ange-
lus gerebat. qui hec ostende-
bat beato iohanni: cum sua verba
filii dei verba profitetur dicens.
Hec dicit filius dei. Cuius ocu-
li velut flamma ignis existen-
tes. sunt dona spiritus sancti quibus totum
corpus ecclesie illuminat: vel certe
divina eloquia. de quibus scrip-
tum est. Lucerna pedibus meis
verbum tuum. Et iterum. Igni-
tum eloquium tuum vehementer. Vel
etiam oculi domini intelliguntur doc-
tores: qui nos sua doctrina et
exemplo illuminant: et lumen sa-
pientie prebent. ¶ Et pedes eius
similes auricalco. Pedes do-
mini sunt vel sancti predicatores.
per quos mundum circuit tribu-
lationis igne probati: vel certe
ultima ac novissima illius mem-
bra. extrema persecutione caden-
da. ¶ Novi opera tua id est tua be-
ne gesta approbo: utpote qui ut
eadem ageres: gratiam contuli.

In hoc autē loco generālis
ecclīe psona introducatur·
¶ Et caritatē tuā et fidē sub
audis nouj: eo mō quo et
opa tua· Caritatē scilicet:
q deū ex toto corde et pri
mū diligis sicut teipm· ¶
Et fidē qua credis deū trinū
in psonis: vnū ī maiesta
te· Est aūt hic ꝑposterus or
do: dū prius ponit opa· pos
tea caritas· deīde fides:
cū prius sit utiq credē· deīn
de qd quisq credit amaē: īn
de etiā q credulitas et amor
docuelt opari· Subiungit
aūt adhuc ī laudibꝫ ecclīe et
dicit· ¶ Et ministeriū et paci
enciā tuā· Ministeriū illud
intelligit quo ministrabat
ecclīe illis qui erāt ī ihrlm·
nichil habentibꝫ de suis fa
cultatibꝫ: ī ūne opa illis ex
hibētes aplō monente ut es
set meorēs fratrū· Pacie
ncia uerō ī hoc intelligit qr
oīa huius seculi aduersa libē
ter p xpō sustinebat: ut pse
uerātes usq in finē salui eēnt·
¶ Et opa tua nouissima plu
ra priorbꝫ· Quantū ad ecclīe
faciē ptinet· bene opa illius
plura priorbꝫ commeorāt:
qr uidelicet ecclīa prius fidelio
ribꝫ· et leuioribꝫ preceptis so
lidata ē· Unde et apli· tan
tū quattuor capittula illis qui
credebāt īposuerūt: uidelicet
ut abstinerēt se ab ymolato·

et sanguīe et suffocato et for
nicatione· Deinde uerō cū mul
titudo ecclīe creuisset· ad hoc
usq puentū ē: ut oīa relinque
ret p xpō· et ad culmē pfectio
nis tenderet· habita paupibꝫ
tribueret: fratres· sorores· pres·
et matres· uxoresq relinquerent·
Ab hinc etiā exordiū sumpsit mo
nachorū religio· Vel certe pt
hoc referre ad diē iudicij: quādo
imanissima crebrescēte tēporibꝫ
antixpi psecutiōe· amplior in ea
virtus enitebit opacionis· dū
iudei et gentiles pariter in fide
xpi fundati· duplo qm nūc labo
rabūt· ¶ Sed habeo aduersus
te: qr pmittis mulierē iezabel
que se dicit ꝓphetā docē· et
seducit seruos meos· et docet
fornicari· et manducarē de ydolo
thitis· Nulla racio pmittit
ut hec uerba ad eos ptineat·
quos superius tanta laude fue
rat psecutus: sed a generāli cor
pore electorū· uertit sermonē ad
partē reprobōrū· q in doctoribꝫ
intelliguntur· q sua negligentia
fornicacionē et ydolatriā in
ecclīa eē sinunt sub noīe xpiano·
Sed iā nunc videamus sensum·
Fuit iezabel uxor achab regis
isrl· idolatra simul et fornica
ria: que etiā dei seruos īsecu
ta ē· Verū hec mulier nō vix
it usq ad aduentū dn̄i· Nā et
ī uingulis equorū legimus illā
conculcatā· Sed qr erāt in eadē
ecclīa qui opa illius mala imita
bātur: idcirco in eis magis ipa

fornicationum iezabel notatur.
Sicut enim omnes electi unam vitam du
centes. unum corpus christi faciunt. sic
omnes reprobi unum corpus dyaboli
de se reddunt. sicque fit. ut prece
dentia membra sequentibus. et sequen
tia precedentibus inuicem conueniant.
Unde scriptum est. De illis qui viam
cayn abierunt. Et iohannes dicit.
Nunc antichristi multi sunt facti.
Potest etiam fieri. ut tunc temporis sicut
et quidam affirmant. et alia transla
cio demonstrat. fuerit hec mulier
in eadem ecclesia. uxor scilicet
ipsius angeli. que docebat dei ser
uos edere de ydolothitis et for
nicari. Ex cuius specie speciali
ad generale totius orbis iezabel
sermo figuraliter transfertur. Forni
catio vero istius iezabelis quadrufor
mis esse intelligitur. Primum
videlicet in animo. de quo scriptum est.
Qui viderit mulierem ad concu
piscendum eam. iam mechatus est eam
in corde suo. Deinde etiam cum
animi voluntas ad effectum produ
citur. Hinc paulus dicit. Fu
gite fornicationem. Omne enim
peccatum quodcumque fecerit homo. extra cor
pus est. qui autem fornicatur. peccat
in corpus suum. Tercium genus
fornicationis est. quando simula
chra pro deo coluntur. De quo dominus
per prophetam contra ierusalem loquitur
dicens. Mechata est cum ligno et
lapide. Quartum vero genus est.
quando terrene diuicie immoderate
concupiscuntur. et avaricia plus
quam creator diligitur. De quo etiam
paulus dicit. Et auaricia que est
ydolorum seruitus. Huius forni
cationis tria genera nunc in ecclesia
huius mundi uigent. id est in ap
petitu luxurie corporalis. et in
effectu ipsius obscene commixtio
nis. atque in auaricia terrene felici
tatis. Sed nec quartum genus
ad plenum extinctum est. quod constat
in simulachrorum cultibus. No
tandum vero quod iezabel prophetissam
se dicit. et idcirco seruos dei
seducit. Hoc quippe factum
multi imitantur. qui diuinis de
seruientes. ne soli sint. horta
tur alios. ut cupitis fruantur
delectacionibus dicentes. quia si hoc
deus fieri noluisset. masculum
et feminam non fecisset. nec
corporis membra tali usui apta
formasset. Stultum est ergo ab
stinere ab huiusmodi delectacione.
qua fruuntur non solum alie pecudes
aut volucres. sed etiam musce.
Dumque hoc dicunt. sit aliquem in
carnis delectacione compellant. et ad
consensum libidinis pertrahant.
sicque perueniat ad opus malum.
in tantum ut in processu temporis
nullam reuerenciam habentes pu
doris. quod turpiter gesserunt. coram
aliis laudibus efferunt. Unde
bene iezabel sanguis fluxus.
aut fluens. uel sterquilinium di
citur. Mulieres quippe per sin
gulos menses. sicut dicit beatus
iheronimus in libris prophetarum.
fluxum sanguinis sustinent. quia cum
menstruum tempus aduenerit. su
perhabundans sanguis egreditur.
Sanguis autem nomine peccatum desig
natur. Unde dauid dicit.

Libera me de sanguinibus: id est
a peccato adulterii et homicidii.
Dicitur itaque iezabel sanguinis
fluxus: quia videlicet reprobi
malam voluntatem quam prius conce-
perunt. mox ut tempus invenerint
perpetrande iniquitatis. ad ef-
fectum producunt operationis. Dum
quod opus desiderate voluptatis
ad effectum producitur: sit inten-
sius vehementius carnis (?) quam fuerat.
et auget in corde flammas libi-
dinis. totumque se in voluptate
corporis detinet: sicut ut iam dix-
erim totus humor pariter liques-
cat. Et hinc est quod iezabel fluens
dicitur. Quia vero opus ma-
lum in consuetudinem peccandi ve-
nit: unde et absque ulla vere-
cundia opinionem de se emittunt.
Bene eadem iezabel sterquili-
nium dicitur: quia videlicet ex ipsis
perpetrate luxurie inquinamen-
tis. longe lateque male opini-
onis fetorem de se reddunt. Un-
de per prophetam dicitur. Conpu-
truerunt iumenta in stercore
suo. Iumenta ergo in stercore
putrescere est: ut dicit beatus gre-
gorius. luxuriosum quelibet
in fetore libidinis vitam finire.
Talibus quippe congruit illud
psalmiste. Homo cum in hono-
re esset non intellexit: comparatus
est iumentis insipientibus: et similis
factus est illis. Tercio quoque for-
nicationis genere. multa hec sec-
tantes solent fideles decipere:
dum eos invitant per quibusdam cons-
uetudinibus per quibusdam rerum eve-
ntibus ad arbores. ad fontes. ce-
teraque huiusmodi dicentes. quia hoc
agendo tale et tale evasi peri-
culum: taleque consecutus prosperita-
tem. Dumque hec agunt: quasi ad
spiritualem fornicationem dei ser-
vos invitant. Sed et in alia spe-
cie fornicationis reprobi multos
deceperunt: dum perversis suasionibus
quosdam ab amore dei retrahunt.
et desideriis terrenis servire co-
pellunt. Ideoque ve illis qui tali-
ter fornicantur. quoniam plus ter-
rena quam celestia appetunt: plus
creaturam quam creatorem diligunt. C
Et dedi illi tempus. ut penitenciam
ageret: et non vult penitere a for-
nicatione sua. De talibus paulus
apostolus dicitur. Dedit illi deus lo- Job xxiiii
cum penitentie: et ille abutitur eo
in superbia. Nusquam enim delinquit
et vivit: ideo hunc divina pietas
iniqua agentem toleat. ut ab in-
iquitate resipiscat. Unde et
talis quo amplius expectatur. et
non vult penitere. eo arcius
reatus sui vinculis astringetur.
et iusto iudicio punietur. Unde
est. Puer centum annorum morietur:
et puer centum annorum maledic-
tus erit. Sed querendum nobis est.
cum in precedenti versiculo negli-
genti predicatori. atque ab exhor-
tatione torpenti dictum sit: habe-
o adversus te. quod permittis mu-
lierem iezabel que se dicit prophe-
tem docere. et seducit servos me-
os. cur non subiungitur dedi ti-
bi et illi. aut certe sub uno de

di nobis ut penitentiam agentibus. Ad quod dicendum est: quia in angelo omne corpus ecclesie comprehenditur. et quando ipse increpatur: ad eos increpatio pertinet qui rei sunt. Ideoque a specie predicatorum qui superius fuerat reprehensus: redit sermo ad generalitatem populi: et in eo partem speciei reprobam quasi ex occulto impenitentem redarguit. quam supra apte increpaverat. Hoc autem idcirco, ne pars speciei que in subditis constat: illi que in reprobis est videtur coniuncta. In universis itaque doctoribus unus idemque angelus et pro reatu taciturnitatis apte corripitur in specie: et pro mentis obduratione occulte redarguitur in genere. In subditis vero nec apte corripitur in specie: nec increpatur occulte in genere. In eo enim quod divina vox ait. habeo adversus te quod permittis iezabel que se dicit prophetem docere et seducere servos meos: torpentium ab exhortatione predicatorum innotescit silentium. In eo vero quod subiungit. et dedi illi tempus ut penitentiam ageret. et non vult penitere a fornicatione sua: a specie ad genus transiens. et speciem et genus simul sub uno comprehendit. ¶ Ecce pono eam in lecto. et qui mechantur cum ea in tribulatione maxima erunt. nisi penitentiam egerint ab operibus eius. et filios eius interficiam in morte. Que est iezabel hoc sunt qui mechantur cum ea: hii etiam filii eius

ex fornicatione procreati id est unum corpus sathane. Sed quia temporibus temporibus succeduntur: dividitur genus in species ut ostendatur quibus successibus totum corpus dyaboli perficiat: quibus incrementis calescat. Per lectum autem quo iezabel cum suis omnibus ponitur: intelligitur audacia et securitas peccandi. Ponitur autem in lecto ista universalis meretrix: non ut quiescat. sed ut febre languescat. ut frenesim sustineat: quatenus ea iam dicat vel agat. que alii audire erubescant. Sepe enim iusto dei iudicio propter peccata preterita homines ad maiora ruunt facinora: dumque sine timore audacter peccant: quasi in lecto id est in peccandi securitate quiescunt. In qua securitate deus eos ponere dicitur: quia iusto iudicio permittit. ut ibi ponantur. Tale est et illud. Induravit dominus cor pharaonis: id est non emolliuit. Sic et hic dicitur. pono eam in lecto: id est non retraham illam. sed permittam propter commissa peccata libere et sine timore peccare. Et qui mechantur cum ea hoc est cum se ipsis quia supra dictum est quod est meretrix. hii sunt illi qui cum ea fornicantur. In tribulatione maxima erunt. hoc est in augmento peccatorum: per quod venturi sunt ad maximam tribulationem iehenne. Nimirum quedam sunt peccatorum supplicia: ipsa minorum incrementa. Et

hoc fiet: nisi penitenciam egerint ab operibus suis. Dicunt enim peccatores quidam de presentibus criminibus nolunt agere penitenciam: fit ut in alia ruant crimina etiam grauiora. Unde paulus de quibusdam deum cognoscentibus et non glorificantibus dicit. Propter quod tradidit illos deus in reprobum sensum: ut faciant que non conueniunt. Et filios eius imitatores illius interficiam in morte. Non enim istam communem hic mortem debemus accipere qua moriuntur et iusti: sed illam que post mortem corporis sequitur animam id est dampnacionem perpetuam. Nam et per lectum quo iezabel mitti comminatur eterna pena potest intelligi: qua miseri et reprobi cruciandi tradentur. Et qui mechantur cum ea hoc est qui fornicacione illius quoquomodo imitantur: erunt in tribulacione maxima post mortem carnis: ubi vermis eorum non morietur: et ignis eorum non extinguetur. Et hoc ideo quia penitenciam agere negligunt: donec eis repentinus superueniat interitus. Porro filii scandalum predicte sciencie uel imitatores malorum intelliguntur uel opera illorum peruersa que tunc dabuntur in mortem: quando post lecciam temporalem plus miseri peccatores

perpetuis tormentis tradentur cruciandi: dum per impunitatem scelerum ad mortem peruenerint animarum. Quos contra electi affliguntur hic: ut postmodum letentur. Quibus per prophetam dicitur. Israhel iam non irascar tibi: quia zelus meus recessit a te. Et in hac apocalipsi. Ergo quos amo: arguo et castigo. Reprobi siquidem ad tempus iniqui eterna morte plectendi: affliguntur ad modicum electi pro hominibus bonis negetandi. Dicit ergo. Quos amo arguo et castigo: per flagella scilicet corporis uel per dampnum temporalium rerum: uel per uarias et diuersas afflictiones corporum et animarum. Econtrario quos despicio: in lecto id est in securitate peccandi manere permitto. Agit ergo hoc omnipotens deus more patris duos filios habentis: quorum alterum quidem sue potestatis esse permittit. sinens eum libere dormire. manducare bibere. ceteraque que sibi uidentur facere: quia uult eum hereditate priuare. At contra alterum excommunicat uerberibus afficit: aliquando tota nocte uigilare facit: et uinctis ~~manibus~~ pedibus stare: quia uult eum sibi heredem substituere. Tali itaque modo deus suos electos quibus daturus est hereditatem celestis patrie arguit et castigat: ut post finitos huius uite labores ad eternam perueniat possessionem. Reprobos

aute p̄mittit sue voluptatis
ēē. et in lecto securitatis qui
escē: quo postea dapnetur
oēs cū suis p̄ribꝫ iniquis:
ibi erit tribulacō magna quā
nulla caritas explicat l̄ miguat
ubi et desinēs quisq̄ nō defi
cit: et moriēs semꝑ viuit. ¶
Et scient oēs ecclie: q̄ ego su
scrutās corda et renes. In re
nibꝫ delectacō signat concupis
cencie carnalis: q̄ hūane con
cepcioīs semē de lūbis egredi
tur. In corde uero cogitacioēs
exprimunt: q̄ de corde p̄deunt.
iuxta qd̄ dn̄s dicit. De corde
exeunt cogitacioēs male: adul
teria. fornicacōnes. furta et
cetera. Quia ei p̄dcētī uisiculo
dixerat oīpotens nō aperte sed
occulte ydolatras et adulteros
morte dapnados: nūc eidem
ecclīe demōstrat: que eciā non
visa credit. Nouit ei fideliū
eccia deū scire oīa. Qui licet
tēpibꝫ tolerare videat: tamē
occulte in sua p̄sciencia iā eos
dapnat. Ait ergo. Sciet oēs
ecclie q̄ ego sum scrutās renes
et corda: id ē facta et cogitacio
nes singulorū intueor. Hoī
bꝫ quippe opa nr̄a et dicta pos
sunt ēē nota. deo at̄ eciā cogi
tacioēs manifestant: quoniam
ipē videt quid quisq̄ cogitet.
uel quid delectet. Unde ille sa
pientissimꝫ orator dicit. Tu so
lus nosti corda oīm filiorū hoī
nū. Nā et ueniens ad iudiciū
non solū opa. sed eciā ipās dap
nabit tenuissimas cogitacioēs
cordis: iuxta qd̄ per p̄phetam
dicit. Ecce ego uenio: ut opa
et cogitacioēs singulorū congre
gem. Ut et hoc qd̄ in eciā
in tēporū ulcione deū scruta
torē ēē renū et cordiū p̄hibe
tur. nō incongrue ita intelligi:
ut qd̄ nūc fide retinet certa.
in futurū cernat rerū expeiē
cia. Unde psalmista. Cog
noscet dn̄s iudicia faciens:
nō q̄ an̄ per fidē nō sit cogni
tus cū occulte iudicaret: sed qd̄
tūc iudiciorū expeiencia cog
noscat. ¶ Et dabo vnicuiq̄ ves
trū secundū opa vr̄a. Hic ap
te demōstratur. q̄ noīe forni
cacioīs superius oīa cōp̄hēdit:
q̄ nō per hanc sentēciā unius
opeis: sed multorū futurā dap
nacō p̄dicit. Punient ei ma
nifesta crimina. punient et
occulta: atq̄ ideo fornicacōnē
quā supra quadriformē intellex
imus: hic omnifariā cognimur
cōfitei. Unde psalmista. P
des oēs qui fornicantur abs te.
Dicat itaq̄. Et dabo vnicui
q̄ vr̄m secundū opa vr̄a. Iustis
scilicet p̄miū laboīs: impiis
vero suppliciū eterne dapnacō
nis. Ubi qd̄ amplius expom
debeat nō ē: sed qd̄ magis ti
mei. Nā et p̄ p̄phetā hic dicit
qd̄ noe daniel et iob. ipi solū
aīas suas saluabunt: filiū at̄ et
filiā nō libeābunt. ¶ Uobis at̄
dico. et ceteris qui thyatire estis:

qui non habet doctrinā hanc
qui nō cognouerūt altitudinē
sathane · Superius marepaueāt
repbos · nūc at̄ ad electos uerbū
uertit : ideoq̄ bene dicit · uobis
dico et ceteris · id ē iustis · qui sic
p̄ nō estis cōprehensi in numero
reprobor̄ū · Qui nō habet doctri
nā hanc : id ē quos p̄ua p̄sua
sio iezabelis nō inclinat ad ma
lā operationē · ut malos videli
cet imitētur · Qui nō cogno
uerūt altitudinē sathane : id ē
supbiā nō sūt imitati · Sic ēi
dicūt altitudinē sathane igno
rare · sicuti sancta scriptura dicit
mulieres nō cognouisse viros ·
que nondū sūt experte viri thorū :
uel sicut nos cotidiana loqui
cione dicimus · hoīem nescire ig
norare mentiri · Altitudo at̄ satha
ne supbia intelligit̄ : q̄ tumens
cont̄ deū uoluit fieri similis al
tissimo : p̄ q̄ ruens ad t̄rā mul
tas āgelorū legiones sibi conse
quētes secū detraxit · Cuius altitu
dinē tūc hō cognouit · cū hanc
imitādo deo similis fieri concupiuit :
iuxta p̄missionē scilicet decep
toris dicentis · In quacūq̄ die come
deritis : eritis sicut dii · Hanc
quoq̄ altitudinē illi cognoue
rūt : qui turrī usq̄ ad celū eri
gere gestiebāt · Sed electi notitiā
altitudinis sathane nō habent :
q̄ in cunctis semetipsos humiliāt ·
uestigia redemptoris sequētes qui
dicit · Discite a me q̄ mitis
sū et humilis corde · Attendūt
ēī qd̄ dn̄s dicit · q̄ oīs qui se
exaltat humiliabit̄ : et qui se hūi
liat exaltabit̄ · Hinc ergo ra
cionis accepto cōsilio humilitatis
semitā arripiūt : per quā ad
celsitudinis culmē ascendāt ;
quēadmodū dicit̄ quidā : nō po
nā sup̄ uos aliud pondus · tamē
id qd̄ habetis tenete donec veni
ā · De illis hoc dicit̄ · qui i[n]flati
cont̄ dei filiū altitudinē sathane
cognoscētes · inclinabāt̄ eos qui
crediderāt in xp̄m ex gētibus
ad ueteris legis cerimonias t̄
hēr : de quibus lucas dicit · q̄ q̄
dā descendētes a iudea doce
bāt fr̄es : q̄ nisi circūcidamini
secūdū legē moysi nō potes
tis salui fieri · Et qd̄ eciā mi
serūt barnaban et paulū ad
aplōs in iherusalē : a quibus
didicerūt posse sufficere gētibus ·
ut abstinerēt se ab immolato ·
et sanguine · et suffocato · et
fornicacione · Cūq̄ quidā eis
de gentibus dicerēt : nisi circū
cidamini secūdū legē moysi nō
potestis salui fieri : Ait petrus ·
Quid temptatis imponē iugū
ceruicibus discipulorū : qd̄ neq̄
nos neq̄ p̄res nr̄i portare po
tuimus · De illis itaq̄ hec di
centibus : hic dn̄s ecc̄e dicit · No
ponā sup̄ uos aliud pondus ·
hoc ē obseruanciā ueteris legis
quēadmodū dicūt illi qui sunt
synagoge sathane : sed sub le
ui sarcina uos p̄mictā manere :
ideoq̄ id qd̄ habetis tenete | id

est onus leue ad quod uocati estis
nolite abicere. De hoc onere: id est
gratia redemptionis nostre. petrus dicit.
Quia per gratiam domini nostri ihesu
xpisti credimus saluari. Ad hoc onus:
ipse fideles suos inuitat. dicens.
Tollite iugum meum super uos et ce
tera. Atque post pauca. Iugum enim
meum suaue est et cetera. Ab onere
igitur ad onus vocat: sed a graui
ad leue: id est a lege ad gratiam. pro
quia non solum impletur lex. uerum
etiam transcenditur. Sed dum hoc di
cimus: questionem nobis ipsi liga
mus. Si enim secundum predictam beati
petri sententiam, lex inportabilis
est: quomodo transcendi potest? Sed sci
endum nobis est. quod in obseruati
one carnalium preceptorum. eadem
lex inportabilis est: in custodia
uero spiritualium mandatorum. que in
decem constat uerbis duarum tabu
larum adimpletur. In actione autem
qua ille victime futura presigna
bant transcenditur: que comparatione il
larum que nunc in veritate aguntur
vilissima apparet: que sola litte
ra exterius prolata. ab auditoribus
impleri nequeunt. Alia enim fuerunt
in veteri testamento precepta vite
figurande. id est carnalium victi
marum oblationes: alia vero
vite peragende. id est in decem
legis verbis. impletur lex a cre
dentibus. In mandatis autem vite
figurande. iuxta litteram quidem
inportabilis est lex sed iuxta spi
ritum transcenditur lex. Quod autem
dominus hac expleta sententia ita con
cludit. ut dicat donec veniam:

in minimum ostendit usque ad re
stitutionis tempora. etiam
sub gratia permanere: ac nequaquam
iuxta mendacium iudeorum ultra
onus legis. credentium humeris
aggrauari. Et qui vicerit de
sideria carnis. et demonum temp
tamenta: et qui custodierit usque
in finem opera mea. id est in fide
mea perseuerauerit usque ad ter
minum vite: dabo ei illi potestatem
super gentes: et reget illas in
virga ferrea. et tamquam uas
figuli confringentur. sicut et ego
accepi a patre meo. Filius dei
potestatem hanc non per diuinitatem
qua equalis est patri. super gentes
accepisse credendus est: sed per
humanitatis formam. qua minoratus
est etiam ab angelis: secundum quam
in euangelio dicit. data est mi
chi omnis potestas in celo et in terra:
secundum quam etiam paterna ad eum
dicitur uoce. Postula a me:
et dabo tibi gentes hereditatem
tuam. Ceterum de potestate quam cum
patre habet ante tempora: da
niel testatur dicens. Potestas
eius. potestas eterna que non
auferetur. Illam igitur potestatem
quam in tempore xpistus homo
factus accepit a patre. electis suis
se dare promittit: sed in se a quo
totum regitur corpus. et cui totum
etiam adheret corpus. Cum enim
ipse sit caput electorum. electi uero
membra illius. quod ipsum caput
habet: hoc membra illius heredita

tio iure possidē videntur. Di
citur itaq; . Vincenti dabo po
testatē sup gentes : et reget
eas in virga ferrea . Hanc
ptatē ipi apli primū . deinde
sequaces illorū acceperūt :
quibȝ data ē potestas ligādi
atq; solvēdi . Sciendū aūt . q
cū pdicatores ptatē sup illos
accipiūt . sibimetipis prius
dn̄ant : qui sic se ab illicitis
cōpescūt : sicut subditos cō
pescē satagūt . Nā et ~~illorū~~
illorū regimē per virgā fer
reā exprimitur . q rectitudi
nē habet . mollicie nō habet :
q videlicet sci pdicatores . nc
sibi nec aliis cont iusticiā p
cē noverūt : qui et i se et in
aliis tantū iusticie tenuitē di
rigē student . Unde capiti
eorū dicit : Virga recta ē
virga regni tui . Qd ꝑ pting
quid sit apit cū dicit . Dilex
isti iusticiā : et odisti iniqui
tatē . Quo cont mollis et dis
torta ē virga quorūdā i ecclā
ppositorū : ipa iusticie pmu
tatio . Dū eī equalit grex pas
torq; peccat : et tamē q pus
ē mollit delinquēs se palpat :
subditos vero . tēporali penitē
tia q̄uis exaggerat : mollē
pculdubio et flexibilē virgā
portat . Et cont dns amonet
dicēs . Nolite iudicare et nō
iudicabimini : q videlicet equa
lit q̄sq; planus . sibi et gregi

subiecto parcē : atq; equalit
se subiectū q gregē debet corri
gē . Bene aūt gentes in xpm
credētes . vasis copant fictilibȝ :
q i fragilitate carnis thesaurū
a seculis absconditū . habet recō
ditū . Hinc paulus dicit . Ha
bemus thesaurū istū i vasis fic
tilibȝ . Qd aūt vasa tactu virge
cōfringi dicunt : dupliciter pt in
telligi : q quidā dissipantur . ut
i melioris vite studiū cōmutent :
quidā vero ut eternalit pereant :
atq; ideo una eadēq; virga re
git ad vitā pordinatos : de
struit et cōfringit ad mortē p
scitos . Hinc ē q ieremiā
dns ad domū figuli ire iubet :
ibiq; vas dissipatū . a figulo i
melius reformatū ostendēs
dicit . Nūq sicut figulus iste
nō potero facē vobis domus is
rahel ait dns ? Ecce sicut lutū
in manu figuli : sic vos i manu
mea . Hinc etiā alibi ipi figu
lo humani generis dicit . Verte
impios et nō erūt : id ē post c
versionē nō impii . sed pii p
manebūt . Quo cont alibi di
citur . Destrues illos : et nō e
dificabis eos . ¶ Et dabo illi stel
lā matutinā . Qui habet au
rē : audiat qd spūs dicat eccle
siis . Stellā matutinā . xpm
ad litterā appellat luciferū :
qui oriens suo ortu vicinū so
lis demōstrat adventū . Spūa
lit stella matutina xpūs itel
ligit : qui surgens a mortuis .

tenebras huius seculi fugauit.
et luce fidei totu repleuit mu
du: et fulgore sui luminis. illu
minauit tenebras nre morta
litatis. De hac stella petrus fi
delibus dicit. Donec dies illu
cescat: et lucifer oriat in cor
dibus vris. Nam in scriptura sac
ra singulari numero stella ma
tutina ponitur: p hanc homo
xpus signat. Cu nos plurali
astra matutina inseruntur: a
gelice creature designat. Vn
de e. Cu me laudaret simul
astra matutina. Sed et cu sim
pliciter ac sine additamento stel
le ponunt: doctores ecclie non
nunqua exprimunt. Vnde e. Qui
docti fuerint: fulgebunt sicut stel
le firmamenti. Xpus itaqz ap
parens viuus post mortem ma
tutina nobis stella factus e:
qr du in semetipso exemplu nobis
resurrectionis prebuit. que lux se
quetur indicauit. Stella ergo
matutina inuentibus se dare pmitte
tur: id e semetipm. et gloria
future resurrectionis. Qd tunc
implebit. quando qui i monume
tis sunt audient voce filii dei. et co
figuratu corpori claritatis sue cor
pus humilitatis nre reformabit.
Mortalitatis eteni tenebris resur
rectione fulgente depressis. qua
si quida lucifer apparebit: qui
pfectu eternitatis diei demonstra
bit. Et angelo sardis ecclie scri
be. Sardis ut sup dictu e. inter
pretatur principi pulchritudinis:
apta subaudis atqz ornata. Et

hic quoqz dicendu. qr sicut supe
rius ex habudanti differuimus:
qd vni ecclie dicit. ubiqz omnibus
conuenit. Hec dicit q habet
septe spus dei: et septe stellas.
Filius dei septe habet spus: vi
delicet septiformem spiritu equale
sibi i natura unitatis. Vnde y
saias. Requiescet inquit sup
huiuscemodi spus dni: spus sapientie
et intellectus. Habet quoqz sep
te stellas: id e septiformem spm
suum. tamqua ancilla in dicione
ptatis. Et bene cu unius sit
substantie filius dei cu patre et spu
sco. habere dicit septiformem spm:
qr oes gratias eiusdem spus. p xpm
credentibus tribuit. Scio opa tu
a: qr nome habes qr viuas.
sed mortuus es. Esto vigilans:
et confirma cetera que moritu
ra erat. Ex parte huc ia mor
tuu. ex parte vero adhuc viuu
ee demonstrat: id e ex parte
criminibus mortuu. ex parte at
viuu bonis operibus ostendit.
Dicatur ergo. Nome habes
qd viuas: sed mortuus es.
Ac si diceretur. Ideo te viuere
putas: qr in quibusda bonis o
peribus exercitiu habes. Sed at
tende qr viuere no vales: si vicia
preualuerint virtutibus. quibus vi
uere videberis. Sunt eni nonnulli
qui eleemosinis insistunt. paupe
ru cura gerunt: sed ipi a rapi
na manus no cohercent. Non
nulli aut eleemosinaru largitati
inseruiunt: et a rapina manus
cohercent. atqz ab adulterii ppe

tractione se cohibent: sed nec atque
in die similibus agitati. quorundam
dam vitam extinguere querunt.
Sunt quoque in similibus dum se in
quibusdam bonis operibus vivere pu
tant: uno quolibet facinore mul
ti moriuntur. De quibus per Iaco
bum dicitur. Quicumque servave
rit totam legem et offenderit autem in
uno: factus est omnium reus. Ad quorum
rum personam videlicet benigna
exhortatio dirigitur qua dicitur. ¶
Esto vigilans et confirma cetera
que moritura erant. Ac si dice
tur. Sicut vivis ut in illis que bene
gessisti vivas. ab hiis que male
gessisti. per penitentiam evigila:
quia si in illis mortuus permanes:
in istis nullatenus vives. Hinc
psalmista ammonet dicens. De
clina a malo et fac bonum. Sed
et in hoc quod dicitur. confirma ce
tera que moritura erant: ostendi
tur. quia si a peccati sopno per penite
ne lamentum perfecte quis evigi
lat. nec illa que etiam mortuus
bene gessit. post vivens opera
amittit: atque ideo illa iustifi
cat. quod ipse a peccati sopno evi
gilat. Sic enim dicitur. Esto vi
gilans. et confirma cetera que mor
tua erant: tamquam diceretur. Si
ex ea parte qua mortuus es revi
viscis: cetera que adhuc in te
viget. ne moriatur confirmabis.
Possunt et hec aliter intelligi.
Sunt enim multi qui vitam ab omni
crimine custodiunt. virtutibus
etiam serviunt: sed tamen humanam

laudem requirunt. ideoque quia inten
tio recta non precedit in cogitati
one. perit omne quod sequi
tur in ostensione. Per hoc er
go quod exterius prodit in publi
cum. vivi apud homines arbitrantur:
ideoque nomen habent quod vivant.
Per hoc autem quod latet interius:
apud deum mortui deputantur.
Unde pia ammonitio subinfertur
qua dicitur. Esto vigilans: et con
firma cetera que moritura erant.
Ac si diceretur. Si vis vivere. ca
ve ne laudem ab hominibus requiras:
ne intentionem operis elatio vi
ciet favoris. Hinc in ewangelio
dicitur. Attendite ne iustitiam
vestram faciatis coram hominibus. ¶
Non enim invenio opera tua ple
na coram deo meo. Illius opera
plena non sunt coram deo. qui virtu
tes sibi a domino datas. viciis con
maculat: vel qui de bonis que
exterius operatur. humanam gloriam
per elationem querit. Hinc in
ewangelio dicitur. Si oculus tuus
fuerit simplex: totum corpus tuum
lucidum erit. Si autem nequam fuerit:
etiam corpus tuum tenebrosum erit.
Cuncta autem hec que sub duplici
intellectu discussimus: possunt de
hiis intelligi. qui sine caritate
virtutes reliquas habere se iac
tant. Notandum vero. quod unigeni
tus dei filius. unus scilicet cum
patre deus et spiritu sancto: deum se habe
dicit per humanitatem: quam ex no
bis atque pro nobis assumpsit. Se
cundum quam etiam clamabat in cruce:

deus meus, deus meus, quare me dereliquisti? ¶ In mente ergo habe qualiter acceperis et audieris. Hec sententia singulis superioris intelligentie congruit sensibus: etiam illis potest aptari qui reliquis virtutibus vigent, sed uno facinore tabescunt; et illis qui vitam ab omni crimine custodiunt, sed gloriam inde humanam requirunt. Sed et illis qui summe virtutum que est caritatis, licet operationibus gemmina pariant, non tamen ad perfectionem perducunt. Dicatur ergo: In mente habe qualiter acceperis a sanctis predicatoribus et qualiter audieris: quia si quis totam legem servaverit, offenderit autem in uno, factus est omnium reus. Vel in mente habe ut superna mercede non predat virtutum opus, scilicet ut gloriam requiras humanam: si vis ut ad mercedem retributionis ipsa opera perveniant. Vel in mente habe qualiter acceperis et audieris: quia si omnibus virtutibus habundaveris, caritatem autem non habueris, nichil es. Unde est illud apostoli: Si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum sicut es sonans aut cymbalum tinniens. ¶ Et serva qualiter accepisti et audisti a sanctis predicatoribus, et penitentiam age: ut et ea que male sensisti lacrimarum gemitibus diluas, et que a predicatoribus accepisti operum executione adimpleas. ¶ Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tamquam fur: et nescies qua hora veniam.

Vigilat qui ad aspectum luminis veri oculos mentis apertos tenet. Vigilat qui servat operando quod credit. Vigilat qui a se torporis negligentias repellit. Vigilat qui et bona desiderabiliter providet, et mala sollerter cavet. Vigilat qui ex hiis que gerit non humanam laudem sed dei gloriam requirit. Si ergo non vigilaveris, ut solo conditoris amore cuncta peragas, si negligentiarum torpores a te non excusseris, atque adventum supremi iudicis preparare non studueris: veniam ad te tamquam fur, id est subito et insperato. Unde sequitur: ¶ Et nescies quando veniam. Sicut enim fur tempore improviso adveniens dormientes iugulat et bona illorum depredatur: sic celestis iudex vel cotidie specialiter quibusdam temporibus insperatis occurrit, eosque a felicitate presentis seculi impenitentes animadversionis sententia perimit; vel generaliter in die iudicii horrificus futurus est, quando repente veniens ad iudicium omnes reprobos dampnabit, eorumque acta velut fortissimus predo disperdet, secundum quod in evangelio ipse loquitur dicens: Si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam. ¶ Et ammonendo subiunxit: Ideoque et vos estote parati: quia nescitis qua hora filius hominis venturus est. Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinaverunt vestimenta sua: et ambula

buntur mecum in albis · quia digni sunt · Per nomina · ipsos homines intelligere debemus · Ideo autem nomina posuit ut ostendat se non solum numerum · sed etiam nomina sanctorum electorum suorum · qui moysen novit ex nomine: et suorum scribit in celo nomina sanctorum · ut ipse eis dicit · Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celo · Habes pauca nomina · id est paucos homines comparatione ceterorum · criminibus et inmundicie carnis deservientium · qui non inquinaverunt vestimenta sua · et hoc est vestem baptismatis · vestem scilicet inmortalitatis atque innocentie · Ista sunt mirifica vestimenta · quibus dyabolus in paradiso primum hominem expoliavit: cum sibi hunc per primum consensum stravit · Quibus vestimentis tunc homo ornatus extitit: cum per inmolatione vituli saginati · iunior filius patri reconsiliatus · prima stola rursus indui meruit · Hinc paulus dicit · Exuentes veterem hominem cum actibus suis: et induite eum qui renovatur in agnitione dei · Ille autem vestimenta sua sordibus non intingit: qui post baptismatis sacramentum · mortale crimen non admittit · Sed quia pauci sunt qui a cogitatione criminis se post baptismum inmaculatos custodiunt · idcirco premittitur · Habes pauca nomina in sardis: qui non inquinaverunt vestimenta sua · De quibus adhuc subditur · Et ambulabunt mecum in albis: quia digni sunt · Et illi ambulabunt

cum eo in albis: qui innocentiam et sanctitatem illius · pro ut eis est possibile imitantur · Precedit quippe christus exempla dando: sequuntur electi exempla eius imitando · Unde petrus · Christus passus est pro nobis: nobis relinquens exemplum · ut sequamini vestigia eius · Quod autem sequitur · quia digni sunt: subauditur quia mundi · vel quia mea dignitate condigni · Sed numquid illi desperandi sunt · qui post baptismum maculis criminum vitam coinquinant? Non utique: quia et illi si penitentiam egerint · lacrimarum fletibus prioris vite maculas detergunt · quod est secundum baptismi genus · Sicut enim sunt duo martirii genera / sic sunt duo baptismata · Hec itaque vestimenta · in aliis inmaculata servantur: in aliis post maculas candidantur: quia et alii ut dictum est post lavacri unda nullum admittunt · et alii admissum penitentie fletibus abstergunt · Unde ammonendi sunt illi ut ne post baptismum maculas criminis easdem semper induant: exhortandi sunt isti quibus hoc contingit · ut sine tarditate easdem maculas · lacrimarum undis diluant · Unde in hac eadem apocalipsi dicitur · Beatus qui custodit vestimenta sua: ne nudus ambulet · Qui vicerit sic vestietur vestibus albis · Ac si aliis verbis diceretur · Qui pro recipiendis vestibus cum inimico fortiter dimicaverit · dimicans vicerit: ita rursus eisdem induitur

splendebit · ut illi qui eas aut
immaculatas seruauerunt · aut post
maculas abluerunt · Potest e
tiam hec exhortationis sententia et
illis aptari : qui adhuc dyabolice
dominationis iugo detenti · fide
nec dum fuerunt uestiti · Horta
tur autem ut vincant / id est ut cre
dant in christum · quia hec est victoria
que vincit mundum fides nostra : quam
tamen in abrenunciatione antiqui
hostis per lauachrum regenera
tionis · celestis vite mundiciam
ab ipso in quem crediderint perci
piant · Et non delebo nomen
eius de libro vite : hoc est scribam
nomen eius in libro vite · Sic enim
dicitur non delebo : tamquam diceret
scribam · Quo contra de reprobis
qui non vincunt dicitur · Deleantur
de libro viuencium · Quod expo
nens subiungit · Et cum iustis non
scribantur · Librum autem vite quo scri
buntur electi predestinacione omni
potentis dei debemus intelligere :
qua presciti et predestinati sunt
omnes sancti ante omnia secula ad vitam
preordinati · Sicut scriptum est ·
Nouit dominus qui sunt eius · De hoc
ergo libro vite reproborum nomina
deleri dicuntur / pro eo quod est per meritum
reprobacionis nequaquam scribi : si
cut et pharaonis cor a domino in
durari dicitur · pro eo quod est duri
cia cordis eius per gratiam non e
molliri · Non delebo nomen e
ius de libro vite : quod tale est qua
le si diceretur · Huius victorem fu
turum scio : nomen eius scriptum in
celis teneo · Et confitebor no
men eius coram patre meo : et
coram angelis eius · Illius nomen
coram patre suo proprius confitebitur
in futuro : cuius comprobat opera in
presenti · Que confessio tunc coram
patre et angelis eius implebitur : cum
ad dexteram positus dixerit iustis ·
Venite benedicti patris mei ·
Que tunc ab eo laudabilis in
publicum proferetur : cum in ewange
lio idem dominus dicit · Qui me con
fessus fuerit coram hominibus : confite
bor et ego eum coram patre meo qui
in celis est · et coram angelis eius ·
Et angelo philadelphie eccle
sie scribe · Philadelphya iuxta quod
beda exponit : interpretatur di
lectio fraterna · Quo nomine vni
uersalis ecclesia designatur · que
in dilectione dei et proximi uer
satur : quemque a domino diligi proba
tur qui dicit · Narrabo nomen
tuum fratribus meis · et cetera · Vel se
cundum autbertum ambrosium phy
ladelphya interpretatur saluans
hereditatem domini · Quo nomine ipsa
quoque ecclesia exprimitur · que semet
ipsam saluat · cum in fide et opere
bono proficit · et a uoluntate sui
creatoris numquam recedit · Ipsa est
enim domini hereditas : de qua per psal
mistam paterna ad filium uoce dici
tur · Postula a me et dabo ti
bi gentes hereditatem tuam · Hec
dicit sanctus et uerus qui habet
clauem dauid : qui aperit et nemo
claudit / claudit et nemo aperit ·
Scio opera tua : id est eligo opera tua ·

Ecce dedi corā te ostiū aptū:
qđ nemo pt claudere· Idcirco
ꝑncipalit' ac singulari' sanc
tū et uerū dnm̄ seipm̄ appellat:
q̃ et si quosdā int' hoīes sctōs
dicimꝰ et ucāmꝰ· ad cōparacōnē
tamē illiꝰ nullꝰ ē sanctꝰ et
uerꝰ· q̃ ipē ē scītas et ueitas·
Unde scriptū ē· Ecce int' sctōs
nemo īmaculatꝰ· Itemq̃ apos
tolus· Oīs hō mendax: solus aūt
deus verax· Clauē dauid debe
mꝰ intelligere īcarnacōnē xp̄i:
q̃ de stirpe dauid secūdū car
nē descendit· Ostiū aūt qđ
eadem clauis apꝫit uel clau
dit: xp̄m intelligimꝰ dei et
hoīm mediatorē· per quē ad
vitam etnā que ipē ē intra
mꝰ· ipō docente qui ait· Ego
sum ostiū: per me si quis in
troierit saluabit' et cetera· Sic
ēt ipē clauis et ostiū dicitur:
sicut pastor ostiarius simul
et ostiū vocatur· Qua re cū
clauis dauid ostiū apꝫit· ipꝫ
sū utiq̃ apꝫit: qui ē secūdū
carnē natus· passꝰ· ac tercia
die suscitatus· Qđ ostiū ꝑus
clausū oīmbꝫ fuit exceptis
ꝓphetis et sanctis pr̄ibꝫ: qui
per spm̄ sctm̄ cognoscebat
eiꝰ aduētū· mō aūt oībꝫ ī xp̄m
credētibꝫ patefactū ē: clausū
veō īfidelibꝫ manet· Istud
ostiū nemo pt claudere: cui
xp̄us illud vult apꝫire· Un

de legimꝰ in actibꝫ aplōrū:
q̃ cū cesis discipulis denūcia
rēt iudei ne loquerēt' in noīe
ihū· ꝓtinꝰ illo os aperiete ne
mo poterat claudere· Unde res
ponderūt· Non possumus
que vidimꝰ et audiuimꝰ nō
loqui· Hoc asianis clausum
apꝫire temptauerūt apli: sed q̃
eo claudente nemo apꝫit· ꝓhi
buit eos spūs ihū· ne ī asia
loquerēt' uerbū dei· Sive istud
ostiū possumꝰ ītelligere sacrā
scripturā: quā ipē xp̄us apꝫit
fidelibꝫ in se credētibꝫ· et neō
claudit· Claudit iudeis in in
fidelitate ꝑmanētibꝫ: et neō
apꝫit· Hoc ostiū ut ipē re
demptor nr̄ ꝑmū aperuit· qn̄
post resurrectionē suā duobꝫ
in via ābulātibꝫ ut ītellige
rēt scripturas sensū aperuit:
atq̃ in se adimpleta que scrip
ta erāt ī lege moysi et ꝓphe
tis· et psalmis edocuit· Quā
modicam habes virtutē et ser
uasti uerbū meū: et nō negas
ti nomē meū int' angustias et
ꝑturbacōnes huiꝰ seculi· Cau
sā ostendit· q̄ ideo hec dona
ꝓmereat' ecc̄ia: q̃ nō ī suis
viribꝫ· sed in tēpis eīn gr̄a
confidit· Et seruasti uerbū
meū id ē uerbū fidei: et nō
negasti nomē meū int' angus
tias et ꝑturbacōnes huiꝰ se
culi· Idcirco aūt sūt int' ꝑturba
ciones huiꝰ seculi īsupabiles

et iuncti modicā virtutē habē
dicit̄ cū multa sit: q multa
per xp̄m· pua at per se posse
p̄sumūt· Unde et dicit· In
deo faciemus virtutē: et ipse ad
nichilū deducet inimicos nr̄os·
Unde et ap̄lus paulus cū dixis
set se plus o̅ibus laborasse ap̄lis:
ausos sue humilitatis stati subiūx
it dicens· Non aut ego: sed
gr̄a dei mecū· Et alibi· Oīa
inquit possum in eo qui me
confortat· Sic itaq dicit̄· mo
dicā habes virtutē: tamq̄ dicē
tur· Paruā te putas habē vir
tutē· sed in hoc magnā habes·
q me largiente tenes verbū
fidei mee· et nō negasti no
mē meū: et ideo per me mul
ta potuisti· q in collatis virtu
nō tibus tumuisti· Vel certe modi
cā virtutē habet scā ecclīa ī pn̄
ti conparacōe illius quā habitu
ra ē in futuro: quādo nulla
tristicia· nullo laboē affligetur·
Ecce dabo de synagoga satha
ne qui se dicūt iudeos eē et nō
sūt: sed mēciūtur· Hoc ex pte
quide iā cōpletū ē in illis: q
per xp̄i grām illuīati sūt ex
iudeis et dati sūt vniuersali
ecclīe· id ē in vniuersitate fidei
illius collecti· Generalit̄ autē
in fine seculi cōplebitur: quā
do sicut ait ap̄lus· cū plenitu
do gencium intrauerit· tūc oīs
isrl̄ saluus erit· Nō ait in sy
nagoga sathane· hoc ē cōgre
gacione dyaboli· dicūt se iudeos

eē· hoc ē confitētes sed men
ciūtur: q cotidie xp̄m blasphe
mat ī synagogis· Iudeus
nāq interp̄tatur confitens:
et ideo iudeorū nōis expres
sio· xp̄i ē confessio· Dicūt
itaq iudeos se eē sed mēciūtur:
q sicut ap̄lus dicit· nō qui in
manifesto iudeus· nō que in
carne circūcisio· sed qui ī ab
scondito iudeus· et circūcisio
nō carnis sed spūs· Huius
nōis dignitatē tūc pdiderūt:
quādo xp̄m negātes dixerūt·
Hunc nescimus vnde sit· Ec
ce faciā illos ut veniāt gres
sibus fidei· et adorēt an pedes
eius id ē ut venerētur opa tua
et venerātes imitētur: q̄ mō
quia nō credūt et ecclīe opa
nō solū nō venerātur· sed ea
ā despiciūt· Et scient q ego
dilexi te· Tūc scient q xp̄us
diligat ecclīam suā: quādo ipi
cū ea vna fuerīt effecti ecclīa·
Unde per pphetā ad ihrl̄m
dicitur· Venient ad te curui
filii eorū qui humiliauerūt te
et adorabūt uestigia pedū
tuorū oēs qui detrahebāt tibi:
et uocabūt te in ciuitate syon
dm̄ scī isrl̄· Quoniā seruas
ti uerbū paciēcie mee: et ego
seruabo te ab hora teptacōis·
q ventura ē ī orbē vniuersū
teptarē habitātes in terra·
Verbū paciēcie ē· qd ipse dn̄s
mōstrauit exemplo· cū post
tus in cruce p psecutorib; oro

rauit. Qđ videlicet uerbū
paciēcie. in oī pressurā et an
gustijs sibi ꝯponit sponsa xpi.
ꝓpter qđ principalit ab hora
temptacionis se seruaturū eē
pmittit. Hora aūt temptacio
nis intelligitur omē p̄ns tē
pus: in quo et si ecciā uarijs
temptacoībꝫ exerceretur. tamē
non superatur. De q̄ temptacoē
p̄camur cotidie liberari dicētes.
ne nos inducas in temptacionē:
id ē in lapsū decepcionis quo
temptantur inhabitātes terrā.
id ē terrena diligētes. mūdi
desiderijs estuātes et uincūtur.
Electi aūt quorū cōuersacio
in celis ē: ad hoc temptantur. ut
pbati coronentur. non ut se
ducti dāpnentur. Possumus
et hanc horā que nō iā uenisse
aut in p̄nti eē. sed futurā eē
pdicitur: referre melius ad
tēpora antixpi. Tūc ēī ueniet
et illa temptacio que nō p ptes
sed totū simul mūdū examina
bit: et hinc tormēta sevient.
illinc miracula suadebūt. Vn
de merito de illo tempore a dn̄o
dicitur. Erit tūc tribulacio qua
lis nō fuit: sed nec fiet. A q̄
temptacoē liberabūtur electi id est
non decipientur: ꝓpterea utiqꝫ
qȝ electi sunt. ¶ Uemo cito.
Ne electi cū uiderint se tribula
coē temptacionis atteri suauia
bat: cito se dn̄s ad remunerā
dū uenire pmittit. Cito ēī fit

omne qđ trāsit: et ideo oē p̄ns
tempus inde ad finē cicius tē
dit. vnde q̄ crescere videtur:
indeqꝫ defectū patitur. vnde
augmentū pape videtur. ¶ Te
ne qđ habes: id ē celestis vite
cōuersacionē et fidē. p quā cor
rupcias decorē. ¶ Ut nemo
accipiat coronā tuā. In hac
sentencia ostenditur: q̄ remune
racio que superbientibꝫ aliquibꝫ
iusto dei iudicio aufertur. alijs
misericorditer tribuitur. Cū enim
certus sit deo numerus electo
rū suorū. dū alij remuneracio
nē sibi ꝓmissā ob suā ꝑdunt
negligenciā. ne illorū locus
uacuus remaneat. alij ī locū
eorū subrogantur. sicut uerbi
grā. gentes iudeis in infide
litate ꝑmanentibꝫ. in locū illo
rū substitute sunt. Ideo vide
dū ē vnicuiqꝫ qui stat ne uel
superbiendo uel alio quolibet
modo cadat: ne videlicet alius
coronā eiꝰ accipiat. Qui autē
aliquo lapsu cecidit surgat: ut
ad ꝓ repromissā coronā ꝑueniat.
¶ Qui vicerit faciā illū colūp
nā in teplo dei mei: et foras
nō egredietur amplius. Teplū dei
electorū eē eciam nullꝰ ambigit:
iuxta illud apli. Templū dei
sctm̄ ē: qđ estis uos. Et beatꝰ
petrus aplus loquitur fidelibꝫ.
Et uos tamq̄ lapides viui:
superedificamini domos spūales.
Colūpne autē huiꝰ tepli non

solū sūt quiq3 pfectiores iuxta
qđ paulq dicit. petrus et iacobq
et iohānes. qui videbāt͛ columpne
ēē et cetera: uerū etiā auditores
illorū de antiquo hoste triūphā
tes. atq3 operacionis firmitate pol
lētes. Unde et ipa etiā gener͞a
lit͛ ab aplo columpna et firmame
tū ueritatis appellat͛. Dicit ergo
dn̄s. Qui vicerit subaudis tep
tamēta dyabolica. et concupiscē
cias mūdanas. et delectaciones
carnis: faciā illū columpnā i tem
plo dei mei. id ē faciā eū fortē
in ope bono ut nullā timeat iac
turā. sed in robore fortitudīs
sue. id ē exēplo et doctina etiam
sustineat. Qđ aūt dicit͛ et foras
nō egredietur āplius: apte cog
noscitur. q3 iā dudū in precedē
tibq huānī generis mēbris exie
rat: in illo scilicet iuniore filio:
qui relicta domo paterna. abyt
in regionē longinquā: ibiq3 sub
stanciā suā viuendo luxuriose cū
mētricibq dissipauit. Ab vnita
te siquidē fidei atq3 operacionis
etiā recesserāt in edificacionē
turris: sed occisione illiq vituli
saginati reuocata foras ultra
non exiet. id ē a grā xpi non
separabitur. Possumq et hoc
de utroq3 mō intelligē exēplo.
Primq eīn hō ad ymaginē dei
conditq in padisi delicijs positq
ē quasi queda columpna firmita
tis: sed audiens dyaboli uocē. a
padisi felicitate ad erupnā scili-
et a quiete ad laborē exyt. Quo
scilicet iniecte: nos quoq3 pait
trumq. Quo exeunte: nos quoq3

simul exiuimq. Unde ē. Hō
quidā descendebat ab ihr͞lm i
iherico. Cuiq miseriā intuens
auctor huānī generis: ad hoc vn
de exierat effusione sui sanguīs
hoīem cū sua pgenie reduxit.
Que videlicet introductio non
solū in hijs intelligeda ē. qui iā
exuti corpoibq in spem letant͛
in celis: uerū etiā de hijs q̄ adhc
cōmorātes in carne p fide am
bulāt. spe gaudētes in terris.
Ab hoc gaudio spei nō egredie
tur amplius. q3 in supna sciorū
gloria solidatur: qui in primo
adā amisisse ac foras exisse p
bant͛. Unde dn̄s in ewāgelio
dicit. Et eū qui venit ad me
nō eiciā foras. Et psalmista.
Ipē deus meus et salutaris me
us: nō mouebor āplius. Dicit͛
ergo. Qui vicerit faciā illū
columpnā i tēplo dei mei. Ac si
dicētur. Electorū numerū quē
victorē ēē pnosco: mādatorū
meorū preceptis astringens in
celestis patrie edificio. qđ utiq3
ex ipis constat electis. inflexibi
li amore solidabo. Et foras nō
egredietur: subaudis nullis i
imica suasioibq uel terroribq.
ab illa celestis patrie cōmuni fe
licitate auelletur. Qđ aūt fili
us dei deū se habē dicit. sicut
i precedētibq iā diximq. secudū
huānitatis formā accipiedū
ē. in qua etiā nō solū patre. sed
etiā seipso minor ēē pbatur.

Et scribam sup illū nomē dei
mei: et nomē ciuitatis noue
ihrl'm · que descendit de celo a
deo meo · Calamq quo nomē
istud inscribitur · gra spus sci
intelligitur: p quā filij dei ef
ficimur · Hoc ē ei qd' dicit scri
bā sup illū nomē dei mei · id
ē faciā illū eē filiū dei mei: ut
sicut ego sū filius p naturā · ita
et ille sit per grām · Qd' autē
hoc per spm scm fiat: paulus
manifestat dicens · Misit deus
spm filij sui in corda nra clā
mātē abba pat · Et ipē spus
testimoniū reddit spui nro q
sumus filij dei · Qd' at dicit
et nomē ciuitatis noue ihrlm ·
subaudis scribā sup eū qui vi
cerit: ita ē intelligendū qz i nu
mero scorū p donū spus sci co
sortiū dei merebit · Jhrlm
at que visio pacis interpretat
de celo a deo descendē phibe
tur: in capite scilicet suo cu
vincta ē p fidē secundū qd' ali
bi dicitur · Nemo ascendit i
celū: nisi qui de celo descen
dit · et cetera · Vel certe in eo
de celo descendit: qz quidquid
habet in fide in opeibus bonis
celitus a deo pcepit · iuxta il
lud apli iacobi · Omne datū op
timū · et cetera · Bene at noua
vocatur: qz videlicet p laua
chrū regeneratois simul et
spm dilacois vetustate terrem
hois expoliatur · et celesti no
uitate uestitur · Hinc paulus

dicit · Exuentes veterē hoiem
cū actibus suis: induite nouū q
renouat in agnicione dei · Et
alibi · Vetera trāsierūt: ecce fac
ta sūt noua oīa · Et nomē me
ū nouū subaudis sup eū qui vi
cerit scribā: ut scilicet a me qui
xpus uocor ex tempore · uocet
ipē xpianus · id ē gra spus sci
vnctus · Qd' nomē nouū nō
secundū diuinitatē qua equalis pri
semp et spui sco nascit · sed se
cundū formā serui quā accepit
quā in tempore gra vnxit spus
sci: et a suo noīe nobis hoc pri
uilegiū dedit · ut ab ipo xpiani
appellemur · De quo noīe ysay
as ppheta dicit · Et seruos suos
uocabit noīe alio · id ē xpiano ·
Hinc certe dignitas nobis ·
hinc celsitudo puenit: hinc re
ges · hinc sacerdotes · hinc xpi
ani uocamur · Ubi at potius
nomē salutis sonat: ibi tandē
hic liber debitū finē accipiat:

Liber secundus · Jn 3° capittulo
circa finem

Sequitur · Et ange
lo laodi
cie eccle
scribe ·
Laodicia
a interp
tatur t
bus ama
bilis dño:
siue fuerūt in vomitu · Que
utiqz interptaciones ambe ecce

laodicensiū aptant᷑ · in q̄ erāt
quidā spū feruētes · et dei amo
re deditⁱ · atq͡z aly tepidi : ideoq͡z
ut nosq̄ ab ei euomedi · Hec at̄
uerba que ecc̄e laodicensiū di
cūt᷑ · generali eccl̄e conueniūt :
in q̄ simul sūt mixti boni cū
malis · quorū quidā a deo dili
gūt᷑ · quidā uero ab ore dei re
pelluntur · Sed primo cōsiderā
dū ē · qd̄ dicat᷑ iohāni scribe : id
ē litteris māda ad vtilitatē fide
liū futurorū · Sunc qd̄ illi dicat᷑ ·
omni ordini p̄dicatorū cōgru
it · cui dicat᷑ scribe : id ē māda
mēte tua · uel in mētibꝫ audi
torū tuorū que audiuīt reconde ·
Libri eī et scios significat : et
ipsi dm̄ · Unde ē · Libri ap
ti sūt : et alius liber aptus est
qui ē vite · Ideo dicitur scribe ·
in cordibꝫ fidelit̄ auditorū bono
rū : q̄ ipi sūt libri · diligenter
capta que intelligis · Hec dicit
amē testis uerus et fidelis · A
mē grecus sermo ē · latine in
t̄pretatur uerū siue fidelit᷑ : qd̄
uerbū nemo int̄pretū in aliā
linguā trāstulit · sed eisdē litte
ris apud oēs gentes habetur ·
Veritas at̄ ipē ē xp̄us : qui in
ewāgelio dicit · Ego sū veritas ·
Unde et ipē maxime ī ewāge
lio hoc incrimēto suū sermonē
firmat · Ac si dicat · q̄ ueritas
sū icōmutabilis : per huiꝰ ora
tionis p̄ticulā demōstro · Ipē
eī singulariᵗ amen · id ē sempit᷑
na veritas : atq͡z ideo ut inco

mutabilis ista ueritas et eterna
ostendatur · etiā ipm̄ uerbū
a nullo cōmutatū ē int̄p̄te ·
De quo etiā subdit᷑ · Testis fi
delis · Sed nūquid nō fuerūt
aly testes fideles id ē ueri : Nā
iacob p̄hibuit testimoīū xp̄o
dicens · Non deficiet p̄nceps
de iuda et cetera · Moyses quoq͡z
ait · Pheta nobis suscitauit
deus vr̄ · de fr̄ibꝫ vr̄is · Sic ysa
yas · ihēmyas · et ceteri · qui oēs
utiq͡z testes fideles fuerūt uel
ueri : q̄ uerū testimoīū de xp̄o
p̄tulerūt · Quare hoc dn̄s spe
cialit᷑ de se dicit : cū sint etiā
multi testes ueri atq͡z fideles :
Quia videlicet ipē singulari
t᷑ ē testis uerus : qui nō muta
tur aliquādo · Sicut eī specia
lit᷑ scūs dicitur · cū et aly scī
multi sūt : qui videlicet cō
pacōe illius q̄ ē sine peccato ·
hoīes iusti sūt · Licet eī sint
scī tamē q̄ hoīes sūt · pecca
tō carere nō possūt : et ali
quādo mēciūtur · Xp̄us autē
essencialit᷑ ē scūs et uerus : q̄
peccm̄ nō fecit · id ē mendaciū
vmq̄ nullū ab ore suo p̄cessit ·
Testis at̄ ē xp̄us : qui sibi et
p̄ri testimoniū p̄hibuit dicēs ·
Ego et pat᷑ vnū sumꝰ · Silit᷑
et ipē pat᷑ ait · Hic ē filius
meus dilcūs · Necnō etiā et sp̄i
tus scūs : de quo idē dn̄s aplis
dicit · Cū uenerit paclitꝰ quē ego

mittā uobis a p̄re: ille testimo
niū phibebit de me. Qui ē
principiū creature dei: id ē de
quo oīs creatura sumpsit inicīū.
Oīa enī que sunt in celo et ī ter
ra in mari et in omnibꝫ abissis:
per uerbū dei facta sunt. Cū
ergo oīa p illū facta sint: utiqꝫ
patet. ꝙ ipē ē ante oīa. Neqꝫ
enī pat̄ filiū p̄cessit tempore
uel origine: sicut nec radius
solis uel ignis suū p̄cedit calo
rē uel splendorē. Semp enim
fuit pat̄. semp cū eo filius:
qui utiqꝫ a p̄re nō ē creatꝰ sed
genitꝰ. Principiū itaqꝫ oīs
creature dicit̄: ꝙ ab illo cuncta
existendi habēt iniciū. Unde
et ipē interrogātibꝫ iudeis qͥs
eēt respondit. Principiū q̄
et loquor vobis. Unde et pau
lus dicit. Qui ē ymago inui
bilis dei: primogenitꝰ oīs crea
ture. Que enī ne putemus
creatū: statī subiūxit. In
quo condita sunt vniuersa. Pri
mogenitꝰ ergo ē oīs creature.
a quo et per quē oīs creatura
exorta ē. Arriani dicūt. qđ
filius dei creatura ē: in diui
tate negātes eū an̄ maria fu
isse. sed inceniūt̄. Filius enī dei
ipē ē sapiētia: dicēte paulo.
xp̄m dei virtutē et dei sapie
ciā. Et psalmista ad deū pa
trē. Oīa in sapiētia fecisti. Cū
ergo ipē sit sapiētia p̄ris. et
isti affirmat eū creatū ī tem

pore: utiqꝫ ideo dicūt ꝙ erat tē
pus quādo nō erat. p̄pt̄ hoc
videlicet qđ p salomonē ipā
dei sapiētia dicat. Dn̄s posse
dit me uel creauit: secundū qđ
alia trāslacio habet in inicio vi
arū. Si hoc uerū ē utiqꝫ qđ ne
fas ē cogitarē: deus p̄r stultus
erat. anteꝙ̄ sapiētiā suā gene
raret. Certe ipī negarē nō pos
sunt. ꝙ ipē sit dei sapiētia: sicut
aplus ait. Ideoqꝫ illis stultis
simis hoībꝫ. et racioē carētibꝫ
dicendū ē. Si deus stultꝰ erat:
vnde ergo tam sapiēt̄ oīa con
didit. Et nos quēadmodū crea
uit. si ille anꝙ̄ crearet̄ sine sa
piencia fuit: utpote insipiens
et nesciens quid faceret. Non
ergo ipā sapiētia creata ē a p̄re.
sed anteꝙ̄ cuncta fierēt erat cū
p̄re: neqꝫ ex alia substātia de
us p̄r genuit filiū. sed ex se
ipso ueluti consiliū generat̄ in
mēte. Nā qđ dicit salomō ex
psona xp̄i. dn̄s possedit me ī
inicio viarū suarū. id ē in prin
cipio actionū suarū anteꝙ̄ qđ
ꝙ̄ faceret: talit̄ ē intelligendū.
qđ dicat̄. pat̄ an̄ omnē creaturā
tam hūanā ꝙ̄ angelicā. suā pos
sidēt sapiētiā. per quā et omīa
condidit. siue in celo siue ī ter
ra. Sed āt sicut in qͥbusdā codia
bꝫ. et in alia trāslacioē habet̄ le
gēmꝰ. dn̄s possedit me: ita ē
intelligendū. ꝙ anꝙ̄ qͥdꝙ̄ faceret.
suā p̄destinauit sapiētiā ītar

nandam ut sua passione et mor
te genus humanum redimeret et
ad patriam revocaret. Sicut in
principio utriusque actionum sua
rum in divinitate sua sapientiam
possedit vel creavit sibi ecclesiam:
cum carnem postmodum suscipere
voluit. Solet enim plerumque sacra
scriptura ea que futura sunt quasi iam
facta narrare. Nam et de nobis
dicit apostolus: quod elegerit nos in
ipso ante mundi constitutionem.
Si ergo omnipotens deus secundum
apostoli sententiam omnes electos ante
mundi constitutionem elegit. quid
mirum si ipsum caput electorum in
sua predestinatione antequam quidquam
faceret ordinavit ut esset ca
put electorum. De ipso enim dicit
apostolus: ut ipse sit in omnibus pri
matum tenens. Scio opera tua quia
neque frigidus es neque calidus:
utinam frigidus esses aut calidus.
Sed quia tepidus es: incipiam te e
vomere ex ore meo. Manifestum
est quod ea que sunt frigida vel calida
comedere et bibere possumus: tepi
da vero corpus nostrum propter vomi
tum ferre non potest. Tali itaque mo
do accipiendum est quod hic dominus dicit.
Utinam frigidus esses aut calidus:
sed quia tepidus es incipiam te e
vomere ex ore meo. Frigidi ita
que sunt iudei vel pagani: ab e
o scilicet glaciali rigore constric
ti quo dicitur: Ascendam super alti
tudinem nubium. ponam sedem meam
ad aquilonem et ero similis

altissimo. Aquilo enim ventus fri
gidus diabolus est. cui in canti
cis canticorum dicitur: Surge aqui
lo et veni auster. Surge aqui
lo: id est recede diabole. Veni
auster: veniat spiritus sanctus qui su
o adventu calefaciat et illuminet
corda hominum ut pariant opera vir
tutum. Calidi sunt: qui in fervore
spiritus in dei ac proximi dilectione
consistunt. Tepidi qui nec ex
toto infideles sunt nec avide
ad proximum tendunt. Sunt autem et qui
dam qui prius quidem fuerunt fri
gidi et multis criminibus obnoxii
sed plerumque spiritus sanctus talium
corda tangit. Quo inflamati
fervientes efficiuntur qui quanto se
peccatores recordantur fuisse: eo am
plius liberatorem suum diligere ap
petunt cum recedente iniquitate
ignescit caritas eorum. De tali
bus in evangelio dominus dicit. Gau
dium est in celo super uno peccatore
penitentiam agente. Sunt autem
et quidam in statu etiam con
stituti qui vitam quidem ab omni
crimine custodiunt: sed tamen in
agenda quelibet bona non assur
gunt. Et hii tales nec frigidi
nec calidi sunt: quia non sufficit
mala cavere nisi studeat quis
et bona facere iuxta illud psal
miste. Declina a malo et
fac bonum. Tales quippe de suis
operibus sibi solet dicere. Ecce ali
ena non rapio. illicita nulla co
mitto. non adulterium. non homi

adiū · non deniq3 hijs simul-
a mala facio: sufficiat michi
mala nō agō · ideoq3 et ꝓpriis
fiducialit' utor · Dumq3 hoc dicit
indigentibus ꝓpria nō tribuit ·
et qui tenet rapina nec me
tuit tenere tenacia: nec recor
dat' q' dives ille nō ideo dā-
natus ē qd' aliena rapuit · sed
q' ꝓpria nō distribuit · Sunt quo
q3 et alij qui aliena nō rapiunt ·
ꝓpria distribuunt: sed hoc non
causa dilcōnis dei et ꝓximi ·
sed ꝓpter mane iactancia ut
ab hoībus laudentur: sicut facie
bāt scribe et pharisei · qui dā
tes elemosinas · an se canebāt
tubis · Et tales etiā nec cali
di nec frigidi eē cognoscunt' ·
q' qui indigencia pauperū
subleuāt cū amōe caritatis hoc
facē debent: audientes illud a
pli · Si distribuero oēs faculta
tes meas ī cibos pauperū · et
cetera · Sunt quoq3 et alij q' opes
terrenarū facultatū dimittūt ·
et ad monasteriū uenientes ha
bitū religionis sumunt: deni
de torpentes / hec sibi posse
ad salutē sufficē credūt qd' sua
dimiserint · q' uaria crimina
sub habitu religionis cōstituti
nō admittūt: atq3 idcirco dor
miūt · bibūt · et secure uiuūt ·
dūq3 hoc faciūt tepidi existūt:
meliusq3 fuerat illis morari in
seculo / ubi et pctā sua recog
noscerēt · et aliqn per dei mi

sericordiā cōpuncti / bonis opibus
studerēt · q' in mōsterio manē ·
et ita a bonis opibus cessare ·
Alij quoq3 sunt qui ab infancia
sua ī monasterijs consistūt · bo
nis opibus habūdāt · ī feruoē
spūs manent: et circa ultimū
tempus vite sue torpescunt · et
tepidi efficiunt' · Et talibus uti
q3 omnibus satius eēt / ut uel ꝑ
fecti boni eēnt uel ex toto ma
li: q' nec boni nec mali · Atq3
ideo subiungitur ¶ Quia tepi
dus es: incipiā te euomē ex o
re meo · Nullus inuenit' cali
dus · qui prius nō fuerit frigi
dus: q' nemo ē bonus q' non
fuerit malus · Oēs eī peccaue
runt: et egent gloria dei · Te
pidus ex calido solet fieri et fri
gido: q' et alius ex frigore ī
fidelitatis · cōuersus ad ꝑfcām
iusticie feruoē nō transit: et a
lius ab ipso iusticie ~~feruoē~~ calo
re quo prius feruebat · animū
actusq3 deflectit · Oēs eī ut dic
tū ē cognoscimus / q' frigidū uel
calidū facile ī corpus trahitur:
tepidū aūt cū magna nausia
et uomitu · ab ipso etiā ore ꝓ
icitur · Ora dei sūt sā pdicato
res · Unde sepe ꝓphete dicebāt ·
Os eī dn̄i locutū ē hoc: q' sā
tas tanta erat in illis · ut ī eo
rū cordibus deus habitaret · et
per eos loqueretur · Ora ergo
dei sūt ewangeliste · et ceteri doc

tores · per quorū ministeriū co
tidie deus in corpus suū q̄d ē
eciā triniat : et calidos id ē fer
uētes dū meliores adhuc effici
ūtur per diuinā p̄dicacōne ·
et frigidos id ē infideles qua
do quilibet uel iudei uel paga
ni · ad eius fidē conuertiūt · et nu
mero sc̄orū sociātur · De hoc
esu et petro dicitur · Otide et
manduca · Tepidos aūt nō cōner
tūt · q̄ eorū uerba despiciūt :
dū in sua seruitate torpescūt ·
Quos et exhortari desistūt et
ueluti infructuosā t̄rā deserūt :
q̄ ad meliorē uitā nequaq̄ pos
se reformari conspiciūt · Faci
lius ē eī quelibȝ paganū ad fi
dē xp̄i adducē : q̄ taliū quelibȝ
a suo torpore ad feruorē sp̄us
reuocarē · ¶ Quia dicis q̄d di
ues sū · Multi sūt qui hoc di
cūt dites sū in fide : q̄ dn̄s
dicit / qui crediderit et baptizatꝰ
fuerit · saluus erit · ¶ Et locu
pletatus sū : q̄ et recte doceo ·
et malis opeibȝ nō seruio · A
lius dicit ¶ Nullius egeo · q̄
recte credens nō solū mala nō
ꝯpetrat : sed eciā bona quelibȝ
licet nō ꝓpt̄ deū facit · Vn
de adhuc subdit̄ ¶ Nescis q̄
tu es miser / dū temetipm̄ de
cipis : q̄ putas te saluari per
fidē solūmō cū scriptū sit · fi
des si nō habeat opa : mortu
a ē in semetipā · ¶ Et miserabi
lis : q̄ nec illud intelligis · q̄d
temetipm̄ deludis ¶ Paup
q̄ nō habes opa : quibȝ dite
ris in celo neq̄ eciā rectā scie
ciā ¶ Nudus q̄ spoliatꝰ ē uir
tutibȝ ¶ Cecus : q̄ nō habes
lumē sciencie · Verū q̄ dn̄s
misericors ē : eciā tales ut ad
feruorē redeat hortat̄ · cū sub
iungit ¶ Suadeo tibi emē a me
aurū ignitū p̄batū · Per au
rū ignitū id ē igne p̄batū de
bemꝰ intelligē dn̄m ihm̄ xp̄m ·
qui p̄batꝰ ē igne passionis ·
sputus · flagellatꝰ · derisus ·
ad ultimū crucifixus et mortu
us : tamē hec oīa paciēt̄ fe
rens · orabat p̄ p̄secutoribus
suis dicens · Pater ne statuas
illis hoc pc̄m · Dicit̄ ergo cui
libet · Suadeo tibi emē a me
aurū · id ē si ius uirtutibȝ ha
būdarē · studeto imitari xp̄m :
siue cū a deo flagellaris · siue cū
a proximis illatā mala sustines :
ut et ipē fias aurū incendio
tribulacōnis decoctū / iuxta illud
psalmiste · Probasti nos mēt̄
deus / igne nos examinasti :
sicut examinat̄ argentū · Trā
siuimꝰ per ignē et aquā · ¶
Vt locuples fias : id ē ut mł
tis uirtutibȝ habūdes ¶ Et ues
timentis albis induaris : ut nō
appareat cōfusio nuditatis tue ·
Vestimēta ī hoc loco intelli
guntur · innocencia baptismatis :
et ornamēta uirtutū · fidei sci

licet et caritatis · ceterorumque bono
rū operū : quibus operitur con
fusio nuditatis · id ē tepor pre
terite conuersationis · Possumus
quoque p aurū igne pbatū in
tellige caritatē · quā qui habue
rit locupletabitur : quia oibus virtu
tibus habūdabit · Ipsa enim est ma
ter omnium bonorū · que igne pba
tur : quia per amore spūs ueā
citer accenditur · Quā qui ha
buerit vestimentis albis induc
tur : quia peccatorū ingrediente pur
gatus per eandē caritatē que
operit multitudinē peccatorū ·
multis virtutibus decorabitur ·
Alba dicitur caritas : quia peccatorū
maculā aut aliquā duplicitatē
habē nō nouit · Et colirio
inunge oculos tuos ut videas ·
Per colliriū quod ex terra nas
citur · et puluerē terre ab oculis
aufert : debemus intellige dnm
ihm xpm qui natus ē de terra ·
hoc ē de maria virgine · iuxta
illud · Deus nr operatus ē salu
tē in medio terre · Colirio
inunge oculos tuos · id ē imi
tare paupertatē filii dei : qui cū
diues eēt · pauper p nobis fac
tus ē : intantum · ut nō habēt
sicut vulpes ubi caput recli
naret · Unde in hospitio natus
ē · vilissimis pannis obuolutus ·
et in presepio positus : quia non
erat ei locus in diuersorio · Colirio
unge oculos tuos ut videas :
id ē quia oculo tue mentis terrene

claușerat et excecauerat delecta
tiones : redēptoris tui egesta
te considerā : et sit cauilla ad
scrorū futura pmia · Hinc ipse
in euangelio dicit · Qui sequi
tur me nō ābulat ī tenebris :
sed habebit lumē vite · Vel
certe p colliriū quo illuiantur
oculi · possumus intellige diui
na eloquia : quibus mentis ocu
li illuiantur · iuxta illud · Precep
tū dni lucidū illuians oculos ·
Colirio vnge oculos tuos · id ē
adhibe precepta diuīa mentis ocu
lis · ut virtutū quantū pateris
nuditatē videas : et videns p
bona opa operire festines · ut
postmodū deū videas · Beati
enim mūdo corde : quoniā ipi deū
videbūt · Cū enim quilibet supna
aspiratione p singulas scriptura
rū paginas quid dns insserit
legēdo · audiēdo ad mentē reuo
cat · videt minimū se ex virtu
tibus minus habet · uel certe si
ex toto nichil habet : sicque qua
si ex unctione colirii reparatur
ad videndū clarius · dū per dei
verbū illuiatur interius · Qui
uero ad usus necessarios reserua
tur · ingo et loris domatur · sti
mulis pungitur · uerberibus reditur :
et egro cuius vita desperatur · quic
quid animo concupierit · etiā sa
luti eius contrariū a medico non
negatur : īmo conceditur · Cuius
vero recuperanda salus estimatur :
queque sunt animo eius desiderabi

nō

lia · salutisque contraria omnino ne
gantur · Ego quos amo arguo
et castigo · Multis modis deus
omnipotens misericors et miseri
cors arguit et castigat quos a
mat: ideoque libenter eius toleran
da sunt verba et verbera · Aliquando
hoc agit per flagella · aliquando per
occultam et divinam inspirationem:
seu quibuscumque variis tribulatio
num et angustiarum effectibus ·
Hinc per salomonem dicitur ·
Quem enim diligit dominus corripit:
flagellat autem omnem filium
quem recipit · Facitque dominus hoc
si humana comparanda sunt divinis
more piissimi patris duos filios
habentis · quorum unum quem vult
sibi substituere heredem diversis
modis flagellat · a cibo et po
tu extra mittat: aliquando etiam
vinctis ~~manibus~~ pedibus tota
nocte immobilem stare facit · in
cessantibus contumeliis afficit:
et aliquando velut extraneum alie
no obsequio subdit · Alterum
vero quem sibi heredem non desti
nat futurum · sue voluntatis esse
permittit · comedendi et bibendi
licentiam tribuit · ad ambulandum quo
cumque voluerit liberos gressus con
cedit: ita et omnipotens deus
facit · iustos per innumera tormen
ta et varias tribulationes affli
git: ut postmodum in celo requi
escant · et hereditatem eterne beatitudi
nis consequantur · E contra repro
bos in suis voluptatibus rema

nere permittit · iuxta illud · Di
misi eos secundum desideria cor
dis eorum · Reprobos itaque qui nunc
mundi desideriis et voluptatibus
dediti sunt · eterna expectant
supplicia · iusti vero qui nunc
flagellis temporalibus atteruntur:
ab eterno sunt verbere liberandi: quia
et vitulus qui occisioni preparatur:
liberius pascuis saginari per
mittitur · Licet autem dominus hoc mul
tis modis agat: tamen quinque
modi sunt specialiter quibus a domino
flagellantur homines · aliquando ad
augmentanda merita · sicut
iob et thobias · aliquando ad custo
diam virtutum ut paulus: aliquando
ut peccata preterita corrigantur:
sicut paraliticus cui dictum est ·
Ecce sanus factus es · vide ne
pecces · ne deterius tibi aliquid
contingat: aliquando non ut emende
tur · sed ut duplici pereat per
ditione ut anthiochus et hero
des · de quibus dicitur · duplici
contritione contere eos: aliquando
ut dei gloria per hoc ostendatur
manifesta · sicut lazarus et ce
cus natus · Sed electi quocumque mo
flagellantur: meliores effici
untur ex flagello · Unde ex
hortatio subinfertur cum dicitur · C
Emulare ergo: et age peni
tentiam · Emulus studiosus ·
et emulus invidus: et emulus
imitator dicitur · Hic autem
pro imitatione ponitur · Erant
enim in eadem laodicensium ecclesia

quos xpus flagellaverat.
ideoque ut eos ceteri imitarentur
hortatur. at si eis diceretur.
Dum quoslibet ex nobis fla
gellari conspicitis: eorum imi
tamini pacienciam. sustinentes
pacienter flagella in presenti.
ut postea consorcium meream. C
Et age penitenciam. propter hoc
quod dixisti dives sum. et nulli
us egeo et cetera. C Ecce sto ad
ostium et pulso. Cum deus omni
potens ubique per presenciam sue
divinitatis et celum et terram im
pleat: quid hoc loco ostium
intelligere debemus nisi intelli
genciam cordis? Stat ergo dominus
ad ostium et pulsat: quando cor
hominis sive per internam inspiracio
nem. sive per predicatorum doctri
nam illuminat. Pulsantem autem
illum audit: quisquis illius mo
nita opere custodit. C Si quis
ergo inquit audierit vocem me
am vel ipse divina eloquia legen
do vel ab aliis exponendo. et
aperuerit michi ianuam cordis
sui. ut ea que intelligit. ope
re perficiat: intrabo ad illum. id
est illuminabo secreta illius. et ce
nabo cum illo. et ipse mecum.
De hoc in ewangelio loquitur
dicens. Si quis diligit me.
sermonem meum servabit: et
pater meus diliget eum. et ad
eum veniemus. et mansionem
apud eum faciemus. Si autem
querimus quid sit cibus xpi quo

cum reficimur: ipse utique manifestat
qui dicit. Meus cibus est: ut fa
ciam voluntatem patris mei. Unde
legimus in ewangelio: quod quamprimum
quasi passionem dixit discipulis
suis. Venit enim princeps mun
di huius: et in me non habet quod
quam. Et si diceret aliquis: cur er
go morieris? Statim subiungit.
sed ut cognoscat mundus quia di
ligo patrem. et sicut mandatum de
dit michi pater sic facio: surgi
te eamus. Voluntatem itaque patris
implevit: quando pro nobis ad
mortis passionem pervenit. Cena
dicitur communis refectio: quia cenon
grece. dicitur latine commune. Item.
Cenat itaque cum membris caput.
et membra cum capite: quia et xpus
mortuus est pro electis. et electi
moriuntur cum illo. ut et ipsi perfici
ant voluntatem patris. Pascit nos
xpus: quia illuminat nos fide sua.
Pascimus et nos vicissim
xpm: quia letificamus eum fide
nostra et opere. Dicatur itaque.
Si quis audierit vocem meam.
et aperuerit michi ianuam:
intrabo ad illum. et cenabo cum
ipso et ipse mecum. Ac si dice
retur. Qui operando et amando
sermones meos fuerit exercitus
tus. et ad percipienda mee di
vinitatis dulcedinem dilatatus:
hunc per internam graciam tangens
irradiabo. et cenabo cum illo.
et ille mecum: quia in faciendo

voluntate patris. et ergo illius.
et ipse meis conpassionibus
condoepatius. uterque delectabi
tur. Qui vicerit: faciam illum
sedere mecum in throno meo.
Quia thronus est sedes iudi
cis. per thronum iudiciaria de
signatur potestas: in qua ventu
ri sunt sancti ad iudicium cum capite
suo. Dicatur ergo. Qui vi
cerit temptamenta dyabolica et
desideria carnis sue. faciam
illum sedere in throno meo. id est
faciam illum regnare et in iudi
cio iudicare: sicut et ego vici
dyabolum. et sedeo cum patre meo
in throno eius. Vicit ipse dy
abolum. quia sicut legimus in ewan
gelio temptauit eum tribus mo
dis. sed superatus est ab illo. Un
de et angeli accedentes minis
trabant ei. Vicit iudeos. qui
eum morti tradiderunt: quia post
tres dies deuicta morte resur
rexit in eternum victurus. Se
det in throno patris. id est coe
qualis illi: et coeternus manet
in eadem potentia. Nec moue
at quemquam. quod vnus thronus iu
diciaria potestas intelligitur:
cum in ewangelio legimus domino di
cente discipulis. Vos qui se
cuti estis me etc. In seque
tibus quoque libri huius legimus
viginti quattuor thronos. Du
odenarius enim bis ductus: vi
ginti quattuor reddit. In quo
numero comprehenduntur omnes patriar

che et apostoli. omnesque perfecti: qui
cum domino venturi sunt ad iudi
cium. Nam in duodecim patriarchis:
omnes patres perfecti in veteri tes
tamento comprehenduntur. Per
duodecim apostolos. omnes in nouo:
sicut et per duodecim tribus
israel omnes gentes. Dicitur itaque
vnus thronus singulariter:
propter vnam potestatem iudiciariam.
Dicuntur duodecim. propter perfectio
nem electorum qui iudicaturi sunt.
Dicuntur viginti quattuor: propter
eos qui in vtroque testamento
perfecti cum domino ad iudicium sunt
venturi. Sed cum constet quod non cum
omnes qui vincunt in iudicio domino
sessuri sunt. sed tantum perfecti
ores: merito queritur quare
hic dominus promittat. qui vicerit
faciam illum sedere in throno meo.
Et ut apertius hoc fiat. pona
mus duos homines sub exemplo:
quorum vnus passus est pro christo.
alter autem tantum dyabolum. et in
centiua carnis. mundanaque
vicit conuersationem: et sic ad
eternam peruenit beatitudinem.
Numquid ergo equales erunt in
futuro: qui non equaliter vice
runt in presenti? Non utique quia
stella a stella differt in clarita
te: sic et resurrectio mortuo
rum. Veruntamen sciendum est:
quod quod illi tales et ceteri non habe
bunt in se. habebunt in paribus
suis. Qui ergo per se non iudi

cabunt: indicabunt utique per suos
prepositos. Tanta enim erit in
illis caritas, ut quod quisque vide
rit in altero, suum deputet:
ideoque quod non habebit in se,
habebit in altero: sicque omnes e
lecti potestatem habebunt in prelatis,
sicut etiam habet potestatem totum
corpus hominis loqui per os: vi
dere per oculos, audire per aures,
odorari per nares, operari per manus:
cum singula membra habeant offi
cia sua: quia quod unumquodque membrum
non habet in se, habet in altero.
Sed ut ad hanc dignitatem perve
niat ecclesia, in hac interim pe
regrinatione humiliata gemit:
nec querit celsitudinis culmen,
ubi tota vita sanctorum humiliatio
nis optinet nomen. ¶ Qui ha
bet aurem id est intelligentiam
cordis: audiat id est intelligat
quid spiritus dicat ecclesiis. Hic
aperte monstratur: quia quod unicui
que ecclesie dictum est, omnibus ecclesiis
generaliter convenit. Notandum
autem quod non dicit angelus audi
at quid filius dicat ecclesiis:
cum specialiter in persona illius
apparuerit, sed quid spiritus dicat.
In quo nomine trinitas tota in
telligitur: quia quorum una est sub
stancia, una operacio, una et
locucio est. Quod enim nomine spiritus
tota significetur trinitas: dominus
in ewangelio manifestat dicens.

Spiritus est deus: et eos qui adorant
eum in spiritu et veritate oportet a
dorare. Aliquando autem loquitur filius
dei de sua divinitate specialiter.
Unde est. Oportet filium hominis
pati, crucifigi, mori et sepeliri:
quod solummodo ad eum pertinet, quamvis
et hec sine spiritu dici non possint.
Hic autem ex persona deitatis
loquitur: ideoque verba filii, verba
sunt patris et spiritus sancti. ¶ Post
hec vidi. Mos est prophetarum an
tiquorum, visionis sue tempora
describere per reges: et numerum
annorum et mensium et etiam dierum.
Unde ezechiel dicit. In anno
quinto transmigracionis ioachim
in mense quinto, decima die men
sis: factum ad se verbum domini. Et ali
ter danyel anno tercio regni nabu
chodonosor et cetera. Iste autem no
vus propheta tempus sue prophe
cie nequaquam descripsit per tem
pora id est per annos aut men
ses: sed tantum mentionem facit
unius diei cum dicit. Fui in spiritu
in die dominica. Unde datur intel
ligi, quia omnem hanc propheciam una
die vidit: ideoque quod dicitur post
hec vidi, non ad vicissitudinem
temporum referendum est, sed ad or
dinem visionum: post ea scilicet
que superius videat, vidit et
ista que sequuntur. Vidit autem hoc
non corporeo intuitu: sed mente,
sicut post videbimus. ¶ Et ecce

[illegible]

ostiū apertū in celo · Celū in
hoc loco etiam significat ·
Dicit eī dn̄s per prophetam ·
Celū michi sedes ē · Salomō
quoqȝ dicit · Aīa iusti · sedes sa
piencie · Si ergo aīa iusti sedes
ē sapiencie · que xp̄us ē iuxta
qd̓ paulus dicit · xp̄m dei vir
tutē et dei sapienciā · et celū se
des ē dei : itaqȝ etiā ē celū ·
ī quo ipē sedet · In hoc celo
id ē in ecclīa : ē ostiū hoc aptū ·
id ē xp̄us qui dicit · Ego sum
ostiū : p̄ me si quis introierit
saluabitur et cetera · usqȝ pascu
a inueniet · Nemo eī venit
ad prēm : nisi p̄ ipm̄ per quē
īgredit᷑ ad fidē · Egredit᷑ a fide
ad speciē : et inueniūt᷑ pascua
eterne refectionis · Hoc ostiū prius
erat clausū : quia an̄ aduentū ipsi
us eius misteria latebat oībus
nisi tantummo prophetis · qui per
spm̄ sctm̄ illuīati videbāt eius
incarnacionē · passionē · mor
tē · et resurrectionē : quia eadem
misteria iā erāt reuelata p̄ totū
orbē p̄ p̄dicacionē ceterorū aplo
rū · Vidit autē iohannes hoc os
tiū dupliciter · uel oculis scilicet
corporeis uidit hec oīa · utpote
qui illi adherēs miracula illius
vidit · qui suscitauit mortuos ·
illuīauit cecos · et hiis similia
p̄nte illo compleuit : ad nouissi
mū qn̄ mortuus ē · et matrē e
ius virginē in sua curā susce
pit : uel oculis mentis · sicut in

hac prophecia apte ostenditur ·
Et uox prima quā audiui :
tamquā tube loquentis mecū di
cens · Vox prima quā audi
uit iohannes · uetus testamentū
intelligit᷑ : ubi misteria xp̄i
ecclīeqȝ sunt p̄dicta · Oīa eī que
in hac prophecia · uel iā impleta
uel in proximo īplenda cogno
uit : ante ī lege et prophetis · cete
risqȝ scripturis ueteris testamē
ti sunt p̄nunciata · Que vox be
ne tamquā uox tube fuisse dicit᷑ :
quia per ora p̄dicatorū sonuit ·
quibus dicit᷑ · Clama ne cesses :
quasi tuba exalta vocē tuā · Tu
bis quoqȝ iudei utebant᷑ in p̄lio :
et nos sacra scriptura admonet
in bello · dū pugnamus contra dy
aboli temptamenta · et contra incen
tiua carnis nr̄e · Sed videamus
quid ipā uox dixerit · Ascende
huc id ē ad ostiū · Oīs eī scrip
tura testamenti ueteris : ad miste
ria xp̄i contuenda nos inuitat ·
Vnde ē illud michee · In no
uissimis diebus · erit mons do
mus dn̄i p̄paratus in vertice mō
tiū : et fluent ad eū oēs gentes ·
Mons iste xp̄us ē · quē vidit
danyel precisū sine manibus : qui
creuit et impleuit vniuersā
terrā · Domus aūt iacob · ecclīa ē
fidelium · Hoc ē itaqȝ iohānē ad
ostiū aptū ascendere : qd̓ etiam
ad montē · id ē ad xp̄m confluē
Dicatur itaqȝ iohāni : et in illo
oīm choro doctorū Ascende huc

non gressibus corporis. sed gres
sibus mentis et fidei: et vide i
xpo iam oia copleta. que plus
sunt pphetas pnunciata. ¶
Et ostendam tibi que oportet fi
eri cito. id e in pñti tepore: qd
etnitati copati. breuissimi
hore momentu e. Sciendu ve
ro qr in eo qd dicitur. ostenda
tibi que oportet fieri. no qd ia
no eent denegatur: sed quom
a demceps mansiua eent de
clarantur. Dignitatis ei ecclie ia
exaltata erat. qm iohanes ista cer
nebat: que usq in fine seculi.
quo cu dno ad iudicandu ven
tura e. hac sententia pdurada
monstratur. ¶ Post hec statim
fui in spu. Non e ita intelli
gendu. qd spus eius a corpore
fuerit ablatus. et sic viderit ista
visione: sed sicut ia superius
dictu e. mete totu hoc vidit.
Vis e spus sci sublenauit me
te illius. ad coteplada misteria
celestia. nichilq p corpus uel
vidit uel audiuit: sed a spu sco
in extasi raptus. id e ductus e.
ut ea videret et audiret spua
lit. audiens retineret: posset q
ea scribe. et ad posteros mitte.
Si uero ad electos referre uolumus
spirituales in hoc eoru couer
satio declaratur: quibus p pau
lu dicit. Non estis in carne.
sed in spu. Et alibi. Spu am
bulate: et desideria carnis no
pficietis. ¶ Et ecce sedes posita
erat in celo. Si sedes e ecclia sicut
supra dictu e. aia iusti sedes sa
piene: et celu ecclia ipa ecclia. vi
dendu e quadmodu sedes sit in
celo. Qd ita simpliciter dicere
possumus. qr ecclia que e sedes sci
licet in hac adhuc carne uerse
tur. tamen ia mente celu inha
bitat: iuxta illud apli. Nra co
uersacio in celis e. Et aliter.
Vnis ecclia que adhuc corpe pe
grinatur a xpo. in celo e mente
que ia regnat cu illo. Sed me
lius e ut subtilius hec uerba p
scrutemur: qd exemplo ueteris
testamenti melius videbimus. i
quo legimus octo aias in archa
diluuij tempore saluatas. Quo
in loco octo aie multitudine
significant fideliu: archa quoq
vniuersale ecclia. Sicut itaq
ibi qd e archa. hoc sut octo aie:
et qd octo aie. hoc e archa. id
e generalis ecclia: ita et hic qd
est sedes. hoc e celu. et qd celu.
hoc e sedes. Sic itaq dicitur
sedes posita erat in celo: qua
si dicatur ecclia in ecclia. ¶ Et
supra sede sedens. Consuetu
do e istius pphete: ut aliqn p
sedente deu patrem intelligat.
aliqn deu filiu. Patre quippe
ibi sessore intelligi vult ubi
dicit. Vidi in dextera sedentis
libru aptu. Dextera scilicet
sedentis in throno. filiu appel
lans. per que facta sut oia: ipm
uero sedente. deu patrem intel
ligens. Hic at p sedente debe
mus intellige dnm ihm xpm:
sicut sequentia uerba apte do
cebunt. Superius legimus qd
viderit ambulate simile filio ho

primus in medio septem candelabrorum aureorum: hic autem dicitur quod viderit eum sedentem. Ambulat itaque dominus in medio electorum suorum, quando dona gratie sue illis diffundit: sedet vero quando singulorum merita diiudicat. De quo subditur. ¶ Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis iaspidis et sardinis: id est vultus et facies eius similis erat aspectui lapidis iaspidis et sardinis. Per lapidem iaspidem qui utique viridem colorem habet: debemus intelligere claritatem divinitatis filii dei, in cuius contemplatione constat sacietas et summa refectio omnium sanctorum. Unde est illud. Per me si quis introierit salvabitur: et pascua inveniet. Hec enim erit remuneratio electorum, scilicet dei vultus, in cuius visione saciabuntur omnibus modis. Unde est. Oves mee vocem meam audient: et ego vitam eternam do eis. Sardinus autem lapis terre rubre similitudinem habet: et idcirco per eum humanitas filii dei signatur, que rubore sanguinis perfusa est tempore passionis. Unde et angeli interrogantes aiunt. Quare rubrum est indumentum tuum: et vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Qui itaque habet virorem in divinitatis claritate, habet etiam ruborem in humanitate: per quam et adam qui rubra terra interpretatur, ad celestia revocavit. Aliud est enim quod viret: et aliud quod rubet. Sed hec tantum non duo sed unus: quia unus homo et deus ex duabus constat naturis. Perfectus est deus, perfectus est et homo: et ideo quod in eo viret potencie est, quod rubet misericordie. Et qui ex eo quod viret nos creavit: ex eo quod rubet nos redemit. Possumus et per hos lapides etiam intelligere, qui virorem iaspidis habet in contemplatione dei manens: atque ideo istius mundi prosperitatem pro nichilo deputat, dum pascuis eterne viriditatis inheret. Cui in canticis canticorum dicitur. Que habitas in ortis amici auscultant: fac me audire vocem tuam. Habet quoque et sardium, qui lapis ut diximus rubrum habet colorem: quoniam electi ne divina extollantur visione, fragilitate humanitatis monentur. Unde et danyeli vel ezechieli divina misteria contuentibus angelus dicit: fili hominis. Ac si eis diceret. Et si claritatem superne gratie aspiratis, tamen memores estote, quia homines estis, et de propagine hominis peccatoris descendistis: ideoque ex humana infirmitate rubra terra estis. ¶ Et iris erat in circuitu sedis: similis visioni smaragdine. Iris ergo latine dicitur arcus. Arcus autem in die pluvie paret: et est signum propiciacionis, dicente domino tempore diluvii ad noe. Ponam arcum meum in nubibus: et recordabor federis mei. Quid itaque per arcum debemus intelligere, nisi dominum ihesum christum? Quod certe si sollerter inspicitur, effectus ipsius iris mediante videtur.

Nam ingreditur radius solis
in nube ymbriferā: et sic for
matus ē arcus. Q̄d' utiq̄ ual
de xp̄o congruit. Ipse ē eñ
sol p̄ diuinitatem. de quo scrip
tū ē. Vobis timētibꝫ nomē
meū: orietur sol iusticie. Ra
dius istius solis id ē claritas lu
cis eterne. ingressa ē nubem:
qñ in utero uirginis accepit
carnē. De hac quippe nube
per ꝓphetam dicitur. Ecce
dn̄s ascendet sup̄ nubē leuē:
et ingredietur egiptū. Que
nubes id ē caro dn̄i: recte im
brifera dicitur. ꝓpter multitudi
nē scilicet doctrinarū. Est at̄
arcus signū ꝓpiciacōnis: q̄ ui
delicet in xp̄o oīs nr̄a salus
et ꝓpiciacio consistit. Unde
āgeli in eius natiuitate pacē
annūciauerūt dicentes. Glo
ria in excelsis deo: et in terra
pax hoībꝫ bone uoluntatis.
Et ipse ascendēs ad prēm di
cit discipulis. Pacē meā do
vobis: pacē relinquo vobis.
Unde irin si additur una lit
tera in greco | id ē ut ~~ir~~ irim
dicitur: hoc ip̄m sonat. q̄
irim pax dicitur. Iris itaq̄
cēt in circuitu sedis: q̄ ip̄e
ē corona et ꝓtectio scōrū suo
rū. Nā et in arcu duo sunt
principales colores: uiridis
scilicet id ē aquosus et rube
us. in quibus nimirū desig
natur apte aqua baptisma
tis. et sanguis redēpcōnis:
uel grā sp̄us scī. Per hec eñ
duo ab oībꝫ emūdamur pec
catis. De quibꝫ duobꝫ myste

riis. tota eccl̄ia erigitur: et
per hec in nouitate grē dei
renouat̄. Vel p̄ hos duos co
lores. possimꝰ intelligē duo
iudicia: unū qd' factū ē p̄ aquā.
atq̄ aliud qd' faciendū ē p̄ ignē.
Siue p̄ nubē ymbriferā possu
mus intelligē scōs. qui pluūt
verbis. coruscant miraculis: et
claritate supn̄i luminis irradiati
et illustrati. p̄ssimus supplica
cōnibꝫ p̄ nobis iusticiā condi
toris ad pietatē inflectūt: sicut
moyses qui intercedēs pro po
pulo isr̄l dicebat. Aut dimitte
eis hoc pctm̄: aut dele me de li
bro tuo. Q̄d' at̄ sequit̄. Similis
visioni smaragdine. q̄ sma
ragdus lapis ē uiridis coloris:
per hūc lapidē sicut et supra
per iaspidē. diuinitas filij dei ex
primitur. per quā tota eccl̄ia
mūdatur et gubernatur. C
Et in circuitu sedis sedilia vi
ginti quatuor: et sup̄ thronos
viginti q̄tuor seniores sedētes.
Dn̄s in ewāgelio duodecī tan
tū thronos sup̄ quos duodecī
testatur sessuros in iudicio apos
tolos dicens. Sedebitis super
sedes duodecī. iudicātes duode
cim tribus isr̄l. Quaē ergo io
hānes viginti q̄tuor cōmemorat:
Numerū ꝓpt̄ geminū testamē
tū: ueteris scilicet et noui. Di
cuntur itaq̄ duodecī ꝓpter dig
nitatē aplicā: dicunt̄ et vigi
ti quatuor. ꝓpt̄ p̄res utriusq̄
testamēti. qui cū dn̄o uentuṙi
sūt ad iudiciū. Nā et in duode
cī tribubꝫ isr̄l. oēs gentes intel
liguntur: in duodecim aplis oēs

pfecti. qui exemplu aplorum
in prima vita sunt secuti. sicut in
petro ceteris apli et predicatores ac
receperunt claves regni celorum.
Est quoque unus thronus sicut
supra legimus: id est una iudicia
ria potestas: sunt et viginti quatuor
propter numerum prophetarum et aplo
rum. ceterorumque fidelium. Ipsi quip
pe erunt sedes. in quorum cordibus
deus sedebit. Ipsi et sedebunt.
qui et alios iudicabunt. Unde
et psalmista. Illic sederunt se
des in iudicio. De quibus adhuc
subditur. ¶ Circumamicti vestime
tis albis. Hoc enim non solum ad a
plos pertinet: sed et generaliter ad
omnes. qui vestimenta baptismatis
inviolata a capitalibus criminibus
custodiunt. Baptizati enim xpm
sunt induti: iuxta illud apli.
Quicunque baptizati estis: xpm in
duistis. Ipsique habent vestime
ta alba: si inviolata servant bap
tismatis sacramenta. ¶ Et in ca
pitibus eorum coronas aureas vi
di subaudis. Quia victores
accipiunt coronam: quando triu
phant de hostibus: non immerito
per coronas sanctorum. regnum et
remuneratio intelligitur eorum.
qui de mortis auctore trium
phant. Sed sicut in illo sedentes
iudicant: ita per illum victoriam
possident qui dicit. Confidite:
ego vici mundum. Potest et sub
alio intellectu eadem etiam figurari.
in viginti quatuor senioribus.
Constat enim hic numerus ex se
nario et quaternario: quia quater
sex viginti quatuor sunt. Sena

rius refertur ad operatione: quia
septem diebus deus omnipotens
omnia opera sua perfecit et sexta
die atque septima hora hominem
redemit. Quaternarius vero:
ad quatuor libros sancti ewangelii
pertinet. Quia ergo sancta ec
clesia sive in veteri testamento
sive in novo dei operatione re
colit et veneratur. libros sancti e
wangelii custodit: recte in vigin
ti quatuor senioribus comprehenditur.
vel certe propter viginti quatuor li
bros veteris testamenti quibus
utitur secundum canonicam auctorita
tem. in quibus novum testamentum
et ea que in eo completa sunt.
prenunciata cognoscit. Unde et
ewangelista dicit de duobus latro
nibus qui cum domino sunt crucifixi.
ideo hoc factum. ut impleretur
scriptura que dicit: et cum iniquis
deputatus est. ¶ Et de throno
procedunt fulgura: et voces et to
nitrua. Thronus dei ipsa est eccle
sia etiam. de qua procedunt fulgu
ra id est signa miraculorum: de
quibus dicitur. Illuxerunt fulgura
tua orbi terre. Que bene fulgo
ribus comparantur: quia terret et illumi
nat. Fulgura etiam ex nubibus
descendunt: et sancti ipsi sunt
nubes. qui pluunt verbis. et
coruscant miraculis. Emittunt
quoque voces et tonitrua: id est
verba predicationis et commina
cionis dicentes. Omnis arbor que
non facit fructum bonum: excide
tur et in ignem mittetur. Unde
est. Vox tonitrui tui in rota.
Et quod de sede dicit procedere fulgu

ta. et voces et tonitrua: cum
hec non sedi sed nubibus con
veniant. ipsam sedem nubem vult
intelligi. de qua ymbres. ful
gura. et tonitrua procedunt.
¶ Et septem lampades arden
tes ante thronum: qui sunt sep
tem spiritus dei. Septem autem spi
ritus dicuntur cum unus sit: prop
ter septiformem graciam quam super
dominum requievisse narratur
dicente propheta. Requiescet
super eum spiritus domini. spiritus consi
lii et fortitudinis. spiritus sciencie
et pietatis: et replebit eum
spiritus timoris domini. Bene autem
lampadibus comparatur spiritus sanctus:
quia ad dei amorem sanctos accendit.
et lumine fidei illuminat. ne fove
am erroris incurrant. Lampas
quippe grece: flamma dicitur
latine. Neque alibi nisi ante
thronum lucet: quia videlicet spi
ritum sanctum habere non possunt. qui
cumque extra ecclesiam sunt sicut
heretici. Unde et in canoni
bus dicitur. ut si tales iterum
ecclesie coniungi per rectam fidem
voluerint. accipiant manus e
piscoporum inposicionem: quate
nus sic possint recipere spiritum
sanctum quem perdiderunt. ¶ Et
in conspectu sedis tamquam ma
re vitreum: simile cristallo.
Mare appellat luterem. Legi
mus enim quod salomon fecit ma
re id est luterem. Per mare autem
debemus intelligere baptismum
testante apostolo qui dicit: quoniam
patres nostri omnes sub nube fuerunt
et omnes baptizati sunt in nube

et in mari. Vitro autem comparatur
quod perspicuum est metallum propter pu
ritatem fidei. que in baptismo
demonstratur: cum baptizandi cre
dere se in deum patrem et filium et
spiritum sanctum fateantur. Mare vi
treum intus et foris splendet:
quia corde creditur ad iusticiam.
ore autem confessio fit ad salutem. No
tandum autem quod idem mare simi
le cristallo dicitur. Cristallum enim
ex aqua nascitur et multo fri
gore durescit ad lapidem: ita et
sancti per tribulacionem presentis vite
ad firmitatem perducuntur. Ante thro
num igitur sunt septem spiritus dei. et
mare vitreum simile cristallo:
quia in ecclesia tantummodo ardet spiritus
sanctus. et trinitatis baptisma ha
betur: ideoque fides electorum mani
festatur. vitaque illorum conflatur
et a sordibus viciorum purgatur.
¶ Et in medio sedis et in cir
cuitu sedis. quatuor animalia: an
te et retro plena oculis. Nulli du
bium quin hec animalia dominum ihesum christum
significent. et omnes sanctos. precipue
ewangelistas: qui in medio sedis.
et in circuitu esse dicuntur. quia inci
pientes a ierusalem predicando pervene
runt usque ad fines terre. Ierusa
lem quippe in medio est orbis terre:
sicut per prophetam dominus testatur.
In medio gencium posui eam:
et in circuitu eius terras. Per ocu
los autem animalium: divinarum scrip
turarum sacramenta significantur.
Plena ergo sunt oculis animalia:
quia quot sunt scripturarum eloquia.
quasi tot sunt sanctorum lumina. quibus
illi corda suorum illuminant audito

rū. Ante et retro oculos habēt:
q tam de hijs que facta sunt.
q̄ de hijs que facienda sunt lo
quunt. Hec ei oracōnis ꝑticu
la. aliquā q ꝑ preterito ponitur:
ut ē illud. Anteq̄ abraham
fieret ego sum. Aliquā vero ꝑ futu
ro: ut ē illud apli. Unū qđ
retro ē obliuiscens: in an̄ me
extendo. Ante itaq; et retro
aīalia plena sunt oculis: q ꝑ
fecte veteris ac novi testamenti
vniuersa cotinent sacramenta.
que scilicet principaliter triū tē
porū causas enarrant. id ē preteri
ti p̄ntis et futuri. Et alia qui
dē ꝑdicta. alia aūt iā impleta:
alia vero adhuc implenda ꝑnū
ciat. Predicta scilicet misteria
dnice incarnacōnis: impleta
aūt eiusdē iā redemptionis nostre dis
posicione: implenda vero iustorū
atq; impiorū separacione. Con
cordat ante sibi ista oculi: q
qđ latet in veteri testamento. hoc
fulget in novo. Vel certe aīa
lia ante et retro oculos habēt:
q oēs electi redemptorē suū et iu
dicatū in primo humilitatis sue
aduentu. et iudicaturū in secū
do celsitudinis sue semp atten
dunt. Cū etiā quilibet electi ver
bis ewangelistarū edocti preterita
pctā recolentes deflent: et que
subsequi possunt sollicite ꝑca
vent. ante et retro aīalia oculos
habent. Multa hinc dici pos
sunt: que breuitati studentes
omittimus. Et aīal primū:
simile leoni. Et secundū aīal:
simile vitulo. Et terciū aīal:
habens faciē quasi hoīs. Et quar
tū aīal: simile aquile volanti.
Mirū valde ē quare iohannes
alio ordine hec aīalia ordinat
q̄ ezechyel. primū ponens leo
nē: cū ille primū faciē hoīs
posuerit. Ad qđ dicendū ē: q
ꝑphecia non seruat ordinē
hystorie. Quod si faceret: iā nō
ꝑphecia sed hystoria esset. Quod
ex libris ꝑphetarū facillime cog
noscitur: e quibus ut vnū po
namus pro omnibus. Conspiciendū
ē qđ idem ꝑpheta ezechyel cū
superius dixerit ad se factū ver
bū dni āno vicesimo sexto. de
inceps loquens contra pharaonē
regem egipti. vndecimo āno
eandē ꝑpheciā ad se factā dicit.
Spūs enim sanctus locutus ē ꝑphe
tis sicut voluit. et quando vo
luit: ideoq; non ē ibi requirē
dus sermonis ordo. sicut in
libro genesi vel regū et in cete
ris hystoriis. Primū ergo eze
chyel faciē hoīs id ē mathei
ponit: seruans ordinē hystorie.
Qui idcirco per hoīem intel
ligitur: q humanitatē filii dei
describit in tempore dicens.
Liber generacionis ihū xpi.
Deinde marcus ꝑ leone intel
ligitur: q a clamore inchoat
veluti leo dicens. vox clama
tis in deserto. Terciū ponit
vitulū id ē lucam: qui a sacer
docio cepit dicens. Fuit in
diebus herodis regis sacerdos
quidā. Qui etiā maxime
circa templū versatur: a quo
et ewangeliū suū inchoat.

Quia erant semper in templo
laudantes et benedicentes deum.
Quarto loco ponit aquilam. que
utique iohannem significat: qui ad di
uinitatem cepit. quoniam xpistus prius
natus ut homo. deinde predicauit
et terribilem uocem emisit ut leo:
et sic passus est ut vitulus. at
postmodum ascendit ad celos ut
aquila. ideoque in hoc ordine
ordo seruatur hystorie. Iohan
nes vero primum ponit leonem.
quia xpistus iam resurrexit a mortu
is: quia videlicet non ideo credide
runt in xpistum apostoli quia natus est ut
homo. aut quia passus est ut vitulus:
sed quia resurrexit a mortuis ut
leo. Unde paulus dicit. Et si
nouerimus xpistum secundum carnem:
sed iam nunc non nouimus. At si diceret
Non iam in animalibus hominem mor
tuum: sed leonem attendimus post
mortem in eternum victurum. Un
de in sequentibus legimus. Uicit
leo de tribu iuda. Et iacob in
persona illius loquitur iude. Ad
predam fili mi ascendisti: requi
escens accubuisti ut leo. et quasi
catulus leonis. Quis suscita
bit eum? Nam dicunt qui de natu
ra bestiarum disputant: quod leo non
clausis oculis dormit. Et xpistus
mortuus est ex humanitate: tamen
vigilauit et inpassibilis man
sit diuinitate. Dormiens quoque
leo nascitur. et ad uocem patris
excitatur: ita et xpistus uoce pa
tris excitatus est. iuxta illud psal
miste. Exurge gloria mea.
et cetera. Quia ergo inde ere

ditur. vnde surrexit: bene io
hannes primum leonem posuit.
Primus itaque est in ordine homo et
vitulus: sed primus in virtute leo.
Leo quippe rex est bestiarum: atque
ideo non inmerito per eum marcus
intelligitur. Secundum ponit
vitulum. qui utique ut dictum est
lucam significat: quia vitulus hos
tia sacerdotum erat. et in templo
offerebatur. et ipse in sua narra
tione maxime circa templum uer
satur. Tercium hominem id est ma
theum: qui temporalem xpisti descri
bit natiuitatem. Quartum aqui
lam id est iohannem: qui irreuerberatis
oculis transcendens omnem altitu
dinem celi. et ipsos etiam choros
angelorum. diuinitatem filii dei in
tuetur dicens. In principio
erat verbum. Hec quatuor anima
lia significabant quatuor flumina
paradisi: de vno fonte xpisti in
ecclesiam manantia. Similiter et qua
tuor circuli arche quibus porta
tur ecclesia. Significat quoque hec
quatuor animalia ipsum dominum ihesum
xpistum. qui natus ut homo. passus
est ut vitulus. surrexit ut leo:
ascendit super omnes celos ut aqui
la. Designatur etiam per hec
animalia omnis sanctus. Nam vnusquisque
electus in ipsum rationabiliter secun
dum voluntatem dei viuit. homo est:
quia homo est rationale animal: in ipsum
aduersa istius seculi cum inmineant
toleret leo. Unde scriptum est. Ius
tus quasi leo confidens: absque terro
re erit. In ipsum se mortificat cum
cum viciis et concupiscenciis. vi

tulus· Ingressũ p mētis cōtē
placione̅ celestia petit. aquila·
¶ Et q̄tuor aīalia singula eo
rū ⁊ habebāt alas senas· Ale a
nimaliū significāt duo testamē
ta ⁊ quibꝫ etiā ad celestia sub
portatur· Sed cū duo sint tes
tamēta eiusdē etiā spūales a
le apt̄ geminū testamētū qđ
in duodecī tribubꝫ isrł· uel in
duodecī aplis inuenit̄· ipē ale
per binariū duodecies multipli
cant̄· et viginti q̄tuor alas red
dūt· Hıs em̄ duodem ⁊ vigin
ti q̄tuor sūt· Alit̄· Duodena
rius numerus constat ex ptibꝫ
septenarij· id ē ex tribꝫ et q̄tuor·
Sive eī dicamꝰ ter q̄ternı· qua
ter ternı ⁊ duodecī sūt· Qui
numerus sacratꝰ ē numeō du
odecī aplorū· In ternaıo autē
fides scē trinitatis itelligitur·
In q̄ternaıo aūt ⁊ q̄tuor mūdi
ptes· Ducatur ergo duodena
rius p binariū ⁊ et efficiūtur
viginti et q̄tuor· Quo numeō
summa electorū exprimit̄ qui
bus fidē scē trinitatis p quadri
ptitū orbē pdicātibꝫ· totus mū
dus ad celestia sustollit̄· Pos
sumꝰ et hās alas senas· alit̄ i
telligē· Prima ala· intelligit̄
lex naturalis· secūda lex moy
si ⁊ tertia ꝓphete· quarta ewā
geliū ⁊ quīta eplē aplorū· Sex
ta canoīca auctoītas· siue doc
trina catholicorū virorū· iero
nimi· augustini· ceterorūqꝫ sco
rū prīn· His alis cotidie scā ec
clesia sustollitur ⁊ et ad celestia
subleuat̄· Alit̄· Senarius nu

merus ptinet ad omnē expi
cacionē ⁊ que in sex diebus
et ~~in~~ sex huiꝰ seculi etatibꝫ p
acta ē uel pagitur· Quatuor
igitur ad naturā nrām ptinet ⁊
que ex quatuor humoībꝫ con
stat· Quatuor ergo senis a
lis vtūt̄ scī ⁊ qr̄ qđdiu in hac vi
ta consistūt· ea tantū possūt
cōphendē· que per sex huiꝰ e
tates seculi pagunt̄· Hinc ē
qđ apud ysayā cherubin caput
et pedes uelaē alis referūtur ⁊
qr̄ videlicet scī neqꝫ ea q̄ fuerūt
ante mūdi constitucōnē· neqꝫ
ea que post finē seculi futura sūt
cognoscē possūt· Et ezechyel
adiungit· Una silitudo corꝑū
quatuor ⁊ qr̄ videlicet vnā fidē
docet per quadriptitū orbem·
Et etiā in ewāgelio vno inueī
ūt̄ q̄tuor ⁊ sicut et in cōcordia
texti apte maīfestat̄· ¶ Et in
circuitu et intus plena sūt ocu
lis· Hec aīalia sicut sup dictū
ē· oēs scōs pdicatores significāt·
qui in circuitu et intꝰ pleni sūt
oculis ⁊ qr̄ sua pdicacione et eos
illumīant· qui in medio ecclē cō
sistūt· et eos qui in finibꝫ ecclē
morāt̄· Vel in circuitu et in
tus pleni sūt oculis ⁊ qr̄ plurie
rū simplices· et per spūalem
itelligenciā pfectiores instruūt·
Quasi eī foris habebat oculos
paulꝰ cū dicebat quibusdā·
Non potui vobis loqui quasi
spūalibꝫ ⁊ sed q̄ carnalibꝫ· Qua
si intus habebat oculos cū ali
bi dicet· Sapienciā loquim̄ int̄
pfectos· Vel in circuitu et intꝰ

plem sūt oculis · qr et in cogi
tacōe et ope mūdos se custodi
ūt : alios quidē pfectione fidei
et opeis informant · Qd' v
triūqz psalmista breuit' cōpre
hēdit dicens · Omīs gloria
eius filie regis ab intus · in fim
briis aureis circūamicta varie
tatibz : qr videlicet ecīa intēi
ora cordis sollicite in conspcū
dei mūdare studet · et exteriora
eciā sua irreprehensibilia custo
dire pbatur : qteng p vtrīqz
sentēciā · et aliqs pulchra sit
foris · et intq sibi · Vel in cir
cuitu et intus plem sūt oculis :
qr fidē quā habet in corde fo
ris manifestāt ore · iuxta illud ·
Corde credit' ad iusticiā : ore
autē confessio fit ad salutē ·
Et requiē nō habebāt die ac
nocte dicencia · Scūs · scūs · scūs ·
dn̄s deus oīpotens : qui erat ·
et qui ē · et qui venturus ē ·
Omīs eciā que in hiis aīalibz
designat' · hoc facit die ac nocte :
qr et in psperis · et in aduersis ·
siue eciā pcontinuū laudes cre
atori suo agē satagit · Notā
dū āt · qr cū scā aīalia ter dixe
rūt · Scūs · scūs · scūs · ad singu
larē numerū redeūt · dicēcia
dn̄s deus oīpotens : qr licet tri
nitas sit in psonis · vnitas ē
in maiestate : qui erat an oīa
secula · et qui ē inmutabilis ·
sicut psalmista dicit · Tu āt
idem ipē es ; et venturus ē ad
iudiciū : ut reddat vnicuiqz iux
ta opa sua · Quo in loco quer

ro cur' : cur videlicet scā aīalia
cū trinitatē pmiserit · subiūgūt
qui venturus ē · Nā quippe fi
des habet qr in iudicio solumō
psona filii videbit' : qr in ea for
ma q̄ iudicatus ē iudicabit · et
pat' nō iudicat quēqm sed omē
iudiciū dedit filio · Sed sciendū
ē · qr licet psona filii in iudicio
tātū videatur · tamē illic cū illo
erūt pat' pat' et spūs scūs · in
vnitatis diuīitate : et ipa inui
sibilis trinitatis natura p assūp
tā filii hūanitatē iudicabit re
pbos · Et cū darēt illa aīalia
gloriā et honorē et bn̄dictionē
sedēti sup thronū : viuēti in se
cula seculorū · In hoc loco aīa
lia nō generalit' vniu'salē ecīam
significāt sicut sup · sed tātū
mō quatuor ewāgelistas : qui
dāt gloriā et honorē et benedic
tionē oīpotēti deo : quādo oīa
que a deo pceperūt · ad ipm̄ re
ferūt · Dabāt gloriā et honorē
deo cū dicebāt · Scūs · scūs · scūs ·
dn̄s deus oīpotens : qr pdicabāt
et laudabāt in hiis libris deitā
tē · magnificēciā · et trinitatē et
dn̄acionē · Sed qd' illi faciebāt
admonēt uniqz ut et nos facia
mus laudātes deū p oībz que ab
ipo pcepimus : videlicet ut qdqd
habemus in gloria fidei · et hono
ris · opinionis et spei · et in bn̄
dictione sup̄ne remuneracōis
ad ipm̄ referamus · Paulus aplūs
dicit · Gloria et honor oīm opan
ti bonū : iudeo primū et greco ·
Nō qd' a iudeo et greco et gentili

sit illud bonū· uel illa gloria:
sed a deo qz ipē dicat· Sine me
nichil potestis facē· Et aplus·
Omne datū optimū et omne
donū pfectū· et cetera· Itemqz
scribitur: ut qui gloriat in dno
glorietur· Sedentē sup thronū
xpm debemus intellige ut supra
omē sue psidētē· ¶ Videbat
viginti qtuor seniores an sedētē
in throno: et adorabant viuētē
in secula seculorū· Viginti qtu
or seniores vniusalis ecclia uel
ligitur: tam in ppositis q̄ in
subiectis plebibus· Vidunt vi
ginti qtuor seniores· qui humi
ant seipos: et omē bonū suū
ad illū referunt dicentes· Non
nobis dne nō nobis: sed noi
tuo da gloriā· Nichilqz de suis
meritis psumunt: sed omē bonū suū ab
illo sciunt se habē· Vnde et seq
tur: qz adorabant viuētē in scla
seculorū· Adorant naqz eū qua
do ex suis opibus nō sua sed illius
gram querunt ¶ Mittētes coro
nas suas an thronū· Quia co
ronā victores accipiunt: nō im
merito hic p coronas scorū tri
umphū et victoriā debemus accipe·
Hoc ē itaqz coronas an thronū
ponē: qd ē in facie cadē et ado
rarē· Ante thronū quippe eclā su
as coronas mittunt: qz qdqd vir
tutis et fortitudis habet· ipi
in secreto mētis sue tribuunt
a quo ut vincē posset dyabolū
et teptamēta sue carnis fortitu
dinē pceperunt· Hoc denique si
gnatū ē: quando dno iherosolimā
venienti· turba que illi obuiā ve
nit· palmas quibus victoria
significat an pedes asine su
p quā sedebat pstrauisse legit
Qd' et p palmarū ramos in
via stratos: hoc significat p
coronas an thronū positas·
Mittētes at coronas dicunt ¶
Dignus es dne deus nr accipe
gloriā et honorē· et virtutē·
Gloriā xpus accepit· qn tercia
die surrexit a mortuis· Hono
rē· quādo qdragesimo resur
rectionis die eleuatus ē ad dexterā
patrie maiestatis· Virtutem
qn oīa ei subiecta sūt· sicut ip
se testatur dicēs discipulis· Da
ta ē michi oīs potestas i celo
et in terra ¶ Quia tu creasti oīa:
et pter voluntatē tuā erant et
creata sunt· Ac si dicat· Ideo
cuncta tibi que a tuis gerunt
ascribenda sūt: qz ut eē possēt
et ea q tua sūt agerent a te acce
perunt· Sed mirū ē qd sequit:
pter voluntatē tuā erant et creata
sunt· Si ei erant: quomō creata
sunt? Sed erant in pdestinacōe
oipotentis dei· et creata sūt in
ope visibili: et que erant prius
in artificis voluntate sine tēpore:
creata sūt scdm qd in arte cre
atoris disposita erant in tempore·
Tale qd et iohānes i ewangelio
suo ponit· Qui cū dixisset·
oīa p ipm facta sūt· et sine ipo
factū est nichil: cōtinuo subie
cit· qd factū ē· in ipo vita erat·
Et paulus aplus de electis: qui ele
git inqt nos an mundi cōstituci

onē. et cetera. ¶ Et vidi in dexte
ra sedentis in throno librū scrip
tū intus et foris: signatū sigil
lis septē. Sedentē in hoc loco
debem⁹ intelligere deū patrem:
dexterā uero illi⁹ filiū p quē oīa
facta sūt. De quo psalmista
dicit. Dexterā dm̄ fecit virtu
tē. et cetera. Liber aūt in dex
terā sedentis: uetus et nouū tes
tamentū significat. Qui bene
in dexterā sedentis fuisse dicitur:
q principalis intencio sacre scrip
ture ad xp̄m ptinet. cui⁹ natiui
tatē. mortē. resurrectionē. as
censioneq̄ʒ. et secundū aduentū
ad iudiciū continet. De quib⁹
omnib⁹ ultro se querentib⁹ exem
pla offerunt. Ideirco autē ue
tus et nouū testamentū vnus
liber appellatur: q nec nouū a
uetere. nec uet⁹ a nouo ualet
disiungi: sed quicquid predictū ē in
uetere. completū constat in no
uo. Nā uetus testamentū nūci
us ē et uelamē noui. Nouū
uero reuelacio et adimplecio
ē ueteris. Qui liber bene intus
et foris scriptus ee dicitur: foris
scilicet propter uetus testamentū
intus propter nouū. Vel foris propter
faciem littere: intus propter allegori
cos sensus. Siue foris et intus:
q vnū testamentū terrena pmittit
dicens. Si uolueritis et audieri
tis me: bona terre comedetis.
et alia multa. Aliud interna
regni celestis beatitudinē dū di
cit. Beati paupes: qm̄ ipsorū
ē regnū celorū. Qui eciā liber
septē sigillis ostenditur signatus

id ē sigillatus. Septenarius nume
rus ut sepe dictū ē: ad vniuersi
tatē refertur. Per septē ergo
sigilla: plenitudinē obscuritatis
et misteriorū que in ueteri late
bāt testamēto debem⁹ accipe.
Vnde et abacuc dicit. Deus
a lybano veniet: et sanctus de mō
te vmbroso et condenso. Mons
quippe lybanus vmbrosus et con
densus: libri sūt ueteris testame
ti opti figuris allegoriarū. a qui
b⁹ dn̄s ueniēs phibetur: q ibi p
dictus fuisse cognoscitur. Siue
septenarius numerus: ad septi
formē sp̄m sc̄m refertur. Sep
tē siquidē sigillis liber signat⁹
ē: q videlicet oīs scriptura per
graciam sp̄us eiusdē. et data ē et
reserata. Vnde et lex digito dei
id ē sp̄u sc̄o descripta legitur.
Et dn̄s resurgens a mortuis.
et aperiens sensū discipulis.
ut intelligerent scripturas: dicit
eis. Accipite sp̄m sc̄m. Possu
m⁹ in septē sigillis septē mo
dos locucionū intelligere: quib⁹
oīs constat scriptura. Aut enim
indicatiuo loquimur ut illud: e
go dn̄s deus tuus docens te uti
lia. Aut promissiuo. ut indicabo
tibi o hō qd sit bonū et cetera.
Aut imperatiuo ut audi iacob ser
ue meus. et audi isrl̄. dn̄s de⁹
tuus. deus vnus ē. Aut optati
uo. ut utinā attendisses uerba:
aut coniunctiuo. ut si audieritis
uocē meā et custodieritis pactū
meū eritis michi in peculiū
de cunctis populis. Aut infinitiuo.
ut intelligere et scire dm̄m intel

ligentia ē. Aut inpersonali/ ut
quis loquetur potentias dm̄. Ipsa
eni sacre scripture locucio septi
formis. q sub septē sigillis in
telligentiae continet et dū p sep
tē modos distinguitur. Inquire
tibus ē nobis scripturas/ prim9
geste rei textus nobis occurrit:
qr videlicet ea tantū scripturarū
eloquia comphendit. que nil mis
tice significat: sed tantū sim
pliciter rerū causas euoluūt.
ut ē. Audi isrl/ dns deus tuus
deus unus ē. Secundus allegori
cus gestus occurrit. Quilicet
aliquid gestū narret: gestus ta
mē ille reputatur totus allegori
cus. vnde nec in vsu freqntatur.
Hinc ē qd in oibus finibus isrl
puella queritur regi dauid. et i
uenitur tam feruēs. ut algentis
senis mēbra calefaciat: cale
factū tamē ad libidinē nō puo
cet. Per quā designatur sapiē
cia. que etiā in senibus nō se
nescat: sed insup eos igne diui
ni amoris accēdit. Ad hūc ptī
net etiā modū. qd ppls isra
helitic9 in deserto a serpentibus
pcussus et aspectu enei serpentis
sanabatur. Per quē redēptor
nr̄ intelligitur. in cruce suspen
sus: qui nos a morsu dyaboli
liberans. beate īmortalitatis reme
dia fidelibus tribuit. Hec ergo si
ad litterā discussa tractentur: lu
dicra p tempore reputabuntur.
Si uero misteriis applicantur: mag
na insinuāt sacramēta. Tercius
mod9/ uterque ē. hystoricus scilicet

atque allegoric9. quo scribitur. qm
abrahā duos filios habuit: qui
sicut aplūs scribit. duo signifi
cant testamēta. Intra hūc mo
dū et illū concludit. quo ysaac
patrina deuocione dispositus lig
na sibi baiulasse dicitur: singu
lariter xpi passionē designans. quē
pater p omnibus tradidit: ppria
qz baiulare passus ē crucē. Quo
etiā mō de latere dormiētis viri
formata mulier: etiam signi
ficabit. ex latere xpi in cruce pē
dentis edificanda. Quartus mo
dus ē: quo nobis aliquādo ppre
aliqñ vero mistice creatoris nr̄i
diuinitas. sacris intimatur opuscu
lis. Prie scilicet sicut moysi
dicit. Ego sū qui sū: et sic di
ces filiis isrl. Qui ē misit me
ad uos. Mistice uero. ut oīpo
tens deus. sicut plaustrū onus
tū feno stridere se dicit: cū gra
uia hoim pctā portare se indi
cat. Vel sicut ysayas sup so
liū excelsum et eleuatū sedere
describit dnm. angelicas sig
nificans ptates: quas sibi ad
qd voluerit subiecit. Quintus
modus ē parabolarū. qui tam
relatu uerborū qz actu confici
tur operū: qui in tantū ē mul
tiplex atque occultus. ut nō solū
multa que iuxta litterā nō pos
sunt admittat: uerū etiā quibus
dā in locis inspicit narraturus
testimoniū de hystoria assumens
ipm litte gestū immutet. Pa
rabolis eni uerborū hic modus
conficitur: ex quibus ē illud.

Ierut ligna: ut vngerēt sup
se regem. et cetera. Neq; eīn
ligna ambulare possūt aut sibi
regem constituere: sed aliud qd'
dā ꝑ congruā significacione
metaforice talibꝫ scripturarū
sentencijs ꝓfertur. Immutatur
aūt ut dictū ē. tpīus littere tex
tus aliquādo ꝓpt' misticū intel
lcm̄: ut in tytulo psalmi trice
simi tercij dicitur. Psalmus ipi
dauid: quādo cōmutauit vul
tū suū corā abymelech. et di
misit eū et abijt: cū hoc factū
sit corā achis rege geth. sicut
liber regū narrat. Cū ergo
ꝓ achis abymelech ponitur: ut i
ꝗ ostenditur ex ipsius int'ptā
cione nōīs. latens aliquis pene
trare mysteriū. Abymelech quip
pe int'pretatur patris mei regnū:
significās iudeos in quorū con
spcu uerus dauid manu fortis.
dn̄s ihūs xpūs. immutauit vul
tū suū: quādo apparēs ī for
ma serui humiliauit semetipm̄
usq; ad morte crucis. Viderūt
eū nō habente spēm neq; deco
rē: et q̄i absconditꝰ vultꝰ eius
et despectus. vnde nec repu
tauimꝰ eū. Dimisit eū abyme
lech et abijt: quia videlicet xpūs
a iudeis minime receptꝰ. ad gē
tes cū aplīs transiuit. Vnde
ipīs paulꝰ dicit. Vobis quidē
oportebat loqui uerbū dei: sed
quia repellitis illud: ecce cōuerti
mur ad gentes. Aliquādo vero
idē modus in parabolis rerū de
tpīs etiā peccatis hoīm. et trāsg

gressionibꝫ adulterorū. ꝓphecia
ā insinuat operū futurorū:
sicut factū in dauid constat.
qui vxorē vrie sibi assūpsit.
quā de solario videns concupi
erat: et ipm̄ gladio peremit.
Significat quippe in hoc loco
dauid xpm̄: qui de celo inspi
cordit cernens eciam in sua p
destinacioē lauacro aque in u
bo mūdadā: concupiuit eam
ꝓuidꝰ. ut iustificatā sibi cōiū
geret legittimꝰ. Sed ut bethsa
bee dauid iungatur. urias vir eiꝰ
interficitur: quia ut iustorū ecclīa ce
lesti sponso adhereat. antiqui
hostis virtꝰ confringitur. et pedi
bꝫ electorū calcanda ꝓsternitur.
Vnde et ꝑ euāgeliū illis a
dn̄o dicitur. Ecce dedi uobis po
testatē calcādi sup omnē virtu
tē inimici. Sextus modus ē de
gemino saluatoris aduentu. quo
vigilās discrecio adhibenda ē:
ne aut primꝰ accipiatur ꝓ secū
do. aut secūdꝰ ꝓ primo. Cuiꝰ
iudei ignari. ignorāciē cecita
te nūc usq; laborāt: nescientes
quid ad primū. quid ad secūdū
eius ꝑtineat aduentū. Primꝰ
itaq; humilitatis sibi uendicat lo
cū. Vnde ē. Ꝓphetā uobis sus
citauit deus de fratribꝫ vris
tamq; me. et cetera. Et alibi.
Post hec in terra visus ē. et cū
hoībꝫ cōuersatus ē: et cetera q; huiꝰ
modi. Secūdus aūt: celsitudinis
ac terroris obtinet loca. Vnde
scriptū legimꝰ. Deus manifeste
ueniet. Et tūc videbūt filiū

hois venie(n)te(m) in nubibus cu(m) pota
te magna et maiestate. Hinc ipse
per malachiam dicit. Accedam ad
vos in iudicio: et ero testis velox
maleficis et adulteris et periuris
etc. Septimus modus e(st) qui gen
na(m) preceptoru(m) retinet qualitatem:
id e(st) vite agende. viteq(ue) figurande.
Et quide(m) agende vite precepta
nu(n)c usq(ue) mane(n)t. ut e(st). Diliges
d(omi)n(u)m deu(m) tuu(m) ex toto corde tuo
et proximu(m) tuu(m) sicut teip(su)m: vel
cetera talia q(ue) etia(m) nu(n)c ewange
lica auctoritate servari iubent(ur).
Vite vero figurande manifesta ve
ritate transierunt. ut e(st) circu(m)cisio.
sabbatu(m). oblatio victimaru(m):
que sicut dictu(m) e(st) cessante um
bra. in veritate spiritualit(er) peragu(n)
tur. Sed q(uia) hic liber mis et fo
ris scriptus fuisse asseritur. vi
dendu(m) e(st) de his septe(m) modis.
qui debeat intus. qui forinsecus
reputari. Primus itaq(ue) historicus
ideoq(ue) simplex: nichil in se
mysticu(m) retine(n)s. totus e(st) foris.
Secundus allegoricus: totus om
no intus. Tertius vero utriusq(ue)
gemina(m) in se contine(n)s forma(m):
ex p(ar)te foris. ex p(ar)te deputat(ur)
intus. Quartus quoq(ue) de deo a
re pud que(m) no(n) e(st) tra(n)smutatio: nec
vicissitudinis obumbratio. Uter
q(ue) sensus intus debet accipi. Pax
dei exsuperat omne(m) sensu(m). et e
ius clementia(m) que de se figura
tu(m) multa narravit: nullus con
petent(er) attingit. Quintus por
ro in parabolis verboru(m) diffusus.
quibusda(m) etia(m) gestu(m) litte(r)e im

tans: et de peccatis et adulteriis
ho(mi)n(u)m. vel prophetia(m) operu(m). vel se
creta spiritaliu(m) sensuu(m) multa
presignans. intus modis omnibus
e(st) reputandus. Sextus etia(m) de gem
no salvatoris adventu. certis cla
ret testimoniis. foris i(n) promp
tu positis. certis intus claret
occultus. ut et dubitatione(m) au
ferat et fideles exerceat. Septi
mus ad extremu(m) in preceptis vi
te agende foris: in preceptis at
vite figurande intus latet. Hos
modos an(te) redemptionis quide(m) te(m)
pus absconditos: ipso vero rede(m)p
toris tempore per christum atq(ue) i(n) christo
novissimus revelatos. Ex quibus
s(an)ctus ambrosius luculento et pulchro
q(ue) plura loquit(ur) stilo. Et vidi
angelu(m) forte(m) predicante(m) voce mag
na. Quis e(st) dignus aperire libru(m).
et solvere signacula eius. Quis e(st)
iste angelus. Nimiru(m) quilibet doc
tor veteris testame(n)ti. Labia enim
sacerdotis custodiunt sciencia(m). et
lege(m) requirunt ex ore eius: quia an
gelus d(omi)ni exercituu(m) e(st). Angeli
quippe veteris testame(n)ti. id e(st) s(an)c(t)i
prophete et patriarche requirebant
anxie: quis posset lege(m) spiritua
lit(er) intelligenda(m) reserare. Quod
aut(em) dicit: quis e(st) dignus aperire
libru(m). et solvere signacula eius:
preposterus ordo e(st). Prius enim
dicit libru(m) aperire. et sic signacu
la eius resolvi: cu(m) prius signacu
la sint resolue(n)da. postea liber
aperiendus. Quod tame(n) ita factu(m)
e(st): q(uia) prius d(omi)n(u)s libru(m) aperuit.
id e(st) scriptura(m) veteris testame(n)ti

inse factus homo conpleuit. unde
ipse dicit. Non ueni soluere legem sed
adimplere. et sic demum surgens
a mortuis reseravit sigilla quan
do discipulis suis aperuit que
scripta erant de illo in lege mo
ysi et prophetis et psalmis. ¶ Et
nemo poterat neque in celo id
est in angelis neque in terra id est
in hominibus neque in inferno id est
in animabus iam corpore exemptis a
perire librum id est misteria scrip
turarum reserare quia necdum plenitudo
tudo temporis aduenerat. quan
do talia precio legis impleri fla
gitabat. ¶ Quod uero dicit neque res
picere illum. mirum est cum de se supe
rius iohannes dixerit. uidi in dex
tera sedentis librum. Si enim nemo
neque in celo neque in terra neque
sub terra poterat respicere librum
quomodo ille potuit eum uidere. Aut
ubi fuit. Aut numquid ei soli con
cessum est quod nemini aut hominum aut
angelorum permissum est. Sed res
picere hic positum est pro eo quod est dig
ne conprehendere. Cuius enim ange
lorum uel hominum conprehendere potest
quomodo ille maritus scriptus et
uiuificator spiritus in utero
uirginis sit animatus. Quomodo
ille post resurrectionem uerum
corpus et palpabile habens
clausis ianuis intra solidos pa
rietes ad discipulos intrauit.
Nullus itaque qualiter a dei filio
conpleretur ratione mentis pote
rat conprehendere. sicut et illud.
Generationem eius quis enarra
bit. ¶ Et ego flebam multum.

quia nemo inuentus est dignus in ter
ra aperire librum nec uidere eum.
Queritur tamen iam quando beatus ioha
nes ista uidebat. iste liber de quo
supra dictum est. per misterium natiui
tatis. passionis. resurrectionis.
ascensionis. et aduentus spiritus sancti
fuerit reuelatus. cur se flevisse dicat
eo quod nullus sit inuentus qui librum
posset aperire. Sed sciendum est
quia non ex sua persona beatus iohan
nes. sed ex persona patrum ueteris
testamenti flet. qui flebat deside
rantes aduentum filii dei in mundum.
quorum unus dicebat. Utinam di
rumperes celos et uenires. a fa
cie tua montes turbarentur. Unde
et dominus in euuangelio discipulis.
Beati inquit oculi qui uident
que uos uidetis. Dico enim uo
bis. quia multi prophete et reges
uoluerunt uidere et cetera. ¶ Et
unus de senioribus dixit michi
ne fleueris. Ecce uicit leo de tri
bu iuda radix dauid. aperire
librum et septem signacula eius.
Per hunc seniorem quilibet patrem
ueteris testamenti debemus accipere.
qui aduentum filii dei prenuncians
ceteris consolationem prebebat. Quo
rum unus dicebat. Non auferetur
sceptrum de iuda et cetera. Et i
terum. Salutare tuum expectabo
domine. Dum enim ista diceret. ostende
bat utique librum illum per aduentum fi
lii dei reserandum. Unde et sub
iungitur. Ecce uicit leo de tribu
iuda et cetera. Leo appellatur
christus per significationem. quia
uictor a mortuis resurrexit.

Agnus propter victimationem: quia oblatus est pro nobis in cruce. De tribu iuda| quia videlicet ex semine iude descendit dauid. de cuius stirpe fuit beata virgo maria: ideoque radix dauid appellatur. iuxta quod ysaias dicit. Egredietur virga de radice yesse: et flos de radice eius ascendet. Ecce inquit vicit leo. Quid vicit leo iste| id est xpistus. Dyabolum mundum: mortem et infernum. Ideoque librum aperuit. et sigilla eius soluit: quia omnia prius pronunciata de se veniens in mundum impleuit. Nec moueat quempiam quare non dicat vincet. cum sit uox predicationis: quia sacra scriptura sepe preteritum ponit pro futuro. ut est illud. Foderunt manus meas et pedes meos. Et vidi. et ecce in medio throni. et quatuor animalium: et in medio seniorum agnum stantem tamquam occisum. Sicut supra dictum est: hoc est thronus quod quatuor animalia. hoc et seniores quod quatuor animalia: et thronus hoc est omnis ecclesia in cuius medio est xpistus. iuxta illud. Ecce ego uenio: et habitabo in medio tui. Superius dicit iohannes. quod viderit similem filio hominis ambulantem in medio septem candelabrorum aureorum. deinde quod viderit sedentem. nunc autem subiungit| quod viderit agnum stantem: quod taliter est intelligendum. Ambulat dominus| quando dona misericordie sue electis suis tribuit: aliis scilicet gratiam linguarum. aliis interpretationes sermonum. Sedet uero| quando singulorum

facta diiudicat: et stat. quando certantes adiuuat. Stare enim adiuuare est. Unde et stephanus inter manus lapidantium stantem illum vidit in celo. Recte autem non occisus sed tamquam occisus in ecclesia cernitur: quia et si mortuus est ex infirmitate. viuit ex virtute dei. Vel recte in medio electorum suorum tamquam occisus stat xpistus: quia cotidie in suis moritur electis. qui se mortificant cum vitiis et concupiscentiis. Habentem cornua septem et oculos septem: qui sunt septem spiritus dei missi in omnem terram. Quod per septem cornua| hoc etiam significatur et per septem oculos| id est spiritus sanctus: sicut ipse manifestat cum subiungit. Qui sunt septem spiritus dei missi in omnem terram. Et cum unus sit spiritus. iuxta illud. spiritus domini repleuit orbem terrarum: dicitur septem oculi. vel septem cornua. propter septiformem ipsius gratiam. Qui bene per septem oculos signatur: quia suos electos illuminat: discurrens sicut zacharias dicit per uniuersam terram. Sed hoc considerandum| quod cornua in capite sunt. et carnem excedunt: ideoque per cornua eminentiores sancti intelligi possunt| qui valde ceteros precellunt. et capiti xpisti adherent: in quo etiam et regnum preceperunt. Nam per cornua etiam intelliguntur regna| sicut in zacharia legimus: quia quatuor cornua. quatuor sunt regna principalia. Hinc paulus spiritus sancti munere quedam membra ceteris eminere perspiciens. ait. Vos in carne non estis: sed in spiritu. At si aliis

uerbis dicēt. Nequaq̄ ut ceteā
corpoīs ossa circūdamū: sed tam
q̄ cornua sup̄ carnē erigimū. Et
uenit. et accepit librū de dexteā
sedēns in throno. Cū pat̄ spūs
sctūs et filius in diuinitate vnius
substācie sint: quare dicat agnū
accepisse librū de dexteā sedētis?
Propt̄ videlicet hoc. q̄ qui ag
nus factꝰ ē tanq̄ omnibus: ipse
hō assumptus a dei u̅bo nō solū
a pr̄e accepit et spū sc̄o. sedentē
a diuinitate ipīus uerbi q̄ eū acce
pit. Accepit aūt eū librū: qm̄ ea
que de se erāt p̄dicta. opē cōple
uit. Et cū aperuisset librū:
q̄tuor aīalia. et viginti q̄tuor se
niores ceciderūt corā agno. Ag
nus librū aperuit. quādo ea q̄
multo an̄ de ip̄o fuerāt p̄nūcia
ta opē impleuit. Unde oēs sc̄a
cognoscētes illū ueracit̄ deū sium
de quo tāta misteria sūt p̄dicta:
cadūt id ē humilia de se sentiūt.
et ip̄m imitātur. Unde et sequi
tur. Habētes singuli cytharas
et phyalas aureas plenas odo
ramētorū: que sūt orationes
sc̄orū. In cythara ē lignū et
corde: sed tamē diuso mō tense.
Per lignū ergo debemꝰ intelli
gē crucē xpī: p̄ cordas ipām
carnē sc̄orū. Tendūtur corde in
ligno: q̄ sc̄i imitātur xpī crucē
et passionē. iuxta illud petri
apli. Xpūs passꝰ ē p̄ nobis no
bis relinquēs exemplū. et ceteā.
Sed tamē diuso mō tendūtur. q̄
nō oēs equalit̄ patiūtur: dū alius
crucifigitur. alius decollatur.

alius ustulatur. atq̄ alius lapida
tur. et ceteā huiꝰmoī discretē sus
tinēt tormēta. vnū tamē sonū
oēs reddūt: q̄ vna fidē oēs con
fitentur. Et sicut xpūs mortuus
ē p̄ illis: ita et ipi moriūtur p̄ ip̄o.
Per phyalas aūt: caritatis illo
rū latitudinē debemꝰ intelligē.
Unde bene aromatibꝰ plene fu
isse referūtur. Odoramēta quip
pe mūdas significāt orationes.
Unde psalmista. Dirigatur orō
mea sicut incensū in conspectu tuo.
Congrue itaq̄ post cytharas phy
ale ponūtur: q̄ plus dūs passꝰ ē.
et sua passione talit̄ ostēdit lati
tudinē caritatis: dū p̄ suis orauit
crucifixoribꝰ. dicens pr̄i. Pat̄
ne statuas illis hoc peccatū: q̄ nes
ciūt quid faciūt. Habēt itaq̄
sc̄i cytharas: qui imitātur passio
nē xpī. Habēt et phyalas: q̄
nō solū p̄ amicis. sed etiā p̄ ip̄is
orāt inimicis: sicut legimꝰ in
actibꝰ aplorū de stephano. qui po
sitis genibꝰ orabat dicens. Dūe:
ne statuas illis hoc peccatū. Aro
matibꝰ cōparantur ip̄e orōnes sc̄o
rū: q̄ nulla magis grata pt̄
eē orō. q̄ ea que p̄ inimico fūdi
tur: ut diū p̄ceptū impleatur qd̄
dicit. Diligite inimicos vros.
et ceteā. Et cantabāt canticū no
uū dicentes. Dignus es dūe ac
cipe librū. et aperire signacula
eiꝰ: qm̄ occisus es et redemisti
nos deo in sanguine tuo. Canti
cū nouū. nouū ē testamētū in
quo noua res cōtinetur: incar
natio scilicet eius. passio. mors

resurrectio, ascensio ad celos, missio spiritus sancti: in quo etiam sub gemino precepto tota lex comprehenditur et prophete, ipso dicente: Mandatum novum do vobis. De hoc cantico psalmista dicit: Cantate domino canticum novum: cantate domino omnis terra. Hoc canticum sancta ecclesia cantat: quia hoc iugiter recolit, et talia eum pro se pegisse cognoscit. Ipsis quoque operibus hoc confitetur: dum in nomine eius fonte baptismatis regeneratur, seque cum viciis et concupiscenciis mortificat: spe et fide cum illo resurgit, et ad celestia sublevatur, dono spiritus sancti locupletatur: et ad iudicium patris se cum capite suo venturum confitetur. Quid autem ipsa animalia et seniores dicant audiamus. Dignus inquiunt es domine deus noster accipere librum et cetera. Accepit dominus librum et signacula eius solvit: quando factus homo ea que de se fuerant predicta opere implevit. Unde in ewangelio legimus: quod cum gustasset acetum dixit: Consummatum est: omne scilicet quod in me oportebat fieri usque ad mortem. Ac si diceret: Ad comparacionem victoriarum mearum tua sola iudicatur digna victoria: cuius singulari passione de mortis principe a maledicto legis redempti sumus. Si quis autem dubitaverit in quatuor animalibus vel viginti quatuor senioribus totam ecclesiam posse comprehendi, sicut supra dictum est: attendat istorum verba quibus dicunt: redemisti nos deo: qui captivi tenebamur a dyabolo. ¶

Ex omni tribu id est ex omni ordine: quia sicut supra dictum est tribus a tribubus dicuntur ordinibus. Et lingua: quia cum sint septuaginta due lingue, ex omnibus hiis ad fidem sunt collecti, qui fuerant predestinati. Et populo: quia plures sunt populi quam lingue, utpote cum unam linguam multe gentes loquuntur: sicut romani, ytali, franci, burgundiones, aquitani, gothi: licet quasdam unaqueque gens habeat proprietates. Quod autem subiungit et natione idipsum est quod premiserat et populo: quia videlicet nullum est genus hominum ex quo in ecclesia non comprehendatur. Non enim est apud illum personarum distinctio: sed in omni gente qui timet eum et operatur iusticiam acceptus est illi. Et hos non vili precio: sed suo redemit sanguine. Unde apostolus: Empti enim estis precio magno. ¶ Et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes: et regnabimus super terram. Omnes electi reges appellantur: quia tyrannidem viciorum in se consurgere non sinunt, luxurie appetitum frenant: ignem furoris extinguunt, et cetera huiusmodi temptamenta in se consurgere volencia obruunt. Sacerdotes quoque dicuntur: quia seipsos cotidie in ara cordis sacrificium contribulatum offerunt, ut hostia viva fiant, se cum viciis et concupiscenciis mortificantes. Hinc paulus dicit: Obsecro vos per misericordiam dei: ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem sanctam deo placentem. Qui hoc faciunt super terram reges existunt: quia carnaliter

et desideria terrena compressit.
et uelut super subiectam terram lege
virtutis regnat. Que utique e
lectorum ecclesia sicut redempta est a ppo:
ita in illo qui eam redemit. pro
pter ut librum aperiret accepit.
Et vidi et audivi vocem angelo
rum multorum in circuitu throni
et seniorum. Quod hec visio to
ta spiritualis fuerit: hic manifes
tissime iohannes ostendit cum
dicit. Et audivi vocem angelo
rum multorum. Neque enim vox videri
potest: sed videre positum est pro intelli
gere. sicut in exodo legitur. Vide
bat populus voces. id est intellige
bat. Sic enim solemus et nos dicere
cum aliquid ostendere cupientes.
utrum videat id est utrum intelligat
ea que dicimus. Totus quippe
visus vel auditus iohannis in
spiritu fuit: atque ideo spiritualis.
In hoc autem loco quod significat
animalia throni et seniores: hoc
significat et angeli id est omnes
sanctos. Nec solummodo illi appellan
tur angeli qui alios docent si
cut episcopi. presbiteri. et ceteri: sed eci
am omnes iusti qui bonum quod in
telligunt aliis manifestare student.
Nam idem iohannes dicit in suo
ewangelio: quia quotquot crediderunt
in eum. dedit eis potestatem filios dei
fieri. Et psalmista. Ego dixi
dii estis. Idem quoque in ewange
lio dominus ait. Vos autem quem
dii estis. quem me esse dicitis
Si ergo sancti filii dei vocantur.
nec solum filii dei sed etiam dii: quid
mirum si appellantur angeli. Denique

quippe angelus ysaias dicit.
Angeli pacis amare flebunt.
Et malachias. Labia sacer
dotis custodiunt scienciam. et legem
requirunt ex ore eius: quia angelus
domini exercituum est. Isti in circuitu
throni et animalium sunt: quia ipsi sunt
throni et animalia. ipsi quoque an
geli et seniores. Possumus et
hos angelos intelligere supernos
spiritus. qui in circuitu ecclesie consis
tunt: ipsamque custodiunt. iuxta
illud apostoli. Nonne omnes spiritus
ministratorii sunt missi in ministe
rium: propter eos qui hereditatem capiunt
salutis? Non enim est dubium quod de re
paracione humani generis ipsi quoque
angeli sunt letati: qui prius homines
a suo consorcio deputabant extrane
os. Unde nato domino affuit mul
titudo milicie celestis: lauda
cium deum ac dicencium. Gloria in
excelsis deo: et in terra pax homi
nibus bone voluntatis. Sive hoc
de hominibus sanctis sive de celestibus
spiritibus dicatur: ostenditur mul
titudo innumerabilis cum subiun
gitur. Et erat numerus eorum
milia milium dicencium voce mag
na. Si enim certum numerum posu
isset summam eorum exprimens. et
diceret decem milia aut centum mi
lia. aut si quid huiusmodi: utique
finitum ostenderet numerum. Tale
quoque legimus in danielis vo
lumine qui dicit. Milia milium
ministrabant ei. Innumerabilis
utique numerus angelorum: innu
merabilem significat multitudi
nem electorum. Tot quippe homines sa

ascensuri sūt in celū quot ibi
remanserūt angeli pereūte dy
abolo: qui in omibus angelorū
ordinibus ipi sā locū habebūt.
¶ Dignus est agnus qui occisus
ē accipe virtutē et diuitatē.
et fortitudinē et honorē. et glo
riā et benedictionē. Qui ap
pellatur leo ppt fortitudinē:
ipē appellatur agnus ppt īnocen
ciā et simplicitatē: et qr in sacri
ficiū ē oblatus. Dignus ē accipe
virtutē: ut eādē scilicet virtus
et fortitudo q̄ ē in u'bo. sit et ī
hoīe assūpto: ut oīa possit de
us et hō. Et diuitatē: qr in ipō
habitat oīs plenitudo diuītatis
corpalit̄. Et sapienciā: ut sicut
oīa scit uerbū an̄ secula a prē
genitū. ita sciat ipē hō in vni
tate psone u'bo cōiunctus: nec qd
q̄ sit qd' eū latē possit. Ipa
ē quippe dei virtus et dei sapiē
cia sicut dixit aplūs. Qui et si
crucifixus ē ex infirmitate: sed
viuit ex virtute dei. Unde aplus.
Et si nouerāmus xpm̄ secūdū car
nē: sed iā nūc nō nouimus.
Qd' aūt p̄missa virtute sapien
cia et diuītate fortitudo subiūgi
tur: repetita sentēcia ē. cū hoc sit
virtus qd' fortitudo. Ubi adhuc
subdit̄. Et honorē et gloriā et
benedictionē: subaudis dignus
ē accipe. Honorē scilicet in re
surrectione. gloriā in ascensiōe:
bñdictionē qr sublevatus ad dex
terā patris maiestatis bñdicit̄:
id ē laudat̄ ab omī sua creatura.
Dignū ē eī ut hūanitas filii dei

que tanta sustinuit crucem etiā
post sputa. post alapas. mortē
sepulturā resurgēs. in dextera
pris colloceť: et ab oī creatura
laudet̄: adoreť et glorificetur
atq bñdicatur: et oēm creaturā
q̄ in celo ē et sup terrā et subtus
terra et que sūt in mari. et que
in eo dignus ē accipe: ut videlicet
ipa hūanitas oīa possideat ī celo
id ē in angelis in terra ī hoībus
sub terra in inferno. et ī mari
et que sūt in eo. Hoc ē qd' ipē
dñs surgēs a mortuis dicit. Da
ta ē michi oīs ptās in celo et ī
terra. Et aplūs. In noīe ihū
omē genu flectat̄. celestiū. terres
triū et infernorū. Possumus
et mare allegoīce intellige hūc
mūdū: in quo cōprehensi sūt
centū quinquaginta tres pisces.
q̄bus cōprehēdit̄ numerus electo
rū. ¶ Omēs audiui dicentes sede
ti sup thronū et agno. Bñdictio
et honor et gloria et ptās ī scla
seculorū. Omēs id ē aīalia seni
ores. et angelos audiui dicentes:
sedenti in throno deo pri. et ag
no filio eius. Quo ī loco cū pso
ne pris et filii solūmo ponat̄:
ibi pater et spūs scūs intelligit̄:
qr ubi filius et spūs scūs. ibi ceci
ā sine dubio cōphēndit̄ et pater.
Hoc itaq nūc scā ecclīa genera
lit̄ facit: q̄ in hiis aīalibus seni
oribus et angelis demōstratur.
qr laudat creatorē suū. cui soli
debetur honor. bñdictio. laus et
gloria. in scla sclorū ¶ Et qtu
or aīalia dicebāt amē: et viginti

quatuor seniores ceciderunt et
adorauerunt viuentem in secula
seculorum. Sicut sepe dictum est
hec sunt animalia quod seniores id
est totum corpus ecclesie. Nobiscum
et seniores cum animalibus amen res
pondent et animalia cum senioribus
adorant et cadunt. Una est eadem
que etiam diuersis vocabulis signa
ta et deum collaudat et quam
fidem interposito amen veram esse
confirmat et eum quem vero lau
dis premio attollit cadens
humiliter adorat. Quid sit autem
iste casus et hec adoracio supe
rius exposuimus. Sequitur. Et
vidi cum aperuisset agnus unum ex
septem sigillis. Apercio sigilli
reuelacio est sacramenti. Verum
per septem sigilla sicut supra
dictum est plenitudo misteriorum
absconditorum designatur que
latebant ante aduentum domini. Que
cum multa sint et multis mo
dis pronunciata ut ait apostolus mul
tifariam multisque modis olim
deus loquens patribus in prophetis
possunt tamen vniuersa tribus
modis comprehendi locucione acti
one et opere. Verbi gratia. Ecce
venio locucio est. In capite libri
scriptum est de me cognicio est
premisse locucionis xpm demon
strans. De quo propheta. Ecce
veniet desideratus cunctis gentibus.
Nam et in capite geneseos dici
tur de eo quod in principio id est
in filio fecit deus celum et terram.
Quod idem filius de se ostendit
in ewangelio dicens iudeis.

Ego principium qui et loquor
vobis. Actione cum sequitur ut
faciam voluntatem tuam deus meus.
Quam operacionem idem quoque filius
suam esse ostendit cum in ewangelio
loquitur dicens. Meus cibus est ut
faciam voluntatem eius qui misit me
patris. Ceterum ut breuiter dicamus
tunc agnus septem sigilla nobis a
peruit quando pro salute nostra sicut
erat in scripturis sacris de eo premis
sum et nasci et mori et a mortu
is resurgere necnon ad celos as
cendere voluit et se ad iudicium
venturum esse predixit. Unde et re
surgens a mortuis aperuit dis
cipulis sensum ut intelligerent omnia
que de ipso continebantur in scripturis
sacris dicens quia sic oportuit pati
xpm et resurgere a mortuis. Un
de est etiam quod discipulis spiritum sanctum
se missurum promisit qui eos do
ceret omnia et qui eis que ventura
erant annunciaret. Et audiui vnum
ex quatuor animalibus dicentem tamquam
vocem tonitrui. Veni et vide.
In hoc loco vnum animal primitiuam
ecclesiam significat ex iudeis. De
quibus scriptum est quod vna die credi
derunt tria milia. alia quinque mi
lia et deinceps multa milia.
iohannes autem ecclesiam sequentem. Di
cit ergo angelus iohanni. Veni
et vide quod videlicet ecclesia primi
tiua sua doctrina et predicacione
inuitat ecclesiam sequentem dicens.
Veni ad fidem scilicet xpi non
gressibus corporis sed fidei et men
tis et transiens a mistico legis et
prophetarum eloquio ad cognicionis

intellectum. Et vide ea que ante
sunt predicta: iam apte completa.
Huic est illud. Audi filia et vide.
Audi scilicet predicta: vide comple
ta. Et ecce equus albus. et qui
sedebat super illum habebat arcum.
et data est ei corona. Per equum
album debemus intelligere corpus
dominicum: ab omni peccato mundum. Per
sessorem illius divinitatem verbi. Que
tunc utique super hunc equum ascendit.
quando verbum dei carnem et animam
sibi intra uterum coniunxit. Unde
ipse per psalmistam loquitur ad deum
patrem. Ut iumentum factus sum a
pud te. Per arcum duo significan
tur testamenta: ex quo tot prodierunt
sagitte quot sunt divina eloquia.
Sagittis enim interficiuntur homines.
et hiis sagittis divinarum scripturarum
tum interficiuntur reprobi / ut moriantur
peccato. et vivant deo. Unde psal
mista. Sagitte tue acute. et cete
ra. Hiis sagittis percussa fuerat
etiam que dicebat. Invenerunt
me custodes qui circueunt civita
tem. percusserunt me et vulneraverunt
me. Per coronam vero que
illi data est: possumus intelligere
credulitatem omnium gentium in carna
tum huius seculi commorantium. Sur
rexit enim a mortuus. predicatus est
ab apostolis: creditus a toto mundo.
Et exiit. Unde: nisi aperto sigil
lo: id est ex revelato scripturarum sa
cramento? Tunc exiit de sigillo:
quando sicut supradictum fuerat incar
natus sit est. hoc est quando verbum
caro factum est. Exiit autem vincens dy
abolum primum in seipso. ut vince

ret deinceps illum in membris suis.
Possumus et per equum album intel
ligere generaliter universitatem ecclesiam.
que dealbata est in baptismate: cui
christus presidet. Que dicit in psal
mo quinquagesimo. Asperges me
domine ysopo et mundabor: laua
bis me. et super nivem dealbabor.
Specialiter autem in equo albo ordo
predicatorum exprimitur: de quo di
cit abacuc. Ascende super equos
tuos: et equitatus tuus sanitas
est. Qui vere equi domini vocantur:
quia dominus illis presidens. per illos uni
versas gentes circuiunt predicando.
atque ad fidem suam colligendo: qui il
lum perfecti predicaverunt ubique. De
qua sessione etiam dominus dicit. Ec
ce ego vobiscum sum omnibus diebus
usque ad consummationem seculi.
Eques ergo qui sedebat habe
bat arcum: quia per predicationem doc
torum sententiis divini verbi / christus
percussit corda gentilium. et interfe
cit in eis vicia et peccata: ut pos
set resurgere sanitas virtutum. Co
rona autem secundum hunc sensum du
pliciter potest intelligi. vel victoria
videlicet sanctorum de dyabolo et per
secutoribus huius mundi. vel etiam
multitudo subiectorum fidelium / pro
quibus ipsi remuneracionem eternam in reg
ni perceperunt: sicut apostolus audito
ribus dicit. Quod gaudium aut que
corona gaudii mei? Nonne vos
estis? Exivit hic ordo predicato
rum a iudea cum suo equite: hoc est
cum christo sibi dicente. Ite in mundum
universum. Vinces primum dyabo
lum in se ipso. ut vinceret illum pos

tes in alijs: quos ab ydolatria
traxerat ad xpi cultum. Et cum
aperuisset sigillum secundum: audi
vi secundum animal dicens. Veni et
vide. Et exiit alius equus ru
fus. Sicut superius per album e
quum intelleximus corpus xpi hoc
est ecclesiam sanctam a peccato mundam per
baptismum et xpi passionem: sic
in hoc loco per equum rufum debemus
intelligere omne corpus dyaboli.
hoc est omnes reprobos: quia sicut xpus
est omnium fidelium caput et omnes fide
les corpus eius. in quibus ipse per
fidem habitat: ita caput omnium re
proborum est dyabolus et omnes reprobi
corpus eius in quibus ipse habitat.
Equus itaque rufus. antiqui hos
tis est corpus. peccatis cruentatum: et
animarum interfectionibus sanguinentum.
Quod enim sanguis peccatum significet:
psalmista manifestat qui dicit.
Libera me de sanguinibus deus deus.
Ipsi enim reprobi peccatis sunt cruenta
ti: et etiam homicidiis fedati. Un
de per prophetam quibusdam dominus di
cit. Cum clamaveritis ad me non
exaudiam vos. Manus enim vestre san
guine plene sunt. Hinc est quod
infernus bestia. super quam mere
trix xpi sedet. coccinea esse perhi
betur. Et qui sedebat super eum:
datum est illi ut sumeret pacem de ter
ra. Data est dyabolo potestas
ut sumat pacem de terra: quando
permittitur iusto dei iudicio ut hoc
possit facere. Tale est hoc quale
et illud. Induravit dominus cor pha
raonis. Notandum autem quod non de ille
celo: sed de terra aufert pacem.

Celum quippe significat sanctos: quibus
dominus ascensurus ad patrem dicit. Pacem
meam do vobis. Ab hiis non potest dy
abolus auferre pacem: quia celestes
sunt et terram calcant. habentes prin
cipem pacis habitatorem. de quo pau
lus dicit. Ipse est pax nostra. De ter
ra enim id est de terrenis hominibus sumit
pacem: faciens eos discordes. et zi
zaniorum divortia in eos seminat:
qui terra sunt id est terrena et transitoria
animo desiderante ambiunt. De quo adhuc
subiungitur. Et ut invicem se interficia
nt: datus est illi gladius magnus.
Gladium non corporeum debemus in
telligere sed spiritualem: quo non tantum
corpora quantum anime iugulantur. Gladius
enim hic intelligitur mala persuasio:
locutio prava. deceptio iniqua. Quo
gladio duobus modis homines dya
bolus interficit: quia videlicet occul
te mala suggerit per seipsum. vel
etiam cum aperte per membra sua iustos
persequitur. Unde in ewangelio
habemus. Cum dyabolus se immisis
set in cor iude ut traderet dominum.
Primum quippe gladio male
persuasionis eius in anima dominum ut
traderet: deinde persuasit. ut se
metipsum interficeret. Unde ille mi
ser desperans seipsum laqueo sus
pendit. Filie quoque mulieri locu
tus est per serpentem dicens. Cur de
us precepit vobis ne comederetis
de ligno vite etc. Et per eam interfecit
adam. Hoc est enim quod hic dicitur: ut
invicem se interficiant homines. Per
membra sua etiam iugulat multos.
et spiritualiter separando a fide. et cor
poraliter subtrahendo ab hac luce. si

cit per neronem per domicianum et
ceteros. De talibus quippe psal-
mista dicit. Exacuerunt ut gla-
dium linguas suas. Et rursus.
Lingua eorum gladius acutus.
Et cum aperuisset sigillum tercium:
audiui tercium animal dicens. Veni
et vide. Et ecce equus niger.
Per equum nigrum omne corpus
intelligitur dyaboli. sicut et su-
per rufum quod figuratum est nigredine
peccatorum semperque patitur esuriem:
quia cupit deuorare alios. atque in
malicie sue ventrem traicere. Et si-
cut caput eorum nequaquam dicat suf-
ficit: ita et isti numquam saciantur.
Unde bene subditur. Et qui se-
debat super eum habebat stateram
in manu sua. Mercatores solent
ferre stateram in manu qui mercan-
tur ea que sibi placent / pensantque ea
que dant et accipiunt: sed dyabolus
pessimus est mercator. qui dat vili-
a ut auferat preciosa. Statera itaque
peruersa eius suasio intelligitur: quia
vitam multorum mercari querit. ut
suam esuriem saciare queat. Et ut
hoc possit facere. prius eis quibus
temporalia promittit. alimentum verbi
dei subtrahit: quo necatos in
corpus suum assumens. Famem ma-
licie sue augeat pocius quam depel-
lat. Dat vilia quedam et tempora-
lia / et aufert preciosa et eterna: si-
cut ade dedit pomum. et totum per
illum in filiis suis accepit mundum.
Et audiui vocem tamquam vocem in
medio quatuor animalium dicencium. Bi-
libris tritici denario. et tres bilibres
ordei denario. et vinum et oleum ne le-

seris. Hec vox quam audiuit Iohan-
nes vox intelligitur dei omnipotentis:
quando aduenientibus ad fidem gentibus.
a lesione electorum dominus antiquum aduer-
sarium compescuit. ipsasque docuit quem-
admodum infestacionem ipsius pos-
sent euadere cum ait. Penitenciam
agite. Apostolis quoque iussit. ut eun-
tes baptizarent omnes gentes: docen-
tes eas ut a cultura ydolorum ad ue-
rum dei conuerterentur cultum. Tunc enim
dyabolus perdidit frumentum ordeum
vinum et oleum / id est omnes fideles: ce-
pitque comedere paleas / vinacia bi-
bere et amurcam. Unde et ipsa vox
subdidit dicens. Bilibris tritici
denario vno / subaudis valet.
Sed prius ista iuxta litteram sunt
consideranda. Bilibris tritici
ita intelligitur duo sextarii. et
tres bilibres ordei sex sextarii.
Et preceptum illi qui sedebat in
equo nigro hoc est dyabolo. ne
frumentum tangat aut ordeum:
quia duo sextarii tritici id est bili-
bris denario vno valet. et tres
bilibres ordei. similiter denario
vno. Sed iam nunc videamus quid
ista significent. Licet omnibus enim
frumentum sit iuxta quod apostolus di-
cit. vnus panis vnum corpus
multi sumus in christo: tamen
specialiter hic frumentum debemus
intelligere predicatores vtriusque
testamenti. qui moliuntur tribu-
lacione presentis vite et coquuntur
igne passionis. et efficiuntur
pulcherrimus panis christi eum imi-
tantes qui dicit de se. Nisi gra-
num frumenti cadens in terram mor-

tum fuerit. Una ergo bilibris ex
duobus sextariis quia solet homo
nas habere quod capit duos sexta
rios intelligitur una ecclesia ex du
obus populis in unum collectis. iuxta
illud. Alias oves habeo que non
sunt ex hoc ovili. et illas oportet
me adducere et vocem meam audient.
et fiet unum ovile et unus pastor.
Sub duali autem numero compre
henditur quia duo testamenta: vel
quia geminum dilectionis preceptum.
Bilibris itaque tritici denario ua
let. quia omnes sunt precioso Christi san
guine redempti sunt. Unde apostolus.
Empti estis precio magno. Vel
per denarium possumus intelligere
ipsum dominum Ihesum Christum: quem accep
turi sunt in remuneratione. La
borantes enim in vinea: denarium
acceperunt. Sive per denarium vi
ta eterna intelligitur: quam cunctis
electis dabit cum audierint. Veni
te benedicti patris mei. Tres autem
bilibres ordei ~~duos~~ significant
subiectos et simplices audito
res. qui sub ternario numero com
prehenduntur: quia fide sancte trinitatis
ornantur. Unum itaque est frumenti
et ordei: quia et si alius alium for
titudine et dignitate precellit:
tamen omnes uno Christi sanguine
sunt redempti. Et si etiam alius
plus. alius minus in vinea domini
laborat: tamen unum omnes post
laborem denarium recipiunt. Et si
enim est ibi diversitas mansionum:
tamen una est remuneratio. quia
omnes in commune unum possidebunt
deum. Et quod in se quibus non habe

bit. habebit utique in altero: quia erit
illis deus omnia in omnibus. Et
vinum et oleum ne leseris. Quod su
perius significatur per frumentum.
hoc hic intelligitur per vinum. Et
quod supra per ordeum: hoc nunc per
oleum id est omnes sancti in ecclesia genera
li. Recte enim per vinum et oleum ipsi
exprimuntur: quia sicut vinum et oleum
ex multis botris in prelo pressis
producitur. ita illi multis tribula
tionibus istius vite premuntur. et in
apothecas divini cellarii conduntur.
Et quia vinum sunt baptizati in fide
dominice passionis. et postea acce
perunt oleum spiritus sancti: prohibet di
vina virtus antiquum hostem ne e
os ledat: ut suadendo mala a
liquando eos ad penam pertrahat.
Et cum aperuisset sigillum quar
tum. audivi vocem quarti animalis di
centis. Veni et vide. Et ecce
equus pallidus. Qui superius
per equum rufum et nigrum: ipsi de
signantur et hic per pallidum. id est omnes
reprobi. ad pallorem eterne mortis
venturi. Mortuis enim proprie pal
lor accidit. Nec mirum si per
equi pallorem mors exprimitur:
cum etiam ipse sessor mors vocetur.
Unde subditur. Et qui sedebat
super illum: nomen illi mors. Quo
nomine dyabolus intelligitur: quia in
vidia dyaboli mors introivit
in orbem terrarum. Qui super eos
sedet qui pallidi sunt. hoc est qui
opera mortis habent: et cum ipsi sint
mortui. etiam alios extinguere que
runt. Unde et sequitur. Et in
infernus sequebatur eum. Ipsi enim

bene infernus appellatur: quia sicut
infernus nequaquam dicit sufficit.
sed semper ad recipiendas animas sinum
laxat: ita et isti mente dilatantur
ad ambienda terrena: nec tantum
acquirere possunt quantum cupiunt. Un
de sequitur dyabolum id est imita
tur illum qui est caput omnis mali
cie. Unde scriptum est. Imitantur
illum qui sunt ex parte eius. Autor
itaque mortis contra vivos pug
naturus super equum pallidum se
det: quia nimirum per officium eorum
quos iam spiritualiter occidit vitam e
lectorum extinguere querit. Et data
est illi potestas super quatuor partes
terre interficere gladio. Hic aperte
demonstratur quia singulis gentibus
deus omnipotens angelos secundum
meritum suum preposuit: et sicut bo
nis bonum id est mychaelem prefecit
angelum. Unde est. Nemo est ad
iutor meus nisi mychael prin
ceps vester: ita malis malos
angelos preposuit. ideoque quatuor
angeli qui quatuor regnis principa
libus sunt prepositi. non boni fuerunt
sed mali. Data est illi potestas
super quatuor partes terre. id est super
omnes reprobos qui in quatuor partibus ter
re morantur: in oriente scilicet. oc
cidente. aquilone et meridie. Vel
per quatuor partes terre possumus in
telligere quatuor regna principali
a. assiriorum videlicet et chalde
orum. medorum et persarum. mace
donum atque romanorum. Hinc eti
am quatuor partes terre in quibus potes
tatem accepit dyabolus intelligamus he
reticos. paganos. iudeos. et fal

sos christianos. Super has quatuor
partes terre id est terrenorum homi
num et per desiderium terram inhabitan
tium. habet potestatem dyabolus: et
cum hiis contra unam christi pugnat
ecclesiam quam ideo scindere non potest
quia fide christi est unita. iuxta illud.
Una est columba mea. Et illi di
misit: isti vero inveniuntur uniti.
Interficit vero has partes terre
gladio male suggestionis ut su
pra dictum est. et fame audiendi ver
bum dei. De qua fame dominus dicit
per amos prophetam. Mittam in eos
famem non panis. non sitim aque:
sed audiendi verbum dei. Quo in lo
co questio oritur. Si deus hanc
famem immittit: quid peccat dy
abolus? Que questio facile sol
vitur: quia quod deus facit iusto iu
dicio. dyabolus facit in suasione
et mala voluntate. Et morte
subaudis datum est illi interficere
homines: spirituali scilicet atque inte
riori. Et bestiis terre. Bestie
efferatos homines et bestiales signi
ficat: per quos dyabolus interficit
multos. sicut fuit nero. domi
cianus. et ceteri persecutores sanctorum
martirum. De talibus dicit apostolus.
Cretenses semper mendaces: male
bestie. Et alibi. Si secundum hominem
ad bestias pugnavi ephesi. Et
cum aperuisset sigillum quintum: vidi
sub altare dei animas interfectorum.
In tabernaculo moysi duo altari
a fuerunt prius scilicet exterius coop
tum sub divo ubi sacrificia crema
batur. aliud vero interius ante ve
lum. in quo tantum sanguis pone

efferatos

batur et thymiama · et erat uest
titū auro · Sed ipso ãt uelo : archa
que erat intra sca scorū coniūcta
ẽ altari aureo : ut iã nulla eẽt dis
tancia int᷑ altare et archã · Per
hec duo altaria · duo significant᷑
ppl'i : vnus scilicet p altare exterius
id ẽ carnalis in iudeis · qui tantū
mō p legis op'a et sacrificia pu
tāt se saluari posse et iustificari ·
Per aureū ãt qđ erat interius
alt᷑ id ẽ spūalis · p̃bs utriusqȝ
testamenti qui nō p legẽ aut op'a
sacrificiorū se putāt saluari solū
mō posse : sed potius p fidẽ xpi
futuri · qui sicut doctores spūali
t᷑ legem intellexerūt · ita et facie
bāt illi · ꝓphete scilicet patriarche
et ceteri · Qđ in dictis dauid a
p̃te ꝓbare possumus : qui ab adul
terio sciens se nō posse purgari p
legis sacrificia dicebat · Si volu
isses sacrificiū dedissē utiqȝ : holo
caustis nō delectaberis · Ideoqȝ hoc
fieri nō posse cōsiderans adiungit ·
Sacrificiū deo spūs cōtribulatꝯ ·
Sciendū u'o qđ altare illud aureū
de ^quo^ nūc agitur · prius quidē an
archã erat : sed uelū pendebat
an hoc et illud | qđ scm̄ et sca sco
rū diuidebat · Int᷑ sca scorū ue
ro erat archa | in q̃ due tantū erant
tabule digito dei scripte · Per
quã archam xp̄us significatur :
in quo sūt oẽs thesauri sapiẽcie
et sciencie · Postq̃ u'o uenit᷑ po
tifex uenit | et uelamẽ scidit · fac
ta ẽ archa et altare vnū : qr scili
cet caput et mēbra id ẽ xp̄us
et eccl'ia vnū corpus sūt · Huius

itaqȝ altaris in hoc loco mēcio fit
cū dicit᷑ · Vidi sub altare dei aïas
int᷑fectorū · Iã eñ nō duo sūt al
taria sed vnū : qr xp̄us coniūctus ẽ
corpori suo · Ipse eẽ altare · ipse sac'
dos et sacrificiū · Sacerdos : qr p
illū munera nr̃a deo prī dirigi
mus · Vnde et sacerdotes ĩ singulis
oracionibꝫ se p dnm̄ exaudiri op
tantes · sub noïe ipsius suas fini
unt oroñes dicentes · p dnm̄ nos
trū ihm̄ xp̄m filiū tuū · Altare :
qr semetipm̄ obtulit deo prī in
arã crucis · Non ergo iã sūt duo
altaria sed vnū : postq̃ uerus po
tifex ingressus ẽ sca scorū cū p
te corporis sui · et sicut illi iã cū
illo sūt in re : ita et isti in spe ·
Itaqȝ ipe aïe occisorū sūt altare ·
et tamẽ subtus altare sūt : qr per
oïa coequari capiti suo nō possūt ·
qr ipe ẽ deus · illi hoïes : ille dñs
isti serui · Ideoqȝ et altare sūt ca
piti suo coniūcti et sub altare : qr
nō illi per oïa coequant᷑ · Aut᷑ ·
Ipi qui sūt altare | subtꝯ altare sūt |
hoc ẽ sub se · qr nōdū puenerūt
ad eã gloriã ad quã venturi sūt :
quãdo erūt similes angelis dei ·
Diuisū quippe ẽ adhuc desideriū
illorū : qui expectãt resurrectionẽ
corporis sui · Et sicut cū corpore
et aïa seruierūt xp̄o · ita cū cor
pore et aïa remunerent᷑ : qr teuera
sic ẽ dignū · Ideoqȝ qr nōdū ad
illã dignitatẽ ad quã venturi sūt
puenerūt sub se sūt : qr postmo
dū maiores futuri sūt · Cū ãt ve
nerīt ad tantã gloriã : iã nō erūt
sub se · sed in se · Qđ tali exemplo

cogniosci potest. Ponamus quemlibet in monasterio nutritum et postea abbatem constitutum. Quamdiu talis sub prioribus vivit: quasi sub se est. Cum autem abbas fuerit electus: iam non est sub se sed in se. Tales modo tunc iam anime fideles sub se non erunt: quando anime sue cum corporibus in immortalitate gaudere debuerint. Hic occisorum: dicitur anime martirum. Duo quippe sunt martirii genera in hoc mundo: unum scilicet apertum quod fit in corpore sicut martirizatus est petrus, paulus et ceteri; alterum vero occultum quando sancti ab impiis obprobria et irrisiones et contumelias sustinent. De hiis duobus generibus martirii dicit dominus filiis zebedei: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Et deinceps: Calicem meum bibetis. Cum unus illorum fuerit decollatus: alter in pace vitam finierit, et tamen non sine martirio fuit: quia multa obprobria et adversitates pro christo sustinuit. Unde legimus eum in actibus apostolorum flagellatum cum ceteris quando ibant gaudentes a conspectu concilii: et propter verbum dei et propter testimonium quod habebant. Istud est verbum de quo iohannes: In principio erat verbum. Cum verbo quod habebant illud in corde, testimonium etiam perhibebant in ore: iuxta illud: Corde creditur ad iusticiam: ore autem confessio fit ad salutem. Vel quia verbum dei gestabant in corde et ore ostendebant testimonium in opere nolentes ydola colere. et propter hoc interficiebantur vel aperto vel occulto

martirio: dum eos simulatores et ypocritas esse dicebant. Et clamabant omnes: qui aperto sive occulto martirio fuerunt perempti voce magna dicentes. Usquequo domine sanctus et verus non iudicas et vindicas sanguinem nostrum de hiis qui habitant in terra? Questio oritur in hoc loco: cur sancti iam cum domino manentes vindictam de inimicis expetant, cum dominus in ewangelio dicat: diligite inimicos vestros et orate pro persequentibus et calumpniantibus vos. Sed sciendum quia illi sancti iam in conspectu creatoris sui consistentes vident voluntatem illius: et ideo ab ipso accipiunt quod eum velle sancte noverunt, et de ipso bibunt quod ab ipso sciunt. Petunt autem vindictam de inimicis duobus modis et hec causa caritatis: ut scilicet qui ad vitam eternam predestinati sunt convertantur a malo ad bonum. Qui vero presciente deo dampnandi sunt: moriantur et peccare desistant: ut per hoc minorem penam in inferno habeant, ubi unusquisque secundum qualitatem operum sustinebit magnitudinem penarum. Quod petere utique caritatis est et iuste. Non autem putandum est quod illi corporeo more vocem emittant sicut nos qui aereum flatum in follem ventris trahimus per organum gutturis: sed vox illorum desiderium est ipsorum. Et tanto magis quisque illorum clamat: quanto magis desiderio flagrat. De hoc psalmista ad deum: Desiderium eorum cordis audivit auris tua. Petunt autem de

ceptis vindicari: quia optant ve
nire diem extremi iudicii. et resur
rectionem suorum corporum prestolantur.
¶ Et date sunt illis singule sto
le albe. Per stolas albas intel
ligere debemus mercedem baptismi.
primum martyrii: mercedem eter
norum et gaudium celestis patrie.
Habent ergo ante resurrectionem
suam singulas stolas: quia in sola
anima eternis beatitudinibus adhuc
perfruuntur. postea autem accepturi
sunt binas. quando receptis corporibus
immutabiles erunt in anima. et in
corruptibiles in corpore. De hoc
ysaias. In terra sua duplicia
possidebunt. ¶ Et dictum est illis
ut requiescerent tempus adhuc
modicum: donec impleantur nume
rus conservorum et fratrum eorum.
Dictio ista inspiracio est divina: que
mentibus illorum desiderantibus diem iu
dicii. immittitur virtus paciencie.
ut pacienter ferant omnia. expectan
tes numerum illorum qui similiter
interficiendi sunt pro christo. cum eis post
modum regnaturi: ut qui desi
derant recipere sua corpora. gau
deant ex numero colligendorum fratrum.
Tali modo loquitur deus omnipotens
sanctis. veluti quilibet paterfamilias
habens multos filios: singulis
quibus(?) de agro revertentibus et rogan
tibus ut cibum sibi tribuat. respondet.
Refectio quidem vestra parata est. sed
expectate fratres vestros: ut cum in unum
positi fueritis omnes in commune co
medatis. et epulemini gaudentes.
¶ Qui interficiendi sunt sicut et
illi. vel aperto scilicet martirio

vel occulto. ¶ Et vidi cum aperuis
set sigillum sextum: terremotus factus
est magnus. Quid hoc loco per terre
motum debemus intelligere: nisi va
lidissimam persecucionem que futura
est temporibus antichristi. Unde bene
non simpliciter dixit. terre motus
factus est. sed cum additamento terre
motus factus est magnus: quia sicut
dominus dicit talis erit tunc tribulacio.
qualis non fuit neque fiet ex quo homines
esse ceperunt. ¶ Et sol factus est niger
sicut saccus cilicinus. Cilicio prio
res homines et rei induuntur. Sol autem
christum significat: de quo scriptum est.
Vobis timentibus nomen meum. ori
etur sol iusticie. De quo eciam im
pii dicturi sunt gementes: et sol
iusticie non luxit nobis. Fiet ita
quod tunc sol tamquam saccus cilicinus.
quando hii in quorum cordibus luce
bit christus pro martyrio ducentur: et
veluti peccatores et rei interficientur
a ministris antichristi. ⸸ Sol ipsos sig — ⸸ Aliter
nificat predicatores: quibus dominus
dicit. Vos estis lux mundi. Qui
utique tunc fient tamquam saccus cili
cinus(?): quia celabunt coram impiis quidquid
habebunt luminis et virtutis. In
illis quidem obscurabitur sol. qui timore
concussi. aut blandiciis deliniti(?):
negabunt christum. et ad tenebras
erroris devolventur. ¶ Et luna tota
facta est sicut sanguis. Luna ec
clesiam significat. que tunc tota
fiet sicut sanguis: quia non in uno
loco: sed in omnibus mundi partibus
persecucio antichristi contra eam gras
sabitur. ¶ Et stelle celi ceciderunt
super terram. Celum est sancta ecclesia. de

qua dñs dicit. Celū michi se
des ē. Et salomon. Aīa iusti se
des ē sapiētie. Stelle ergo celi
sancti sūt: qui in tenebris istius
vite lucent / veluti ī firmamēto
celi. Qui tūc utiqz de celo cadēt:
quādo sub illa psecutiōe validis
sima fide recedūt. q̄ prius fide
recta. et opeibus iustis videbā
tur lucē. In terrā cadēt: qz terre
nis delectaciōibus inhēbūt. et ex
ipō amore terreno ad iniquita
tē ruent. Unde subditur. Sicut
ficus mittit grossos suos: cū
a vento capitur. Licet ficus
in evāgelio synagogā signi
ficet. specialiter hic omnē ecclām
significat: de q̄ tūc cadēt qui ī
fructuosi fuerūt. et a bonis o
peibus vacui. Grossus eī sic ap
pellatur fructus primi tēpōis. qui
anteq̄ veniat ad maturitatē / ve
to concussi cadit in terrā. ita et
illi qui necdū pervenerūt ad ma
turitatē bonorū operū / et vacui
sūt. cōcussi vento / id ē extrema
psecucōe dēcidēt in terrā / hoc
ē in terrenas delectaciones. Qui
ventus bene magnus dicitur: qz
ut supra dictū ē. psecucio illa
etiā electos occupabit. Et celū
recessit sicut liber involutus. Qd̄
ē celū hoc ē et liber / id ē scā ec
clesia: qz dñi deū habet habita
tore. habet quoqz et dei legē scrip
tā nō in tabulis lapideis. sed ī
tabulis cordis carnalibus. Inve
niendū aūt q̄ ipā etiā sicut liber
involutus recessisse dicatur. In libro
eī involuto quid interius conti
ciatur non videatur: nisi ab il
lis quibus voluntate aperitur. Sic
nimirū scā illius tempōis. et se
sibus manifestabūt. et extraneis
se celabūt: sicut legimus in pas
sionibus scōrū martirū. Cuius vi
delicet mēbra iohānes alloqui
tur dicens. Nolite omī spūi cre
dere: sed pbate spūs si ex deo
sūt. Recedet aūt etiā in sinus
eclās a reprobis nō abcessu corporis:
sed fide et opacōe / iuxta illud.
Exiredimi de medio eius pplus
meus. et īmūdū ne tetigeritis.
Et oīs mons et insule de lo
cis suis mote sūt. Per mon
tes in hoc loco debemus intelli
gere pricipuos scōs in ecclā consti
tutos: qui ceteris eminēt / sicut
mōtes planiciē terre trāscendūt.
Ad quos ptinet illud qd̄ dñs
per pphetā dicit. Sustollā te
sup altitudine terre. Qui mo
vebūtur nō ut a fide recedāt: sed
corpoē et aīo atqz ope recedūt
a societate reprobor̄. audiētes
illud pphete. sicut supra dictū
ē. Exite de illa pplus meus:
hoc ē de babilone / que pctā sig
nificat. et societatē malorū.
Insule quoqz ecclās significāt:
qz sicut insule tūdūtur fluctibus.
ita ecclē fluctibus psecucionū
istius vite tūdūtur. De quibus per
pphetā dicitur. Me insule ex
spectabūt: et brachiū meū sus
tinebūt. Que similiter sicut et
mōtes separabūtur: dū a malis fide
et opacione distinguūtur. Et
reges terre et principes et tribu

ni. et divites et fortes. et omnis
servus et liber: absconderunt
se in speluncis et petris montium.
Reges sunt: qui corpora sua bene
regere noverunt. ne scilicet viciis
insolescant. ne penuriis succum
bant. Principes autem sunt. mi
noris dignitatibus sancti. qui non om
nibus ut reges. sed tamen quibusdam
per concessis virtutibus resistunt.
Tribuni vero. qui adhuc mino
ris potestatis quam principes: et ipsi
magisterium prevalent contra vicia car
nis dimicant. Divites quoque non
opibus: sed bonis operibus vocan
tur. Unde apostolus admonet di
vites fieri in bonis operibus. For
tes non corporis virtute. sed ani
mi. Servus qui coniugio obli
gatur. Liber quoque a coniugio
et a parentibus absolutus. Isti omnes
ultima persecutione deprehensi fugient. et
abscondent se in speluncis et pe
tris moncium: id est suffragia
sanctorum hominum et angelorum expe
tent. Ad hos montes novissi
ma persecutione comprehensos hor
tatur fugere dominus in ewangelio di
cens. Tunc qui in iudea sunt fu
gient ad montes. Et dicent mon
tibus et petris id est angelis et ho
minibus. Qui recte montes ap
pellantur: quia terrena despiciunt
et celestia contemplantur. Recte pe
tre: quia a christo qui est petra robora
tur. Cadite super nos et abscon
dite nos a facie sedentis super thro
num et ab ira agni: id est mia am
in mum flectite. et nos precibus vestris
intercessionibus adiuvate ab ira

indignationis: quoniam venit dies mag
nus ire ipsorum id est dampnatio
reproborum. Et quis poterit stare?
Id est nullus. Si enim sancti illius in
tuitu timebunt. et angeli quoque
timore concutientur: quis iniquus
sustinebit. in quo et iustus vix
salvabitur. De hoc tempore
propheta dicit. Dies ire dies illa.
Possumus et hoc in contraria
parte intelligere. Montes enim sepe
in sacro eloquio superbos signi
ficant. Unde est illud ysaye.
Super montem caliginosum leva
te signum. In quibus verbis bal
thasar voluit intelligi infide
litatis et impietatis nebula co
opertum. Insule autem appellantur qui
secularium negociorum fluctibus
cinguntur: et instabiles sunt. Isti
tales movebuntur a bono ad ma
lum. a fide in infidelitatem: ut
cupiditatem suam possint implere.
Qui etiam sub pacis tempore
non solum exteriorum substantiam per
cipiunt: sed etiam in morte proxi
morum gaudent. atque eorum bona
in suos usus convertunt. Reges
autem principes ac tribuni iuxta
qualitatem graduum omnes reprobos sig
nificant: maioris scilicet digni
tatis homines. mediocres et mino
res. qui timentes amittere regna
et honorem: dum viderint antichristum
regnare et membra illius transibunt
ad eos. et movebuntur ad malum
ut eis placeant. et divicias non
amittant. Divites quoque ap
pellantur potentes: qui omne malum quod
voluerint implere libere poterunt.

nec in malo alioru̅ auxilio in
digebu̅t. ¶ Fortes similit' in
malo intelligimus ad iniq̄te
da̅ scilicet ebrietate̅: vel ad fi
de̅ alioru̅ subitteda̅. ¶ Servi
pecc̄o servie̅tes su̅t: q̄ qui facit
pecc̄m. servus ē pecc̄i. ¶ Liberi
a iusticia: id ē alieni a iusticia.
Unde paulus. Cu̅ servi e̅etis
pecc̄i: liberi fuistis iusticie. Isti
o̅es imminente futuro iudicio
curre̅t ad auxiliu̅ demonu̅: cu̅
despe̅ati ad sc̄oru̅ quelibz non
p̄sume̅t accede̅ dice̅tes. Cadite
sup̄ nos et abscondite nos. ab
ira sede̅tis in throno: id ē no̅
liberate nos. q̄ in nobis hactenus
confisi sumus. Et post h' vidi
quatuor a̅gelos sta̅tes sup̄ q̄tu
or a̅gulos terre. Quatuor a̅ge
li stantes sup̄ q̄tuor p̄tes terre.
principes su̅t | p̄positi sup̄ q̄tu
or regna principalia: assiriorum
videlicet et chaldeoru̅. medoru̅
et p̄sar̄u̅. macedonu̅ et roma
noru̅. Sup̄ has q̄tuor partes
terre. stabant q̄tuor angeli neq̄:
q̄ eos ad suu̅ servitiu̅ d̄mi̅u̅ incli
naverunt. ¶ Tene̅tes q̄tuor ven
tos t̄re: ne flare̅t sup̄ terra̅. ne
q̄ sup̄ mare. neq̄ in ulla̅ arbo
re̅. Q' su̅t q̄tuor a̅geli. hoc
su̅t et q̄tuor venti: id ē q̄tuor
demones | principalitate̅ sup̄ q̄tu
or regna tene̅tes. Unde in da
nielis volumi̅e legimus. q̄ q̄tu
or venti pugnaba̅t in mari mag̅
no: et q̄tuor bestie co̅surgeba̅t
de t̄ra. que su̅t p̄fata q̄tuor scilicet
regna. Teneba̅t ergo angeli

quatuor ventos: id ē seipsos
in suis me̅bris. Quia et dya
bolus et o̅es iniqui unu̅ corpus
su̅t: p̄fecto et in angelis et in
ventis ip̄e intelligitur. Ipsi
angeli teneba̅t quatuor ve̅tos
terre. ne flare̅t sup̄ terra̅: q̄ q̄
tuor demones singulis regnis
p̄lati. ita teneba̅t o̅e̅m subiectu̅
p̄p̄lm. ut nullus alicuius flatu̅
regionis aude̅t cont' eos emit
te̅ aut mutire cont' illos. et v
bu̅ veritatis afflare adusq̄ ydola
ut dice̅t no̅ su̅t dii qui hom̄ ma
nu efficiu̅t: sed su̅t simulachra
ad nichilu̅ utilia. In terra aute̅
diversitas p̄vinciaru̅: in mari vero
i̅numero̅sitas designat' insularu̅.
Per arbores quoq̄ intelligu̅t'
hoi̅es singuli. q̄ ab universita
te redit ad specialitate̅: q̄ ipi de
mones o̅es hoi̅es in his q̄tuor
regnis dege̅tes. q̄ suo teneba̅t
astrictos iudicio. Ca.m septimu̅.

Et vidi alteru̅ angelu̅
ascende̅te̅ ab ortu solis
habente̅ signu̅ dei vivi:
et clamavit voce magna q̄tuor
angelis quibus datu̅ ē noce̅ terre
et mari dicens. Nolite noce̅ t̄re
et mari neq̄ arboribus. Alius an
gelus d̄n̄m significat ih̄m xp̄m:
de quo scriptu̅ ē. Vocabitur
nome̅ eius magni consilii ange
lus. Ab ortu solis ascendit: q̄
tercia die resurrexit a mortuis.
et sua resurrectio̅e totu̅ mu̅du̅
illu̅i̅avit p̄ ewa̅gelica̅ doctrina̅.
Unde psalmista dicit. Qui
ascendit sup̄ occasu̅: d̄n̄s nome̅

est illi. Venit ergo ab ortu solis et precepit quatuor angelis ne nocerent terre et mari: quia surgens a mortuis prohibuit demones a lesione eorum qui ad vitam eternam sunt predestinati. Unde et ipsa quatuor regna sibi subdidit: et ad noticiam et ad cultum unius dei perduxit. Hinc est quod nabuchodonosor vidit lapidem precisum de monte qui percussit statuam in ferreis pedibus: et comminuit partes aurum. argentum et es. In auro enim intelligitur regnum assiriorum. in argento medorum: in ere persarum et macedonum. in ferro regnum romanorum significatur. Christus enim natus de stirpe iudaica sine ope maritali. per predicationem apostolorum percussit extremitatem regni romanorum: et tunc prefata omnia seculi regna contriuit. que illi erant subiecta. Lapis autem creuit et suscitatus est in regnum: quod in eternum non dissipabitur. Unde et subditur. Quoad usque signemus seruos dei nostri in frontibus eorum. Ubi intuendum: quia cum superius unum angelum se vidisse dicat iohannes. ipse angelus nunc pluraliter loquitur dicens. Quo adusque signemus. ego scilicet et apostoli mei. Quod enim fecerunt apostoli. ipse christus fecit qui in ipsis habitat. iuxta illud. Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. Signum hoc quo signantur omnes serui dei in frontibus: ipsum signum est sancte crucis. quod fideles in eterna duplicatur in

corpore scilicet et anima portant. In corpore scilicet: quia signantur in fronte in nomine patris et filii et spiritus sancti. In anima uero: quia christi passionem imitantur. crucifigentes se cum vitiis et concupiscentiis. Unde in veteri testamento preceptum est. ut super utrumque limen de sanguine agni poneretur: quia non prodest hoc signum exterius quicquam. nisi ipsum quis accipiat et interius. fides enim si non habeat opera. mortua est. Dicat ergo. Nolite nocere terre et mari neque arboribus: quoadusque signemus seruos dei nostri in frontibus eorum. Ac si diceret. Nolite ledere illos: qui ad vitam eternam sunt preordinati ante omnia secula. Unde apostolus. Qui elegit nos ante mundi constitutionem in adoptionem filiorum dei. Et audiui numerum signatorum. centum quadraginta quatuor milia signati ex omni tribu filiorum israel. In hoc loco finitus ponitur pro infinito: nec pertinet solummodo ad duodecim tribus filiorum israel. sed ad omnem etiam que per hunc numerum conprehenditur in suis electis. quod etiam natura ipsius numeri demonstrat. Ternarius enim summum bonum significat: id est sanctam trinitatem. Quaternarius uero sacratus est similiter propter quatuor libros evangelii. vel propter quatuor flumina paradisi: siue etiam propter quatuor partes mundi. seu propter quatuor virtutes principales. Sive igitur ducantur tria per quatuor. sive quatuor per tria. duodecim faciunt: qui et ipse sacratus est

propter duodecim ~~tribus~~ tribus israel.
et propter duodecim apostolos. Mille
narius autem numerus perfectionem
significat: quia sepe pro univer
sitate ponitur. Unde est. Ver
bi quod mandavit in mille genera
tiones. Ecclesia igitur quia trinitatis
notitia ex universis generationi
bus aggregatur. quatuorque paradisi flu
minibus irrigatur. et in quatuor mun
di partes distenditur: recte in duo
decim milibus signatur. Sed sive
eo quod credidit perficiatur: necesse
est ut duodenarius milium nume
rus quadra soliditate muniatur.
Ducatur ergo duodecim milia per
quatuor: et quadraginta octo mi
lia fiunt. Ut vero ad trinitatis
contemplationem pertingat: rursum
quadraginta octo milia ter multi
plicentur. et de se centum quadragin
ta quatuor milia reddat. Nam et
centenarius numerus qui a leva
transfertur ad dexteram: generale sig
nificat sanctorum numerum. qui in
perfectione operis inventi | in dex
tera sunt collocandi. ¶ Ex tribu
iuda duodecim milia signati.
Manifeste in hoc loco ostenditur
non nos debere hic carnalem accipe
re generationem: per hoc quod non secundum
ordinem nativitatis sue | filii ia
cob ponuntur in hoc cathalogo.
Nam iudas qui hic primus poni
tur: utique quarto loco natus est.
Gad quoque hic est tertius: ibi oc
tavus invenitur. Similiter de ce
teris est intuendum. Quod quare fac
tum sit: ipsa nominum interpretatio
manifestat. Iudas quippe inter

pretatur confessio sive laudatio:
in quo etiam comprehenditur. qui de
peccatis preteritis penitentiam agit.
et a laude creatoris non cessat. Con
fiteor autem equivocum verbum. et pro
confessione ponitur et pro laude.
Unde dominus. Confiteor tibi pater
celi et terre. Et psalmista. Con
fitebor tibi domine in toto corde me
o. Ruben dicitur videns filium. Et
in hoc loco ipsam ecclesiam signi
ficat: que filios id est bona opera
videt. Unde est. Videas filios
filiorum tuorum. Filii quippe filio
rum: intelliguntur remuneratio
operum. Spiritualis itaque est ista pro
sapia: quia et in iuda processit ini
tium confessionum. et in ruben suc
cedunt incrementa virtutum. Qui
si primus poneretur: ordo nativi
tatis eque confunderetur. Prius
autem recedimus per confessionem a ma
lis: deinde proficimus ad subsequen
tia bona. ut informemur rectis
et placitis. Post ruben recte po
nitur gad. qui temptatio interpretatur:
quia bene operantes solet probare temp
tatio. Unde auda dicitur. Quia
acceptus eras deo: necesse fuit
ut temptatio probaret te. Et quia
contra easdem temptationes divina
virtute preparati fortes existunt:
recte idem gad accinctus vocatur.
Unde psalmista. Precinxisti me
virtute ad bellum. Et quia sancti clau
so ostio orant patrem. et sua opera
quantum possunt favori humano celant.
ut qui videt in abscondito eis
reddat: recte etiam convenit | quod
idem gad latrunculus dicitur. Et quia

illata temptacio probatos coronat:
congrue post gad aser ponitur.
qui beatus interpretatur. Unde est.
Beatus vir qui suffert temptaci
onem. Certi autem sancti de ista percus
sione non solum paciuntur illata sibi
preterita mala: sed eciam in ipsis
tribulacionibus constituti a latitu
dine caritatis non recedunt. atque
idcirco post aser neptalim poni
tur. qui latitudo interpretatur. Per
illud enim mandatum currunt: de quo
psalmista dicit. Latum mandatum
tuum nimis. Et quia per hoc am
plissimum dilectionis preceptum gra
dientes ea que retro sunt oblivioni
tradunt. et in antea se extendunt se
quia peregrinos in hac vita esse con
spiciunt. ideoque et mendicos se esse
fatentur: recte post neptalim ma
nasses ponitur. qui oblitus inter
pretatur vel necessitas. Oblitus scili
cet. quia verum quod retro est dimittunt:
necessitas vero. quia ad ea que deside
rant nondum pervenerunt. Hinc psal
mista. De necessitatibus meis
erue me. Unde et bene post
manassen symeon collocatur.
qui audiens tristiciam appellatus
interpretatur: quia videlicet desideri
um illorum postulacionum dissolui ut
possint esse cum christo sepe differtur:
non tamen aufertur. Unde neces
se est eciam ut nomen habitaculi
teneat. quod idem symeon so
nare videtur: quoniam qui merent
in tabernaculo corrupcionis de
bent gaudere de habitaculo eterne
quietis: scientes quia si terrena
eorum habitacio dissolvitur. habet

edificacionem in celis domum non
manufactam. Cum levi succedit
qui additus dicitur: quia videlicet
tales iam omnia conculcantes terrena.
superaddunt sibi precepta non iussa.
ut virginitas est erogacio dimi
dii bonorum vel facultatum: et cetera
huiusmodi. que non iussu. sed con
silio sunt superaddita. Quibus in
mirum bene convenit quod ysachar
post levi annectitur: qui merces
interpretatur. Talibus enim debentur
merces remuneracionis. quorum
uni dicit iheremias. Quiescat
vox tua a ploratu: quoniam est merces
operi tuo. Tales autem qui ita vivunt
et solummodo pro remuneracione eterne
vite laborant: solet aliquando tempta
ciones probare. Unde bene post
ysachar zabulon ponitur: qui
interpretatur habitaculum fortitudinis.
Non enim tales succumbunt temptacio
nibus: sed virtus in infirmitate
perficitur. De talibus dicit apostolus.
Convaluerunt de infirmitate. for
tes facti sunt in bello: quia corpus
illorum quod ab inimicis putatur
infirmum. et propter quod esse paratum inte
ritui invenitur invictum. Qui e
ciam dum a malis persequuntur: talentum
divini verbi sibi creditum expen
dere quoque inimicis non cessant:
atque idcirco post zabulon bene
ioseph qui augmentum vocatur
subiungitur: quia ut augmentum
lucri de accepta pecunia referant.
hanc inimicis erogare non trepi
dant. Et quia omnes isti in dexteram e
terni sunt regis collocandi. qui in
virginibus. continentibus. ac bonis

coniugatis · in duodecim istis in
ueniuntur preferentibus ancillarum : bene post
hos omnes beniamyn ponitur · qui
filius dextere interpretatur · Quasi
enim ab ipa dextera generantur : qui
eius virtute in hoc seculo protegun
tur · Hoc eciam non est pretereundum
quia dan de hoc cathalogo fue
rit eiectus : cum in ceteris libris si
cut et ceteri fratres inueniatur · Ma
nasses enim qui non fuit filius ia
cob · sed qui alienigena matre
natus est id est de asenec filia phu
tiphares sacerdotis eliopoleos
locum eius teneat · Id quod dicen
dum · quia de dan nasciturus est anti
christus : iuxta illud iacob · Fiat
dan coluber in via · et cetera
usque cadat ascensor eius retro ·
Eicitur itaque ex loco hoc dan : ut
ostendatur antichristus ex numero
sanctorum eiciendus · Aliter · Dan inter
pretatur iudicium cessiens hebreorum :
quia scilicet postquam veritas apparuit
omnia illorum sacrificia et victime ces
sierunt et veritas surrexit · per ma
per nassen hoc est per populum gentilem qui
obliuioni tradidit ydola · Finito
enim sacerdocio quod in figuram processerat :
statim surrexit verum in ecclesia sacer
docium secundum ordinem melchysedech ·
De hoc enim dominus per prophetam dicit ·
Ecce dies venient et consummabo
super domum iuda testamentum · Et
apostolus · Quod enim antiquatur et senes
cit : prope interitum est · Iam enim domino ad
ueniente illud sacerdocium iudeorum
in vetustate fuerat versum et ad se
nium declinabat : ideoque cito periit
adueniente sacerdote christo · Recte

ergo sexto loco post dan qui inde est
eiectus manasses constituitur : quia
videlicet in sexta mundi etate ad
ueniente domino ihesu christo iudayca
plebs et sacerdocium et omne bonum
perdidit · et in eius loco manasses
id est populus gentilis est ascitus atque
in filium adoptatus · Et sicuti dan
de hoc cathalogo spirituali est eiectus :
ita omnes reprobi eiciuntur de consor
cio sanctorum in die iudicii · Post
hec vidi turbam magnam quam dinu
merare nemo poterat · hoc est postquam
audiui numerum fidelium · qui con
prehenduntur in duodecim tribubus
israel : vidi turbam quam dinumera
re nemo poterat · Numerus e
lectorum · apud deum finitus est : sed a
pud homines est infinitus · vnde ad
homines est referendum quod dicit quam
dinumerare nemo poterat · Ex
omnibus gentibus et tribubus et populis
et linguis · Cum dicit ex omnibus
gentibus et deinde subinfertur
et tribubus : ostendit quia in omni
gencium nomine comprehenduntur fideles
omnium tribuum · et econuerso in tribuum
nomine comprehenduntur fideles omnium
gencium · Sancta ecclesia in tres ordines
diuiditur · prelatos coniugatos et
continentes · Numerus ergo premis
sus non est accipiendus pro finito ·
sed pro infinito · Stantes ante
thronum : et in conspectu agni ·
Per thronum sicut frequenter dictum
est intelligitur ecclesia que est sedes
dei : secundum illud · Anima iusti sedes
sapiencie · Stat eciam ante thronum
id est ante seipsam : quia circumspecta
est et sibi prouidet · ne aliquid in

decens faciat · Stat dn̄ cum fi
n̄ in soliditate dilc̄onis et fidei
roborat · Hinc psalmista · Sta
tut supra petrā pedes meos ·
In conspcū eciā agni stat : quia
de sua consciencia fisa · oīa opa
sua vult videri a deo · a quo remu
nerātur · Unde et unus ex hijs as
tantibus dicebat · Vivit dn̄s in
cuius conspcū sto ¶ Amicti stolis
albis · Per stolas albas accipe
sinceritatē et puritatē baptismi :
purgacionē occulti et apti mar
tirij · ablucionēqʒ fontis lacrima
rū · Ante mediatoris aduentū
corda humani generis maculis
pctōrū erant respsa : sed dealba
ta postea sūt tribus modis superius
dictis · Sūt multi qui has sto
las post baptismi ablucionē
mundas cōseruant : qʒ nullū mor
tiferū crimē admittūt · Alij sūt
qui coinquinantur diuersis sceleribus ·
sed ut ad pristinū decorē redeat ·
se occulto uel apto martirio ge
mitibus lacrimarū candificant :
sicqʒ ut oēs fideles stolas hēant
superius positas ¶ Et palme
in manibus eorū · Per palmas
triumphus victorie designatur :
per manus vero virtus operacionis
exprimitur · Palmas ergo in
manibus habet eccl'a : dū quolibet
mō triumphat de antiquo hoste ·
et huius seculi voluptatibus · Vel
per manus intellige ptātem · Qd'
eciā per manus ptās designatur :
habes in ewangelio dicente dn̄o ·
Nemo pt̄ rapere oues meas de

de
manu mea / hoc ē ptāte · Per
ptātē quippe quā accepimus ut
filij dei essemus dicente beato ioha
ne · quotquot crediderūt in eū de
dit eis ptātē filios dei fieri hijs
qui credūt in nōie eius · Palmas
habemus in manibus hoc ē victo
rias : cū de opibus bonis contra
dyabolū et incentiua carnis
triumphamus · Cuius nimirū victo
rie sūma in capite mēbrorū
consistit · ¶ Et clamabāt uoce
magna dicentes · Voce mag
na non strepitū vocis : sed de
sideriū summū sctōrū accipiamus ·
Unde ē · Desideriū pauperū
exaudiuit dn̄s · Hinc moysi
cū nichil exterius diceret · sed in
tus tantū gemens oraret · dn̄s
ait · Quid clamas ad me ? ¶
Salus deo nr̄o qui sedet sup thro
nū et agno · Salus oībus quecū
qʒ tribuitur hoībus siue in corpo
re siue in aīa : ipsi ē deputanda ·
Unde psalmista · Dn̄i ē salus :
et sup populū tuū benedictio
tua · Salus deo nr̄o id ē deo patri :
et agno id ē dei filio · qui sedet
sup thronū · qui agnus appellatur
propter innocenciā et victimacionē ·
Sicut aūt hic introducit patrem
et filiū sedere · et intelligitur spūs
sctūs : ita superius ubi solū filiū
cōmemorauit · pater et spūs sctūs
pariter intelligitur · Tale quid le
gimus in ewangelio dn̄o dicente ·
Hec ē vita eterna : ut cognos
cant te verū deū · et quē misisti
ihm̄ xpm̄ · Ista ē eciā cōsuetudo

diuine scripture sicut supra
dictum est: ut ubi ponit patrem
et filium. simul intelligatur spiritus
sanctus. Super thronum sedet id est
super ecclesiam que est sedes dei:
regnatque in cordibus fidelium habi
tando. Et omnes angeli stabant
in circuitu throni et seniorum.
et quatuor animalium. Qui sunt thro
ni: hoc sunt seniores. hoc quatu
or animalia. Genus in genere est
in hoc loco: sicut legimus supra
de archa et de octo animabus. Ecclesia
enim propter diuersa officia diuer
sis modis exprimitur. Quia
enim dominus in ecclesia regnans singulari
ter cuncta examinat. recte per unum
thronum designatur: que vero ipsa
ecclesia in capite suo aliorum facta
iudicat. recte per seniores. Qui
a quoque passiuis uirtutibus per fi
dem iam in quibusdam membris inhe
ret: in quibusdam uero per speciem fiun
tur. bene per animalia. Quia enim ue
tura predicando annunciat. apte
per angelos: que etiam ex diuersis
gentibus aggregatur. uere per tur
bam figuratur. Unde et auctor
huius reuelationis ut hanc turbam
innumerabilem ipsos esse angelos
ostenderet: solutionem eorum casuum
commemorat. Neque enim conuenit
ut angelis adorantibus homines ri
gida ceruice starent. Angelos
itaque hic accipimus ipsos electos:
qui designantur per uiginti quatuor
seniores. Qui recte angeli uo
cantur: que uitam eternam annunciat.
Electi ut diximus angeli sunt:
qui aliquando stantes. aliquando sedentes

introducuntur. Stantes sicut hic
sedentes sicut ibi: illic sede
runt sedes in iudicio. et sede
bitis super sedes duodecim. iudi
cantes duodecim tribus israel. Ipsi
sunt in circuitu throni: que etiam
doctrina pre. exemplo undi
que ambiunt. Et ceciderunt in con
spectu throni in facies suas. Ca
sus iste humilitatis indicium est:
que ecclesia quidquid boni habet non
suis meritis sed gratie dei deputat:
a quo omnia bona sumuntur secundum
illud. Omne datum optimum et
omne donum perfectum desursum est. des
cendens a patre luminum. Et nota
quod ecclesia in faciem. reprobi uero retro
cadunt: que videlicet ecclesia in futuro
sibi prospicit. reprobi uero que e
os in futuro sequantur prouidere neg
ligunt. Et adorauerunt deum di
centes amen. Benedictio et
claritas. et sapientia et gratiarum
actio: honor et uirtus et forti
tudo deo nostro in secula seculorum amen.
Hec omnia cum pertineant ad sanctam
trinitatem que unus et uerus est
deus. specialiter tamen ad incar
nati uerbi personam referuntur:
et infidelium ora iudeorum hac
auctoritate clauduntur. Ipsi enim
dicunt. Ipse uir purus homo
fuit. Nec mendax: sed deus
et homo uera ueritas quod sonat amen:
quia amen dicitur uerum uel fidele.
Ipsi etiam dicunt. Maledictio con
uenit crucifixo: quia maledictus
homo qui pendet in ligno. Nos
e contrario dicimus. quod nulli meli
us conuenit benedictio quam illi

qui maledictū legis abstulit
a nobis: et benedictionē abra
he ad gentes puenire fecit.
Ipsi quoq dicit. Non conue
nit hoī mortuo clamās: sed
soli deo viuo. Nos econtrā di
cimꝰ. nemini magis qm̄ illi as
scribendā claritatem: quia in
diuinitate manens. ipse ē auctor
lucis etne. et humanitate ad
horā mortuus. tercia die sur
rexit per gloriā patris: et ē
illi claritas coeterna. et viuit
ac sedet in dextera dei patris.
Ipsi michilominꝰ dicit. No
est vir xp̄us illa sapiencia que
attingit a fine usq ad finē for
titer. qui puulus ex mīa sorore
natus ē: et p incrementa te
porū sapiencia ut hō pficit.
Nos econtrā dicimꝰ. Non ē
illa sapiencia passa detrimē
tū in assumpto hoīe. cū idē
secundū qd' hō erat pficit sa
piencia: sed magis hec ab illa
suscepta mansit vna sapiencia:
q sapiencia mundꝰ ē factus et
restauratꝰ. hō de terra creatꝰ.
de terra ad celū sublevatus.
Ipsi dicunt. Nulla debetur
graciarū actio p salute ancarū:
q suā ipse liberare nō potuit.
Nos econtrā. Nulli conuenien
tius qm̄ illi debetur graciarū acti
o: qui ut afferret salutē aīa
rū nrārū ppria ptate uoluit
aīam ponere. quia si nollet
numqm̄ poneret. Ipsi etiā dicunt.
Nulla racio pmittit hono
re deitatis illi ascribi: qui ex

pbratꝰ irrisus. contemptui dig
nus habitus ē. Et nos econtrā.
Per hoc a nobis dignius ho
norandus ē. q p nobis īdigna
sustinuit. Ipsi etiā nichilominꝰ
dicit. Non fuit xp̄us eter
na virtus et fortitudo: q lassa
ri potuit ex itinere. Nos econ
trā respondemꝰ: q qd' infirmū
ē dei fortius ē hoībꝰ. Illius
eī infirmitas totā mundi forti
tudinē ac virtutē strauit. pro
C Et respondens vnꝰ de se
nioribꝰ dixit michi. Hij qui
amicti sūt stolis albis. qui sūt
et unde venerūt. Et dixi illi.
Dn̄e mi tu scis. Quare dicat
respondens: nulla interrogaci
oe pmissa. Consueto more
scripture loquitur: que solet ple
rumq nullo interrogante ita res
pondentis uoce pferre sentēciā.
Unde in ewangelio legimꝰ:
q respondens ih'c dixit. Co
fiteor tibi dn̄e pater celi et terre.
Et alibi legimꝰ. q respondēs
angelus dixit mulieribꝰ. nolite
timere: nulla interrogacioe ipa
rū mulierū pmissa. Hoc aūt
in hac reuelacioe vnꝰ respon
sio senioris dissimilitudinis ha
bet ex illis: q ista interrogatiua
ē. illa indicatiua. Quid itaq
in vno seniore accipimꝰ: nisi
ordinē pphetarū. vnitate oīm
pdicancium. Viginti qtuor eīm
seniores ppter numerū duorū
testamentorū qui duodenario du
plicato numero in duodecim tri

bubꝫ et duodecī aplīs exprimū
tur: sepius hīc frequētant.
In vno vero seniore · vnitas
eorūdē testamētorū: uel certe
senior ipe seniorū dūs vide
licet pdicatorū designatur.
Ideo autē interrogat senior
ut querat iohānes · querens
audiat · audiens intelligat:
intelligens ad imitanda que
querit · semetipm attendat.
Demqꝫ ostendit et amicti
stolis albis: ut tale habitū
tale concupiscat indumētū.
Sed statī requirit qui sint
aut vnde venerūt: quatenus sci
licet si vult in talium trāsire
numerū · dū audit qui sint
et vnde venerūt · studeat talis
ēē quales illos cernit: sata
gat inde venire · vnde alios
venisse cognoscit. Quid vero
sint stole albe: paulo superius
dictū ē. Dicatur igitur. Hij
qui amicti sūt stolis albis.
qui sūt et vnde venerūt.
Ac si pdicatores scā uel dūs
pdicatorū pijs auditoribꝫ di
cerēt. Quotquot an mūdi con
stitutionē electi sūt: nūquid
amatores mūdi sūt. Nūquid
voluptatū suarū sectatores.
Nūquid per iter uoluptatis
ambulauerunt. Ad hec cū ioha
nes ex psona bonorū audi
torū vni seniorū respondit.
dñe mi tu nosti: rursū ille
ex psona dñi uel pdicatorū
eius subinfert. Hij sūt qui
venerūt de tribulatiōe mag

na: et lauerūt stolas suas.
et dealbauerūt eas in sanguie
agni. Cuius videlicet uox
toto isto tempore p ora doctorū
rū talia clamat: talia pdi
cat. Unde et in eo qd dicit
venerūt · triū tēporū simul
concludit · pteriti scilicet p
sentis et futuri: p eo qd ē
venerūt · venerūt · atqꝫ ven
turi sūt. De tribulacione
magna · hoc ē aduersitatibꝫ
huius seculi: iuxta qd aplus
ait. Oportet nos p mul
tas tribulacōnes introire in
regnū dei. Et psalmista.
Multe tribulacōnes iustorū.
Magnas quippe scī tribula
cōnes ptulerūt: dū alios in
gulo strinxit gladius · alios
crucis patibulū affixit: ali
os in se subiectos aqua ab
sorbuit · alios edax flāma
cōsumpsit. Non solū ptinet
ad hanc gloriā qui huiusce
modi corpalia tormēta ptu
lerūt: sed et illi qui in pacis
tempore pie viuere in xpo cu
piūt · et psecutionū obprobri
a · irrisiones qꝫ aliorū pro
xpo sustinēt · uel ieiunia ad
hibent · vigilijs insistūt ·
oraciones multiplicat · volu
tates ꝓprias gladio precepti in
terficiūt: sicqꝫ suas stolas · hoc
ē sua corpa in sanguīe agni
candificant · dū xpi exēplis
videlicet sui imitant exem
pla · uel p illo paciēdo · uel
aliorū illatas cōtumelias pa

nent tolerando . sed semetip
sos viciis et concupiscenciis
mortificando . ¶ Ideo sunt ante
thronum dei et serviunt ei die
ac nocte in templo eius . Et
qui sedet in throno habitat
super illos . At si dicetur . Pre
terea ad numerum pertinent electo
rum : propterea thronus dei . prop
terea templum dei sunt . propterea
in templo eius sancta illi exhi
bent servitutem : quia talibus vesti
mentis induti . quia sanguine ag
ni videntur abluti . Ipsi enim a
conditore tamquam thronus possiden
tur . ipsi tamquam templum inhabi
tantur : ipsi et ante thronum in tem
plo deo servire probantur : quia et
ipsi sunt simul templum et thro
nus dei . Nam quod dixit . sedet
in throno . hoc repetivit dicens .
habitat super illos : ubi et thro
num et templum eos esse demonstra
vit . Serviunt autem die ac nocte :
id est in prosperis et adversis fidei
atque operacionibus rectitudinem ser
vant . Dies enim prosperitatem : nox
vero significat huius seculi ad
versitatem . Sed in utrisque sancti deo
serviunt : quia eos nec prosperitas
nec adversitas a beata institucio
one et libera conditoris sui ser
vitute valet inclinare : et hoc in
eternum . hoc est in semetipsis . ¶
Non esurient neque sicient am
plius . et non cadet super illos
sol neque ullus estus : quoniam agnus
qui in medio throni est reget
illos . et deducet eos ad vite fon
tes aquarum . Causa redditur

cur non esurient neque sicient .
neque sole id est estu pacientur : quia
vestimentis albis choruscantes vi
dentur . cum dicitur : quoniam agnus qui
in medio throni est reget eos
et cetera . Non esurient inquit
neque sicient . Famem quippe sci
licet non pacientur : quia pictura illius
saciabuntur qui est panis vivus de
celo descendens . Hinc psalmis
ta . Saciabor dum manifestabitur
gloria tua . Sitim quoque non
sustinebunt : quia ipse est potus vi
te . Unde psalmista . Dominus re
git me et cetera usque super aquam
refectionis educavit me . Et non
cadet super illos sol . sol neque ul
lus estus . hoc est adversio alicuius
tribulacionis vel angustia . vel
persecucionis et temptacionis mo
lestia non eos gravabit : quia ip
sius obumbracione tegentur . unde
psalmista dicit . Obumbra ca
put meum in die belli . Solis quippe
et estus nomine : sepe solet tri
bulacio persecucionis accipi . Un
de de seminibus iactis in ewangelio
ipse dominus dicit : quia quod supra petram
cecidit . sole orto estuavit . Ag
nus vero qui in medio throni est
reget eos hoc est christus . in me
dio ecclesie sue consistens eos gu
bernabit : et ad vite fontes a
quarum deducet eos . hoc est ad con
templacionem sancte trinitatis . Unde
psalmista . Apud te est fons vi
te . et in lumine tuo videbimus lu
men . Quod tale est : quasi diceret . in
fonte tuo videbimus fontem . Spiritus
quoque sanctus fons appellatur : ut

in ewangelio ipse dominus dicit.
Si quis sitit veniat et bibat:
et de ventre eius fluent aque vi
ve. Ut quid aquarum fons. et
non simpliciter fons introduci
tur: nisi quia simplicitas dono
rum per hanc sentenciam exprimitur:
Unus enim fons est propter unitatem na
ture patris et filii et spiritus sancti:
aquarum vero fons est propter innume
rositatem ut diximus graciarum intro
ducitur. Ad vite itaque fontes a
quarum deducet eos. hoc est ad
contuendam sancte trinitatis maies
tatem: qua fame ac siti depul
sa. nec sole nec estu pacien
tur viciorum scilicet iam vel per
turbacionum nullo calore vren
tur. Et absterget deus omnem
lacrimam ab oculis eorum. Deus
omnipotens miro pietatis affec
tu aliquando patrem. aliquando matrem se
ostendit: quia plangencium filiorum
lacrimas abstergit. Hinc ut
pater aversos filios revocat di
cens. Convertimini filii rever
tentes: et sanabo aversiones
vestras. Materna quoque viscera
pietatis tunc ostendens ait. Num
quid oblivisci potest mulier in
fantem suum. ut non misereatur
filio uteri sui: Tamen si illa
oblita fuerit: ego non obliviscar
tui. Ecce amat ut pater: ecce
miseratur eciam ultra matrem:
lacrimasque ab oculis tergit
electorum. Notandum autem quod om
nem lacrimam abstergere deus promit
tat. Varie enim sunt electorum la
crime: quoniam alius propterea pla

ngit quia malum egit. quia bonum non
fecit. alius quia dura correpcio
nis flagella sustinet. alius quia
viciis impugnatur. alius quia diu
a regno peregrinatur. Tales igitur mo
dis varii sunt in hac vita fletus
sanctorum: qui tunc utique abstergen
tur ad plenum. quando instante tem
pore gaudii eterna iocunditas
succedet. iuxta illud. Beati
qui lugent: quoniam ipsi consolabun
tur. Et alibi. Iterum autem vide
bo vos: et gaudebit cor vestrum.
Tunc utique absterget omnem la
crimam: quoniam nichil eis adversi
accidere poterit. unde vel modi
cum contristentur. Et cum ape
ruisset sigillum septimum: factum
est silencium in celo quasi media ho
ra. Celum ut frequenter iam dixi
mus iustorum eciam vocatur. Que
scilicet dum a frequencia terrenorum cor
palium contemplacione intima quo
dam secreti secessum petit. et co
gitacionum tumultus reprimens.
intus quietis secretum penetrat:
quasi quoddam silencium deus in men
te gignit. Sed quia in hac vita
nequaquam contemplacio perfecte
agitur. animo tenuiter cogita
cionum tumultus se ingerentibus:
recte per silencium quasi media ho
ra factum dicitur. Quod si in hac
vita fuisset perfectum: nequaquam
quasi media hora que imperfec
cionem significat. sed integra
perhibetur factum que perfectio
nem demonstrat. Quod ergo me
dia hora fit silencium in celo:
cum electorum animus in hac mortali

vita · et aliq̄d de superna quiete
rapit · et tunc in eo qd' pre
petrat diu stare nō valet · ¶
Et vidi septē angelos stan
tes in conspectu dei : et date
sūt illis septē tube · Ordo p̄
posterius est in hoc loco : q̄
prius venit vnus angelus an
altare habens thuribulū aure
ū i manu sua : et sic septem
angeli acceperūt septē tubas ·
Per septē angelos p̄dicato
res vniuersalis ecclesie intelli
gūtur : qui bene angeli voca
tur · q̄ eternā vitā nobis an
nunciat · De quibus scriptū
ē · Angeli pacis amare fle
bunt · Recte etiā septenario
numero exprimūtur : q̄ vide
licet septiformi spū replen
tur · Recte septenario numero
terminātur : q̄ vniuersitati cre
dencium p̄ponūtur · Septenario
enī numero · et vniuersitas ·
et p̄fectio designatur · Un
de est · Septies in die laudē
dixi tibi · In conspectu quoque
dei stare p̄hibentur : q̄ calcan
tes omnibus terrenis voluptati
bus contēplacioni quoque dei ad
herent · eiusque voluntatē q̄ nūs
q̄ deest considerant : et qd' ei
placere sciunt · ope p̄ficiunt ·
Hinc paulus ait · Sicut ex
deo corā deo in xp̄o loquimur :
Et helyas · Viuit dn̄s in cuius
conspectu sto · Per septē quo
que tubas scripturā veteris ac
noui testamenti intelligit
apte septiformē spm̄ : p̄ quē

oīs scripturā dictata ē et in
telligentibus reserata · Que scrip
tura tube comparatur : q̄ mag
na annūciat · Unde ipsis p̄
dicatoribus dicitur : Quasi tuba
exalta vocē tuā · Date sunt
illis ab angelo id ē a xp̄o : qui
omnibus doctoribus intelligenciā
diuinorū voluminū in vtro
que testamēto dedit · Unde se
quitur : ¶ Et alius angelus
venit et stetit ante altare ha
bens thuribulū aureū · Iste
angelus alius qui stetit ante
altare : intelligitur hō xp̄us de
us · de quo p̄pheta dicit · Vo
cabitur nomē eius magni co
silii angelus · Ipse ē enī nū
cius paterne voluntatis · Qui
venit et stetit an̄ altare cū
aureo thuribulo : ut ostenderet
q̄ ipse ē verus pontifex futu
rorū bonorū · Sacerdotis quippe
misteriū ē altari assistere : et ap
tatū aromatibus thimiamata
sollicite ~~misterium~~ cremare ·
Ipse enī est angelus angelorū :
et pontifex pontificū · Por
ro ante altare id ē ante oēm
ecclesiam que igne diuini amoris
accendit et verū sacrificiū id
ē cor contritū dn̄o offert semet
ipm̄ mactans : ut hostia viua
et racionabilis fiat · Ante al
tare enī stat angelus id ē pon
tifex verus : per quē oīa mu
nera nr̄a deo p̄ri mittimus · Un
de et sacerdotes singulis suis
oracionibus eius memoria faciunt ·
ut p̄ illū exaudiātur dicentes :

per dnm̄ nr̄m ihm̄ xpm̄.
Unde intuendū . q̄ iohannes
ita hec descripsit dicens . ¶
Uenit et stetit . Uenire q̄p
pe ad hūanitatē ptinet . per
quā habuit trāsire de loco ad
locū : stare ad diuinitatē . p quā
ubiqȝ p̄ns ē . iuxta illud . Ce
lū et terrā ego impleo . Ue
nit ergo ad nos p hūanitatē :
q̄r ub̄u caro factū ē et habita
uit in nobis . Qui ubiqȝ ha
bet ēē per diuinitatē : secūdū
quā oīa facta sūt . ¶ habens
thuribulū aureū . Quid per
thuribulū aureū . in quo ig
nis ponitur : nisi corpus dn̄i
intelligere debem9 . Tūc enī
accepit thuribulū : quādo sue
diuinitati nr̄am cōiūxit morta
litatē . Qd' thuribulū bene
aureū dicit' : q̄r videlicet ī ipō
sūt oēs thesauri sapiēcie et
sciēcie absconditi . Uerbū eī
et hō vna ē sapiēcia : de qua
scriptū ē . Accipite sapienciā
sicut aurū . Possum9 et p
thuribulū aureū in quo cremā
tur aromata intelligere ecclīam :
que igne diuini amoris accēn
sa mūdas ad deū dirigit orō
nes . dicēs cū psalmista . Di
rigatur orō mea sicut īcensū
in conspectu tuo . Nā et ipā
sapiēcia repleta ē : quā ab ipō
suo recepit capite . Et data
sūt illi incensa multa . Qd'
incensa significēt . et supra
dictū ē : et hic apte manifesta
tur cū subdit' . ¶ Ut daret de

orōnib9 scōrū oīm sup altare
aureū . qd' ē an̄ thronū . Ipī
eī angelo dant' incensa . ut
ea sup altare . hoc ē sup semet
ipm̄ offerat deo p̄ri : p quē
orōnes et oīa opa sua scī ad
p̄rem dirigūt . iuxta qd' scrip
tū ē . Si quis peccauerit . aduo
catū habem9 apud p̄rem ihm̄
xpm̄ iustū : et ipē ē ppiciacio
p peccatis nr̄is . ¶ Et ascendit
fumus incensorū de orōnib9
scōrū de manu angeli . Sicut
fumus ex crematis aromatib9
generatur : sic virtus cōpūcti
onis ex studio orōnis gignit' .
Sed de manu angeli corā deo
ascendit : q̄r per redemptorē
nr̄m que a fidelib9 cōmittū
t' ad deū p̄rem puenit .
Quia vero ignis mittitur
in thuribulo ut inde fumus
generetur : patet sicut dictū
ē q̄ thuribulū et ipē dn̄s scō
tū corpus ei9 intelligitur . in
quo mittitur ignis sp̄us scī :
de quo dn̄s dicit . Ignē veni
mittere in terrā . Isto igne cla
accensi et fumū cōpūctionis
ad deū p xpm̄ dirigūt : et ad
dei amorē et p̄ximi accendūt' .
¶ Et accepit angelus thuribu
lū : et impleuit illud de igne al
taris . Tūc eī angelus thuribu
lū accepit : cū dn̄s sibi intra
vterū virginis naturā hūa
nā cōiūxit . uel cū primū in
iudea discipulos elegit : qȝ nō
de alio sp̄u . sed ex ipō de quo
impleta ē ecclīa ipē repleuit

corpus suum. Verum ceteros
ad mensuram: ipsum autem ple
nitudo spiritus impleuit. ¶ Et
misit in terram. Hoc dupli
citer potest intelligi. Primum
enim misit spiritum sanctum in terram
hoc est in apostolorum corda: quan
do resurrectionis sue tempo
re surgens a mortuis insuf
flauit et dixit eis. Accipite
spiritum sanctum. Deinde misit eum
deus spiritum sanctum in terram. hoc est
in corda gentilium. qui credi
derunt in eum per predicationem
apostolorum. Primum fecit in
iudeis hoc est per se quos col
legit ad fidem suam: deinde in
gentibus ad quorum salutem mi
sit apostolos. qui credentes in eum
meruerunt accipere spiritum sanctum.
¶ Et facta sunt tonitrua
et voces. et fulgura. et terre
motus. Predicantibus apostolis
facta sunt ista tonitrua. id
est comminationes et terrores:
ut omnis arbor que non facit
fructum bonum excidetur et in
ignem mittetur: et tunc dicet
rex hiis qui a sinistris erunt.
Discedite a me maledicti in
ignem eternum. Et voces exhor
tacionum. ut beati mundo cor
de. quoniam ipsi deum videbunt. bea
ti qui habitant in domo tua
in secula seculorum laudabunt
te. Et fulgura et terrores mi
raculorum quibus fideles et ad
vitam preordinati illuminabantur:
alii enim excecabantur. assignan
tes ea dyabolo potius quam deo

Terremotus id est persecutiones
contra credentes: quibus illi exer
centur. ¶ Et septem angeli qui
habebant septem tubas para
uerunt se ut tuba canerent: id
est omnes predicatores vniuersalis
ecclesie. qui habebant scienciam
duorum testamentorum preparauerunt
se ut tuba canerent / id est ut ewa
gelii doctrinam insonarent. Du
obus modis se preparant etiam ad
predicandum. Primo. quia antequam
verbum predicationis ad publicum
proferant. cogitant quemadmodum
singulis personis verbum aptent
secundum qualitates singulorum.
quomodo scilicet seruis. quomodo
dominis. quomodo prelatis. quomodo
subiectis. quomodo simplicior
ibus. quomodo perfectioribus: sicut
paulus qui benignos hortaba
tur dominos. ut iusticiam impende
rent seruis: scientes quia com
munis omnium dominus in celo est.
Seruos quoque monebat: ut
debitum impenderent dominis. non
ad oculum seruientes. Vel certe
preparant se. quia que predicaturi sunt
prius ipsi faciunt. primumque ea
in se ostendunt factis. deinde
etiam verbis: ut simplices ex
emplo erudiant operis. perfec
tiores verbo exhortationis.
Sic enim fecit et dominus: iuxta quod
lucas dicit. Que cepit ihesus
facere et docere. ¶ Et primus an
gelus tuba cecinit. Quod est pri
mus angelus. hoc sequentes:
quia quod vnus hoc sunt et septem.
id est omnes ecclesie rectorum. ¶ Et fac

ta e grando et ignis mixta
in sanguine. Per grandinem
ira omnipotentis dei designa
tur. Unde scriptum est. Ira
domini sicut grando descendens.
Per ignem autem odium et invi
dia intelligitur reproborum adver
sus sanctos. Itaque et ut apostoli ce
perunt predicare grandinem id est
vindictam dei: reprobi accensi
sunt zelo et odio: quod per ig
nem designatur. Quod autem post
ignem sanguis sequitur: ad dap
nationem reproborum pertinet: quia
videlicet velut homicide huma
num sanguinem fundentes. ita
tales qui insecuti sunt veros
predicatores peribunt dicente
domino. Qui odit fratrem suum:
reus erit iudicio. Et iohan
nes. Qui odit fratrem suum ho
micida est. Non autem mirum
si inde electi clementiam inveni
unt: unde reprobi iram incurrunt.
dicente apostolo. quia aliis sumus
odor mortis in mortem. aliis
odor vite in vitam. Et syme
on de ipso domino. Ecce positus
est hic in ruinam et resurrecti
onem multorum in israel. Et
missum est in terram. et tertia
pars terre combusta est: et tertia
pars arborum combusta est. et omne
fenum viride combustum est. Per
terram terrenos homines designan
tur: super quos ira omnipotentis
dei cadit. Sed cum dictum est.
quod tertia pars terre combusta
est. sic videntur hec verba so
nare. quasi in duabus partibus

electorum plures remanserint.
quam in tertia perierint: sed non
est ita. quia scriptum est. Multi
sunt vocati: pauci vero electi.
In duabus itaque partibus con
prehenduntur omnes boni: qui di
visi sunt in duali numero
id est in bonis prelatis et sub
iectis. in predicatoribus et au
ditoribus: de quibus supra dic
tum est. Beatus qui legit et
audit verba prophetie huius.
In tertia autem parte omnes reprobi:
id est heretici. pagani. iudei.
et falsi christiani. Super hos
omnes grando id est ira dei venit.
et ignis eterne dapnationis
cum sanguine id est vindicta
homicidii et ceterorum peccatorum
que per sanguinem intelli
guntur. iuxta illud. Libera
me de sanguinibus. Verum hec
est terra quod arbores: id est ma
iorum summa. Ipsi enim sunt terram
querentes terrena. ipsi quoque
arbores in stabilitate nuta
tes: de quibus per apostolum dici
tur. Hii sunt arbores autump
nales infructuose: eradica
te bis mortue. Quod autem omne
fenum viride combustum esse dicitur:
repetita sententia est. in tertia
scilicet parte sicut et supra
id est memorata pars ~~illorum~~
malorum qui fenum sunt. hoc
est illecebrosi et voluptuosi.
luxuria sequentes sua. De
talibus propheta dicit. Omnis caro
fenum: et omnis gloria eius ut
flos feni. Quo contra qui de

paribꝰ dei reficiūt᷑ sup fenū
distribūt᷑ · q̄ oēs in se car
nales volūtates cōprimūt ·
¶ Et secundus angelus tuba
cecinit : et tamq̄ mons mḡ
nus igne ardens missꝰ ē ī
mare · Mons magnus ē
dyabolus : qui se extollit in
altitudinē supbie · Unde et
in principio sue creacōnis
voluit fieri similis illi de quo scp
tū ē · Erit in nouissimis di
ebꝰ pparatus mons domus
dn̄i in vertice mōciū dicēs ·
Ascendā sup altitudinē nu
biū : et ero similis altissimo ·
Vel eciā ppterea mons ap
pellat᷑ : q̄ in nouissimo tē
pore ingredietur pditum
hoīem · et ipē deo similem se
eē ostendet : iuxta qd̄ aplūs
ait · Aduersabit᷑ et extolle
tur sup omē qd̄ dicit᷑ deus
aut colit᷑ · Igne ardet : hoc
ē malicia et inuidia torque
tur · Unde et primū hoīem
idcirco decepit : q̄ inuidit
ei locū quē ipē pdiderat ·
Missus ē in mare hoc ē in
mūdū : et in cordibꝰ repro
borū habitarē cepit · Canēte
itaq̄ tuba angelo · mons mḡ
nus igne ardens missus ē
in mare : q̄ pdicātē eciā
in suis doctoribꝰ exclusus ē
ab hiis dyabolus qui ad vitā
eternā erant pordinati · et
cōpulsus ē redire ad suos :
nō qd̄ in eis ante nō fuerit ·
sed quo abiectus ab istis eo ā

plus reprobis dn̄ari cepit ·
¶ Et facta ē tercia pars ma
ris sanguis · Sic iussū ē illi
factū in mari : sicut olym
fuerat factū in egypto ad exi
tū filiorū isrl̄ · Porro p aquā
in sanguinē versā sapiēcia
carnalis intelligit᷑ : que in
sanguinē vertit᷑ · quādo apte
mala agere psuadet | nō solū
eos qui extra eciam sed eciā
hereticos et falsos xpianos · q
suas voluntates sequi desideran
tes · defendere se conant᷑ p suā
sapienciā et inanē phylozo
phiā · Unde scriptū ē · Lit
tera occidit : spūs aūt viuifi
cat · Et sic ad puersitatē er
roris : vertit᷑ sapiencia carnis ·
Tercia aūt pars creature q̄ mor
tua ē in mari | secundū pdictū
sensū intelligit᷑ heretici · fal
si xpiani · pagani et iudei :
qui licet viuāt corpore mor
tui sunt in aīa · et in hoc mū
do versi sunt in sanguinē ·
id ē in ppetracionē malorū
operū que ut diximꝰ desig
nat᷑ per sanguinē · ¶ Et ter
cia pars nauiū interijt ·
Naues et in bona pte ponū
t᷑ et in mala · In bona · ut
legimꝰ in ewangelio · qd̄ dn̄s
ascendēs in nauī abijt trans
fretū : in mala ut hic · Ter
cia aūt pars nauiū in pdictis
hereticis et ceteris intelligitur ·
qui absq̄ gubernatore ferunt᷑ :
ideoq̄ in mari istius seculi tū
ditur fluctibꝰ et submersū

tur. ¶ Et tercius angelus
tuba cecinit: et cecidit de ce-
~~adit~~ lo stella magna ardens
tamquam facula. Quod est primus
angelus, hoc secundus et ter-
cius et ceteri: id est universalis
ecclesie predicatores. Sed quia sibi
invicem succedunt, sicuti mar-
tires apostolis, ipsisque martiribus
confessores et virgines: ideo
taliter distinguuntur ut dicatur
primus secundus tercius et
ceteri. Ipse autem designatur per
stellam, qui et per montem an-
tiquus videlicet hostis: qui
inter cetera celi clara lumina
creatus primum adhuc tantum
nomen retinet: non quod luceat:
sed quia in angelum lucis se trans-
figurat. Nam et in celo stel-
la magna lucifer appellatur:
que pre ceteris lucet. Et ad ip-
sum per ysayam dicitur. Quomodo
cecidisti lucifer, qui mane
oriebaris? Et quia eciam pre
ceteris sideribus, id est angelicis
spiritibus lucit: recte non sim-
pliciter stella, sed cum additamen-
to stella magna vocatur. Ce-
cidit de celo, hoc est de societa-
te angelorum: iuxta illud. Vi-
debam sathanam quasi fulgur de
celo cadentem. Quia vero post-
quam cecidit, humano generi invi-
dit, merito tamquam facula ardens
appellari debuit: quia videlicet
ardet invidia, et totum mundum
conspersit. Unde est. Invidia
dyaboli mors intravit in or-
bem terrarum ¶ Et cecidit in

terciam partem fluminum: et in
fontes aquarum. Quod sunt flu-
mina: hoc sunt et fontes. Flu-
mina enim a fontibus oriuntur:
et sic ad mare currunt. Aque
autem multe, populi multi sunt: i-
deoque hic flumina vel fontes
ipsos hereticos significat, et
ceteros qui sub tercia parte
comprehenduntur: in quos dya-
bolus cecidit cum humano generi
invidit, et per eos doctrinam
erroris seminavit. Quod tale
est, quasi dicat in terciam partem
hominum. Unde subditur ¶ Et
nomen stelle absinthium. Per
absinthium, que amarissima
est herba, doctrina hereticorum in-
telligitur perversa: qui per suam
falsitatem dulcedinem fidei con-
vertunt in amaritudinem perfidie
et erroris et operacionibus: quia omnis
operacio illorum et doctrina in
amaritudinem versa est. Eciam
enim ab electis antiquus hostis: dum
reprobos invadit mendacio
illos veneno inficit. Menda-
cium autem non solum perverse creduli-
tatis: verum eciam male operacionis
notam intelligere debemus. Quod
enim ista eciam in sacris paginis
recte fidei congruere docet,
hoc heretici, iudei atque philo-
sophi in pravum dogma con-
vertunt: et quod illi ad incremen-
ta virtutum, hoc prave viventes
catholici ad incitamenta viciorum
utuntur. Nimis autem et illi de
domino multa intelligant, et ista
quedam salutaria predicant: totum

tame amarissimu ē · qd' et il
loru verba sonat · et istoru
opa clamat · Et multi homi
mortui sut ex aquis que a
mare facte sut / id ē ex doc
trina hereticoru pfida et ama
ra / multi perierut · Multos
siquidē habuerut discipulos
qui eoru exempla et doctri
nā sut secuti : qui oēs mor
tui sut / nō tantu morte cor
poris · sꝫ etiā morte aīe · Et
quartus angelus tuba ceci
nit · et pcussa ē tercia pars
solis · et tercia pars lune · ita
et tercia pars stellaru : ut ob
scuraret tercia pars eoru ·
et nō luceret diei tercia pars
et nocti similit' · Per solē et
lunā et stellas in hoc loco etiam
intelligē debemus : que obscu
rata in tercia sua pte / duabus
ptibus pmanentibus in claritate
in bonis platis et subditis ·
in doctoribus et auditoribus · Ip
sa ei ecclia solis noīe nuncu
patur : sicut in canticis ca
ticoru dicitur · Que ē ista q
ascendit sicut aurora cosur
gens : pulchra ut luna / elca
ut sol : Stellaru quoqꝫ noīe
eadem ecclia nuncupatur :
iuxta qd' aplus dicit · In
medio nacionis pue et puer
se : int' quos lucetis sicut
luminaria i mundo · Quidiu ita
qꝫ heretici in ecclia erat · quasi
lux ēē putabatur : sed statim
ut error illoru detectus ē · et
a catholicis fides illoru explo

rata · agnita ē eoru cecitas ·
et obscurati sut : qꝫ ab ecclia
abiecti sut · Verbi gracia ·
Cecus si ponatur i radio solis ·
qꝫ lippientes oculos habet · sta
ti cecitas illius manifestatur · qm
ipm modicu lumē qd' videba
tur habē pdidit : ita illi stati
ut i cospectu examinacionu po
siti sut · cognitus ē eoru error :
et qui prius videbatur lucere
per fidē reperiut obscurari ·
et ab ecclia expulsi sut ppt
suā infidelitatē · Qd' dicit ·
tercia pars solis pcussa ē et
cetera : solis pcussio ad diem
lune aūt uel stellaru referēda
ē ad noctē · Significatur aūt
in sole apertus error hereticoru ·
in luna uel stellis occultus :
qꝫ quidā illoru apertis · quidā
aūt occultis psuasionibus i abdi
tis quos possut decipiut ·
Notandu aūt qd' nō dicit · pcus
sa ē tercia pars eoru et obscu
rata : sed pcussa ē ut obscura
retur · Ad hoc scilicet pcussa
ē ut postea obscuraretur : qꝫ
illi videlicet vulnerabatur ~~in~~
occulte i mēte · postea vero
obscurabatur quādo ab ecclia ex
pellebatur et anathematizaba
tur apte · Sed ne taliu pdicio ·
ad deu referatur · hoc qd' de p
fatis luminaribus dicitur · pcussa ē
tercia pars eoru ut obscura
retur : sic intelligitur · sicut
cor pharaonis ab ipo indu
rari dicitur · cuius duricia p ipm
misericorditer non emollitur ·

Neque enim culpa est solis quod sub-
tractis lippientibus oculis cecita-
tem infundit: sed magis ad vi-
cia oculorum redigendum est quia
ex lumine tenebrescunt. Omni-
potens autem deus bene utens
malis utitur: multa ex hiis o-
pari consueuit. Excitantur enim
doctores errore scismaticorum
ad defendendam ueritatem fidelium:
quod procul dubio nequaquam ad dis-
serendas scripturas tanto stu-
dio vacassent si erroris men-
dacium veritati resistens non in-
crevisset. Hinc scriptum est: quod
oportet hereses esse. ¶ Et vidi
et audivi vocem unius aquile
volantis per medium celi dicentis
voce magna ¶ Ve ve ve ha-
bitantibus in terra: de ceteris vo-
cibus trium angelorum qui erant
canituri tuba. Quod significat
angeli hoc etiam aquila id est v-
niversalem ecclesiam siue doctores
specialiter: qui volat per medium
celum hoc est per mediam ecclesiam
currunt. que celum appellatur quia
quod sedes dei est. Quod autem dicit
iohannes vidi et audivi vocem
unius aquile: ostendit procul
dubio quod in spirituali visione hoc
est videre quod audire. hoc audire
quod videre. Tria ve. et tria sig-
nificant dampnacionem: que in
trium angelorum vocibus qui se-
quuntur continetur. Quod vero
non de predictarum quatuor an-
gelorum vocibus. sed de trium
subsequentium qui erant canitu-
ri voce unius aquile volantis

vidisse se dicit et audisse.
atque lugentis: nimirum apte
innuit. quod electorum ecclesia veri-
tatis digne calamitatis pla-
gas lugere simul ac predicare
non cessat. Ac si ipsa etiam di-
cat. Reproborum perditionem per
totum tempus presentis vite luge-
re simul ac predicare me certuo.
Bene autem una aquila volans
per medium celum ecclesiam signi-
ficat: que in unitate fidei con-
sistit. et calcatis terrenarum vo-
luptatum desideriis intima con-
templacione ad celestia suble-
vatur: cuius videlicet membra
cum apostolo dicunt. Nostra conversa-
cio in celis est. Bene autem per
medium celum volat: quia hinc
inde orbem terrarum in electis
possidet. Cuius predicacio non
simpliciter vox. sed cum addita-
mento vox magna vocatur:
quia in toto mundo sonuit. sicut
de primis predicatoribus eius dic-
tum est. In omnem terram exivit
sonus eorum. Vel certe mag-
na vox. pro magne libertatis
audacia ponitur. Et notandum
quod non celum sed terram inhabi-
tantibus ve futurum lamentando
denunciat: terrenis scilicet de-
sideriis atque oblectacionibus dedi-
tis. ¶ Et quintus angelus tuba
cecinit: et vidi stellam de celo
cecidisse in terram. Hec stella
ut supra dictum est. dyabolum sig-
nificat: qui se transfigurat in
angelum lucis. Unde quibusdam
apparens dicit se esse christum:

sicut beato martino. De hoc
celo cecidit: hoc est de numero
angelorum. Vel de celo hoc
est de ecclesia cadit cotidie: quan-
do ex gentilitate quidam conuer-
tuntur ad fidem. ex parentibus christia-
nis nati. fonte baptismatis
regenerantur et dyabolo renun-
ciant: et omnibus operibus et
pompis eius. In terram cadit:
hoc est in eos qui terreni sunt.
Non enim in celo id est in sanctis
potestatem habet. Et data est
illi clauis putei abyssi. Quod
per abyssum: nisi prima desig-
natur corda reproborum penitus tene-
brosa. De hac abysso dicitur
in genesi. Tenebre erant super
faciem abyssi. Per puteum autem
heretici intelliguntur: qui sua pra-
ua doctrina et profunda homines
in ima terre demerserunt. Cla-
uis vero putei abyssi potestas
intelligitur dyaboli: qui dominatur
hereticis. paganis et ceteris in-
fidelibus. Legimus enim quod petro
date sunt claues: id est potestas
ligandi atque soluendi. Ita ergo
in hoc loco clauis que data est
dyabolo: potentia intelligitur
quam exercet in reprobis. Que
illi data esse dicitur. quia post hoc quod
non est ablata: sicut indicatum
est cor pharaonis id est non emol-
litum. Et aperuit puteum a-
byssi. Quia ipse inspirat
hereticis: ut tenebras sue doc-
trine proferant ad decipiendum
quos possunt. Ipse hoc facit:
quia eo instigante fit. Siue per

clauem possumus intelligere po-
tentiam carnalem id est reges et
principes huius seculi quos sibi
coniungebant heretici: quia non aude-
rent tanta et talia loqui. nisi
temporali eorum potentia fulti.
Et ascendit fumus putei: id
est prauorum hereticorum doctrina mani-
festata est. Que bene fumo
comparatur. quia lumen ueritatis ca-
ret. et quod sanctis in scriptura sa-
cra lumen prebet. hoc hereticis
cecitatem infundit: qui etiam a-
liis fidei lumen obscurare non
cessant. Sicut fumus forna-
cis magne. Fornax autem mag-
na: nouissima est vexatio tem-
pore antichristi futura. De qua
videlicet fumus egredietur:
id est aduersa doctrina. que men-
tes peruersorum in caliginem ver-
tat. Cui fumus putei comparatur:
quia sicut nunc et eo amplius ce-
cos ita tunc seruabit ab im-
piis. Unde dicitur. Erit tri-
bulatio: qualis non fuit. neque
fiet. Quo in loco questio
oritur: quare dicitur fumus putei
similis fumo fornacis magne.
Si enim tunc tribulatio erit qualis
non fuit: quomodo nunc similis est
doctrina hereticorum doctrine
antichristi? Sed sciendum quia illa
persecutio et falsa doctrina an-
tichristi et ceterorum ex parte similis erit:
ex parte dissimilis. Similis erit in per-
secutione sanctorum in errore menda-
cii: dissimilis vero in hoc quod tunc
illi miracula facturi sunt. cum
sint falsi doctores. quod isti facere

non possut: ideoq; inimam
or erit illa. q per vtraq; deci
piet. Et obscuratus e sol et
aer. id e ecclia: q qd per sole
hoc significat et per aera:
et hoc in tertia sui pte id e
in omnibus reprobis e intellige
du ut supra. De fumo pu
tei id e hereticoru doctrina ex
ierunt locuste in terra: disci
puli scilicet erroris nati sunt.
qui terrena corda hoim decipe
rent. Na locuste neq; rectos
gressus habet ut queda aialia.
neq; volatu ut aues: q disci
puli hereticoru uel ipi heretici ne
q recta fide habet ut uolent:
et celestia cu sctis petant. de q
bus ysaias dicit: qui sut isti
qui ut nubes volat: neq; rec
tos gressus operacionis. ut cum
psalmista dice possint. statuit
sup petra pedes meos. et direx
it gressus meos. Saltus dat
locuste. et uirecia queq; corro
dunt: q illi per iactancia ele
uant. et aias qs possut a viro
re fidei habent uetant. Et da
ta e illi ptas: sicut habet scor
piones ptate terre. Potes
tas nocendi scorpionis i cauda
e. Per hac ei pcutit et vene
na diffudit. Scorpio quoq;
in facie e blandus: sed occulte
cauda pcutit. Tales sut here
tici qui falsis uera pmiscent.
ut facilius auditores decipiant:
sicq; veneno male doctrine de
cipiunt simplices. De quibus
psalmista ait. Sepulchru pa

tens e guttur eoru. Et sacra
scriptura testat: q pheta do
cens medaciu ipe e cauda.
Et preceptu e illis ne lederent
fenu terre. neq; oe viride.
neq; omne arbore: nisi tantu
hoies qui no habet signu dei
in frontibus suis. Superius dic
tu e q ome fenu viride com
bustu e: qd in sua tcia pte in
telligit. Ergo hic fenu in
bona pte ponit. Signifi
cat ei lactentes qui no possut
cape solidu cibu: sed ueluti
aialia lacte sufficie delectant.
Quibus aplus ait. No potui
vobis loqui qsi spualibus sed qsi
carnalibus: tanq puulis in
xpo lac potu dedi vobis no
escam. Ome at viride in
telligunt pficientes: qui iam
possut intellige et cape qd
iohanes dicit. In principio
erat uerbu. Porro arbores
pfecti quiq; et fortes atq; in
fide robusti sut: qui hy tales
temptacionu uetos pferre
possut. et firma stabilitate
pdurant. De quibus psalmis
ta. Plantati in domo dni:
in atrijs domus dei nri flore
bunt. Sed et hic a toto pars in
telligenda e ut supra: q duo
bus scilicet ptibus pmanentibus
in ecclia a quaru lesione pphi
bent locuste. tcia perciat: vn
de et statim subiugitur. ni
si tantu hoies qui no habent
signu dei in frontibus suis.
subaudis digne: q no solu

excluduntur illi qui extra ecclesiam
sunt id est pagani et iudei. sed
etiam falsi christiani qui signum
portant in corpore. qui bapti
zati sunt et in ecclesia consistunt.
sed tamen fidem quam habent vide
licet operibus maculant. ideoque le
duntur.

Tale est et illud. Qui
manducat carnem meam et bibit
sanguinem meum in me manet
et ego in eo. cum multi eadem
sacramenta percipiant. in quibus
non habitat christus. qui non ad sa
lutem sed ad iudicium suum man
ducant et bibunt. ideoque verum sunt
corporis et sanguinis christi.

Et alibi dicitur sub eodem sensu. ne
mo dicit dominum ihesum nisi in spiritu
sancto. cum utique multi eum tamen
verbis fateantur. sed habentes
formam pietatis. virtutem eius
abnegantes. qui confitentur se
nosse deum. factis autem negant.

Et dictum est illis. ne occide
rent eos. Ad superiora respici
unt ista. id est ad fenum. ad omne
viride. ad arbores que in bo
num intelleximus. et a quorum
morte et lesione prohibite sunt
locuste.

Sed ut cruciarentur
mensibus quinque. Per quinque
menses intelligitur omne presens
tempus. a domini scilicet ascen
sione usque ad finem seculi. in
quo heretici et ceteri infideles
et impii. adversus ecclesiam
grassantur. Nam quinarius
numerus ad quinque sensus cor
poris pertinet. recte per quinque
menses omne presens tempus intel
ligitur. quia tamdiu impii sub
nocere possunt. quamdiu quinque sen
sibus corporis subsistunt.

Et cruciatus eorum sicut cruciatus
scorpii cum percutit hominem. Sicut
enim scorpio a posterioribus vene
na diffundit. ita illi reprobi
ab hiis que cito transeunt. et
in presenti relinquunt. que ideo
posteriora nuncupantur nocent.
et hoc in cauda id est in presen
te huius seculi vel minis quos
libet constringentes. vel commo
dis blandientes.

Et in diebus illis querent homines mortem.
et non invenient eam. Dies
isti quibus eam querent mortem
intelliguntur ab ascensione domini
usque ad finem seculi. specialiter
autem fiet hoc temporibus antichristi.
Homines in hoc loco accipimus
sacerdotes et ecclesiarum prepositos.
qui cum viderint tempore illo tan
tam pravitatis dogmata consurgere.
sicut ex parte iam factum est tem
poribus hereticorum. querent mor
tem. quia scilicet optabunt in dei
contemplatione consistere. ut sint
mundo mortui et omnibus seculi
actionibus. et vivant deo. Sed
ista querentibus fugiet mors
ab eis. quia insolubile vincu
lum regiminis astringet illos.
nec poterunt gregem sibi com
missum relinquere in ora lu
porum. ne forte dampna gregum
super eos revertantur. et illis
in peccatum reputentur. si eos
eicere aut perire per suam quietem
permiserint.

Et cupient mori

et fugiet mors ab eis : quia
isti viri ut dictum est intus scan
dala huius seculi secreta conver
satione deo per contemplationem in
herere cupiunt : sed propter aliorum
lucra quibusdam occupationibus
in certamine desudant · Nolen
tes itaque vivunt : sed dilatam
mortem propter aliorum salutem equa
nimiter ferunt · attendentes il
lud apostoli · Non que sua sunt
singuli querentes : sed que ali
orum · ¶ Et similitudines locus
tarum similes equis paratis
in prelium · Equus assimilatur
omnes heretici propter velocem ubique
discursum · quia totum subito reple
verunt mundum : locustis vero
propter vacuitatem · In prelium vadunt
quia contra fidem certam electorum pug
nant : et sicut iamnes et ma
bres restiterunt moysi · ita et
isti resistunt veritati · Et quamvis
iuxta rationem subsistere adver
sus predicatores nequeant : sem
per tamen irrationabiliter veritati
resistunt · ¶ Et super capita eo
rum tamquam corone similes au
ro · Superius dictum est de senio
ribus quod habebant coronas au
reas in capitibus suis · per quas
triumphus victorie illorum sig
nificatur : isti autem non habent
coronas · sed quasdam figuras
tamquam coronas · nec sunt auree ·
sed similes auro · quia scilicet
quoddam falsitatis figmentum :
quia videlicet ipsi se victores si
mulant et remuneratione dig
nos · sed nec coronas nec ex

auro habent : quia ut apostolus ait ·
habentes formam pietatis · vir
tutem eius abnegant · ¶ Et fa
cies earum subaudis locustarum ·
sicut facies hominum erant · Quia
homo est animal rationale per faci
em hominum rationabilitas eorum
intelligitur : quia licet sint doc
tores errorum · tamen etiam mul
ta vera dicunt · et dyalecticam sunt
ceterasque artes liberales sciunt ·
¶ Et habebant capillos · sicut
capillos mulierum · Augustinus
mulierum in capillis esse dinos
citur · Unde apostolus · Mulier
si comam nutriat gloria est illi ·
Per capillos ergo mulierum
effeminatos illorum animos intelli
gere debemus et lascivos : quia
sunt homines sibi placentes · et su
as voluptates sequentes · Sive
per faciem hominum et capillos mu
lierum utriusque sexus intelligitur :
quia illi non solum deceperunt vi
ros · sed etiam mulieres · Quia
enim heretici · ad hoc ut locuste
saliunt · ut equi discurrunt ·
et tamen in omnibus veritati re
sistunt : recte illorum opinio
fetor esse describitur · Unde et
ipse mulieres defendebat eos ·
sicut constantini soror que arrium
revocavit ab exilio · et sicut
iustina que eandem arrianam
doctrinam defendit contra am
brosium · et alie multe · Locus
te ergo facies humanas et capil
los mulierum habent : ut in
heretica perfidia utriusque sexus sibi
ut ita dixerim neque applaudat ·

tueatur atque defendat. Possunt
etiam per capillos mulierum ipsi
intelligi quos heretici deceperunt:
alios scilicet habentes seducibi-
les et mollitie feminarum flexi-
biles. Et dentes earum sub
audis locustarum ut leonum erant.
Dentes leonum habent laniatum
et fetorem naturalem. Tales erant
heretici qui animas hominum interficie-
bant et malam famam de se emit-
tebant. Et sicut bonis Christi pre-
dicatoribus convenit: Christi bonus odor
sumus: sic econtrario istis erat pro-
priam odorem fetor. Et habebant
loricas sicut loricas ferreas.
Per loricas obfirmata et du-
ra pertinaciorum hominum corda mon-
strantur: quia sicut homo lorica mu-
nitur ne ictibus telorum vulnere-
tur, ita illi sua obstinacione
muniuntur ne sagitta veritatis
ad corda illorum veniat: et ita
defendunt perfidiam sicut fideles
veritatem. Sicque mendacio dediti
contempnunt obedire veritati. Et
notandum quod apta fit hereticorum
in singulis speciebus comparatio.
Qui et in locustis elati et va-
ni, et in caudis scorpionum
venenati, et in equis lascivi-
ac vani, et in humanitate simu-
lacione callidi, et in capillis
mulierum moribus incompositi:
et in dentibus leonum fetidi, et
in loricis ferreis corde nota-
ti perfidi. Et vox alarum earum
sicut vox curruum equorum mul-
torum currencium ad bellum. Quod
superius per caudas, hoc desig-
natur hic per alas locustarum: id est
potencia hereticorum vel doctrina
electa quam ipsi eligunt. Quarum
vox etiam bene similis dicitur
curribus equorum currencium in bel-
lum. Nam currus qui a stabulis
prodeunt diversi ab invicem et se
victi credere solent, usque quo ad lo-
cum certaminis venientes coniungan-
tur et pari voto pugnant: ita
et heretici semetipsos dividunt
et contrarios sibi errores proferunt.
Verbi gratia Fotinus negat Christum
ante Mariam fuisse: sed ex ipsa
initium dicit eum sumpsisse et ve-
rum corpus habuisse. E contra
Arrius dicit eum ante secula natum:
et creaturam esse. Similiter et ce-
teri varios inmediate invenerunt
errores valde sibi contrarios:
sed cum omnes inter se dissideant, tamen se
unanimiter contra veritatem ecclesie
pugnant. Et habent caudas
similes scorpionum et aculei
erant in caudis earum: et potes-
tas earum nocere hominibus mensi-
bus quinque. Per caudas ut supra
dictum est potencia temporalis in-
telligitur: per quam nocent
coniungentes suo errori principes
huius seculi. Verum quod superius
fuerat pretermissum de caudis
scorpionum: hic adiungit cum
dicit: et aculei in caudis earum.
Quid sit aculeus in caudis
locustarum: Paulus exponit cum
dicit: Ubi est mors victoria
tua? Ubi est aculeus tuus?
Stimulus autem mortis peccatum est.
Constat ergo quod omnes illorum po-

teutia · et error et peccatum est ·
Quod sequitur potestas earum
nocere hominibus mensibus quinque ·
repetita sententia est : per quam
predicationis vita iterato exprimitur :
Et super quinque potestatem lo
custe accepisse referuntur · ut
mensibus quinque homines cruciarent :
nec eos occideret : hic vero
eorundem mensium numero nocere
hominibus facultatem habere prohibe
tur · Quod utrumque ibi de bonis ·
hic vero de malis intelligendum
est : quia et illos cruciat sed
non occidunt : istos vero non
cruciat · sed nocendo perimunt ·
Et habebant super se regem
angelum abyssi id est dyabolum ·
qui est princeps omnium reproborum ·
ipse est rex super omnes filios super
bie · non quo ipse hominem crea
uerit aut regat · sed quo super
eos dominationem exerceat : quos
sibi per peccatum seruos addicat ·
Cui nomen hebrayce labad
don · grece autem apollion : lati
ne autem habet nomen extermi
nans · Quod in quibusdam codi
cibus inuenitur scriptum abaddon ·
ubi scilicet primum est a · sed
falso scriptum est et uicio scrip
toris factum : sed primum ibi
ponendum l · et labaddon dicen
dum · sicut beatus ieronimus
dicit in hebrayeis interpretati
onibus · Quod sit autem hebrayce
labaddon : grece apollyon
exprimitur cum subditur : latine
habet nomen exterminans ·
In hiis quippe nominibus dyabolus

intelligitur : qui homines exter
minat id est extra patriam celes
tem eicit · qui auditurus sunt :
discedite a me maledicti in
ignem eternum · Exterminabun
tur enim iniusti quibus hoc dicetur :
id est eicientur ab omni societate
sanctorum · Legimus enim in euan
gelio quod super crucem domini scrip
tum fuerit grece hebrayce et la
tine : quia iste tres lingue tunc
vigebant · hic est rex iudeorum ·
Ita et hic nomen dyaboli qui
nouissimo tempore perditum ho
minem ingredietur : quem se
christum esse mentietur · tribus linguis
exprimitur · Qui recte exter
minans dicitur : quia sicut christo con
gregandi · sic dyabolo conue
nit nomen exterminandi · Unde
est · Qui non colligit mecum spar
git · Ve unum abiit et ecce
veniunt adhuc duo ve post hec ·
Legimus supra quod aquila volans
per medium celum tria ve predix
it futura : quorum unum abysse
describitur in narratione pre
dicta uel tribulatione que facta
est temporibus sanctorum martirum ·
adhuc vero duo restare dicuntur
narranda · uel posteriore tempore
sub antichristo adimplenda · Et
sextus angelus tuba cecinit :
et audiui vocem unam ex cornibus
altaris aurei quod est ante oculos domini
dicentis sexto angelo qui habebat
tubam · Solue quatuor angelos
qui alligati sunt in flumine
magno eufrate · Altare signi
ficat etiam : de quo fumus conput

tionis ad deum dirigitur. Bene
altare aureum dicitur quia perfecto et
celia iustorum sempiterna sapien-
cia illustratur. de qua Salomon dicit.
Accipite sapienciam sicut aurum.
Recte quoque ante oculos dei esse
dicitur quia superno respectu semper
illustratur. Unde in psalmis
dicitur. Oculi domini super iustos.
Huius altaris cornua sunt omnes
predicatores. Unde et in veteri
testamento sepe legimus sangui-
nem super cornua altaris positum.
Significabat enim in hoc sanc-
ti martires proprio sanguine pro-
fundendi. Unum hoc cornu al-
taris hic specialiter positum debe-
mus intelligere dominum nostrum ihesum
christum mediatorem dei et hominum.
qui precepit sexto angelo. id est
omni ecclesie. ut solvat quatuor
angelos. per quos quatuor reg-
na principalia. et quatuor po-
testates illorum. aut omne corpus
dyaboli intelligitur. Solvit
nos etiam quatuor angelos. id est
omnes demones in capite suo.
a quo audiunt in petro. Quod-
cumque ligaveris super terram erit li-
gatum et in celo. Quaternarius
numerus sepe pro universitate
ponitur. Unde et in fine qua-
tuor venti celi electi per angelos
assimi prohibentur. vel dicitur
ei solve. id est solvendos predic
tempore antichristi. Modo enim
ligati sunt. quia non possunt no-
cere quantum volunt. ex quo dominus veni-
ens eis potestatem abstulit.
Quo in loco considerandum est.

quantum seviret si soluti essent. quo-
modo etiam ligati tantum seviunt.
Tale est illud in evangelio de
ficulnea. quod dominus cultori dicit.
abscide illam id est predic abscinden-
dam. Neque enim apostoli absciderunt
iudeos. sed abscidendos
a romanis predixerunt. Per
flumen eufraten in quo ange-
li alligati sunt potencia secu-
laris intelligitur. quia in princi-
pibus huius seculi maxime dyabolus
habitat. et in eis regnat.
Eufrates quippe fluvius est ba-
bilonie. qui in multa flumina
divisus ingreditur babyloniam.
Medi et persi diviserunt hunc
fluvium in multos rivos. et
per eius alveum ingressi sunt
babyloniam. Quod flumen sepe
in malam partem ponitur. In hoc
loco nos ut diximus significat
potenciam secularem. in qua dya-
bolus alligatus predicitur novis-
sima persecucione. quia et impius
quantum vult nocere non permittitur.
usque quo novissima persecucio
adveniat. Et soluti sunt.
pro eo quod est solventur angeli id
est demones. et omne corpus dy-
aboli. Qui parati erant in ho-
ram et diem et mensem et annum.
ut occiderent terciam partem hominum.
Per horam dimidium annum in-
telligere. per diem et mensem et an-
num. annos tres quibus antichristus
seviet adversus bonos. Ideo
enim per horam diem et mensem et annum
illud tempus intelligi potest. quia
et horis computari diem. et diebus

meses · et mensibꝰ tercii ē anni
expleā · Parati sūt demones
ut occidāt tciā ptē hoim : q̄
minimū nocēdi oportunitatē
semp̄ ꝑstolāt. Unde nec ī
merito de locustis p̄missū est :
q̄ cēnt siles equis ꝑatis in p̄
liū. Tercia āt pars ita ut sup̄
intelligit. Et nūs equestris
exercitꝰ · vicies milies dena mi
lia : audiui nūm eorū. In hoc
nūo oīs multitudo ītelligit
demonū et hoīm. Equites ita
q̄ in hoc loco debemꝰ itelligē
demones · qui malis ꝑsident ·
et in eorū cordibꝰ habitāt ·
Vicies āt milies nichil aliud
ē q̄ viginti milia. Tale ē illud.
Non dico tibi petre usq̄ sep
ties : sed usq̄ septuagies sep
ties. Qd nichil aliud ē : nisi
septuagīta septē. Qn̄do eī
nūs ꝓ nomē ꝑsit · sicut ubi
grā cū dicit septies septuagī
ta · sūma nūi multiplicat : et
efficiūt quadringenta nonagī
ta. Quādo āt aduerbialit ꝓ
ferūt : nil aliud intelligitur
nisi qd ipē nūs sonat. Un
de et in genesi legit. De la
mech vero septuagies septies
ulcio dabit. Vicies itaq̄ mi
lies · oēs significāt repbos :
dena āt milia · oēs scōs qui
decē vba legis custodiūt. Et
q̄ plures reprobi q̄ iusti : du
plex nūs repborū opponitur
contra simplicē nūm iustorū.
De ipīs eī electis dicit. Cur
rus dei decē milia. Duplex

quorū ē nūs repborū : q̄ ex
malignis spiritibꝰ et repbis
cōstat hoībꝰ. Et contra simpli
cē nūm iustorū ac paruissi
mū : opponit innumerabilis
multitudo ꝑfidorū hoim et
demonū. Et ita vidi equos
in visione : subaudis sicut
dixerā et scripsi. Et qui sede
bāt sup eos : habebāt loricas
igneas · et iacinctinas et sul
phureas. Per sessores equo
rū intelligūt demones · vel
magistri errorū hēticā scilicet
et potestes huiꝰ seculi : quibꝰ
ꝑsidet dyabolus sicut xpus
electis. De quibꝰ scriptū ē.
Ascendes sup equos tuos :
et equitatꝰ tuus sanitas ē.
In ipīs āt demoībꝰ vel er
rorū magistris · intelligūt
oēs repbi : et ꝑ loricas pene
et tormēta et ira figurantur ·
que a miseris nulla pte sunt
euacuāda. Dicent eī in in
ferno gemētes. Dn̄e dn̄e
aperi nobis. Sed nō ideo mi
sericordiā inuenient : qui po
tius audient · nescio vos. Qs
penas ineuitabiles · nō so
lū sustinebūt demones : sed
etiā oēs repbi. Iacintinas
āt posuit ꝓ eo qd ē fume
as. Ex igne eī fumꝰ egredi
t. Hoc etiā ipē color iacin
tinꝰ indicat · qui speciē aeris
tenet : q̄ ī inferno erit ignis
inextinguibilis · erit et fu
mꝰ qui miseros excecabit
ne verā lucē iā vidē possint.

¶ Et sulphureas id est putri
das. Erit enim duplex ibi pena
caloris et frigoris. Unde iob.
Ad calorem nimium transient ab
aquis nivium. Erit et fetor
intolerabilis quo cruciabuntur
igne et sulphure exusti atque a
vermibus comesti. ¶ Et capita
eorum tamquam capita leonum. que
et crines ut supra dictum est iniecta
sunt. et fetorem male fame de
se emittunt. Per capita autem
equorum auctores intelliguntur
errorum. qui et fortes sunt ad co
rrigendos infirmos. et cum se si
mulant esse bonum odorem fetoribus
inveniuntur repleti. Ut enim super
memini⁹ os leonum et corpora
dilaniat. et naturale fetorem
egerit. ¶ Et de ore ipsorum pro
dit ignis et fumus et sulphur.
Ab hiis tribus plagis occisa est
tercia pars hominum. de igne et
fumo et sulphure quod procedebat
ex ore ipsorum. De ore autem e
orum ignis et fumus et sulphur
egrediens terciam partem hominum oc
cidit. quia videlicet malorum
predicatio sequacibus suis eterna
supplicia parat. Que recte
tormentum impiorum vocatur. pro
qua ad illud multitudo im
piorum pervenit. Genus tropi
ce locutionis ab eo quod primat
illud quod primatur ostendens.
De ore illorum procedit ignis.
quia per illorum doctrina hec omnia
ventura sunt eis qui eam suscipi
unt. Cum autem in illa incurre
rint. tunc experientur quam amara

mors sit semper igne cremari
nec funditus mori. semper fu
mum pati. lucem numquam videre. sem
per fetoribus repleri. suavitatis
nichil adolere. Ideo quippe horren
da pestis perversorum sunt dog
mata. quibus pervenitur ad talia.
¶ Potestas enim equorum in ore
ipsorum est et in caudis eorum. quia per
suam predicationem perversa suade
ndo decipiunt. et temporalibus
potestatibus fulti per ea que retro
sunt exaltantur. Per caudam
quippe ut supra dictum est potestas
terrena exprimitur. que in tempora
libus rebus letatur. quam postpo
nende sunt omnibus qui ad ea que man
ent sunt se extendere nituntur. In
ore uero illud quod per os fit in
telligitur. ¶ Potestas ergo eorum
in ore eorum est et in caudis ipso
rum. quia quos non possunt decipere
per pravitatem erroris. decipiunt
per principes huius seculi. Un
de subditur. ¶ Nam caude illorum
similes sunt serpentibus haben
tibus capita. et hiis in hiis no
cent. Legimus in genesi quod
dyabolus serpentem indutus mu
lierem decepit fraude male
suasionis. Tales sunt et isti
errorum magistri. qui sua per
versa doctrina decipiunt quos pos
sunt. et quia eos quos subvertere
nequeunt per pravitatem erroris
~~decipiunt~~ opprimunt per pote
nciam seculi. Bene caude illorum
similes serpentibus dicuntur. ha
bentibus capita per que principes
huius seculi figurantur. quos sibi

hetici coniungunt · ut catholicos
a fide subuertant · Unde et
alia translatio habet ¶ Cau
de eorum similes sunt draconibus ·
Per dracones quippe qui pe
ne innamores sunt omnibus bes
tijs apte satis designantur principes:
quia ezechiel ex persona domini
loquens ad pharaonem regem e
gipti demonstrat dicens · Ec
ce ego ad te pharao draco ma
gne · Et iheremias ex persona ie
rusalem de nabuchodonosor ·
Comedit me · deuorauit me:
obsorbuit me quasi draco · Un
de ergo patrocinijs falsi ma
gistri errorum amplius nocent:
quam si solo sermone suaderent ¶
Et ceteri homines id est pagani
qui non sunt occisi hijs plagis ·
hoc est non sunt decepti ab hereti
cis ut in anima moriantur · neque pe
nitentiam egerunt de operibus ma
nuum suarum · ut non adorarent
demonia et simulachra aure
a et lapidea et lignea · que ne
que videre possunt neque audire ne
que ambulare · et non egerunt penite
ntiam ab homicidijs suis · neque
a fornicatione sua · neque a furtis
suis: subaudis simul peribunt
igne sulphure et fumo · Ac
si diceret · Et hij tales ad supra
dictum puniendi videntur · He
retici quippe tantummodo christianos
decipiebant et iudeos · non tan
men paganos: sed quia ipsi non
cognouerunt deum · cum hoc utique
possent facere per naturalem legem ·
similiter dampnabuntur · Unde

considerandum est · quod pena plecten
di sunt qui habentes dei notitiam
fide et sciencia hec omnia contemp
nunt: si illi etiam dampnabuntur
qui horum omnium nichil habuerunt ·
et solummodo quia per naturalem le
gem deum non cognouerunt peri
bunt · Cum enim debuisset conside
rare et attendere ut creatorem celi
et terre et omnium rerum colerent
et adorarent · relinquentes cre
atorem ceperunt adorare opera ma
nuum suarum aurea et lapidea
et lignea · que neque videre pos
sunt neque audire · quia spiritus non
est in eis ¶ Et non egerunt pe
nitentiam a suis homicidijs · qui
bus interficiebant multos · et
sanguinem filiorum suorum et fili
arum suarum fundebant et offe
rebant demonijs: neque a forni
catione sua duplici ut ab immun
dicia carnis cessarent · aut ab
ydolatria · neque a furtis suis:
quia "iniuste" sibi unusquisque quod po
terat furabatur · De quorum profecto
conuersatione inpenitenti nunc
operis intencio non sinit am
plius loqui: presertim cum et hic
liber in longum protractus debitum fi
nis terminum exposcet: In
cipit liber tercius · capitulum decimum ·

SEquitur ·
Et vidi an
gelum fortem
descendentem
de celo: amic
tum nube · et
iris in capite

eius. Angelus xpus est nun
tius paterne voluntatis. Et qui
eterne vite nouus nuncius ad
uenit. noua nunciauit et noua
promisit. noua fidelibus suis
contulit. Unde et per prophe
tam magni consilij angelus di
citur. Huius sacerdotis membra
sunt illi etiam de quibus scriptum
est. Labia sacerdotis custodi
unt scienciam. In eo autem quod ali
um angelum iohannes vidisse
se dicit. non est rei diuersitas.
sed ordo visionis et consue
tudo recapitulacionis. Aliu
enim angelum vidit. quia alia vi
sione sub alio intellectu enar
randam repetiuit. Fortis autem
dicitur. quia ad debellandas ne
aereas potestates. De quo
psalmista ex persona angelorum.
Quis est iste rex glorie. Et res
pondens. dominus inquit fortis
et potens. dominus potens in
prelio. Sed cum dominus ubique sit.
iuxta illud. celum et terram ego
impleo. et extra celum et terram
non sit locus. vel quomodo descen
dit de celo. Ad quod paulo du
bio dicendum. quia descensio il
lius nichil aliud fuit. nisi
humilitatis eius incarnacio.
Nube autem amictus apparuit
angelus. quia nimirum carne in
dutus inter homines apparuit dominus.
De qua propheta. Ecce dominus as
cendet super nubem leuem. et
ingredietur egiptum. Super
nubem quippe leuem ascendit.
quando carnem sine concupiscentia per

cam assumpsit. Caput vero
angeli. diuinitas intelligitur filij
dei. iuxta illud. Caput xpi
deus. Iris autem sicut et sup
dixymus grece. latine arcus
dicitur. qui diuersis coloribus in nu
be apparere videtur. et est signum
propiciacionis. a tempore dilu
uij positum inter deum et homines.
Tunc sit arcus in celo. cum ra
dijs solis imbrifera nubes
fuerit illustrata. quia dum claritas
lucis eterne et sol iusticie car
nem assumpsit. reconsiliacio
facta est mundo. In arcu quo
que duo sunt colores principales.
ceruleus scilicet et igneus.
per quos duo iudicia signifi
cantur. In uno scilicet diluuium
precedens. in altero vero igneus
subsequens. Possunt et in ar
cu mysteria figurari baptis
matis. quo baptizamur aqua
in memoria passionis filij dei.
sicque percipimus graciam spiritus sancti
de quo dominus dicit. Ignem veni
mittere in terram. In capite au
tem angeli iris erat. quia in prin
cipio verbi propiciacio filij dei con
stabat. Et facies eius sicut
sol. Quia in facie cognicio
est hominis. per faciem angeli in
carnacio filij dei intelligitur.
quia nisi ille carnem assumeret. ne
mo hominum illum cognosceret. Hanc
manifestam in facie cognicionem
psalmista optabat fieri cum di
cebat. Ostende faciem tuam et
salui erimus. Non autem ut sol in
sibilibus facies xpi fulget. sed

multo amplius: quia et de electis
dictum est. Fulgebunt iusti sicut
sol in regno patris sui. Et qui-
dem erunt etiam similes angelis:
non tamen ita similes quod equales
filio dei. Nam et in monte coram
tribus discipulis transfiguratus
futura membra sua iam in se
ipso ostendit. Sed non sine
causa christus soli comparatur.
Sol quippe habet ortum et oc-
casum. Unde salomon. Oritur
sol et occidit. et ad locum su-
um revertitur: ibique renascens
gyrat per meridiem. et flectitur
ad aquilonem. Sol enim ortus est:
quando christus natus est. Venit ad oc-
casum quando pro nobis mortuus
est. Sicque redijt ad ortum: quia eius
humanitas ex passione mor-
tis ad gloriam resurrectionis
redisse probatur: ibique renascens
gyrat per meridiem. quia resurgens
a mortuis calore fidei et spiritus
sancti corda discipulorum illustra-
vit. Iure enim illi meridies vo-
cantur: in quibus sol iusticie
ampliorem spiritus infudit calorem.
Per meridiem quoque gyratus
ad aquilonem flectitur: quia ad col-
ligendam gentilitatem apostolorum predi-
cationem producit: in qua frigidus
ventus ille dominabatur: qui in super-
biam elatus. prius dixisse pro-
batur. Ponam sedem meam ad aqui-
lonem. Unde subditur. Lus-
trans omnia pergit spiritus: ad hoc
pertinet. quod totus mundus pre-
dicatione plenus esse ostenditur.
Unde est. Vox tonitrui tui
in rota: illuxerunt chorusca-

ones tue orbi terre. Et ad cir-
culos suos revertitur: quia post
aggregationem gentium. illumi-
nabitur etiam multitudo iudeorum:
et cum plenitudo gentium intra-
verit. tunc omnis israel salvus erit.
Possunt et per faciem angeli
membra redemptionis intelligi:
non qualia nunc sunt in terris.
sed qualia futura sunt in celis.
Unde est. Tunc iusti fulgebunt
sicut sol. Quia enim dominus et
ecclesia una persona est: non incon-
venienter ipsa in facie angeli
ut sol lucere perhibetur. Et
pedes eius tamquam columpna ig-
nis. Per pedes angeli pre-
dicatores intelliguntur: in quibus
per totum mundum incarnata
dei sapiencia ambulavit.
De quibus dicitur. Illi autem profec-
ti predicaverunt ubique. De qui-
bus et dicitur. Quam speciosi pe-
des evangelizancium pacem. Qui
bene etiam columpne et igni com-
parantur: quia et more columpna-
rum super impositum ecclesie edifi-
cium portant. et spiritu sancto accensi
corda auditorum ad amorem dei
predicando inflammant. Qui a
ergo ad predicationem mittuntur:
recte pedes: quia vero ad amorem
dei illos quibus predicant accen-
dunt. bene ignis: quia super edi-
ficium ecclesie construuntur: apte
columpne vocantur. Quia enim
columpne sunt: testatur paulus
cum dicit. Petrus et iacobus
et iohannes qui dicebantur co-
lumpne esse: dextras michi de-
derunt et barnabe. Hinc

et per psalmistā dicit᷑. Ego
cōfirmaui columpnas eius. ¶ Et
habebat in manu sua librū
apertū. Superius legimus qđ vi
dit librū signatū sigillis sep
tē. per quē vetus testamentū
designat᷑ plenū multimoda
obscuritate: hic aūt p libellū
apertū iā nouū testamentū sig
nificat᷑. qđ apertū ē in manu
dei id ē operatiōe ipsius resera
tū. Nam eius illa operatio ē
nrē salutis. Et qr in superiori
libro nostrū᷑ latuisse secreta:
apte nūc in libello aperto. no
ui testamenti reuelata claruisse
significat᷑ gratia. Ipse eni appa
rens i carne qui intelligitur
per faciē angeli: ea que celare
bat. nascēdo. moriēdo. a mor
tuis resurgēdo. et ad celos as
cendēdo aperuit. ¶ Et posuit
pedē suū dextrū sup mare: si
nistrū aūt super terrā. Per
dextrū pedē illa significantur
mebra que nullis adūsitatibus
franguntur. nec vllis successibus
extolluntur: id ē apli. martires
et ceteri. q habēt potestatē cal
candi sup oēm virtutē inimici.
Tales supra mare. hoc ē sup
hūc mundū cōstituunt᷑: qr oēs
malorū psecutiōes psenūt et
nō succūbūt. Per sinistrū
aūt pedē qui supra terrā poit᷑:
intelligunt᷑ confessores. sicut
remigius. germanus. marti
nus et ceteri. qui pacis tempore
vixerūt. nec publicū ptule
rūt martiriū: qr super ter

rā. hoc ē soliditatē fidei sūt
locati. Deus eni vicissitudies
temporū disposuit in ecclie
mebra: fortiora scilicet super
fluctus maris. infirmiora vero
sup soliditatē terre cōstituens.
Sic et huius seculi principes. vbi
fortior ē impetus belli fortissi
mos milites sepant. ¶ Et cla
mauit voce magna: quēadmodū
cū leo rugit. Leo cū rugit:
oēs bestie timent. Et ipse in sua
fortitudine clamauit xpūs: leo
appellatus ppt fortitudinē. siue
per se. siue per suos pdicato
res cū dixit. Omīs arbor q non
facit fructū bonū: excidetur
et in ignē mittet᷑. Et itē.
Penitentiā agite: appropinquabit
eī regnū celorū. Et hac sua
voce fortitudine suā demon
strauit. dū multos sibi subie
cit: bestias quoq: id ē besti
ales et feroces hoiēs timore
cōcussit. Qđ aūt fecit xpūs.
fecerūt et eius apli et ētiā tormē
ta pdicando ptulerūt: et fero
ces hoiēs ad fidē illius sua doc
trina cōuertēdo. ¶ Et cū clamas
set: locuta sūt septē tonitrua
voces suas. Quid per septē
tonitrua: nisi vniuersalis ecclia
in suis pdicatoribus intelligit᷑:
septiformi spū repleta. Vn
de et bene clamauit leo prius.
ac postea septē tonitrua sunt
locuta: qr videlicet prius p
dicauit xpūs. deinde apli et
ceteri doctores. ad eius vocē pro
fecti pdicauerūt vbiq. Bene

autē septē tonitrua uoces su
as loqui phibent: quia scā pdica
cio nō iudeorū fabulas. nō
phylozophorū nenias. non
hereticorū versucias. in suis
dogmatibus recipit: sed ꝓprijs
sensibus ut ē edita. semetipsam
ia in auditorū cordibus per scōs
pdicatores diffundit. Vos
sunt aūt et in septē tonitruis
specialit scī aplī intelligi.
qui in tota huius seculi tonant:
quia et alta et pfunda. obscura
et terribilia loquunt. Unde
et eorū nūs ex ptibus septena
rij cōficit: id ē ex pari cōterna
rio. et impari ternario. Dum
enī tria per quatuor. siue quatuor
per tria ducunt. ad duodenariū
nūm pueniunt: quia videlicet per
ipsos duodecī aplōs. fides scē
trinitatis intonuit per quadri
ptitū orbē. qui missi sunt pdi
care tria summa per quatuor infi
ma. ¶ Et cū locuta fuissent
septē tonitrua voces suas:
scripturus erā. Et audiui uo
cē de celo dicentē. Signa que
locuta sunt septē tonitrua: noli
ea scribē. Quia audierat ioha
nes superius. qd̄ vides scribe
in libro. uoluit etiā ea que au
diuit a septē tonitruis scribē:
sed dictū est ei. signa id ē si
gilla que locuta sunt septē to
nitrua: noli ea scribē. Ubi
merito queritur. quare illi hoc di
catur| cū in iohanne oēs doctores
figurent: qui utiq nō debent
diuina eloquia sigillare. ut non
ad aliorū manifestent utilitatē.

Verū dicendū ē: quia nos qd̄
sub sigillo signamus nō omibus
notū eē volumus. sed solūmō
familiaribus: et quibus credē nos
p certo posse scimus. Qd autē
palā dicimus et nō sigillamus:
ad multorū noticiā ducimus.
Dicitur iohanni et i illo omi or
dini doctorū. ne scribat q locu
ta sunt septē tonitrua: quia non
oībus sunt manifestanda diuina
eloquia. Pro temporibus enī
abscondenda sunt: ne fiat cont
temptui dm̄ quo ait. Nolite
scm̄ dare canibus: neq mittatis
margaritas uras āte porcos.
Simplicibus quoq debet discre
te et scdm̄ capacitatē singu
lorū distribui: quia alij lactis po
tū suscipiunt. alij vero solidū
cibū capere possunt. Unde
ipē dns discipulis dicit. Ad
huc multa habeo vobis dicē:
sed nō potestis portarē modo.
Et iterū. Fidelis seruus et
prudens: q dat cōseruis suis
in tempore tritici mensurā. Di
catur ergo iohanni. signa que
locuta sunt septē tonitrua| et
noli ea scribē: et in illo omi
choro doctorū. Ut si dicat. Et
loqorū dei sacramēta sic in
mentis secretū tege: quatenus ne
aut hij qui nō debent| ad eorū
cognitionē perueniant. aut hij
qui debent. cū discretione et
moderatione eorū noticiā capi
ant. ¶ Et angelus quē vidi
stantē sup mare et sup terrā.
leuauit manū suā ad celū: et
iurauit p viuentē in secla seclorū.

Cum dominus in evangelio iurare prohibeat dicens: Nolite iurare neque per celum neque per terram, sed sit sermo vester est est, non non; quod autem amplius est a malo est. Quid est quod ipse manum ad celum levans iurat per viventem in secula seculorum? Sed sciendum quia homines recte iurare prohibentur, qui sepe in iuramento falluntur. Non enim homines a iuramento deus cohibuisset, si in eo primum deesse cognovisset. Deus itaque iurare potest, qui non mentitur aliquando. Iuramentum autem eius est omnis sermo illius, quia quidquid loquitur absque ulla ambiguitate complet. Per manum autem angeli ut supra diximus intelligitur operatio filii dei et dispensatio humane redemptionis. Levavit itaque angelus manum in celum, quando filius dei carnem quam pro nobis assumpsit ad dexteram patris elevavit. Hic scriptum est: Levabo in celum manum meam, et iurabo per dexteram meam. Ac si diceret: Assumptam a verbo carnem ad celos elevabo, et per unam que naturam salicet ibi et homines que facta sunt roborabo. Iuravit per viventem in secula seculorum, id est per deum patrem, qui se et patrem unum ostendit dicens: Ego in patre et pater in me est; et cui etiam omnia opera sua ad deum retulit dicens: Pater in me manens ipse facit opera. De quo etiam subditur: Qui creavit celum et ea que in eo sunt, id est solem et lunam et cetera sydera, et terram et ea que in ea sunt, id est homines et bestias, aves et cetera usque ad vermiculum, et mare et ea que in eo sunt, cete scilicet et pisces diversi generis. Quo in loco hereticorum perfidia dampnatur, qui non verentur asserere quedam a bono deo, quedam vero a principe facta tenebrarum. Sed et cum subiungit quia tempus amplius non erit, questionem nobis facit, maxime cum psalmista de reprobis dicat: Inimici domini mentiti sunt ei, et erit tempus eorum in secula. Si enim impiorum tempus erit in secula, quomodo tempus iam non erit? Ad quod dicendum quia iustis non erit tempus, id est mutabilitas aliqua, quia immutabiles erunt in mente et incorruptibiles in corpore. Tempus quippe est vicissitudo dierum ac noctium, ideoque ibi iam tempus non erit, ubi nulla varietas cuiuslibet rei. Iusti vero immutabiles existent, quia in eterna claritate et indeficienti luce permanebunt. Unde psalmista: Ordinatione tua perseverat dies. Impii autem tempus habebunt, quia semper per varia tormenta mutabuntur, et ad calorem nimium transibunt ab aquis nivium. Quod ergo dominus de iustis negat, hoc de iniustis psalmista affirmat.

Sed in diebus vocis septimi angeli cum ceperit tuba canere, id est cum ceperit sancta ecclesia ultimam suam predicationem diffundere, consummabitur misterium dei, id est perficietur quidquid modo latet, quia consummatio hic non abolitionem significat

sed pfectione. Misterium autē
appellat̄ illud qđ oculꝰ nō vi
dit. nec auris audiuit. nec ī
cor hoīs ascendit: qđ tūc cō
sumabit̄. id ē pficiet̄. cū et
iustis bona. et iniustis data fu
erit tormēta cū ppatra: sicut
euāgelizauit per seruos suos
pphetas. Oīs ēnim intēcio pphe
tarū pricipalit̄ de dūi aduētu
fuit. et sēli cōsumacōe: ideo
ꝗ tūc pficietur. qđ aū dictū pre
ē per illos. ¶ Et uocē quā au
diui iterū de celo loquētē me
cū. et dicentē. Uade et acci
pe librū de manu āgeli stātis
sup mare. et sup terrā. Et
angelus qui tenet librū apertū.
xpūs ē: et ipē qui īuitat io
hānē ut uadat ad angelū xpt.
Ipē ēnī tenet librū apertū: ꝗ
ipē reuelauit oīa q̄ latebant
ī ueteri testamēto de eiꝰ natiui
tate. passiōe. morte ac resur
rectione. Uox ergo illa q̄ fac
ta ē ad iohānē: nichil aliud
intelligit̄. nisi intīua īspira
cio. qua deus inspirat cordi
bꝰ fideliū ut accedāt ad eū.
iuxta illud. Accedite ad eū et
illuminami. Nā et qđ iohāni di
cit̄: omibꝰ uniꝰ dicit̄. qui re
uelata facie gloriā dūi cōtem
plāt̄. Isti ēnī tales apertū ha
bēt libellū: ideoq̄ illis dicitur
ut accedāt ad angelū. nō gres
sibꝰ corporis. sed passibꝰ fidei
et mentis. Nec mirū si ipē
xpūs de se tanq̄ de alio loquit̄:
cū et sēti ī scriptis sepissime
de se quociens magna dicunt:
sic loquūt̄ q̄si de alio. Unde
ē. Erat moyses vir mitissi
mꝰ sup oēs qui morabāt̄ ī
trā. Et iob. Uir erat ī terra
hus noīe iob: simplex et rec
tus. ac recedēs a malo. Et ip
se iohānes. Hic ē discipulꝰ
ille quē diligebat ihūs. Bene
quoq̄ ipā uox nō de terra sed
de celo sonuit: ꝗ q̄ de trā ē de
trā loquit̄. Qđ uero sequit̄
stātis sup mare et sup terrā:
superius expositū ē. ¶ Et abij
ad angelū: dicēs ut ei daret
mi librū. Iubētis ipe dei uocē
paruissimꝰ secūdū sequit̄ effectꝰ:
ꝗ pgit ad angelū. id ē acce
dūt fide et deuocōe ad xpm
poscētes sibi dari librū ab eo
qui aperit ora mutorū et linguas
infanciū facit disertas. Et
hoc iacobꝰ. Si q̄s indiget sa
piēcia postulet a deo qui dat
oībꝰ et nō īppat: et dabit̄
ei. ¶ Et dixit mi. Accipe librū
et deuora illū. Acceptū librū
deuorare ē: cū auiditate scrip
turā secretis recōdē visceribꝰ.
Ubi notādū ꝗ nō dicit accipe
et bibe illū: sed deuora id ē mā
duca aude. Scriptura ēnī sacra
ī quibꝰdā locis potꝰ ē: ī qui
busdā uero cibꝰ. In rebꝰ obscu
rioībꝰ q̄ intelligi sine exposi
cioē nō possunt cibꝰ ē: ꝗ ue
lud mādendo. legendo. et ru
minādo sumitur: in aptioribꝰ
que ītelligi sine expositiōe pos
sunt ibi potꝰ ē. Potū ēnī non
mādendo glutimꝰ. Aptiora
ergo ac manifestiora bibimus:

que etiam non exposita intelligere
valemus. Et quamquam sancti apostoli et
ipse iohannes apte cognoscerent
dei sacramenta, tamen quia adhuc
expositione indigebant qualiter ad
eum pertineret, nequaquam dicitur io
hanni: bibe, sed devora. Et sic
prius dicetur: Puncta et in
tellige: id est prius manduca et
sic deglutti. Quod sancti patres fe
cerunt, gregorius scilicet au
gustinus et ceteri: quorum nunc
expositionibus utimur. Et faciet
amaricare ventrem tuum: sed in
ore tuo erit dulce tamquam mel.
Preposterus ordo est in hoc
loco. Prius enim in ore cibus assu
mitur: et sic demum ad inferiora
ventris trahitur. Hec omnia in
sequentibus exponentur. Et acce
pi librum de manu angeli et de
voravi eum: et erat in ore meo tam
quam mel dulce. Et cum devorassem
eum: amaricatus est venter meus.
Qui alii per os eorum figurantur:
nisi sancti predicatores qui die ac
nocte legem domini meditantur: et
possunt dicere: quam dulcia faucibus
meis eloquia tua super mel et fa
vum. Per ventrem vero seculares
homines intelliguntur, ventri et
voluptatibus suis servientes:
de quibus apostolus: Quorum deus
venter est. Tales enim aliquando audie
per os predicatorum divina ver
ba susceperunt: sed quia terrenis
voluptatibus deserviunt, sermo
dei qui in ore doctorum fuerat
illis tamquam mel dulcis in ven
tre amarescit: sicut ubi gratiam
cum audiunt, non concupiscentes

uxorem, proximum tuum, non domum,
non agrum. et si quis non odit pa
trem aut matrem aut uxorem, filios
et filias, non potest meus esse dis
cipulus: et iterum si quis vult post
me venire, abneget semetipsum.
amarescunt illis divina eloquia
quia desperant se hoc posse facere vo
luptatibus suis volentes deservi
re. Aliter: Ipsis suis predicatoribus
dulcis est sermo dei in ore ad pre
dicandum, ad meditandum, ad expo
nendum: sed dum coguntur ea comple
re operibus que docent verbis, vertitur
illis in amaritudinem. In ore
quoque predicatorum dulcis est sermo
sicut diximus, ad legendum, ad ex
ponendum: sed dum pro ipsa sua pre
dicatione contempnuntur et insuper
affliguntur et diversis modis cruci
antur, in ventre eorum convertitur
in amaritudinem: quia contristantur
in mente simul et de vexatione
et de contemptorum dampnatione. Un
de apostolus: Tristicia est michi mag
na: et ingens dolor cordi meo.
Quod enim venter secretum cordis sig
nificet, iheremias ostendit: qui cum
dixisset ventrem meum, ventrem me
um doleo: continuo subiecit: sen
sus cordis mei conturbati sunt in
me. Neque enim ad salutem apostoli per
tinet, si ventrem suum corporeum do
lere perdiceret: sed ventrem do
luit, quia mentis afflictionem sen
sit. Vel certe acceptus liber
et comestus in amaritudinem ver
titur: cum quilibet doctor quia sua
predicatione penitentes conversos
aspiciens, mentis affectu illis con
iungitur: et cum apostolo dolet cum dole

tibȝ· flet cū flentibȝ· Vel certe
dulcis ē nobis· cū gaudia pri
e celestis pmittit: amarus ve
ro· cū austera precepta / p que ad
eandē patriam puenimꝰ indi
cat· Dulce quippe ē audire· ful
gebūt iusti sicut sol in regno
patris sui: amarū autē· nisi effi
ciamini sicut parvuli· nō intrabi
tis in regnū celorū· Itē dul
ce ē audire· scimꝰ quō cū appa
ruerit similes ei erimꝰ· quoniā
videbimꝰ eū sicuti ē: amarū
aūt· qui dicit se in xpo manē
debet sicut ille ambulavit et ipse
ambulare· Dulce sunt aplis·
in regeneratione cū sederit filius
hoīs i sede maiestatis sue· sede
bitis et vos sup sedes duodecī:
amarū sunt illis· q vult inter
vos maior eē· sit oīum servus

¶ Et dixit michi· Oportet
te iterū pphetare aplis et genti
bȝ· et linguis· et regibȝ mul
tis· Johannes pene oīa· īmo
oīa que in hoc libro pmissa
sunt· nō specialiter ex sua· sed
generaliter ex electorū ptulit p
sona: nunc aūt que in hoc ver
su narrat: et sue et aliorū
psonis congruere docet· Quā
do eī ista vidit· ī pathmos
insula relegatus erat: et ideo
ei dixit: oportet te iterū pphe
tare aplis· et gentibȝ· et linguis
et regibȝ· Ac si ei divina vox di
ceret· Nō morieris ī hac insula
ut tu putas: sed iterū ppheta
bis· et hanc apocalipsin quā vi
disti / manu tua scribes· et ali
os docebis· nec solū hanc pphe

ciā annunciabis· sed alcius ceteris
ad erudiendā fidē sctorū ewange
liū scribes· Iterū aūt dicit re
videlicet iā hoc fecerat corā re
gibȝ et gentibȝ· Unde et a do
miciano impiissimo cesare in
pathmos īsula relegatus ē· et
in ferventis olei doliū missus
ē: et ī eandē insulā exilio de
portatꝰ· ubi etiā hanc apocalip
sin vidit· Nā cū iā provecte es
set etatis· et putaret se cele
rius ad xpm e mundo migrare·
interfecto domiciano· et actā
eiꝰ iussione cassata· reversus
ē ephesū: ubi pscriptā apocalip
sin ecclesijs tradidit legendā:
Hebione aūt· valentino et cheri
to contra xpm oblatrantibȝ· epōrū
precibȝ flexus· indicto triduano
ieiunio· ewangeliū etiā scripsit:
et ideo tot aplis et gentibȝ pre
dicavit· qr eiꝰ predicacio ad mul
torū noticiā pvenit· Sed que
illi specialiter ascribunt: genera
liter predicatoribȝ deputant:
ad quorū psona dicit· oportet
te iterū predicare aplis: qr in
numeri alijs ad xpm migrantibȝ
electorū etiā in subsequentibȝ
predicatoribȝ iterū nō desinit p
dicare· Prophetare aūt intelligere
debemꝰ predicare: sicut paulus
dicit· Prophete duo dicant vel
tres: et ceteri diiudicent· Vel
certe propterea iterū iohannes p
phetare iubetur: ut qd doctores
ecclie ore pdicant· facto iterato
clament· Oportet eī· ut hij qui
verba vite credentibȝ nunciant: o
peribȝ etiā vite clamare nō de

sistat.

Capitulum undecimum.

Et datus est michi calamus similis virge. Hec verba sicut conuenit Johanni sic et conuenit omni ordini predicatorum. Per calamum autem id quod calamo efficitur intelligere debemus id est diuinam scripturam que antiquitus calamo scribebatur. Unde bene ipse calamus non ianus sed similis virge dicitur. In virga enim rectitudo sacre scripture intelligitur in qua nullum est mendacium nullus error sicut in philosophorum libris et in deorum et hereticorum quorum doctrina plena est mendacio. Sacra autem scriptura ex omni parte est recta atque ideo bene virge comparatur iuxta quod psalmista dicit. Virga recta est virga regni tui. Alibi. Reges in signum potentie sue virgam in manibus portant per quam regia illorum potentia exprimitur. Recte ergo calamus id est diuina scriptura virge comparatur que suis obseruatoribus regnum promittit dicens Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum et multa similia. Et istud regnum quod celestis predicatio promittit in inflexibili iusticia perseuerat. Postquam autem datus est ei calamus dicit illi diuina vox. Surge videlicet ad predicationis officium et noli iacere in ymis viciorum sicut supra dictum est quod Johanni dicitur omnibus veritatis predicatoribus conuenit qui quod verbis predicant factis in theatro clamare debent. Et metire templum ac altare. Templum dei ipsa est ecclesia ut apostolus dicit. Templum dei sanctum est quod estis vos. Altare autem in templo eminenciores significat in ecclesia fideles id est virgines continentes et seculo renunciantes. Sicut enim altare in templo est ita vita religiosorum in plebe fidelium consistens in quibus principaliter ignis atque indefinenter sancte compunctionis permanet ignis. Quod autem sequitur et adorantes in eo tale est tamquam subaudietur et in templo et in altari adorantes metire. Quo nomine dicto illi exprimuntur qui in spiritu et veritate sicut dominus dicit adorant patrem. Dicitur itaque omni ordini doctorum. Surge ad potiora opera metire templum et altare et adorantes in eo hoc est unicuique professioni et ordini secundum suam dignitatem et locum annuncia verbum dei ut tibi gratia virginibus dicto. beate estis que respuistis nuptiale consortium unde et habebitis societatem angelorum et que non habetis in terra sponsum habebitis in celo sponsum Christum deum et hominem victurum in eternum. Dicito etiam seculo renunciantibus beati estis qui euangelica precepta non timores cuncta terrena pro Christo reliquistis sequentes eum a quo thesaurum in celo indeficientem recipietis. Continentibus vero. Beati qui post licitum nuptiarum sectantes continentiam intemerati conceditis hiis de quibus merito dicitur virgines enim sunt et sequuntur agnum quocumque ierit. Vel altare

generaliter sanctam ecclesiam accipia-
mus: in quo deo cotidie sacrifici-
um laudis et incensum orationis
offertur. Metire templum et alta-
re: id est secundum capacitatem vniuscuius-
que sermonem profer. Simpli-
cibus simpliciora, perfectis alta
et profunda promittens. ¶ Atrium
autem quod est foris templum eice fo-
ras: et ne metiaris illud.
Mira prorsus locutio talis:
quia illud foras eici precepit quod
iam foris esse ostenditur. Quo-
modo foris eici potest: si intus non est?
Sed tale est hoc, quale et illud:
deleantur de libro viventium, id est
non scribantur in eo. Ita ergo
et hic dicitur: atrium vero eice
foras: id est noli illud computare
intus. Per atrium autem quod foris
est intelliguntur heretici, pagani
et iudei, quibus ad sancta sanctorum nul-
lus patet ingressus: de quibus
paulus dicit: Quid autem michi
de hiis qui foris sunt iudicare?
Dicatur ergo: ne metiaris a-
trium quod foris est, id est noli tales
computare in numero sanctorum: qui
datum est gentibus, id est communiter
in eterno peribunt, et inter eos repu-
tabuntur qui ydola colunt: quoniam et
illi simulachra colere videntur men-
dacium pro veritate tenentes. Iudei
se dicunt credere in deum patrem
sed mentiuntur: quia qui non habet
filium, nec patrem habet. Et qui
non honorificat filium non hono-
rificat patrem qui misit illum.
Mendacium ergo colunt: qui veri-
tatem non adorant. Heretici quoque
diversos errores de deo faten-
tur: vnde quia a veritate recedunt
similes gentibus habentur. Ver-
bi gratia: Sabellius dicit quod idem
sit pater qui filius: et quia duas
non vult intelligere personas in
patre et filio, similis est et etiam
deterior paganis. Fotinus quo-
que affirmans eum purum hominem
nec fuisse ante mariam: et iste
similis est gentibus, qui simulachrum
hominis mortui se adorare fatetur.
Dum solummodo christum hominem fuisse
dicit et deum negat. Et ideo
isti tales atque eorum similes ve-
lint nolint, in illorum transeunt
numerum, qui ymaginem mor-
tuorum adorant hominum: presertim
cum singulis partibus mendacium
sit quod tenent. Similiter qui fidem
quam habent operibus destruunt:
in numero infidelium reputantur.
¶ Et civitatem sanctam calcabunt:
ipsa scilicet atria mensibus quadra-
ginta duobus. Civitas sancta olim
appellabatur ierusalem: iuxta illud e-
wangelii: Multa corpora sanctorum
qui dormierant surrexerunt: et
apparuerunt multis in sancta civi-
tate. Verumptamen hic non de
illa dicitur: sed potius de ecclesia:
de qua scriptum est: Gloriosa dicta
sunt de te civitas dei. Hanc ci-
vitatem calcant, id est comprimunt
atria, id est heretici, pagani, iudei
et falsi fratres, et verbo et tormen-
to: sed sicut silex calcata pedibus
hominum elimari potest, comminui non
potest: et tanto magis elimatur
quanto magis calcatur: ita sancta ecclesia
ex persecutione persecutorum robustior

redditur et lucidior. Unde apos-
tolus: Quando infirmor tunc
fortior sum et potens. Quadra-
ginta et duos menses possumus
specialiter referre ad spacium trium
annorum et dimidii, quo sub anti-
christo acerbius calcabitur et compri-
metur etiam ab impiis. Nam in
tribus annis et dimidio quadra-
ginta duo menses continentur, quo
numero etiam omne presentis tempus in-
telligitur propter sex mundi etates
et septem dies, quibus omne presentis
tempus volvitur. Sexies enim septem
quadraginta duo faciunt. Aliter:
legimus in veteri testamento quod
populus israel quadragesima et secunda
mansione ingressus est terram repro-
missionis, et quia in figura omnia
contingebant illis, utique et hoc
iter ad nos pertinet qui in hoc
deserto moramur et ad pa-
triam repromissionis tendimus
post rubri maris baptismum
in quo submersus est pharao cum
suis exercitibus, id est dyabolus
cum omnibus peccatis originalibus.
Quod ergo ibi per quadraginta
duas mansiones in figura factum
precessit, hoc hic per menses signi-
ficativa locucio expressit. Men-
sibus ergo quadraginta duobus
calcatur civitas, quia quamdiu in presen-
tis vite itinere transit, persecutio-
nem ab impiis sustinet etiam.
Et dabo duobus testibus meis
et prophetabunt, id est dabo ut prophe-
tent diebus mille ducentis sexa-
ginta. Hic etiam et in numero
dierum qui iterum faciunt annos tres
et dimidium, et in adventu etiam

et prophecia duorum testium mani-
feste ostenditur persecucio et reg-
num antichristi. De hiis quippe duo-
bus testibus dominus per malachiam
prophetam dicit: Ecce ego mittam
nobis enoch et helyam, ut conver-
tant corda patrum ad filios et cor
filiorum ad patres eorum. Et in evan-
gelio ipse dominus: Helyas veniens
restituet nobis omnia. Isti ergo ve-
nientes prophetabunt, id est predica-
bunt, quia ut supra dictum est prophetare
aliquando ponitur pro predicare. Diebus
mille ducentis sexaginta, id est
tribus annis et dimidio, quibus in-
sevient ab antichristo. Amicti sac-
cis, quia penitenciam quam predicabunt
ore etiam habitu ostendent, sicut
fecit beatus iohannes qui erat
indutus pilis camelorum. Sed in
hiis duobus testibus omnes etiam com-
prehenduntur in suis predicatoribus
que per omne tempus istius vite
prophetant et predicant misteria fi-
lii dei, sive nunc scilicet sive in
extremis temporibus. Bene autem
etiam in duobus testibus figurantur
propter duo testamenta videlicet
quibus roborantur, vel quia ex duobus
populis constat, et duobus preceptis
caritatis vivificantur, sive etiam propter
duo martirii genera. In saccis
vero humilitas sanctorum exprimitur,
qui licet sint magistri, peccato-
res se esse fatentur. Nam cilicium
criminosis convenit. Vel certe
quia sanctorum vita reprobis videbitur
desperata, ideo saccis induti per-
hibentur. Et hoc est quod in hac
eadem apocalipsi dicitur: Sol
factus est niger tamquam saccus cilicinus.

Hij sunt due olive et duo can
delabra in conspectu domini terre sta
tes. Ipsi specialiter duo, enoch
scilicet et helyas, due olive appel
lantur propter unctionem spiritus sancti
qua sunt delibuti. Dicuntur etiam et
candelabra, quia lucebunt aliis
quibus lumine veritatis ostendent et
verbo et opere. Generaliter omnes
sancti ecclesie in hiis duobus comprehen
duntur, qui tempore baptismatis et
manuum impositione episcoporum acce
perunt spiritum sanctum. Dicuntur autem
due olive cum una sit oliva, id est
universalis ecclesia, iuxta illud: ego
autem sicut oliva fructifera in domo
dei, propter duo testamenta, vel dilecti
onem dei et proximi, vel duo gene
ra martirij. Similiter et eadem ecclesia
cum sit unum candelabrum propter u
nitatem fidei, dicuntur duo cande
labra propter predicta misteria.
Bene autem in conspectu domini terre
stare perhibentur, quia sancti intima con
templatione suo conditori in suis
precordijs inherere probantur et ingi
ter eius voluntatem considerantes ea
faciunt in quibus creatorem suum non
offendunt. Unde helyas dicit:
Vivit dominus in cuius conspectu sto.
Et paulus: Sicut ex deo coram
deo loquimur in christo. Potest e
tiam et de hiis duobus testibus in
telligi aliter, qui in conspectu domini
terre stant, quia videlicet in paradi
so ubi quondam fuit adam antequam
peccaret translati sunt, et a nostris
conspectibus ablati claritate vi
sionis dei perfruuntur. Et si quis
eos voluerit nocere, ignis exiet
de ore illorum et devorabit in

imicos eorum. Hoc ex parte iam
impletum est quando sicut in libro
regum legimus ad vocem helye des
cendit ignis de celo et consump
sit quinquagenarios cum suis quinqua
ginta. Sed specialiter hec verba
sicut pertinent ad illos duos ita
generaliter et ad omnes sanctos. Per
ignem autem predicatio sancta figuratur,
quia corda auditorum ad amorem dei
accendit. Ex isto itaque igne
boni proficiunt, mali vero defici
unt. Unde paulus: Christi bo
nus odor sumus deo, et aliis o
dor vite in vitam, aliis odor
mortis in mortem. Dum enim sancti
bona coram ipsis proferunt, etiam no
cent, quia ipsi bona que audiunt in
suam dampnationem vertunt, dum
sanctos persequuntur qui sibi vitam an
nunciant. Hoc igne, id est doctri
na que procedit de ore illorum, de
vorantur, quia per contemptum et persecu
tionem sanctorum digne eternis supp
pliciis aguntur. Et si quis eos
voluerit ledere, ita oportet eum
occidi. Sententia scilicet dei
verbi vel certe de ore testium
ignis egrediens inimicos eorum
interficiat, quia inimicum contra
christo sentientes atque in malo per
severantes anathematis fulmi
ne sancta ecclesia percutit. Quod si et
hoc in bonum accipere volumus,
sancta ecclesia in suis doctoribus igne
oris sui inimicos devorat, id est
cum libro exhortationis et admoni
tione caritatis eos ad suum amo
rem provocat, ut moriantur crimi
nibus et vivant dilectionis gratie
caritatis dilectionis carbo

nibus super caput eorum iuxta
salomonis sententiam. Isti ha-
bent potestatem claudendi celum nubibus
ne pluat diebus prophetie ipsorum
et potestatem habent super aquas con-
vertendi eas in sanguinem et percu-
tere terram omni plaga quotienscum-
que voluerint. Et hoc iuxta lit-
teram impletum cognovimus in
moyse et helya qui unus a-
quas nili fluminis convertit in
sanguinem eo quod induratum esset
cor pharaonis. alter vero clau-
sit celum ne plueret annis tribus
et dimidio. Dum enim regnaret
achab rex impius qui sacerdotes dei
interfecit et insuper idola coluit.
omnesque populus israel relinquentes de-
um patrum suorum adorarent baal. et
eos helyas revocare ad dei cul-
tum non potuisset. iratus dixit.
Vivit dominus si erit nobis ros
aut pluvia nisi iuxta oris me-
i verbum. Quod ita factum est donec
populus ageret penitenciam et iterum
ille sua peticione optineret plu-
viam. Moyses quoque terram egyp-
ti percussit omni plaga quotiens-
cumque voluit. id est quousque libe-
raret filios israel de egyptiorum
servitute. Spiritualiter ipsi sancti ap-
pellantur celum. appellantur autem
et nubes. de quibus scriptum est.
Et nubibus mandabo ne pluant
super eam imbrem. Claudunt itaque
celum hoc est scripturas. non quo omni-
modis celi ymbres non emit-
tant. sed quia super terram que spinas
et tribulos germinat non plu-
ant. Pluunt itaque perfectis. ab-
scondunt vero suam pluviam

impiis. qui bonis et suscipere
volentibus suam predicationem mani-
festant. contemptoribus vero et irri-
soribus abscondunt. Unde est.
Ne miseritis margaritas vestras
ante porcos. Et potestatem habent
super aquas convertendi eas in
sanguinem. Aqua scripturam sig-
nificat. Unde est. Aqua profun-
da sermo ex ore viri. Ipsi ita-
que aquam in sanguinem vertunt.
cum occasionem illis qui bene pro-
lata male intelligunt amiserunt.
et doctrinam quam perceperunt in sui
perniciem convertunt. Quod ideirco
facere sancti dicuntur. quia ipsi eis divina
verba annunciant qui contempnunt.
cupientes eos instruere et ad
dei voluntatem revocare. Habent
quoque potestatem percutere terram omni
plaga quotienscumque voluerint.
quia in potestate illorum est ut quando
velint loquantur. et iterum quando
velint taceant. ut scilicet fideli-
bus loquantur. infidelibus autem
taceant. et ideo quotienscumque
infidelibus divina mysteria clau-
dunt. totiens insanabili plaga
percutiunt. Quotienscumque vero
fidelibus dei sacramenta pandunt.
totiens alios ad mortem. alios
ad vitam trahunt. Et quod aliis
proficit ad salutem. aliis proveniunt
ad mortem. Dumque verba coram
impiis formant. sanguinem car-
nalis intelligentie quo moriantur
~~formant~~ porrigunt. Et nota-
dum quod non dicit. habebunt pote-
statem. sed habent. ut hoc non de
duobus tantum enoch et helya
qui venturi sunt. sed etiam de pre

sentus nūc tēpoīs ecclīe pdica
toribus dictū intelligamus. C
Et cū finierit testimoniū suū:
bestia que ascendet de abysso.
faciet aduersus illos bellū.
et vincet illos. et occidet il
los. Hoc testimoniū nō ad
tpūs regnū antixpi ē referē
dū: sed ad precedens tempus
quo ipi pdicabūt. anteq̄ ille
incipiat regnare. In reuela
cōe eī bestie. finiendū id ē p
ficiendū et cōplendū ē testiō
niū illorū. quo docēt nō ipm
eē xpm. sed dyabolū: pnū
ciates iudeis atq̄ gentibus oli
ā uenisse xpm. et sua passi
one redemisse genus humanū:
vnde et ab eo tenti int̄ficient.
Et hoc ē qd' sequit. Quia
bestia q̄ ascendet de abysso fa
ciet aduersus eos bellū. Bestie
aūt vocabulo nō solū dāpnatus
ille hō: uerū etiā habitator il
lius dyabolus. qui p illū exalta
bit et extollet sup oē qd' dicit
deus aut qd' colit: sed et omē
corpus illius figurat. Homo
itaq̄ ille pditus ascēdet de abys
so. hoc ē de multitudīe iudeo
rū pfidorū. qui impietate pro
fundi sūt: nascendo et p cēta
tū monimēta pficiendo. iuxta il
lud. Fiat dan coluber in via:
cerastes in semita. Dyabolus
eī ascēdet de abysso. hoc ē de
reprobōrū cordibus ī quibus ha
bitat: et ingredietur illū dāpna
tū hoīem. ut p eū signa faciat
et eleuet ita. ut sedeat ī teplo
dei. tamq̄ sit deus. Quē quo

q3 corpus illius cū capite suo
ascendet de abysso: q3 diuino
dei iudicio effēari pmittetur.
Faciet aūt cont' dei testes bellū:
et corpale et spiritale: exhibe
bit cūcta q̄ ī precedentibus marti
ribus sūt adīpleta. id ē virgas
fustes. plūbatas. candētes fer
ri laminas. vngulas ferreas.
bestias. ignes et cruces: et
si qua sūt similia tormētorū
genera. Iterū quos sic nō po
terit vincere. conabit doctrinis
supare. exhibebit dona. uerba
pmet dulcia: adhibebit falsa
miracula. et p utraq̄ seruens
multos a fidei rectitudīe ad erro
rē inclinabit: alios scilicet de
cipiens terroribus. alios aūt psua
sionibus. Verū qd' dicit vincet
eos. nō ad sctōs ptinet qui nō
poterūt vinci. et qui cū pote
rūt occidi q̄ a fide separi: sed
quedā pars malorū intelligit.
que sociata ē corpi xpi. queq̄
siue terroribus siue blandimētis
vinci posse narrat. Qd' uero
occidet eos. ad sctōs ptinet quos
interficiet diuersis modis: et
supare nō poterit. Int' quos
etiā erūt ipē helyas et enoch:
qui a bestia nec terroribus nec
blandimētis supari ullo modo
poterūt. Int' eos aūt qui vi
cent. cōprehendūtur falsi xpi
ani: iudei. hētici et pagani.
Simeos quecūq̄ que sūt arma
ecclīe. utraq̄ fides et innocētia.
duo dilcōnis pcepta. duo etiā
testamēta: hinc pugnat. hinc
victores existūt. etiā cū moriūt.

Et iacebunt corpora eorum in platea
magne ciuitatis que vocatur spiritualiter
sodoma et egiptus: vbi et
dominus eorum crucifixus est. Ciuitatem
magnam. Secundum ad litteram appellat
iherusalem que dei ciuitas magna
dicebatur: sed postquam dominum suum in
terfecit iam non dicitur ciuitas mag
na aut iherusalem sed sodoma et
egiptus. Licet enim persecucio vbique
grassetur: tamen inmanior et
acerbior est eciam vexacio vbi dominus
crucifixus traditur et vbi caput
malorum apparebit antichristus. In
cuius platea specialiter dicuntur iacere cor
pora sanctorum: tamquam scilicet ut vbi
principale certamen est ibi mortu
orum corpora multiplicius pereant.
Vbi eciam intelligitur quod iudayca
plebs specialiter adhebit antichristo:
quousque enoch et helya predicanti
bus qui ex ea saluandi fuerint reuer
tantur ad christum. Bene autem illa ciui
tas sodoma vocatur et egiptus:
quia opera sodomorum atque abhominaci
ones egipciorum sectasse cognos
citur. Vnde ysaias illis dicit
Audite principes sodomorum. Alia
vis per ciuitatem magnam eciam qua
iacebunt corpora sanctorum totus mun
dus intelligitur: quia in omnibus mun
di partibus sancti tunc temporis interfi
cientur. Vnde bene dicitur. Vbi
dominus eorum crucifixus est. Quod enim dominus
extra portas illius ciuitatis est pas
sus: significabat quod christus in suis
membris in toto mundo erat passu
rus. Ita est ciuitas magna que
babilon vocatur in qua dyabolus
regnat: sicut ciuitas est christi iheru

salem in qua regnat ipse christus. Illa
cepit a cayn: ista autem ab abel. So
doma interpretatur muta: egiptus
tenebre. Quibus nominibus illi compre
henduntur: qui metu nimio conterriti tem
pore antichristi non audebunt confiteri
fidem christi. Sed in tenebris infidelita
tis cecati et in tenebris tenti pec
catorum negabunt illum: insuper eciam
et ciuitatem sanctam calcabunt id est
conprimet. Iacebunt autem corpora
multorum et illorum scilicet qui fuerint
mortui et illorum eciam qui diuer
sis affligentur tribulacionibus: id est
fame nuditate carceribus et ceteris
inexquisitis tormentis. Et vide
bunt de populis id est tribubus et lin
guis et gentibus corpora eorum per
tres dies et dimidium. Manifesta
eciam ostenditur persecucio sanctorum
in omnibus gentibus futura: cum dicitur
quod omnes populi et tribus et lingue
videbunt corpora illorum tribus die
bus et dimidio id est tribus annis
et dimidio quibus regnabit an
tichristus. Ita enim hic dies pro anno
positus est sicut et in veteri testa
mento vbi legimus quod reuersi ex
ploratores qui quadraginta die
bus terram explorauerunt: fecerunt
murmurare populum. Vnde et pos
tea quadraginta annis permanserunt
in deserto: deo dicente ad moy
sen. Diem pro anno dedi vobis
filiis et ad ezechyelem cum preceptum
est ut trecentis nonaginta diebus
iaceret super latus sinistrum: diem
inquit pro anno dedi tibi. Signi
ficata est enim in hiis diebus captiui
tas decem tribuum: trecentis quadra

gīnta ānis sit͛ua. ¶ Et corpa eo
rū nō sinet poni ī monumētis.
Per corpa autē. totos hoīes ac
cipē debem̄: qui nō solū extinc
ti. uerū etiā diuersis pressuris
attriti iacebūt et cōculcabūt͛.
Consuetudo quippe sacre scriptu
re ē: ut aliqñ per aīam. aliqñ
per corpus totū hoīem significet.
Per aīam ut ibi: descēdit iacob
in egiptū ī aīabꝫ septuaginta.
Per corpus uero. sicut maria in
ewāgelio dicit. qr tulerūt dīm
meū. et nescio ubi posuerūt eū:
cū solū corpus quereret. qḋ posi
tū fuerat ī sepulchro. aīa illius
cū diuinitate uerbi descendēte ad
īfernū. Uerū tanta seuicia
tūc erit. et tam īmanis erit illa
psecucio: ut nō sacient͛ reprobi.
postq̄ interfecerīt eos: sed etiā
ad augendā suā maliciā. neqꝫ
post mortē pmittet eos poni
in monumēto. Sic ēt legim̄
factū et ī psecucioē sctōrū mar
tirū: qḋ tanto tūc āplius fiet.
q̄to grauior erit psecucio. Alit͛.
In monumentis idcirco mortu
orū corpa ponūt͛: ut ibi quies
cāt. et diē expectet nouissimū.
Unde et per quedā sapientē
dicit͛: Corpa eorū in pace se
pulta sūt. Tūc itaqꝫ nō sinet
eos poni ī monumentis. hoc ē
nō pmittet eos quiescē. uelut
quiescūt corpa mortuorū: sed
uarijs et inexquisitis eos crucia
būt tormētis. Monumētū
etiā dicit͛ eo qḋ moneat mētē:
ut et nos dū considerām̄ sctōrū
monumēta. qui sua corpa pro

xpō tradiderūt. moneam͛ uene
racione illis impendē. Nō itaqꝫ
sinet eos poni ī monumēto.
hoc ē nō pmittet eos venerari:
sed uelut irrisione dignos. pmit
tet eos ī plateis iacere. ut co
medant͛ a bestijs. ¶ Et inhabi
tantes terrā gaudebūt sup eos
et iocūdabūt͛: et munera mit
tent sibi īuicē. Recte inhabi
tantes terrā uocāt͛: qui de in
teritu et de nece sctōrū gaudētes
mēte ad pmia cōtuēda celorū
uel ad sua cōsiderāda supplicia
erigē nō nouerūt. Tales ulti
mo tempoē. cū eccīa tradita fu
erit in manꝰ psecutorū. uidē
tes enoch et helye. ceterorūqꝫ
martirū corpa insepulta iacē.
gaudebūt ex eorū humiliacōne
et interfectione: q eos male ui
uētes et peccātes increpabat.
¶ Et mittēt sibi īuicē munera:
eulogia scilicet et datū tēporale.
uel sermonū congratulacōnē.
tanq̄ diē festū celebrātes: qm̄
hij duo pphete cruciauerūt eos
qui habitāt sup terrā. sicut sup
dictū ē. in deuoracioē scilicet
ignis spūalis. ī suspēsione plu
uie salutaris. ī cōuersione aqua
rū in sanguinē. Licet ergo to
to nūc tempoē gaudeat inimi
ci de tribulacioē et humiliacōne
iustorū. letantes cū male fece
rīt. et epulātes ī rebus pessi
mis: tamē īā tūc longa erit et
maior taliū epulacio. de afflic
tione uel morte iustorū. ac sua
crudelitate. Sed cū dixerit pax

et securitas: tunc repentinus eis
superveniet interitus. Unde hic
quoque apte subinfertur: ¶ Et post
dies tres et dimidium. id est interi-
tum repentinum super eos veniente quando
dicunt pax et securitas. et tunc
dolorem cum dicunt gaudium: post
quadraginta scilicet quinque dies
qui in Danielis libro et psalterio com-
memorantur. spiritus vite a deo intra-
bit in eos. non tamen alienus spiritus
ingredietur in eos: sed unusquis-
que homo suam animam recipiet ¶ Et
steterunt. Pro eo quod est stabunt:
quia preteritum tempus est positum hic
pro futuro ¶ Super pedes suos.
Quantum autem sit hoc futurum post
illos quadraginta quinque dies: so-
lus deus novit. Bene vero stare
dicuntur sancti: quia scilicet iam incommu-
tabiles erunt in mente. et incorrup-
tibiles in corpore ¶ Et timor mag-
nus cecidit. id est cadet super eos
qui viderunt eos. pro eo quod est
videbunt: id est super omnes reprobos
qui interfecerunt eos. Ibi quippe
recognoscent eos in gloria. quos
persecuti sunt in presenti vita: et
timebunt dum viderint eos glori-
ficatos. exspectantes sententiam
divine ultionis. Vel etiam ipsi sancti
cum viderint se iam glorificatos.
et viderint celum ardere. infernum
apertum. demones per aera discur-
rentes: dominum venientem ad iudicium
cum multitudine angelorum time-
bunt. Sed ut dominus dicit. virtutes
celorum movebuntur: quanto magis
homines? De quibus adhuc subditur.
¶ Et audierunt vocem magnam de

celo dicentem illis. Ascendite huc. Vox
ista que eos vocat ut celos as-
cendant: ipsa est de qua apostolus dicit.
Ipse dominus in iussu et in voce ar-
changeli: et in tuba dei descen-
det de celo. Ascendite inquit
huc. id est ascendite ad deum et ad
caput vestrum: quia membra estis illius
qui vobis singulis redditurus est iux-
ta opera sua: ideoque nolite morari
in terra. ne involvamini in penis
miserorum ¶ Et ascenderunt in
nube in celum: et viderunt illos
inimici eorum. Legimus in ewan-
gelio. quod dominus in nube venturus
sit ad iudicium: sicut dixerunt an-
geli testes illius ascensionis.
Hic ihesus qui assumptus est a vobis
in celum: sic veniet quemadmodum
vidistis eum ascendentem. id est eadem
carne et nube. Sicut ergo christus
venturus est in nube: ita et omnes
sancti. Unde ipse dicit. Tunc vide-
bunt filium hominis venientem in nubi-
bus: cum potestate magna et maies-
tate. Unde et apostolus dicit.
Nos autem qui vivimus. rapiemur
cum illis in nubibus obviam christo
in aera: et sic semper cum domino eri-
mus. non in aere sed in celo. Quod
si quis hanc pauli sententiam in-
tuens inquirit. qualiter generalis
primo homini illata compleatur sen-
tentia. qua illi dixit deus. terra
es et in terram ibis: scire debet ve-
ram dei esse et pauli sententiam. quia
et vivi reperientur homines. ex quo-
rum persona hoc apostolus loquitur:
et tamen scire debet ut beatus
augustinus dicit. in ipso ~~[illegible]~~

raptu nubium · et si momentanee
a morte tamen gustabunt · In
terram ergo reuertetur : quia hoc est
corpus in terram reuerti · quod est
exeunte anima remanere corpus · quod
utique terra est · Itaque secundum dicta
mus : quia in momento · in ictu ocu
li · in ipsis nubibus spiritum vite acci
pient hii · qui in aduentu domini vi
ui reperientur : in quibus ut dictum
est · et momentanea morte gus
tabunt · Impii quippe remane
bunt in terra hac · electi eleuabun
tur ad gloriam : in qua et miseriam il
lorum eos videbunt et sencient in
dictis · quos iudicauerunt et dap
nauerunt iniuste · ¶ Et in illa
hora factus est terremotus mag
nus · Cum loquitur de ipso iudicio ·
repente uenit ad ea que ante futura
sunt · id est ad persecucionem anti
christi · de quo paulo ante sermo
nem fecerat : ipsamque uocat horam ·
quam ante tribus diebus et dimi
dio expresserat · Quid autem mirum
si eadem persecucio vna hora uoce
tur · cum omne presens tempus vna ho
ra appelletur : iuxta quod iohannes
dicit · Filioli nouissima hora est ·
Terre motus itaque significat il
lam persecucionem ualidissimam · Vn
de bene terremotus non simplici
ter sed cum additamento magnus
vocatur : quia tunc tribulacio erit
ut dominus ait qualis non fuit
neque fiet · Sicut et danyel an
gelus dicit · Veniet tempus
quale non fuit ex quo gentes esse
ceperunt · ¶ Et decima pars ciui
tatis cecidit : et occisa sunt in ter
remotu nomina hominum septem milia ·

Hic locus in ewangelio exponitur
ubi dominus dicit : quod quedam mulier
habens dragmas decem · perdidit
vnam ex illis · Nouem quippe sunt
ordines angelorum : sed homo decimus
est creatus · qui locum dyabolo euacu
atum replet · Ista decima pars
periit in illis : qui consenserunt et
crediderunt antichristo · Non autem
tota decima pars periit : sed pars
decime partis · in hereticis scilicet
paganis · iudeis · et falsis fratri
bus · Ciuitas quippe iherusalem
appellatur : que constat ex angelis et
hominibus · Ciuitatis cuius decima pars
cecidit : illa scilicet que ad nouem
angelorum ordines non pertingebat
illorum decimum ordinem cum electis mi
nime tenet · Et cum sit ipsorum perdi
torum numerus infinitus : sub
finito comprehenditur cum dicitur : Qui
a mortua sunt in terremotu nomina
hominum septem milia · Septenarius
enim numerus · sepe pro vniuersitate
ponitur : atque ideo in septem milibus
hominum · omnes reprobi intelliguntur
qui mortui sunt in anima sub eadem
persecucione · ¶ Et reliqui qui in
fide permanserunt · id est post ab
negacionem ad fidem redierunt · siue
etiam qui ex errore ad ueram doctri
nam conuersi sunt · et in eadem fide per
stiterunt · in timorem sunt missi · et
dederunt gloriam deo celi : siue quod
eo gubernante et fortitudine do
nante non sunt lapsi · siue quod miseri
cordit(er) post ruinam sunt erecti · ¶
Ve secundum abiit : et ecce ue tercium
ueniet cito · Super eius aquila uolantis
tria ue dixit futura : quorum duo in

enarratione preterierunt. tertium ad
huc restat. Primum ne quippe
narrat plagam locustarum. secundum
solutionem angelorum quatuor. usque
ad istum locum. in quo multa per reca
pitulationem de adventu antichristi
dicuntur. tertium inchoatur hic et ten
dit usque ad proximum locum. id est dap
nationem omnium reproborum cum capite
suo. ¶ Et septimus angelus tuba
cecinit: et facte sunt voces mag
ne in celo dicentes. Factum est regnum
huius mundi domini nostri et christi eius:
et regnabit in secula seculorum. In
septimo angelo nichil aliud nisi
ut supra in ceteris eterna intelliguntur.
non iam predicantes ut superius. sed in
conspectu sui creatoris consistentes.
Et hoc est quod superius angelus stans
super mare et super terram. iuravit
per viventem in secula seculorum: quia tem
pus iam non erit. sed in diebus septi
mi angeli consummabitur misterium
dei. Septimo autem angelo tuba
canente: voces magne fiunt in celo.
id est in ipsa electorum eterna. Que
voces nichil aliud sunt. nisi magnum
sanctorum desiderium laudandi de
um: et gratiarum actiones personantium
atque dicentium. Factum est regnum
huius mundi. cui antiquus hostis
dominabatur. domini dei nostri. id est patris
et christi sui filii: et regnabunt pater
et filius. et hii ~~qui~~ qui in patris et
filii nomine intelliguntur. cum omni
electorum eterna in secula seculorum.
Tunc potestatem filius dei accepit
per humanitatem: qui omnia cum patre
possidebat per divinitatem. Unde
et ipse surgens a mortuis dicit.
Data est michi omnis potestas in celo

et in terra. ¶ Et viginti quatuor
seniores. id est predicatores. qui in
conspectu dei sedent in sedibus suis:
id est in potestate iudiciaria iuxta il
lud. ecce dominus veniet cum senior
ibus populi sui. ceciderunt in facies su
as: omnia sua ad eum referentes qui
dicit. sine me nichil potestis fa
cere. ¶ Qui in conspectu dei sedent:
quia in cunctis que agunt vel dicunt. deum
sibi presentem semper attendunt. ¶ Et
adoraverunt deum dicentes. Gra
tias agimus tibi domine deus omnipo
tens: qui es immutabilis. et qui
eras ante secula cum patre. Ubi intu
endum: quia non subiungunt qui ventu
rus es ut supra. Presentem enim iam
in iudicio. quo hec omnia aguntur
demonstrant: quem venturum nunc
predicant. ¶ Quia accepisti virtutem
tuam magnam: quando resurgens
a mortuis. omnia regna mundi tue
potestati subiecisti. et hoc in huma
nitate: quia virtus indeficiens est in
tua divinitate. ¶ Et regnasti. reg
nas. et regnaturus es. Et ira
te sunt gentes. quia scilicet vident
sua cultura ad nichilum redigi:
unde psalmista. Dominus regnavit
irascantur populi. Et venit ira tua.
id est tempus vindicte tue: quando in
tristicia tua superborum cervices confrin
ges. ¶ Et tempus mortuorum: ut
scilicet qui mortui sunt peccato. mo
riantur dampnatione perpetua. In qui
bus videlicet gratiarum actionibus.
duos domini adventus comprehendunt:
primum scilicet humilem et occultum.
quando surgens a mortuis mun
dum sibi substravit: secundum vero
excelsum et manifestum. quando

impijs irascetur: et sermones suos
vindicabit. Non autem gaudet electus
quia reprobi dampnabuntur: sed ideo
gaudet quia advenit tempus. quan
do mali iustam dampnationem et
ipsi recipiant bonorum operum dig
nam remuneracionem. Ante enim dap
nabuntur impij. et sic remunera
buntur pij: nec poterunt pervenire
ad regnum corpora piorum. nisi pre
cesserit dampnatio reproborum. Quod
autem dicit iratus es. non ita intelli
gendum est. ut irascatur deus sicut
et homo: sed sic videbitur reprobis quos
dampnabit. Talis quippe in singulo
rum consciencijs erit: qualem eum
videbunt. Unde in mentibus electorum
videbitur benignus: in mentibus rep
roborum iratus. ¶ Iudicare et reddere
mercedem servis tuis prophe
tis et sanctis. Sic videntur hec ver
ba sonare. quasi precesserit meritum electo
rum: pro quo mercedem sunt recepturi.
Non enim redditur nisi quod debetur:
sed non est ita quia scriptum est. quis prior
dedit illi et retribuetur ei. Et ali
bi. Gratia salvi facti estis: et
hoc non ex vobis. ut ne quis glo
rietur. Sciendum est itaque quia ut aliquid
deo daremus. prius ab illo accepi
mus: cuius misericordia prevenit ut velimus.
subsequitur ut operemur. Unde
psalmista. Misericordia eius pre
veniet me: et misericordia eius subsequetur
me. Itaque quod accepimus et dei est
quia ipse dedit: et nostrum. quia nos ab
illo percepimus: et ideo cum dominus mer
cedem reddit. sua ipse doctrina
in electis remunerat. Sub hac in
telligentia cotidie dicimus: panem
nostrum cotidianum da nobis hodie.

Si nostrum est: cur ut detur petimus?
Sed sic nostrum accipiendo: quod non
erat habendo. Queritur autem cur nomina
tis prophetis et ceteris sanctis. apostoli sunt
relicti. Sed sciendum quia in prophetis
ibi sunt comprehensi et apostoli. quia prophe
te sunt: quia ventura reproborum suppli
cia. et sanctorum premia prenunciant.
De quibus ipse dominus ait. Ecce mitto
ad vos prophetas. Et ipsi iohanni
dictum est. Oportet te prophetare et
predicare gentibus. Et quia non omnes sunt
prophete qui sunt sancti: remunera
buntur prophete. remunerabuntur et ipsi.
¶ Et timentibus nomen tuum pusil
lis et magnis. Timentes quoque no
men illius. id est reverenciam habentes
nominis eius. et ideo peccare timentes.
cum pusillis et magnis mercedem re
cipient. Magni quippe sunt: qui
bonum quod intelligunt. imitare se
divina gratia facere possunt. Pusilli
autem. qui non ea possunt implere que
intelligunt: quia nec locum habent.
Sicut quilibet in monasterio con
stitutus. misericordiam vult impendere fratribus
vult etiam aliis sermonem predicati
onis et doctrine impendere: sed quia ad
hoc non vocatur. non illud quod intel
ligit et vult. opere perficere valet:
ideoque tales in numero perfectorum
habentur. ideoque nulla subripiet
de imperfectione desperacio. licet non
fuerit omnibus attributa perfectio.
Hinc etiam in canticis canticorum
dicit sponso suo. Unguentum ef
fusum nomen tuum: ideo adolescen
tule dilexerunt te nimis. Et quia
talium innumerabilior summa invenia
tur: ideo in subsequentibus salomon
ait. Adolescentularum autem quarum

nō est nisi⁹ Et exterminādi eos
qui corruperūt terrā: subaudis tē
pus aduenit · Qui eā corruperūt
terrā · id ē carnē suā maculauerūt
diu̇sis vicijs et pc̄īs · uel q̄ alios
maculauerūt exemplo et doctri
na praua: exterminat² · id ē a terra
uiuētiū sepabunt² · et ab hereditate
scōꝝ · exilio et⁹ ne dapnacōis dap
nati · **Ca^m duodecimum ·**

Et apertū ē tēplū dei ī celo ·
Celū ē eccīa: q̄ ē sedes dei ·
Templū in celo: corpus ītelligit²
xp̄i · De quo ip̄e iudeis dicit ·
Soluite templū hoc: et ī tribꝫ
diebꝫ excitabo illud · Unde ewā
gelista exponēdo subdit: hoc aūt
dicebat de templo corpoīs sui ·
Qd̓ templū aptū ē nascendo ·
moriendo · resurgendo: atq;
ad celos ascendēdo · Templū
etiā dei ē ip̄m corpus: q̄ in eo
habitat oīs plenitudo diuīta
tis corporalit² · In celo hoc tem
plū: q̄ in eccīa hec misteria
p̄dicant² et retinēt² · Uel ap
tū ē hoc templū: qn̄do sicut
ī ewangelio legimꝰ · lancea la
tus eiꝰ ꝑforatū ē · In celo au
tem idū hūc sensū · iohānes ap
tū dicens tēplū in conspectu suo
intelligi uoluit: cognoscētes se
eē de illoꝝ numero · de quibꝫ
meminerat scriptū · Celi enar
rāt gloriā dei · Et uisa ē ar
cha testamēti in templo eiꝰ ·
Qd̓ significat² ꝑ templū: hoc
et per archā · id ē scōꝝ eccīa ·
Genus ē in genē: sicut octo aīe
in archa · Que ꝓpterea archa
testamēti uocatur · q̄ diuū tes

tamētoꝝ habet cognicionē: nō
in tabulis lapideis · sed ī tabulis
cordis carnalibꝫ · Ibi ē vrna
habēs mana · id ē corpus xp̄i ·
in quo uerus ē panis · qui de celo
descendit · Ibi ē virga aaron ·
per quā sacerdociū designatur:
q̄ et illud sacerdociū in figurā
p̄cessit · Significabat eā regale
sacerdociū: qd̓ agit² nūc in eccīa ·
Hec archa q̄tuor portabatur
circulis · q̄ q̄tuor instruit² ewā
gelijs · Apto ergo templo uisa
ē archa: q̄ eo moriēte dn̄i latus
eiꝰ lancea ꝑforat² · misterio sangui
nis et aque eccīa edificat² · In
cuiꝰ rei figurā: in principio mu
lier de latere viri dormiētis fa
bricata eē describit² · Et facta
sūt fulgura et uoces et tonitrua
et terremotus: et grando mag
na · Per fulgura miracula in
telligunt²: quibꝫ incredulorū mē
tes ꝑcusse · fractis mox supbie
viribꝫ · humilitati se subdiderūt ·
Hinc psalmista · Fulgura
multiplicabis · et cōturbabis
eos · Per uoces uero · p̄dicacio
nes et exhortaciones · Bene
aūt prius fiūt fulgura · ac deinde
subsequūt² uoces: q̄ scī p̄dica
tores prius miracula faciebāt ·
et sic ad noua credenda loquē
do suos auditores incitabant ·
Unde petrus prius ad specio
sā portā sanauit paliticū: et
deinde iudeoꝝ mētes ad fidē
uerbo exhortacionis informa
uit · Tonitrua quoq; significat
cōminacionē terroꝛis diuini iu
dicij · Post uoces tonitrua fiūt:

ut hij qui forte miracula contep
nunt· uerba despiciunt· terrore
iudicij quaciantur· Terremotus
uero persecutionem significant· q
excitata est contra sanctos: vnde et
bene post terremotum grando
sequitur· Nam grando eos qui perse
cutionem commouent significat·
Grando ipse et fruges terre
comminuit· et ipsa comminui
tur: sicut ut grando funditus de
ficiat· et denuo terra fructificat·
Sic nimirum principes huius se
culi· dum persequebantur sanctos et af
fligebant· et ipsi pariter confringe
bantur· et ad nichilum redigebantur:
aut viribus scilicet aut commuta
cione in melius· Plures etiam
de hijs qui etiam dei persecuti
sunt ad fidem christi conuersi: ceperunt
pati que prius alijs inferebant·
Porro malis pereuntibus· aut e
tiam qui fuerant predestinati con
uersis ad fidem: eciam fructificare in
bonis opere· et crescere cepit in fide·
¶ Et signum magnum apparuit
in celo· Mulier amicta sole:
et luna sub pedibus eius· Istud
est signum· de quo monitus est achaz:
ut peteret signum a deo in profundum
inferni· siue in excelsum supra·
Sed cum ille diceret non petam·
et non temptabo dominum: conuersus
propheta ad domum dauid dixit·
Propter hoc dicit dominus· Ecce dabo
uobis signum· Ecce virgo conci
piet et pariet filium· Magnum
quippe fuit signum· quando virgo
concepit et peperit: et post par
tum virgo permansit· Et in celo hoc
factum est· id est in ecclesia: cuius et

mater dicitur membrum existit· Mulier
amicta sole· id est circumdata diui
tate altissimi· Vnde angelus
ait· Spiritus sanctus superueniet in te·
et virtus altissimi obumbrabit
tibi: illa scilicet de qua paulus ait·
Christum dei virtutem et dei sapien
tiam· Ipsa autem beata dei genitrix:
in hoc loco personam gerit ecclesie· Ne
que enim omnia que hic narrantur: iuxta lit
teram beate virgini specialiter con
gruere possunt: sed electorum ecclesie
secundum misticam narracionem ge
neraliter conueniunt· in quantum cotidie fit
hoc signum· quia cotidie concipitur
in ea christus et nascitur· Ipsa est
enim mater: ipsa est et filius· Vnde
dominus dicit· Si quis fecerit volun
tatem patris mei qui in celis est: ipse
meus frater· soror et mater est·
Dum enim cotidie nouos populos cre
at: in illis nascitur christus· Ipsa
est amicta eciam sole: id est circum
amicta christo· de quo scriptum est·
Vobis timentibus nomen meum:
orietur sol iusticie· Sic paulus
dicit· Omnes quotquot baptizati es
tis: christum induistis· De hoc so
le· impij dicturi sunt in infer
no· Sol iusticie non luxit nobis·
Per lunam autem que mutabilis est·
in pote quia a principio usque ad orbem
crescit· et inde deficit usque ad
tricesimam etatem· omnia istius secu
li mutabilia designantur: ideoque
tam beata dei genitrix quam eciam
omnis ecclesia lunam sub pedibus habet:
quia cuncta temporalia despicit et
omnia mutabilia pro nichilo ducens
celestia mentibus tenet intuitu·
dicens cum apostolo· Nostra conuersacio

incelibus est. Alia. In hac muli
ere possumus intelligere perfectio
res in ecclesia. qui iuxta domini consilium
sua omnia relinquentes secuti sunt
christum. Per lunam autem simpliciores
qui laborant ad aliorum usus in
plantando. edificando. et agri
colendo. Hos itaque habent illi
qui sunt perfecti quasi sub pedibus
quia longe ab eorum merito distant.
non tamen illi mercede carebunt:
licet illis non per omnia coequentur.
si fideliter ministerium suum impleue
rint. Et in capite eius corona
stellarum duodecim. Per muli
erem ut diximus ecclesia intelligitur:
de qua paulus dicit. de deo preter lo
quens. Ipsum caput dedit super
omnem ecclesiam. que est corpus eius.
In duodecim vero stellis signi
ficantur duodecim apostoli: qui sua predi
catione tenebras infidelitatis fu
gant. et lumine veritatis suos au
ditores illuminant. Unde an
gelus danyeli dicit. Qui autem
docti fuerint fulgebunt quasi splen
dor firmamenti: et qui ad iusticiam
erudiunt multos. quasi stelle in perpe
tuas eternitates. In capite eius
corona est stellarum duodecim. id est
duodecim apostolorum. per quos omnes
gentes que in circuitu istius mundi
sunt. crediderunt in christum: et pri
mum per eos christum caput victoriam
de toto mundo portauit. Et
in utero habens clamabat partu
riens: et cruciatur ut pariat. Hec
iuxta litteram beate marie aptari
nequeunt: quia sicut sine delectatio
ne concepit. ita sine dolore pepe
rit: nullumque cruciatum habere in

partu potuit. que nullum pruritum
libidinis in conceptu contraxit.
Sed iuxta misticum intellectum hoc
ad ecclesiam refertur: que mulier
vocatur. non propter effeminatum animum: sed
quia predicatione et lauachro spiritua
les filios gignere cotidie non desis
tit. Unde et ipse dicit in ewan
gelio. Qui quis fecerit voluntatem pa
tris et cetera. usque et mater est.
Ipsa enim ecclesia reputatur in matrem.
reputatur in filium: quia deum quosli
bet ad fidem adducit mater est aut
fonte baptismatis regenerat.
In illis autem qui accedunt ad bap
tismum. et confitentur se in christum
credere: filius est. Hinc paulus.
Per ewangelium ego vos genui.
De hac muliere dominus dicit. Mu
lier cum parit. id est cum parere volt
tristiciam habet: quia venit hora e
ius. Sicut enim mulier dum parit.
affligitur et vexatur: ita et sancta
ecclesia dum in hoc seculo est et videt
suos affligi. et varijs modis tri
bulari: contristatur. affligitur et vexa
tur. et clamat ad deum postulans
liberari: ne victa tribulationibus
succumbat. Sed cum ad tempus vel
horam peruenerit. qua ultima corporis
membra ad lucem eterna nascendo
peruenit: tunc cessabit cruciatus
ac parturitionis clamor. Et
visum est aliud signum in celo: et ec
ce draco magnus et rufus. ha
bens capita septem et cornua
decem. Per draconem ut supra ia
mque diximus. intelligitur dyabolus:
qui apte quoslibet potest deglu
tire non cessat. Et quia draco est ex quo
homines nocet: propter multiplici

tate insidiarum. magnus vocatur.
Rufus vero propter homicidium: quia il
le homicida erat ab initio. ex quo
seduxit primum hominem interfecit.
Celum autem ipsa ecclesia intelligitur:
que superius significata est per
mulierem. In celo est draco: quia
ecclesia in ecclesia dyabolus quibus va
let nocere non desinit. Neque e
nim ipse celum possidet: sed celo
adversatur. Per septem autem draco
nis capita. omnes intelliguntur
reges illi subiecti: quibus contra
septiformem ecclesiam pugnat.
Per decem vero cornua: omnia reg
na illi subiecta. Nam quod in
cornibus regna significentur: za
charias manifestat et danyel.
quorum uterque dicit se vidisse qua
tuor cornua. que sunt quatuor reg
na principalia. Cum hiis enim cor
nibus. hoc est cum ista seculi potentia.
et regnis sibi subiectis: pug
nat dyabolus contra eos qui decem
precepta legis observant. Et
in capitibus eius septem dyadema
ta. Quod significant per capita.
hoc et per septem dyademata.
id est omnes huius seculi potentatus.
qui illi adherent: et per fraudem
vel simile contra septem ecclesias
et contra septiformem spiritum dimi
cat. Et cauda eius trahebat
terciam partem stellarum celi: et misit
eas in terram. Per caudam dra
conis ut supra quoque dictum est:
pseudo intelliguntur doctores. Pro
pheta enim docens mendacium: ipse est
cauda. Potest etiam et cauda
specialiter antichristus intelligi.
qui omne mendacium dicturus est: ha

bens cum habitatorem. de quo dominus
dicit. In veritate non stetit. Terci
a autem pars stellarum quam trahebat
cauda draconis. in hereticis. pa
ganis. iudeis significatur. ac falsis
christianis: qui de celo hoc est de
societate sanctorum cadunt. et in con
sortium malorum hominum trahuntur.
Illi enim designantur per stellas de ce
lo abstractas. qui prius lucere
videbantur in ecclesia: sed adven
te antichristo. decepti blandimen
tis. tormentis. et falsis miracu
lis obstinabuntur. Fit autem cotidie
hec stellarum deiectio: sed amplius
tunc fiet. quando tam maior erit
persecutionis sevicia. Quod autem
dicitur trahebat: more scripture
sacre preteritum ponitur pro futuro.
Vel bene etiam trahebat terciam
partem stellarum: quia quodammodo retro
aspiciens. de toto tunc sancto hoc
tempore ista loquitur. Ab adven
tu enim domini. quot stelle spirituales in
celo splendere ceperunt: et ista
eadem inchoaverunt. Et draco ste
tit ante mulierem que erat paritura:
ut cum peperisset. filium eius devo
raret. Quantum ad beatam mariam per
tinet. dyabolus stetit antea no
lens per herodem filium eius interficere.
quando ille fugit in egyptum. et
lactentes pro eo sunt interempti:
sed quod non potuit facere per illum.
fecit per filium eius herodem. qui illis
diebus sicut ewangelium dicit ihe
rosolimus erat. Voluit autem eum
devorare dyabolus. quia estimabat
eum purum hominem. putabat quod
cum ceteris in inferno eum tenere
posset: sed non potuit ut in

sequentibus dicitur quod surgens a
mortuis ascendit ad deum pa
trem. Sic cotidie omni hora ho
ra stat dyabolus ante sanctam
ecclesiam. ut possit eos decipe-
re qui fonte baptismatis renati
efficiuntur filii dei sed non prevalet:
quia rapiuntur ad deum a quo pre
gnit. iuxta illud. Ubicumque
fuerit corpus illic congregabun
tur et aquile: et volo ut ubi
ego sum illic et minister meus
sit. Non autem vel christus vel me
bra illius tunc solummodo draco
nem vincunt cum ad celos ascen
dunt: sed potius vincunt cum
in hoc et ipse dominus et electi
eius qui mandata vite custo
diunt. Unde et in evangelio
legimus: quod cum temptaret dominum
testimonia eius divina ipse
protulit et sic eum confudit.
¶ Et peperit filium masculum.
Beata maria peperit mascu
lum id est dominum ihesum christum forte:
qui ad hoc venit ut principem
huius seculi debellaret. De quo
psalmista. Dominus fortis et po
tens: dominus potens in prelio.
Masculus autem aliquando ponitur
in malam partem: aliquando in bonam.
In malam ut illud iheremye.
Maledictus vir qui annunciavit
patri meo dicens: natus est tibi
puer masculus. Quo in lo
co propheta personam humani gene
ris gerit dicens. Maledictus
vir dyabolus scilicet qui annunci
avit patri meo mundo. natus
est tibi puer masculus: id est populus
fortis in malum. De hoc pre

psalmista dicit. Audi filia et ad
vide et cetera: usque domum patris
tui. In hoc autem loco masculus
in bonam partem ponitur. quia significat
dominum ihesum christum: vel certe me
bra illius. que cotidie parit sancta
ecclesia. Recte autem sancti sub nomine mas
culi comprehenduntur quia fortiter con
tra adversa istius seculi dimicant.
sicut fecerunt sancti apostoli et mar
tires. qui etiam ipsa corpora tradi
derunt pro christi nomine: quibus psal
mista dicit. Viriliter agite et
confortetur cor vestrum. ¶ Quod autem
subditur. qui erit recturus gentes
in virga ferrea. tam de christo quod
potestate inflexibili omnes gentes
regit. unde illi in psalmo dici
tur: postula a me et dabo tibi
gentes hereditatem tuam. et pos
sessionem tuam terminos terre.
quam de omnibus electis potest intel
ligi. qui in suo capite accepe
runt potestatem ut regant gentes
in virga ferrea. et habeant pota
tem constringendi eos tanquam vas
figuli: ut faciant ex vasis ire va
sa misericordie. Nam quod christus facit po
tentia: faciunt etiam sancti dono il
lius. adiuti predicatione sua. Vir
ga autem ferrea rectitudo intelli
gitur iusticie que et diligit bonum
quod deus fecit. et insequitur malum
quod homo nequiter gessit: sicque sua
ut aliena. sicque aliena facta li
brat et iudicat ut sua. ¶ Et
raptus est filius eius ad deum et
ad thronum eius. Iste raptus ut
supra dictum est: non est solummodo
corporalis sed spiritualis. Quasi
cum quidam raptus sanctorum fit ex hoc

nudo qd deū: dū fidē qua ha
bent interius madata vite cu
todiēdo. etiā exterius oꝑe ex
ornāt. Unde et psalmista
dicit. Ascensus in corde suo
disposuit. ¶ Et mulier fugit
in solitudinē: ubi habet locū
patū a deo. ut ibi pascāt eam
diebꝫ mille ducētis sexaginta.
Solitudinē ad quā mulier fu
git. scārū mētis debem⁹ in
tellige͛: ꝗ abiciens pamū ter
renorū desideriorū tumultus
et mūdi hui⁹ supfluas curas
serpam desertū quietis fuat:
ibiqꝫ inuenit locū a deo parū.
hoc ē ipm̄ deū oīpotentē. q̄ in
corde illius requiescit. Iste ē
locus de quo psalmista dicit.
Esto michi in deū ꝓtectorē: et
in locū refugii ut saluū me fa
cias. In solitudie ergo cordis
locū sancti inueniūt quo sal
ue͛t: ꝗ dū insolēcias cogita
cionū nō paciūt. solaqꝫ etiā
petūt. conditorē suū i secreto
cordis suꝰ habēt habitatorē. In
qua solitudie pascūt eā. nulli
dubiū q̄n ꝑdicatores sancti hic
intelligātur. qui eciam pascūt
sua ꝑdicacoē et doctrina. ¶
Diebus mille ducētis sexagī
ta. Quamuis hic numerus spe
cialit͛ ꝑtinet ad tempora an
tixpī. quibꝫ necessario pasce͛
ecclīa a doctoibꝫ ꝓprie helya
et enoch: tamē ad omē ꝑsens
tempus pt̄ referri. a dn̄i sal
cet ascensioē usqꝫ in finē seculi.
In hoc tempoē morātē eciā
in solitudie suꝰ conditoris.

et curis tēpaliū rerū quiete
te. pascūt eā doctores exēplo
et doctrina. ꝑ suas eplās. euā
gelium. et exposicōnes librorū
pabulo diuini sermonis. Na
sicut antixpūs mille ducētis se
xaginta diebꝫ regnabit: ita xp̄c
mille ducētis sexaginta diebꝫ.
id ē tribꝫ ānis et dimidio ꝑdi
cauit. Ideoqꝫ totū ꝑñs tempꝰ
possum⁹ accipe ꝑ hūc numerū.
a quo diuīa ꝑdicacio cepit: in
quo et ꝑ nouissimos ꝑdicato
res terminabit͛. Hanc etiā mu
lierē significabat olim ꝑplus
ex egipto egressus. q̄ pharao
nē draconē scilicet. q̄ in medio
fluminū suorū cubabat. fugi
ens i desertū ꝑductꝰ ē. quo
mana vescebatur: et a morsu
ignitorū serpentū. aspiciens
eneū serpētē in ligno suspen
sū liberaret͛. Desertū quippe
illud significabat ꝑñtē vitā:
et secretas mētiū cogitacōnes.
In hac quippe vita pascim͛ ma
na. id ē corpe xp̄i qui dicit.
Ego sū panis viuus q̄ de celo
descendi: et cetera usqꝫ ꝑ mū
di vita. Assūt quoqꝫ igniti ser
pentes id ē demones. qui viciis
nequicie sue nobis infundē
conāt͛. sed nō ꝑualet: ꝗ libe
ramur ꝑ eū qui suspēsus in
cruce. nos a dyabolo liberauit.
qui et silitudinē nr̄ē habuit
mortalitatis. tamē nō habuit
maculā pctī: ideoqꝫ nos ab
omībꝫ ꝑualet mūdare pctīs.
¶ Et factū ē pliū magnū i
celo. Nō tn̄ solūmō factū ē

plurimum. quando in inicio temporis
dyabolus per superbiam deiectus est de
celo: sed et quando a domino passione eiec
tus de cordibus fidelium. cepit tamen
plus seuire contra omnes: et hec pug
na procedit usque ad finem seculi.
quando cum fuerit solutus consumabitur.
Celum etiam sancta ecclesia est. in qua fit hoc
prelium: maxime ut diximus. ex quo
per fidem eiectus est de cordibus ac
dentium. apostolis predicantibus iuxta il
lud. Non est nobis colluctacio ad
uersus carnem et sanguinem et cete
ra. Sic etiam dicitur factum est prelium mag
num in celo. ut ab inicio fidei christi
ane usque ad finem. totum tempus vite
presentis comprehendi sine aliqua dubi
tacione credatur: quatenus et factum
in preteritis. et esse in presentibus. et con
sumandum in nouissimis asseratur.
¶ Mychael et angeli eius prelia
bantur cum dracone. Angeli mycha
helis vel draconis dicuntur illis sub
diti. et ad obediendum missi. non
tamen ab eis creati. sicut quidam va
niloqui dixerunt heretici: vel etiam
quoniam sub vno rege. in vna ciui
tate militare creduntur. Sic etiam sole
mus et nos dicere: videres eos qui
ex eadem societate sunt. Etiam mei
aut nostri. Hinc etiam dominus de pusil
lis ait in ewangelio. Angeli eorum
semper vident faciem patris mei qui
in celis est. Hinc iosue principem
exercitus domini interrogat dicens.
Noster es an aduersariorum? Omnes
enim angeli boni. dicuntur angeli my
chahelis: quia ad eius societatem
pertinent. In quo numero bonorum
angelorum. etiam homines iusti compre
henduntur: pugnantes cum dyabolo.

Porro angeli draconis dicuntur
omnes qui ei consenserunt: quan
do superbiens dixit. Ascendam super
altitudinem celi. et cetera. Vbi e
tiam pater malorum hominum forma
comprehenditur. Pugnat itaque my
chael et angeli eius in celo. hoc est
in ecclesia. et pugnat draco cum suis
demonibus: quia sicut demones
sunt parati semper ad impugnan
dum. ita et sancti angeli ad resis
tendum. Attamen nec nos sine an
gelorum. nec iterum angeli sine
nostro conflictu contra antiquum hos
tem dimicant. Erigamus ergo arma
securi. quia fortissimos nostre partis
conantes et inuictos adiutores
habemus: iuxta quod apostolus dicit.
Nonne omnes administratorii sunt spiritus.
in ministerium missi: propter eos qui
hereditatem capiunt salutis. Inde
enim illi fortes vnde et nos. inde
illi inuicti vnde et nos. id est ex
diuina virtute: sine qua nec illi a
liquid valent nec nos. Pugnat
etiam nunc mychael qui est prepositus
ecclesie cum suis angelis pro ecclesia: pug
nabit etiam amplius tempore anti
christi. iuxta illud. In tempore
illo consurget mychael princeps
vester et cetera. ¶ Et non valuerunt:
neque locus inuentus est amplius e
orum in celo. Quare dicit non
valuerunt: cum etiam post baptis
mum et sua abrenunciacione dya
bolus multos decipiat? Sed li
cet videatur preualere ad tempus.
tamen in eos qui ad vitam sunt pre
destinati non preualet: quia ablato
peccato per penitenciam. non inueni
tur in eis locum dyabolus. Ille namque

sit eius habitatio: in cuius mente regnat peccatum. Tolle ergo regnum peccati: et non inveniet locus dyabolo. Sunt autem et nonnulli in quibus nec ad tempus prevalent: quia ad nullum mortale crimen eos possunt impingere. per quod illorum corda debeant possidere: quibus paulus ait. Nolite locum dare dyabolo. Potest autem et hoc specialiter referri ad diem iudicii: quando illorum certamen ab adventu domini in iudicio terminabitur. Quo pacto ista sententia complebitur. non valuerunt scilicet: quia in fine eternis succumbent. Neque locus eorum amplius inventus est in celo: quia tunc funditus ab electis exclusi. decipiendi ulterius tempus non habebunt. ¶ Et proiectus est draco ille magnus serpens antiquus: qui est dyabolus et sathanas. Ipse antiquus hostis ut iam dictum est. draco appellatur. propter immanitatem sceleris. magnus. propter occultas insidias: et quia ex multo tempore nocet. Serpens antiquus: quia per serpentem primum hominem decepit fraude. et sic eum veneno nequitie interemit. Vocatur quoque dyabolus id est deorsum fluens sive criminator: quia cotidie de cordibus fidelium fluit. et inde dicitur sathanas id est contrarius. quia bonos insequitur. quorum illi opera sunt contraria. ¶ Qui seducit universum orbem: in hiis videlicet qui pereunt. id est partem orbis. Nam a toto partem intelligere debemus: quia complures multos electorum in

corde plerumque seducunt. non tamen in perpetuum nec ad eternam mortem. ¶ Proiectus est in terram. Proiectus est autem de celo in terram. id est de mentibus electorum in corda reproborum: non quo in eis et ante non esset. sed quia ab istis exclusus. amplius illis dominari cepit. Ruinam eius terra excepit: quia terrena querentium. terrena sapientium mentes invadit. De qua scilicet terra: eidem serpenti in prima maledictione figuraliter dicitur. Terram comedes cunctis diebus vite tue. Nam quod propheta dicit esca eius electa. de illis est intelligendum. qui estimatione hominum electi apparebant. sed in conspectu dei iam terra erant. ¶ Et audivi vocem magnam de celo dicentem. Nunc facta est salus et virtus. et regnum dei nostri: et potestas christi eius. Hec vox ad omne presens tempus pertinet. quod cepit ab adventu redemptionis: sed usque quo ad consummationem perveniat. clamare non desinit. Vox itaque ista in celo est: magnum electorum desiderium in ecclesia. Nunc facta est salus. Sed omni tempore vite presentis. ab adventu scilicet mediatoris. usque ad finem eiusdem predicationis salus facta est: quia gratia dei vel bonitate sanctus salvatur. Unde psalmista dicit. Domini est salus. et iterum. Facta est virtus: quia per illum sancti roborantur. Regnum quoque et potestas ~~fili~~ facta est dei nostri: sicut ipse resurgens a mortuis dicit. Data est michi omnis potestas in celo et in

terra. Quia proiectus est accusator fratrum nostrorum: qui accusabat illos ante conspectum dei die ac nocte. Accusatio dyaboli nichil est aliud: nisi ad malum provocatio. Christus etiam accusat: qui dignos accusatione reddit. non loquendo exterius. sed odiendo interius. Sed ab hac accusatione ille liber apparet: qui in se accusare studet. quod ab adversario suo accusari posse cognoscit. Angeli itaque gaudentes de nostra renovatione: letantur de casu dyaboli. Unde in domini nativitate dicebant. Gloria in excelsis deo. Nec est mirum. si homines fratres nominant: dum viderunt christum dominum hoc facere. Surgens enim a mortuis dicit marie. Vade dic fratribus meis. Neque etiam ita dedignatur homines habere fratres: qui dominum habent hominem fratrem. In die autem et nocte: vel continuum tempus intelligitur. vel prospera vel adversa. In die et nocte dyabolus accusat: quia alios in prosperitatibus extollit. atque alios adversitatibus frangit: et hoc ante conspectum dei qui ubique est. iuxta illud. Celum et terram ego impleo. Et ipsi vicerunt illum. id est sancti qui in terra sunt: et in celo bellum contra draconem faciunt. hoc est in societate electorum. Propter sanguinem agni: cuius videlicet passionem imitantur mortificantes se cum viciis et concupiscenciis. Et propter verbum testimonii sui quia rectitudinem fidei custodiunt. Et non dilexerunt animam

suam usque ad mortem. quia antea elegerunt mori in hac vita. ut postmodum regnarent cum christo. quam hic vivere temporaliter. et postmodum eternaliter perire. Usque ad mortem se posuerunt: ne animas suas nequiter amarent. Hinc paulus dicit. Ego non solum enim alligari. sed et mori paratus sum pro christo. nec facio animam meam preciosiorem quam me. Et dominus. Qui amat animam suam: perdet eam. Imitantur enim dominum suum: quem sciunt per suam redemptionem non pepercisse anime sue. Propterea letamini celi: id est omnes ecclesie. Pluraliter enim numero utitur: quia numerositatem ecclesiarum assignat. Et qui habitatis in eis: id est omnes sancti. qui in congregatione sanctorum moramini. Vel certe habitatores celorum. angelos intelligere possumus. quibus concorditer in domino convenit gratulari: dum et homines ad illorum consorcium recedunt. et angeli redintegratum numerum suum istis receptis aspiciunt. Ubi non est aliud quod exponi debeat: nisi ut hac manente leticia. hic liber debitum finem accipiat. Explicit liber tertius. Incipit liber quartus.

Sequitur. Ve terre et mari: quia descendit ad nos dyabolus. habens iram magnam. Terra autem et mare unum idemque significat. sicut danyel apte demonstrat. Qui cum dixisset se vidisse quatuor ventos pugnantes in magno mari. ad

ierit. Et quatuor bestie ascende-
runt de terra: hoc ipsum significa-
tas per terram quod et per mare.
id est hunc mundum. in quo miseri
fluctuant. qui semper terrena pe-
tunt. Ita ergo et hic terra et
mare. reproborum significat cor-
da. quibus est ve. id est eterna dap-
natio vel perditio. ad quos ver-
sutus inimicus expulsus ab e-
lectis descendit: non quo in eis
ante non esset. sed quia expulsus non
a suis. amplius in suis dominari
cepit. Qui recte terra et mare
nuncupantur: quia dum semper terrena pe-
tunt. superbie fluctibus tumidi et
viciorum illecebris amarissimi in-
veniuntur. Talibus itaque ve imminet.
id est eterna dapnatio: quia deiectus
a fidelibus dyabolus. cum ira mag-
na venit adversus illos: et tan-
to itaque hoc agit ferventius. quanto
viciniorem sibi sentit adesse penam.
Unde subditur. Sciens quia mo-
dicum tempus habet. Modicum
quippe tempus. presentis intelligitur
vita: de qua apostolus dicit. Filioli
novissima hora est. Et si conpu-
temus omne tempus ab exordio mun-
di usque ad finem seculi: eternitati
conparatum. brevissimum est. Quia
ergo dyabolus in proximo se scit
esse dapnandum: ad exercendam ma-
liciam suam. angustiari ei videtur
hoc tempus. quolibet pluris mo-
menti spacio protelatur. Consi-
derat quippe quod iuxta sit. ut li-
centiam nequissime libertatis a-
mittat: et quanto brevitate tem-
poris angustatur. tanto multi-
plicatiore sceleris expanditur. Hinc

autem eius ruinam. et in adventu
nostri redemptoris factam: et nunc us-
que fieri debemus credere. Habet
autem dyabolus iram. non solum contra
eos qui per terram et mare figu-
rantur: sed etiam contra eos qui in
celo habitant. a quibus victus ~~est~~
~~dit~~ excluditur. Nam et per ipsos
venit versucius adversus ipsos.
¶ Et postquam vidit draco quod
proiectus est de celo. hoc est de cor-
poribus electorum. in terram. id est in
reproborum corda: persecutus est mu-
lierem que peperit masculum. Per
etiam designatur per celum: filius et
per mulierem. Appellatur autem
mulier non propter mollitiem animi:
sed quia cotidie spirituales deo filios
gignere non cessat. Ipsa etiam est
sponsa. anulo fidei in baptismo
subarrata. de qua paulus dicit.
Desponsavi enim vos uni viro vir-
ginem castam exhibere christo. Et ali-
bi. Desponsavit sibi christus ec-
clesiam non habentem maculam aut
rugam. Et in sequentibus huius li-
bri verbis dicitur. Veni ostendam
tibi sponsam agni. Ipsa est etiam
uxor in perfectione operis et morum
constituta: quia sua predicatione et
doctrina. multos filios dei ge-
nerat. Unde et ipse dominus dicit.
Si quis fecerit voluntatem patris
mei: ipse meus frater soror et
mater est. Credendo ergo spon-
sa. operibus inherendo uxor: mo-
nitis predicando. mater efficitur
christi. Totiens enim parit christum:
quotiens officio predicationis
membra eius que nos sumus ad fi-
dem et operationem informat.

Postq̃ itaq; vidit draco q̃ p
iectus ē de celo · maximeq; post
aduentũ filij dei · de quo dñs
ait · videbã sathanã sicut ful
gur de celo cadentẽ : psecutus
ē mulierẽ · que peperit mascu
lũ id ē fortẽ pplm · sicut fuerũt
sancti martires · qui autē po
tuerũt mori · q̃ a fide dei se
pari · Persecutus ē quippe hãc
mulierẽ in ipsa adolescentia ·
quãdo interfecit abel : sed hãc
post aduentũ filij dei · acrius
psequi aggressus ē · et ad ar
gumentũ psecutiõis · callidius
semetipm̃ cõuertit : alios p
mẽbra sua crucifigens ut pe
trũ · alios lapidibus obruens
ut stephanũ · alios igne cõsu
mẽs ut laurẽtiũ : alios quoq;
serpentibus tradidit · vngulis
laniauit · in mare pcipitauit ·
et per varia istrumẽta similia
cõsumere coegit · Et hec quidẽ
facit ligatus : sed vehemencius
contra eam exurget · quãdo dãp
natũ hoĩem ingredietur · et pug
nabit tormẽtis · et falsis mira
culorũ signis : ita ut ĩ errorẽ
deducantur · si fieri pt etiã elc̃i ·
Quorũ tanto robustior tũc
erit constancia : q̃to imanior
psecutorũ seuicia · Et date
sunt mulieri due ale magne a
quile : ut volaret ĩ desertũ in
locũ suũ · In duabus alis mu
lieri datis · duo intelligũtur tes
tamẽta · et duo caritatis prec
ta · in quibus totaliter pendet et
ppheta : siue etiã actiua et con
templatiua vita · Quibus prep

tis effecta ē aquila · petens p
mẽtis cõtemplacõnẽ celestia :
iuxta illud apli · Nrã cõuersa
cio in celis ē · Sic eciã dicitur · Da
te sunt mulieri due ale magne :
tamq̃ dicatur · Hoc donũ ipsa
mulier meruit : ut aquila mag
na efficeretur · Desertus autẽ locus :
corda sctõrũ intelligũtur · remota
a terrenis desiderijs · Omnis
quippe a semetipis inordinatos de
sideriorũ motus eiciunt · et sic se
metipos desertũ quietis effici
unt · ut habeat locũ quo fugere
possint : q̃ dũ nullaten9 mun
di diligunt · sed solũmõ eternã
pr̃iã appetũt · magna mẽtis
tranquillitate pfruuntur · In qua
solitudine locũ tenet quo fugiat
ad deũ · qui ĩ secreto mẽtis a q̃
rentibus inuenitur · vn psalmista
dicit · Esto m̃ in deũ ptectorẽ :
et in locũ refugij ut saluũ me
facias · Duabus ergo alis muli
er utens · draconis psecucione
euadit : q̃ sctã eciã duũ testamẽ
torũ cognicõe · siue duobus prec
tis caritatis fulta · et ad celestia
suspensa · occultas inimici in
sidias preuenit · et aptas psecu
ciones nouit cõtẽpnẽ : remouẽs
se ab omnibus terrenarũ rerũ tu
multibus · et ĩ secreto mẽtis dño
vacans · Ubi alitur p tempus
et tempora · et dimidiũ temporis
a facie serpentis · id ē per omne
tempus istius vite · a dñi pdi
cacione usq; ad finẽ seculi : illo
vero pane qui de celo descendit ·
Ipse eĩ ē fugientibus psecutorũ se
uiciã via · ipse ad solitudinẽ

preminentibus locis: que in eadem so
litudine existentibus alius. De hoc
tempore satis supradictum est. Nam per
predicatio christi tribus annis et dimi
dio perdurabit. et tribus annis et
dimidio terminabit: recte per hoc
spacium omne tempus presentis vite
intelligitur. in quo sub eadem doctri
na ecclesia moratur. In huius mu
lieris figura olim populus israhe
liticus columpna nubis precedebat
per diem. et columpna ignis per noc
tem. In nube quippe blandimen
tum amoris: in igne autem terror
exprimitur timoris. Per has
quippe duas columpnas duo sig
nificantur testamenta. Per nubem
in die novum significatur testame
ntum: in quo non vindicta per
tinacium. sed mira lenitas ostensa
est. Unde est. Nemo te condempna
vit mulier. Per ignem vero in
nocte. vetus testamentum intelli
gitur: quod supplicium peccatoribus
minatur. Unde est. Si quis hoc
vel illud fecerit. morte moriatur.
Fugiens autem populus pharaonem.
qui est draco magnus. cubans in
medio fluminum suorum. velut
mulier fugit draconem. pervenit
in desertum: in quo deum protectorem
repperit. et manna celesti pastus
est. et per suspensum serpentem
eneum. dominum videlicet ihesum christum
salvatus est: qui veneno peccati ca
ruit. quia et si apparuit in simili
tudine carnis peccati. tamen peccatum
non fecit. nec inventus est dolus
in ore eius. Potest autem deserti
nomine illa regio designari. quam a
postata angelus deseruit: et

homo in quo terrenis refugium: lo
cum invenit ecclesia. que undique per
secutionibus angustiatur in terra:
ubi cibum indeficientem repperit.
que hic dum affligitur iusticiam e
sitit. In alis autem mulieris:
ipsa suspensio intelligitur conte
mplationis. Solet enim hoc premium
esse sanctorum donum: ut quo magis
pressius angustiatur in terra. eo
amplius contemplationis penna
elevetur ad summa. Hinc paulus
dicit. Quando infirmor: tunc
fortior sum. ¶ Et misit serpens
ex ore suo post mulierem aquam
tamquam flumen. In scriptura sacra
sepe aquarum impetus signifi
cat persecutionem. Unde psal
mista. Cum irasceretur furor eorum
in nos: forsitan aqua absorbuis
set nos. Per os vero antiqui
serpentis. suasio illius intelligi
tur: qua reprobi instigantur. ut
contra ecclesiam seviant. Post mu
lierem ergo in desertum volantem.
serpens ex ore suo flumen emi
sit: quia maxime post adventum filii
dei. et postquam ecclesia celestia pe
tere cepit. infidelium multitudinem dy
abolus in sanctorum necem commovit:
sicut neronem. domicianum et
ceteros. ¶ Ut eam faceret trahi a
flumine. id est ut in corpus suum.
hoc est in societatem reproborum
posset eam traducere. sed non va
luit: quia si moriuntur martires
corpore. tamen post mortem car
nis necari dicuntur. torrentem per
transivit anima nostra: quia dum perse
cutores trahere eos in corpus suum
non valuerunt: funditus dele

conati sunt ¶ Et adiuvit terra mulierem. Terra in sacro eloquio humana natura significat. Unde primo homini dictum est. Terra es: et in terram ibis. Terra vero in hoc loco carnem nostre redemptionis intelligitur: que cum in forma dei esset formam servi accepit. De hac terra psalmista ait. Benedixisti domine terram tuam. Hec terra mulierem adiuvit: quia ipse primum omnes fluctus humane persecutionis pertulit et devicit ¶ Et aperuit terra os suum et absorbuit flumen quod misit draco de ore suo: quia tempore passionis habundantia vite sue mortis principem deglutivit. et resurgens a mortuis inundantes fluctus absorbuit potentia divinitatis: quia ad hoc mortuus est. ut et vivorum et mortuorum dominetur. Unde apostolus. Dedit illi deus nomen quod est super omne nomen: ut in nomine ihesu omne genu flectatur. Et unde ipse fluctus persecutionum superavit: inde etiam ne vinci possit adiuvit. Ac si dicat suis fidelibus. Nolite timere mortem. nolite timere fluctus humanarum subire persecutionum: sed confidite quia ego vici mundum. Principem quoque mundi debellavi. Fluctus vite mortalis resurgendo calcavi: quia quior ego persecutiones eius bibi. bibendoque superavi. nobisque spem resurgendi dedi: ideoque sicut ego me humiliavi. et per humilitatem ad victoriam

veni. ita et vos humilitatem sequimini. ut mecum postmodum regnare possitis: quoniam dyabolus nichil amplius prevalebit in corpore. quam quod prevaluit in capite ¶ Et iratus est draco in mulierem. id est contra sanctam ecclesiam: que sicut dixi mulier appellatur. quia spirituales filios generat ¶ Et abiit facere bellum cum reliquis qui erant ex semine eius. Fecit quidem draco plurimum cum hiis qui fuerunt ante domini adventum boni. sicut fuit abraham. ysaac. et iacob. et multi alii: sed amplius post adventum filii dei cepit sevire cum reliquis qui erant de semine eius. id est cum apostolis et martiribus. quos per membra sua crucifixit. ustulavit. igni tradidit. et variis tormentis cruciavit. Semen quippe mulieris. verbum intelligitur predicationis: quo renascuntur homines. et filii efficiuntur dei. Facto enim dyabolus amplius sevit adversus ecclesie membra: christo a precedentibus divino munere roborans virtus est. Hinc est quod expulsus ab homine: cum septem aliis nequioribus redire describitur ¶ Qui custodiunt mandata dei: quibus sancitur in lege precipitur. non concupisces. non furtum facies. et cetera hiis similia ¶ Et habent testimonium ihesu: id est fidem illius retinent corde. et ornant opere. Cum hiis quippe dyabolus maximum habet conflictum: iuxta illud apostoli. Omnes qui pie volunt vivere in christo: persecutionem patiuntur. Sustinent quidem et reprobi mala. sed non adversus eos dyabolus intorquet

bellum: quod nequaquam fieri potest
nisi inter duas partes contrarias.
Sed cum dicatur primum qui custo
dunt mandata dei. et deinde
infertur. et fidem ihesu: sic vi
dentur verba hec sonare. quasi autem
sine fide bona opera possint esse: cum
prius sit credere. ac sic eandem
fidem operibus postpositam. Sed
sciendum. quod ideo mandata pri
us ponuntur: quia caritas que in man
datis constat. maior est omni
bus virtutibus. licet fides via
sit ad deum. Unde apostolus. Nunc
manent fides. spes. caritas. tri
a hec: maior autem harum est ca
ritas. Quare maior? Quia
ceteris transibunt: caritas perma
nebit in eternum. Et stetit super
harenam maris. Notandum au
tem. quod idem draco non super petram.
sed super harenam stetisse dicitur.
Cuius causa liquet. quia serpens
in petra vestigium habere non va
let: in harena vero quemlibet locum
tetigerit. signa sui corporis re
linquit. In petra non stat
draco: quia in cordibus sanctorum que
voluptates nulle emolliunt
locum dyabolus nullum invenit.
Econtra in harena gressum figit:
quia mentes quas humor carnalis
concupiscentie emollit inha
bitat. Hinc a domino iob dicitur.
Sub umbra dormit. in secreto
calami. in locis humentibus:
id est in lubricis et voluptuosis
cordibus requiescat. Quem ergo
dominus in locis humentibus dormire
perhibet: hunc iohannes super hare
nam stare affirmat. Capitulum tredecimum.

Et vidi de mari. hoc est de
multitudine reproborum. vel
de perfida perfidia iudeorum. bes
tiam ascendere. id est antichristum.
Ubi autem in sacro eloquio singu
lariter bestia ponitur: ipse malig
norum spirituum princeps per illam
designatur. Unde est. Bestia
agri scindet eos. Et per ysaiam.
Mala bestia non pertransibit
per eam. Ubi vero pluraliter vel uni
versa demonum portenta: vel
bestiales hominum motus exprimun
tur. Unde est. Omnes bestie agri
ludent ibi. Et apostolus. Si secundum
hominem ad bestias pugnavi ephe
si. Et cretenses semper mendaces:
male bestie. Hic itaque sicut dixi
bestia que ascendit de mari dya
bolum significat: qui ascendit
de cordibus reproborum ut apostolus
seminat. solutus per ipsum perditum
hominem. qui nascetur de plebe
iudayca. iuxta illud. Fiat dan
coluber in via et cetera. usque ut
cadat ascensor eius retro: et in figuratur
illo etiam omne corpus eius. Ha
bentem capita septem et cornua
decem: et super cornua eius decem dy
ademata. Per septem autem capi
ta. omnes reges intelliguntur illi
subditi: per decem cornua. omnia
regna. Multas enim potestates huius
seculi habebit sibi subditas:
quibus et honorem dabit et mundi
regna. dominio permittere. Unde
in cornibus eius. hoc decem sunt
dyademata: quia decem cornua
id est omnia regna terrena illi sub
dita. Septem autem capita vel cor
nua: non numero sed significa

cione vniuersitatis inueniemus.
¶ Et super capita eius nomen
scriptum blasphemie: quia max
ime potentatus istius seculi
blasphemat deum. et verbo et
opere. Blasphemabit autem
ipse deum et tabernaculum et
nomen eius: sicut in sequentibus
inueniemus. Faciunt etiam qui sunt
membra eius: quia ei placere
cupiunt. De hac blasphemi
a apostolus dicit. Qui aduer
sabitur et extollitur super omne
quod dicitur deus. aut quod colitur:
ita ut sedeat in templo dei.
tamquam sit deus. Et membra
eius adorabunt eum: quia honorem
diuinum illi dabunt. Et quia in
bestia non solummodo caput. sed
omne quoque eius significatur corpus.
subditur. ¶ Et bestia quam vi
di similis erat pardo: et pe
des eius sicut vrsi. et os eius
sicut os leonis. Pardus bes
tia est ferocissima. atque impacien
tissima: et varietate cutis dis
color. Vrsus quoque rapacis
sima est. predam pedibus concul
cat et comminuit. et sic omnia
deuorat. Leo uero terrore su
o rugitu omnibus bestiis immit
tit: et cum sit fortissimus besti
arum. atque ad nullius paueat
occursum: tamen insidiando
predam sibi percipit. Tales sunt
utique heretici. pagani. et ceteri
qui ad corpus antichristi pertinent.
In varietate siquidem pardi.
diuersitas nacionum ostenditur.
que illi credituri sunt: uel etiam mul
titudo diuiciarum. quibus ille

suos ornabit subiectos. uel certe
omnium ypocritarum atque omnium re
proborum ficte actiones. qui bona
que faciunt. cupiunt semper vi
deri. ut laudem ab hominibus accipi
ant. Unde contra dominus fidelibus
dicit. Orantes nolite multum
loqui: sicut ypocrite faciunt.
Et cum elemosinam facis. noli
tuba canere ante te. sicut ypocri
te faciunt: sed nesciat sinistra
tua. quid faciat dextera tua.
Iusti quoque opera sua ostendere
iubentur: sed ad hoc. ut non ipsi
per ea. sed pater celestis glori
ficetur. In vrso autem. persecutores expri
muntur seculares. Unde bene in
libro regum legimus. quod cum reuer
teretur helyseus in bethel: pueri
illudentes ceperunt dicere. Ascende
calue. ascende calue. Male
dixit ergo eis in nomine domini: et egres
si duo vrsi de saltu. deuorauerunt ex eis quadraginta duos pu
eros. Helyseus in hoc loco sig no
nificat dominum ihesum: qui cum reuer
teretur ad patrem per passionem
mortis. clamauerunt ei pueri
insultantes. id est iudei puerilis sa
pientes atque dicentes. Vach qui
destruis templum dei: et in triduo
illud reedificas. Si filius dei es:
descende nunc de cruce. et credi
mus ei. Sed ipsius domini sanguine
vindictam expetente: exierunt
duo vrsi titus et vespasianus
principes gentium. cum multitu
dine exercituum. post quadragesi
mum secundum annum dominice passio
nis. ipsamque iudaycam gentem per
emerunt. Sicut ergo ibi per vrsum

potestas terrena exprimitur. ita
et hic. Tales quippe sunt in cor
pore antichristi: qui pedibus scela
tis potencie conculcant pauperes.
debiles. et orphanos. ceteros
que dei servos. Leo quoque ut dixi
mus. cum sit fortissimus bestia
rum. et ad nullius paveat occur
sum: tamen insidias tendit cum pre
dam sibi percipit. Cuius eciam rugi
tu. omnes bestie pavere dicuntur: et
ideo non incerto per leonem antichristus
intelligitur. qui quosdam terroribus
decipit. quosdam autem fraude. Un
de psalmista. Sub lingua eius
labor et dolor: sedet in insidiis
cum divitibus in occultis. De quo
rursum per eundem dicitur. Sicut leo
in cubili suo. Recte enim antiquus
adversarius contra electos in certamine
positus leo appellatur. qui per vim
que sevire permittitur. et fraude sci
licet et virtute. Virtute per
potenciam secularem. fraude per
signa miraculorum. ut eos enim
qui aperte iniqui sunt pertrahat.
secularem potenciam ostentat: ut
vero eciam iustos fallat. signis
sanctitatem simulat. Illis enim sua
det elacionem magnitudinis: istos
decipit ostensione sanctitatis. ¶
Et dedit illi draco virtutem suam:
et potestatem magnam. Sicut in christo
plenitudo divinitatis requiescit:
ita in illo plenitudo nequi
cie. Et sicut christus per virtutem
verbi omnia sua facit opera: ita
et ille perditus. per dyaboli po
testatem. qui in eo habitabit.
opera sua faciet. Draco itaque.
id est dyabolus dedit illi potestatem

suam et virtutem: ut miracula fa
ciet et signa inaudita: et potestatem
magnam dedit illi. per quam
elevatur super gentes et regna.
Contra bonos deseviet. nec erit
ulla difficultas peragendi ma
lum: quia is eum inhabitabit. qui
per se omne malum adinvenit.
¶ Et vidi unum de capitibus
suis quasi occisum in mortem. Dixi
mus superius: quod per septem ca
pita. omnes reges illi subditi de
signantur. Per unum autem caput.
quod hic singulariter tamquam occisu
se vidisse dicit iohannes: ipsum
principem malorum intelligere de
bemus. Unde recte dicitur. tam
quam occisum eum vidisse in mortem:
quia videlicet ipse simulabit se
occisum. et post mortem resur
rexisse. Unde subiungitur. ¶ Et
plaga mortis eius curata est.
Tanta quippe temeritas erit in
illo dampnato homine: ut ad delu
dendos animos parvulorum. imita
cione vel capitis christi. occisu
se dicat et resurrexisse post
mortem. Ideoque ne forte veritas
sed illusio putetur. idcirco neque
quasi affirmando dicitur. et unum de
capitibus suis occisum in mortem.
et plaga mortis curata est: sed
premittitur quasi. adverbium scilicet si
militudinis: ut per hoc sicut
dictum est. aperte ostendatur non esse
illud veritatis execucionem. sed vel
simulacionis fraude: quamquam illa particula
non semper pro adverbio similitudinis.
sed aliquando eciam pro affirmaci
one veritatis in scriptura ponatur.
Unde est. Et vidimus gloriam eius:

gloriã q̃ſi vnigeniti a p̃re. ⁋
Et admirata ẽ vniuersa ter
ra post bestiã. Nulli dubiũ:
q̃n per terrã terrenj ĩtelligã
t'. Qui admirant' post besti
ã. estimantes eã resurrexisse
a mortuis: et fac̃e eã miracu
la in virtute diuinitatis. ⁋ Et
adorauerũt draconẽ. id ẽ dya
bolũ: q̃ dedit p̃tatẽ bestie.
vt faceret miracula potencial'
r. ⁋ Et adorauerũt bestiã. id
ẽ ip̃m antixp̃m: dicẽtes. q̃s
similis bestie. vt se ostẽtat re
surrexisse a mortuis? Et q̃s
poterit pugnare cũ ea: vt vo
luntati ei' resistẽ possit? Id ẽ
nullus. Hic iã apte demonstra
tur. quid sit admirari vniuer
sã terrã post bestiã: id ẽ reprobos
et terrena sapientes. In eo
itaq; draconẽ adorauerũt: q̃
bestiã illã videlicet antixp̃m
nõ solũ diuiciis et potestatib'.
verũ etiã electorũ signis et vir
tutib' fultũ. xp̃m ẽẽ putaue
rũt. Forsitã ei cõtẽpnenda eẽt:
si solũmo potencia seculari.
et nõ virtutib' fulta eẽt.
Rursũ despiciẽda eẽt fortas
sis: si solis virtutib' simula
tis. et nõ etiã seculari potẽcia
a vsa fuisset. At cũ signis et
potencia videat' suffulta: q̃s
nõ solũ reproborũ. verũ etiã
electorũ nõ trepidet? Vnde
et adorãtes dicũt. Quis si
milis bestie? Et verũ dicũt
isti. q̃ hanc bestiã adorãt: q̃
neq; ĩ seculari potencia. neq;
ĩ miraculorũ fraude. ĩ retro

actis tempoib' similis ei appa
ruit. ⁋ Et datũ ẽ ei os loquens
magna et blasphemias. Diui
no et iusto dei iudicio. ad illu
dendos aĩos reproborũ. p̃mitti
t' antixp̃us magna loqui: ~~ma~~
magna vtiq;. non q̃ bona. sed
q̃ inaudita et terribilia. Et
blasphemias loquet': q̃ dicet
se deũ ẽẽ. et pro illo se adora
ri faciet. Datũ ẽ aũt et illi a
deo vt hoc faceret: id ẽ p̃mis
sũ ẽ illi. Tale quippe ẽ hoc:
quale et illud. indurauit cor
pharaonis. ⁋ Et data ẽ illi po
testas. facẽ mẽsib' q̃draginti
ta duob'. In trib' ãnis et di
midio. q̃draginta duo mẽses
sũt: atq; idcirco specialit' in
his mẽsib'. vltimũ tempus
et psecucionis significat' antixp̃i:
generalit' aũt omne temp' hui'
seculi. a dñi p̃dicacõe vsq; ad
finẽ seculi. sicut et sup̃ p' dies
mille ducẽtos sexaginta. Quã
ergo p' q̃draginta duos mẽses.
omne tempus quo dyabol' contra
ecclesiam pugnat. siue etiã quo
apte solũmõ acrius pugnabit
ĩtelligit': videndũ ẽ ĩ ip̃ius
numeri natura. q̃re nõ eos vin
cat. Constat aũt hic numerus
ex denario: q̃ternario et binari
o. Quatuor ergo referunt' ad
q̃tuor libros ewangelij. siue
q̃tuor virtutes p̃ncipales: de
narius ad decalogũ legis. bi
narius ad duo dilcõnis p̃cep
ta. Idcirco itaq; siue in omi
tempoẽ p̃ntis vite. siue etiã
sub antixp̃o ĩsupabiles existũt:

qui quatuor libris evangelii fulti
quatuorque principalibus virtuti-
bus roborati decalogum legis o-
pere complent et duo dilectionis
precepta custodiunt: diligentes
dominum deum ex toto corde suo et
proximum sicut seipsum. Nam et
quod omne tempus huius vite de-
signetur per quadragesimum
secundum numerum: hinc patet
quod filii israel quadragesima et se-
cunda mansione ingressi sunt
terram repromissionis. Notandum
quippe est omnibus: quod per ipsum
iter israelitici populi presens vita
significetur: in qua peregrinamur
et ad patriam tendimus celes-
tem. Et aperuit os suum in blas-
phemias ad deum: blasphema-
re nomen eius. Ipse quidem nunc
aperit ora reproborum ad blasphe-
mandum deum vel dei servos:
ipse tunc aperiet os corporaliter
cum in illo dampnato homine habi-
tare ceperit. Tale est enim hoc quale
et illud quod in ewangelio de re-
demptore nostro licet pro contrario
dicitur: quia aperiens os suum
docebat eos. Ac si diceret: Qui
dudum aperuerat ora prophetarum:
in presentia carnis apparens os suum
aperuit. Sed agimus ad doctri-
nam: bestia aperit os suum ad blas-
phemias. Vel certe quia nunc per
membra sua metu fidelis populi
aperte non presumens blasphema-
re: os suum obstruit. psalmis-
ta dicente. Obstructum est os lo-
quentium iniquitatem. In futuro
os aperire dicitur: quando per ipsum
hominem dampnatum secularium po-

tentia contra deum et ecclesiam e-
levatus publice ausus fuerit
blasphemare nomen eius: illud
scilicet de quo paulus dicit.
Ut quod et deus illum exaltavit
et cetera: usque dominus ihesus christus
in gloria est dei patris. Blasphe-
mabit hoc nomen: quia dicet ipsum
non esse christum sed potius antichristum:
se autem christum esse fatebitur: nec iam
simile deo: sed sicut dicit apostolus
extolletur et elevabitur super omne quod
dicitur deus aut quod colitur: ideoque
in illo deterior omnibus blasphemi-
a fuerit. Et tabernaculum eius
subauditur blasphemabit: id est
ipsam carnem redemptoris nostri in
qua habitat omnis plenitudo divini-
tatis dicens non hec ita se ha-
bere sed signum fuisse et per demo-
num potestatem tanta agere potu-
isse: se autem confitebitur verum esse fili-
um dei et filium hominis ita ut sedeat
in templo dei tamquam sit deus. Et
quia divinitatem in se habitare dicet:
idcirco etiam adorari se faciet.
Et eos qui in celo habitant id est in
ecclesia sive nunc sive etiam quia
presserunt blasphemabit dicens
omnes hos iniustos fuisse antichristi
et pseudoprophetas et apostolos ab
ipso deceptos: affirmans autem se
nullum christianum fuisse sed omnes an-
tichristos extitisse. Et datum est illi
id est permissum est illi a deo iusto iu-
dicio facere bellum cum sanctis: et vin-
cere illos. Faciet bellum adversus sanc-
tos: quia pugnabit adversus eos
et muneribus et tormentis et quos
non poterit inclinare ad suam fidem
vincet id est occidet eos: non tamen

no. nias illorum decipiet. Sed for-
tassis queret aliquis: cur deus
omnipotens ita sanctos suos per-
mittet affligi. Quibus breuiter
respondendum est: quia filii sunt et
paterna hereditate donandi. atque
a deo dilecti. Unde scriptum est.
Flagellat deus omnem filium quem
recipit. Nam si ipse dominus passi-
onem sustinuit. ut ad gloriam
perueniret. qui est omnino sine pec-
cato: quanto magis sancti iusto iudi-
cio affliguntur. ut hereditatem celes-
tis patrie consequantur. Quamlibet
sancti sint: tamen non sunt si-
ne peccato. Econtrario reprobi aduer-
sus eos seuiunt. iugiter mala o-
perantur. tamen minime corriguntur.
sed in iudicio isti quibus nunc vi-
detur iratus. inuenient illum pla-
catum. reprobi autem experientur
iratum: et ita que nunc miseri-
cordie a sanctis inchoat. in
reprobis sine misericordia conquiescet.
Hinc petrus dicit. Tempus
est. ut incipiat iudicium de domo
dei. Possumus sanctos eos intel-
ligere qui nunc simulatam in con-
spectu hominum videntur habere sancti-
tatem. Quos vincet: quia simpa-
ti donis aut tormentis a fide
recedet. quam nunc ficte tenet.
¶ Et data est ei potestas in om-
nem tribum et linguam et gentem.
In tribu et populo accipimus
iudeos: quia ille populus in tribubus
erat distinctus. In lingua et
gente. omnes naciones non solum
in iudeis. sed etiam in omnibus
gentibus erunt sancti. aduersum quos
potestatem accipiet. ut eos in-

tersinat: et temporaliter contra eos
preualeat. Similiter etiam erunt et in
iudeis et in gentibus. qui victi
succumbent. Unde et subditur. ¶
Et adorabunt eum. id est antichristum
et in illo dyabolum. omnes qui in-
habitant terram. id est qui terrenis
desideriis inseruiunt: quorum nomina
non sunt scripta in libro vite ag-
ni. sed potius in terra. iuxta
illud iheremie. Recedentes a te
in terra scribentur. Quis vero sit
agnus: iohannes manifestat dicens.
Ecce agnus dei: ecce qui tollit
peccata mundi. Quis est autem liber
vite agni. in quo iustorum nomina
numerentur asscribi: nisi ius que-
dam diuina. que ante mundi con-
stitutionem. ad vitam eternam sanctos
predestinauit futuros. Qui
videlicet liber predestinacionis.
sicut firma certitudine electos tenet
asscriptos: ita nequaquam vlla in-
cione reprobos admittit scriben-
dos. ¶ Qui occisus est ab origine
mundi. Occisus est autem iste ag-
nus ab origine mundi. non in se
sed in suis membris: sicut in abel
et multis aliis: quia sicut in suis
passus est. ita in suis occiditur. Un-
de est. Saule saule: quid me per-
sequeris. Vel certe in predesti-
nacione occisus est: quia ante omnia
secula decreuit deus pater cum fi-
lio et spiritu sancto. ut in fine tem-
porum veniret et occideretur. ut sua
morte nostram mortem redimeret:
vel in ipso agno quem abel obtu-
lit. aut certe ut verius dicam.
ipse abel innocens a fratre perem-
tus eum prefigurabat. ¶ Siquis

habet aures subauditur cordis:
audiat id est intelligat spiritualiter
quod dicitur. Ubicunque hec
particula ponitur. sive in evange
lio. sive in hac apocalypsi: ea
que precedunt aut que sequuntur.
spiritualiter intelligitur. ¶ Qui
in captivitatem duxerit: in capti
vitatem vadet. Hec verba si
cut pertinent ad omne corpus an
tichristi. ita et ad ipsum principem
malorum antichristum. qui duobus mo
dis captivabit homines: primum
videlicet a fide christi eos separans
mente. deinde ab eternorum soci
etate fidelium: quia qui ei obaudi
erunt. perpetuo captivitatis exili
o dampnabuntur. Ita et ille pri
us captivabitur in anima. dum dya
bolo tradetur ad possidendum: de
inde dampnabitur in inferno
captivitate perpetua. ¶ Et qui
in gladio occiderit: oportet eum
gladio occidi. Et hoc similiter
duobus modis est accipiendum.
Primum enim gladio male persua
sionis interficiet homines in anima:
deinde quos sic non poterit su
perare. interficiet gladio mar
tiriali: cum quibus etiam helyam
et enoch gladio ipso trucida
bit. De hoc gladio spirituali
psalmista liberari se optabat.
dicens ad deum. De gladio ma
ligno eripe me. Ita et ille oc
cidetur gladio sententie divine.
iuxta illud. Quem dominus ihesus in
terficiet spiritu oris sui. Ac si di
ceret martiribus. Nolite timere.
nolite expavescere. nolite pusil
lanimes existere. sed estote fortes

contra robustos: quia et hoc quod
paulum cito transiet. et hy a qui
bus paulum. sine tarditate vindic
tam recipient: id est dyabolus eiusque
dampnatus homo. seu omnis multitudo
reproborum. qui unum utique sunt.
Hec est paciencia: id est idcirco vir
tutem paciencie. etiam inter adver
sa sancti custodiunt. quia triumpha
turos se post paululum sciunt: et dam
natosque eos qui sibi ad tempus pre
valuerant. ipsi in perpetuo letabun
tur. ¶ Et fides sanctorum subauditur
hic est: quia pro certo iuste imple
bitur et eorum remuneracio. et im
piorum dampnacio. ¶ Et vidi ali
am bestiam ascendentem de terra. Pri
or bestia. antichristus ipse scilicet
malorum caput: sequens vero.
corpus illius intelligitur. maxime
qui eum predicaturi sunt. Qui de
terra ascendere dicuntur: quia de ter
renis commodis et divitiis quas
possidebunt. in superbiam elevabun
tur. De terra quippe ascendere est
pro terrenis rebus in superbiam erigi.
¶ Et habebat cornua duo similia
agni. Agnus christus est: de quo
iohannes dicit. Ecce agnus dei.
Duo eius cornua sunt innocentia
et vita pura: doctrina et mira
cula. Ista duo cornua simula
bunt se habere ministri antichristi. in
nocenciam scilicet et vitam puram.
doctrinam et miracula: quia quod christus
et eius ministri habent in veritate.
isti habebunt simulate. ¶ Et
loquebatur sicut draco: id est si
cut olim dyabolus per serpen
tem mala persuasione locutus est
mulieri. per quam decepit virum.

ita et isti sua praua doctrina
omnes quoscumque possunt seducunt,
et a fide christi separant: et cum sint
seuissimi dracones, virus ne
quicie suis auditoribus infunden
tes, agnos se esse simulant, ut
agnos decipere valeant: assimulant
agni facie est, ut draconis possit
exercere operacionem. Et potestatem
prioris bestie omnem faciebat in
conspectu eius: quia sicut antichristus
vi et fraude, blandimentis et
doctrinis, terroribus et tormentis
decipit, ita et omnes ministri eius.
Quid est autem quod dicit in con
spectu eius? Numquid enim predicato
res antichristi semper in eius presencia
manere poterunt? Non. Sed
pocius discurrent per universas
mundi partes predicando: sed ubi
cumque sint, ita ea facere studebunt
que illi sciunt placita, quasi semper
ab eo videantur: et in eius conspectu
consistant. Intantum quippe
illum honorabunt: ut quidquid actu
ri sunt, coram ipso se agere dicant,
tamquam nichil eum latere possit.
Sicut enim sancti qui iugiter eius
voluntatem custodiunt: in conspectu
dei se manere fatentur, iuxta il
lud: Vivit dominus in cuius conspectu
sto. Et apostolus: Sicut ex deo
coram deo in christo loquimur: ita
et illi in omne quod locuturi sunt
et acturi, caput suum sibi propo
nent, quasi in conspectu eius presente
super ipsum exerceant. Et fecit
terram, id est terrena corpora homi
num, Et habitantes in terra,
id est animas in corporibus quiescentes:
et omnem suam sollicitudinem inter

renis rebus ponentes, Adorare
bestiam primam id est antichristum: de
quo supra dixerat: Vidi de mari
ascendentem bestiam habentem capi
ta septem et cetera. Cuius curata est
plaga mortis: id est qui se fin
git resurrexisse a mortuis, sicut
iam supra dictum est. Omnes enim qui
eum receptum sunt, utique prostra
ti et corpore et anima illum adora
bunt: et in ipso dampnato homine
adorabunt dyabolum in eo habi
tantem. Quo in loco congruentissima
nus seductionum ostendit: que et
animas et corpora miserabiliter man
cipat. Qui enim vi cadit non
seductus: solo corpore captiua
tus est. Qui autem seducitur: et
mente et corpore captiuatur. Et
facit signa magna: quia non solum
verbis, sed etiam falsis miraculis
multos seducet. Ita ut ig
nem faceret de celo in conspectu ho
minum descendere. De hoc dominus
in ewangelio dicit: Consurgent
pseudo christi et pseudo prophete
et dabunt signa et prodigia: ita
ut in errorem inducantur si fieri potest
etiam electi. Inter que etiam signa
et miracula hoc erit maximum:
quod ignem faciet descendere de celo.
Legimus in veteri testamento quod
dyabolus iusto dei iudicio et per
missu descendere fecit ignem de
celo super pecora beati iob: qui
tactus oves puerosque consump
sit. Quid ergo mirum si fac
turus est per antichristum quod iam fecit
per semetipsum. Tamen non faciet
hoc in sua potencia, sed dei per
missione: ut hii qui ei sunt

crediturj. iusto dei iudicio de
cipiantur. Aliter. Legimus in acti
bus apostolorum. quod die penthecostes
spiritus sanctus in igneis visione des
cendit super apostolos: quo repleti
ceperunt loqui varijs linguis
magnalia dei. Qui etiam eis
quos baptizabant. deinceps spiritum
sanctum dabant. ut similiter omnibus
linguis loquerentur: sicut legimus
fecisse petrum et alios. Unde et
symon allata pecunia dixit.
Date michi hanc potestatem: ut cu
cumque imposuero manum accipiat
spiritum sanctum. ut possit loqui omni
bus linguis. De celo itaque id est
de sceptris faciebant descendere ig
nem. hoc est spiritum sanctum: de quo dominus
dicit. Ignem veni mittere in ter
ram: id est super eos qui ante fue
rant terreni. sed tunc renovabantur
per graciam spiritus sancti. Unde et ipse
dominus in signum credencium specialiter
hoc dixit futurum. Signa in
quit eos qui crediderint. hec se
quentur. In nomine meo demonia
eicient: linguis loquentur novis.
Ita ergo hec bestia ignem faciet
et descendere de celo: quia predicato
res antichristi. falsa imitacione
per imposicionem manus. dare suis
sequacibus spiritum sanctum se finget.
Et hinc vehemencior erit persecu
cio. quo illud spiritus sancti donum
bestia vel habere vel dare putabi
tur. quo eciam suam dominus eminere
volunt super omnia regna mundi.
Nam cum multa videantur nobis
cum heretici communia habere: hoc spe
cialiter donum. sola se gloriantur ha
bere eciam. Sed illi forsitan agent

quibusdam prestigijs: ut illi qui
bus manus imposuerint. loquan
tur linguis multarum gencium.
Et hoc in conspectu gencium car
naliter sapiencium. Homines enim vo
cantur. qui non divina sed huma
na sapiunt: quia per hanc simu
lacionem. non oculos spiritualium.
sed carnalium ludificare probantur.
Aliter. Legimus in veteri testa
mento. quod ad vocem helye descen
dit ignis de celo: et consumpsit
duos quinquagenarios cum suis quin
quaginta. Sermo itaque helye ig
nis fuit: et ipsi irritaverunt
contra se spiritum ignem. irrisorie cla
mando. Homo dei descende.
rex vocat te. Ignis ergo in
telligitur fervor et zelus quo ac
cenduntur sancti. Helyas scilicet
et enoch. et ceteri predicatores.
adversus eos quos viderint
recedere a fide: et zelo fervoris
succensi. condempnabunt eos
suo anathemate. Ipsa itaque
bestia ignem faciet descendere
de celo: quia ipsi reprobi perverse a
gendo. accendent se flammis
zeli in celestes animos electorum
ut eos condempnent. Et hoc est
quod eciam supra dictum est: quia si quis
eos voluerit nocere. ignis exibit
de ore eorum. et devorabit ini
micos illorum. Et seducet in
habitantes terram propter signa que
data sunt illi facere in conspectu
bestie. dicentes habitantibus
in terra. ut faciant ymaginem
bestie. que habet plagam gladij
et vixit. Per terram ut sepe dic
tum est. terreni intelliguntur: qui

idcirco seduci poterunt a ministris
antichristi. qui plus terrena quam ce-
lestia diligunt. Imaginem bes-
tie facient. hoc est fidem illius
tenebunt: et simulationem eius
imitabuntur. Neque enim hoc pueri-
liter intelligere debemus. quod fac-
turi sint aliquam ymaginem quam
secum ferant: sed ymaginem illius
facient. id est fidem eius habebunt.
et simulationem eius imitabun-
tur: tamquam sit verus filius dei. et
veraciter resurrexerit a mortuis.
Habet autem plagam gladii
et vixit. secundum quod supra dictum
est: quia antichristus dicet se interfec-
tum et resurrexisse a mortuis.
In conspectu huius bestie multa
signa facient. quibus seducent
terram: quia ubicumque fuerit. ita eius
voluntatem implebunt. et ea que
que illi placere cognoscunt fa-
cient. quasi semper illi presentes
assistant. Et datum est illi. ut
daret spiritum imagini bestie:
id est ipsis ministris antichristi datum
est a deo. hoc est permissum. ut daret
spiritum imagini bestie. Imago
bestie. ipse homo dampnatus intelli-
gitur. in quo dyabolus habita-
bit: cui predicatores falsi spiritum
dabunt. hoc est plenitudinem spiritus
sancti in eo requiescere dicent.
Dicimus enim nos. Date honorem
deo. Et rursus. Exaltabo te
deus meus rex. Quomodo enim
illi honorem dare possimus: aut
quomodo illum exaltare valemus.
qui non habet quo exaltetur?
Sed exaltamus illum: quando excel-
sum predicamus. Tali modo isti dabunt

spiritum imagini bestie: predicantes
eum plenum esse divinitate. Nam et so-
tinus dicit. Ergo christus principium
ex maria tribuo: id est annunciacio hoc
quod ex maria initium sumpserit.
Et ut loquatur imago bestie:
datum est illi subauditur. Nam
non solum spiritum sanctum in eo requi-
escere dicent: sed etiam predicabunt
illum loqui. id est ventura predicere per
spiritum prophecie. In tantum quippe
signis et miraculis prevalebit:
ut a suis et spiritu sancto plenus cre-
datur. et ventura predicere posse
estimetur. Dyabolus enim per os eius
loquetur. et suis cultoribus multa
fallacia dabit responsa: sicut
olim loquendo per ora ydolorum.
Et faciet ut quicumque non adora-
verint imaginem bestie occidantur:
id est quicumque non audierint eos ut
colant antichristum pro deo. interficiant-
tur ab illis. et ab huius seculi prin-
cipibus qui eos sequentur. sicut he-
lyas et enoch. et multi alii.
Et faciet omnes pusillos et mag-
nos. divites et pauperes: libe-
ros et servos habere caracterem
in dextera manu et in frontibus
suis. Pusilli sunt: qui malum
quod intelligunt et volunt. perficere
non possunt. Magni sunt: qui
secundum suum libitum operantur malum.
Divites. terrenarum rerum pos-
sessores. vel etiam superbi. Quo
contra beati pauperes spiritu dicun-
tur. Nam ille suos ministros mul-
tos ditabit divitiis: pro quibus
in superbiam nimiam elevabuntur.
Pauperes fide et bonis operibus
intelliguntur. Quo contra apostolus

dicit de se et sibi similibus.
Tamquam nichil habentes: et omnia
possidentes. Liberi et servi sunt:
alieni a iustitia. et servi pecca-
ti facti. Talibus quippe dicit
apostolus. Cum servi essetis peccati li-
beri fuistis iustitie: id est alieni
fuistis a iustitia. Hii homines
habent caractere bestie. in dexte-
ra manu et in frontibus suis:
et sunt etiam nunc tam extra ec-
clesiam quam intra. Extra etiam
sunt iudei: intra falsi christiani.
Quid autem per dexteram ma-
num reproborum intelligitur: nisi
operacio illorum? Et quid per
frontem: nisi sedes fidei exprimi-
tur? Habent ergo caracte-
rem in dextera manu et in fron-
tibus suis: quia ubi debuerunt ha-
bere puram opera virtutum et fidei.
ibi invenitur macula criminis
decurpati. In manu habent
iudei eius caracterem: quia opera dy-
aboli faciunt. In fronte: quia in
eum credunt. et illum recepturi ex-
spectant. iuxta illud. Ego ve-
ni in nomine patris mei et non sus-
cepistis me: alius veniet in
nomine suo. illum suscipietis. Si-
militer habent et illi. qui fidem
verbotenus habent: sed opera fidei
non habent. Proprie autem ad hoc
illud tempus pertinet: quando ma-
li aperte illum sequentur reproba
fide. et reproba actione. Ne
quis posset vendere aut emere:
nisi qui habuerit caracterem aut
nomen bestie: aut numerum nominis
eius. Negocium istud spiritualiter
est agendum. Dominus quippe commit-

tens suis fidelibus tanta talen-
ta doctrine dicit. Negociamini
dum venio. Et bene predicacionis
negocio comparatur. Quia et doc-
tores doctrinam prerogant: et
fidem a populis reportant. Fidem
imprimunt: et contrarium primus vi-
cium sumunt. Tempore vero
antichristi. nemo talium id est bono-
rum predicatorum. poterit vendere
aut emere. id est nemo poterit
predicare libere christum: quia carceribus
recluderentur. insuper interficientur:
nisi qui habuerit caracterem bes-
tie. id est fidem illius tenuerit. et no-
men eius et numerum nominis de quo
in sequentibus dicemus. Caracter
autem. et nomen bestie. et numerus
nominis eius. unum sunt. Verum ista
mercacio non cessabit in hiis qui
electi fuerint: quin prout valuerint
talentum divini verbi erogare
curabunt. Ad has enim nundinas il-
li negociatores occurrent eximii.
helyas videlicet et enoch. qui
intuitu mercedes eterne preciosas
ostendent: ut non solum christiane
fidei dediti. verum etiam ipsi eas
concupiscant. qui caracterem bes-
tie videbantur habere. domino de uno eorum
dicente. Helyas veniens:
restituet vobis omnia. Hic est
sapiencia. Qui habet intel-
lectum quo possit hec intelligendo
penetrare: computet numerum
bestie. Obscuritatem huius loci
considerans beatus iohannes. in-
tentum voluit lectorem facere:
atque ideirco eum premonuit. ut
numerum bestie perspiciret. Et
quia primus homo erit antichristus.

cōplens tamen demone subiun
git. Numerus enim hominis est. Ac
si diceret. Attendite diligenter:
quia homo est verus non deus.
sicut ipse iactando dicet. Et
numerus eius. dc. lx. vi. [sexcenti. sexaginta vi.]
Omnes libri novi testamenti greco
sermone sunt scripti: preter
ewangelium mathei. et epistolam
pauli ad hebreos. Quia er
go hic liber ut ceteri grece scrip
tus est: ad circo sensus huius loci
more grecorum est requirendus.
apud quos omnes littere nume
ros in se continent. Dicamus [antemos]
itaque. a n t e m o s: quod inter
pretatur honori contrarius: quod
nomen illi bene convenit. qui
antichristus. id est christo contrarius
dicitur. Hoc etenim nomen
predentem in se continet nu
merum hoc modo. alpha. i. n. ccc. tau. [tos]
e. v. m. xl. o. lxx. summa. a. n. t. [antimos]
e. m. o. s. Dicamus adhuc et
aliter. a r n o v m e. quod interpretatur [arnume]
nego. Et hoc nomen bene illi
aptatur: quia christum negabit deum
esse sed deum confitebit iniuste.
Et in hoc quoque nomine numerus
ipse continetur. Nam a. [alpha]
unum ostendit: p. [ro] centum. n.
quinquaginta. o. quadraginta. e.
quinque. Qui simul ducti. facia
unt: dc. lx. vi. Dicamus et a
liter. titan. Quod latine sol dici [tytan]
tur. Sol autem christus est per sig
nificationem. quia illuminat omnem
hominem venientem in hunc mundum.
Titan quoque appellatur gigas.
Unde et in virgilio legimus.
Titaniaque astra. Christus enim gigas:
ypsilon quadringenta. alpha mille quadraginta

de quo psalmista dicit. Exul
tavit ut gygas. Ipse itaque an
tichristus hoc nomen sibi fallaciter
usurpabit: et dicet se esse solem
illum. de quo scriptum est. Vobis
timentibus nomen meum. orietur
sol iustitie. Littere autem huius
nominis totum illum continent prede
terminatum numerum: id est. dc. [sexcentos.]
lx. vi. [sexaginta vi.] Tau quippe. tre
centa exprimit: e. [quinque.] i. [decem.] Ite
rum. Tau. trecenta. Alpha. v
num. n. quinquaginta. Qui simul
ducti. faciunt: dc. lx. vi. [sexcentos. sexaginta vi]
Quod nomen sicut diximus sibi an
tichristus usurpabit: audens se
hominibus lucem perfitebit. cum sit in
eo apostata angelus transfigurans
se in angelum lucis. Quam ob
causam si etiam hoc aliquis intelligere
vult latinis litteris: ponamus
nomen in quo idem numerus in
veniatur hoc modo. Dic lux. Ipse
enim ut dictum est fatebitur se esse lucem.
Nam. d. quingentos. i. unum. c.
centum. l. quinquaginta. v. quinque.
x. decem exprimunt. Que in
unum collecte faciunt similiter.
dc. [sexcentos.] lx. vi. [sexaginta vi.] Possumus
adhuc eundem numerum si per gre
cas litteras scribatur gothico [genere]
nomine reperire hoc modo. t e
i. [ιτος] n. r. i. k. o. s. [dem] t quippe trecenta:
e. quinque. n. quinquaginta. summa.
ducentos. n. octo. p. centum:
i. decem. k. [kappa] viginti. o. sep
tuaginta. s. [summa] ducentos: os
tendit. Qui simul ducti: fa
ciunt. dc. [sexcentos.] lx. vi. [sexaginta sex]
Interpretatio autem nominis eiusdem est
generum seductor. In eo christo

contrarius. quod ille seductor: iste
vero dicitur genuinus salvator.
Sive ergo hoc. sive illo modo.
sive in greca. sive latina. si
ve in gothica lingua hic nu
merus accipiatur: non incon
grue ad antichristi personam refer
tur. Sed est adhuc quod de eodem
numero subtili investigatione
pensemus: ut plura de eo offe
rentes. lectori plenius satisfaci
amus. Dicatur ergo. Nume
rus enim eiusdem. dc. lx. vi. Se
narius quippe numerus apud
secularem scienciam ideo perfectus
est: quia primus in numeris com
pletur partibus suis. id est sexta
sui parte. tercia et dimidia.
que sunt unum et duo et tria:
que in summam ducta. sex faci
unt. Nec alius ante senarium
numerus reperitur: qui suis
partibus dum dividitur. tota eius
summa compleatur. Cumque dum a
sexta sui parte id est ab uno in de
narium. a tercia autem in vicena
rium surgit: qui quadratum denarium
reddit. Sed ut solidetur. rur
sum a sexta sui parte que in denarium
surgit. ad centenarium pervenit:
sicque in suis partibus multiplica
tus. sexcentos consummat. Sed
quia cuncta hec per sacre scripture
celsitudinem perficiendo tristen
dimus: ibi senarium. ibi sexage
narium. ibi centenarium. unde sit
perfectus invenimus. In scrip
tura enim sacra numerus senari
us ideo perfectus est: quia in mundi
origine dominus ea que primo die ce
pit/ sexto die opere complevit:
cum hominem postea quem cuncta creave
rat ad imaginem suam fecit. De
narius numerus in eo perfectus
est: quia lex in decem preceptis conclu
ditur: omnis quippe culpa non amplius
quam per decem verba cohibetur: atque
enarrante veritate/ operatores vi
nee denario remunerabuntur.
Sexagenarius in eo perfectus est:
quia omnia que in sex diebus operantur:
eisdem decalogi mandatis conclu
duntur: atque ewangelico protestante
eloquio: terra bona fructum sexa
gesimum reddit. Centenarius
in eo perfectus est: quia dum decalogi
mandata decies multiplicata com
prehendit. omnis opinionis summam
concludit. Nisi enim centenarius
numerus perfectionem designa
ret: nequaquam dominus ad discipu
los diceret. Omnis qui reliquerit
domum. aut fratres. vel sorores.
aut patrem. aut matrem. aut fi
lios. aut filias. aut agros propter
nomen meum: centuplum accipi
et. et vitam eternam possidebit.
Quia vero sex diebus deus cunc
ta opera sua fecit. et sex sunt
etates huius seculi: recte per hunc
numerum possumus intelligere
omne tempus presentis vite. Cum
ergo homo ille filius perdicionis christum
se esse fallaciter affirmabit. tam
quam ipse sit conditor omnium que in
sex diebus pacta volvuntur. seque
a. et w. principium et finem.
et deum scilicet ante secula. et
hominem menietur in fine seculorum:
recte numerus bestie per intel
lectum computatus. sexcentesimus
et sexagesimus sextus omne tempus

vite primus comprehendere: et
dyabolice fraudis nequiciã
et finale seculi terminũ oste
dit: Ca^m q̃rtũ decimum

Et vidi· et ecce agnus
stabat sup̃ montẽ syon:
et cũ eo centũ q̃dragintã q̃
tuor milia· habẽtes nomẽ
ei⁹ id ẽ xp̃i· et nomẽ patris
ei⁹ id ẽ dei patris scriptum
in frontibus suis· Syon q̃rtũ
interp̃tatur speculacio eciã ẽ:
que bona futura ineffabiliť cõ
templatur· et que eciã mala
sunt cauẽda denũciat· Nos
syon nichil ẽ aliud q̃ȝ ipa sy
on id ẽ eciã: de q̃ psalmista
dicit· Mater syon dicet ho-
et cetera· Et alibi· Qui con
fidũt ĩ dñõ sicut mõs syon·
Agnus aũt xp̃us ẽ: de quo
iohãnes dicit· Ecce agnus
dei· Agnus stabat sup̃ mon
tem syon: q2 ipe xp̃us p̃sidet
ecc̃e sue· Sed in hoc loco fi
nitus numerus ponit̃ p in
finito: id ẽ centũ q̃dragintã
q̃tuor milia· p innumẽabili
multitudiẽ electorũ· Specia
lit̃ vero hic numerus eos sig
nificat qui virgines sunt et
mẽte et corpore: q2 multi sũt
virgines corpoẽ· nõ tamen
mẽte· Nã et ipa verba qui
b9 dicit̃ centũ q̃dragintã q̃
tuor milia cũ dño visa: non
carent mist̃io· Centenarius
ẽnĩ numerus in diuĩa scriptũa
sepe p̃fect9 ostendit̃: Unde
ẽ· Terra bona fecit fructum
centuplũ: qđ scilicet ad virgi
nalẽ p̃tinẽt p̃bat̃ p̃fectionẽ·
Rursusq;· Homo quidã ha
buit centũ oues· Quo ĩ loco:
summa ãgelorũ et hoĩm intelli
git̃· Centũ q̃ppe oues deus oĩ
potens habuit: q2 angelorũ
et hoĩm naturã ad se viden
dũ creauit· Et iterũ· Qui re
liquerit domũ et fr̃es: et cetera·
usq; centuplũ accipiet· et vitã
eternã possidebit· Quadrage
narius quoq; numerus: ĩ mis
terio ẽ consecrat9· Unde et
ipẽ dñs q̃dragintã dieb9 ieiu
nauit: sicut olim fecerãt moy
ses et helyas· Constat ẽñ ex q̃
t̃nario et denario· Quat̃nari9
sacratus ẽ p̃pt̃ q̃tuor flumĩa
padisi: siue p̃pt̃ q̃tuor libros
ewangelij· uel p̃pt̃ q̃tuor no
tissimas mũdi partes· Siue
eciã p̃pt̃ q̃tuor virtutes p̃nci
pales· Denarius quoq; sillr̃
est consecrat9: p̃pt̃ decẽ legis
p̃cepta· Cur decalogũ legis
p̃ficim9: cũ q̃tuor libros ewa
gelij in fide et opacione custo
dim9· Millenarius eciã sepe
p p̃fectiõe rei de q̃ agit̃ ponit̃·
Unde ẽ· Verbi qđ mandauit
in mille generacones· Cũ ẽñ
credendũ sit qđ nequaq̃ usq; ad
centũ generacones mũdus ex
tẽdatur: qđ aliud ĩ mille genera
cõib9· nisi generacionũ vniu̾
sitas designat̃ q2· Unde et in
hac apocalipsi sc̃i cũ xp̃o mille
ãnis dicũt̃ regnaturi: id ẽ sem
p̃· et oĩa futura tempora· In
hoc itaq; numero ut dictũ ẽ sũ
ma eorũ exprimit̃: q̃ virgines

sunt mente et corpore. Ideoque
considerandum est: quia si tanta co-
rum numerositas erit qui virgi-
nitatem servaverunt. ut Iohan-
nes et Paulus: multo plures
erunt etiam et ceteri sancti. Quo
in loco etiam hoc notandum quod
hic super montem Syon stare di-
citur. cum ipsi sint mons Syon:
quia videlicet nisi quis etiam super
semetipsum ascenderit: de bestia
non triumphabit. In magna
enim mentis celsitudine stare debet:
qui contra seculi principem certa-
men inierit. Intuendum etiam
quod agnus hic stare perhibetur:
cum Lucas de eo dicat. Dominus Ihesus
ascendit in celum et sedet a
dextris dei. Unde sciendum:
quia sedere regnantis est vel iudican-
tis. stare vero laborantis vel iu-
vantis. Quia ergo post devic-
tam mortem Christo resurgenti a mor-
tuis data est potestas in celo et
in terra: inde eum Lucas sedere
dicit. Hunc etiam et Stepha-
nus inter manus lapidantium po-
situs: intuens in celum dixit.
Ecce video celos apertos: et
Ihesum stantem a dextris virtu-
tis dei. Stant quoque cum illo
electi: qui laborant in presenti vita
et in certamine sunt constituti.
¶ Habentes nomen eius: et no-
men patris eius scriptum in fronti-
bus suis. Non debemus hoc
carnaliter intelligere quod scilicet
habeant quedam pittaciola fron-
tibus suis attiligata. in quibus
sit nomen agni vel patris eius
scriptum: sed in suis frontibus no-

men agni et patris portant. quo-
niam fide tenent et operibus ornant:
et quia in nomine patris et filii sig-
nantur: et hoc signo crucis ab
omnibus tuentur adversis. ¶ Et
audivi vocem de celo tamquam vo-
cem aquarum multarum. et tamquam
vocem tonitrui magni. Et vo-
cem quam audivi sicut cythare-
dorum. cytharizantium in cytha-
ris suis. Celum enim ipsa est ecclesia.
Quam ob causam et illi qui cum
agno sedent: ipsi sunt celum.
Et quia multi per domini incarnationem
virgines ex omnibus gentibus
sunt collecti: idcirco eorum
vox similis voci aquarum multa-
rum dicitur. Aque enim multe ut
idem Iohannes dicit. populi mul-
ti sunt. Et quia etiam tales ad
numerum iudicum pertinent. qui
predicatores existunt. ut ipse
scilicet Iohannes et Paulus
qui dicit. volo omnes esse sicut me
ipsum: idcirco dicitur. et tamquam
vocem tonitrui magni. Ipsi
quoque sunt cytharedi: imi-
tantes dominum suum passione. Nam
sicut supra dictum est in cytha-
ra est lignum: et sunt corde di-
verso modo tense. Lignum hoc:
lignum est dominice passionis vel
crucis. Porro corde. devota
sunt sanctorum corda: qui imitan-
tes et recolentes eius passio-
nem mortificant se cum viciis et
concupiscentiis. adimplentes
ea que desunt passionibus Christi
in corpore suo. ¶ Et canta-
bant quasi canticum novum ante
sedem: et ante quatuor animalia

et seniores. Canticum novum
cantare est: de incorrupta men
tis et corporis integritate gau
dere. Sed cum ipsi sint sedes et
quatuor animalia et seniores: quid
est quod ante sedem et quatuor anima
lia et seniores cantare dicun
tur? Quia videlicet semper
ante se consistunt: quia nulla rerum
mutabilium varietate a con
templacione conditoris animos
reflectunt. Et nemo poterat
dicere canticum, id est nemo po
terat gaudere de incorrupta men
tis et corporis virginitate,
nisi illa centum quadraginta qua
tuor milia: et non petrus qui fu
erat, non quilibet alius apostolus
conubium expertus. Nam et in
ipso conjugio penitens psalmus
ta consideratur dicens. Ecce enim
in iniquitatibus conceptus
sum: et in delictis peperit
me mater mea. Dicere tamen
possumus quod veraciter affirma
re non audemus: quia non omnes vir
gines in illo beato regno
conjugatos precedunt, sed hii
specialiter qui et vita et mo
ribus et coniuncto passionibus
virginitate insuper custodita
coequantur martiribus conjuga
tis. Verbi gratia. Si iohannes
apostolus in cruce fuisset levatus
ut petrus: si verum est quod de pe
tro dicitur, id est quod uxorem habue
rit, utique precelleret eum, quia ille
virgo, hic vero esset non virgo.
Unde nec canticum illud dicere
cum iohanne: nec agnum quocumque
ierit potest sequi. Qui empti

sunt de terra. Quo precio?
Utique precioso sanguine christi:
cuius amore sunt elevati a terra
et celibes effecti. Hii sunt
qui cum mulieribus non sunt coin
quinati: id est non sunt polluti
aut maculati cum mulieribus men
te et corpore. Nichil enim prodest
esse virgine corpore: si contige
rit mente corruptum quempiam
esse. Virgines enim sunt: ideoque
sequuntur agnum quocumque ierit,
id est imitantur illum. Sequi enim
christum imitari est. Unde et ipse
dicit. Qui michi ministrat me
sequatur: id est me imitetur.
Sequuntur isti christum: quia sicut ille
virgo, ita et isti virginitatem
custodiunt. Et quia eum in presenti
pre ceteris sequuntur: in futuro fa
miliarius adherebunt. Sequen
tur quoque illum ceteri fideles qui
virginitatem corporis amiserunt:
non quocumque ille ierit, sed quo
cumque ipsi poterunt. Que etiam
multitudo sanctorum: et si non
potest dicere illud canticum, audire
tamen potest, et condelectari tam
excellenti dono. Hii empti
sunt ex omnibus primicie deo et
agno. Sicut enim ex multo grege
optimus eligitur agnus, et sicut
ex multis fructibus eliguntur
primicie: ita et isti eliguntur ex
multitudine electorum, qui tamquam
primicias semetipsos offerentes
centesimum referunt fructum.
Et in ore ipsorum non est inventum
mendacium. Questio hic oritur
quare hoc dicat iohannes, cum
psalmista dicat: omnis homo mendax:

solus autē deus verax. Quod'
ita soluit^r: q̄r oīs hō in quantū
in se ē mendax ē. in quantū aūt
verax ē. ex deo ē. Unde cū
dn̄s interrogasset discipulos
suos dicens. vos aūt quē me
eē dicitis: respondit petrus.
Tu es xp̄us filius dei vivi. Et
ille. Beatus es symon bariō
na. Ecce hō in confessione
filij dei verax: ymo verissi
mus hō. Sed unde verax: Non
a se. sed a deo pr̄e qui in celis
ē. Cū aūt alibi dn̄s penā pas
sionis sue p̄diceret: respondit
petrus. Absit a te dn̄e nō mo
rieris: ego moriar p̄ te. Ecce
homo mendax. Sed unde mē
dax ē: Utiqꝫ q̄r nō sapis ea q̄
dei sunt: sed que hoīm. Ergo
oīs hō q̄ntū de se mendax: q̄n
tū de deo verax. Sed cū hec
ad oēs sanctos p̄tineat: q̄re
de solis virginibꝫ specialit̄
dicit^r: in ore eorū nō ē inuē
tū mendaciū ē. Sine dubio:
q̄r ad cōparationē aliorū soli v̄
gines dicūt^r veraces. Sed nec
mirū si illi specialit̄ ueraces
dicūt^r: qui veritati que xp̄us
ē. virginitate mentis et corpo
ris amplius inherere videan
t^r. Sine macula sūt. Et
hoc simili^r intelligendū: q̄r cū
sint etiā sancti sine macula.
id ē sine corruptione. utpote
iam peccatis omnibꝫ expurgati.
ad comparationē dei mendaces
sūt et maculati. Et vidi al
terū angelū uolantē p̄ mediū
celū: habentē ewangeliū eter
nū. Primus angelus ipse ē
agnus: de quo superius sermo
habitus ē. Est enī nuncius pa
terne voluntatis. Alt̄ autem
angelus ordo p̄dicatorū intel
ligit^r. Dicit^r autē alt̄. non
quo xp̄us eiusqꝫ p̄dicatores
vnus non sint: q̄r ipse est
caput. electi mēbra: sed q̄d
ī narratione nō vnus. Na
hoc ē iste angelus q̄d etiam
sequens: id ē ordo p̄dicatorū.
Sed q̄r vnus succedit alteri:
idcirco al̄ius post aliū comme
morat^r. Volat angelus p̄
mediū celi: id ē sancti p̄di
catores incedūt velocit̄ p̄di
cando xp̄m p̄ celum. Volat
p̄ mediū celum: q̄r mentis cō
templatiōe celestia petūt.
nō terrenis inherētes. sed
subiectos etiā p̄plos ad celes
tia et verbis et litteris inui
tant. De hijs q̄ppe volantibꝫ
p̄dicatoribꝫ ysaias dicit.
Qui sunt isti qui ut nubes
volāt: et q̄si columbe ad fenes
tras suas: Ut nubes enī
volant: q̄r a terrenis deside
rijs. p̄enis virtutū sublevati. pluūt verbis. et chorus
cāt miraculis. Ad fenestras
suas uelut columbe sūt: q̄r p̄
hoc q̄d exterius cōspiciunt.
nichil terrenū concupiscūt.
sed gaudia et̄na uigil̄r cōtem
plant^r. Ipse quoqꝫ āgelus
ewāgeliū eternū habere di
cit^r: q̄r videlicet illud q̄d e
wangeliū p̄mittit. eterna
lit̄ manebit. Per illud ē

quod nunciat: illud exprimitur
quod nunciat. Ut evangeli
zaret sedentibus super terram:
et super omnem gentem et tri
bum et linguam et populum dicens
voce magna. Hoc est quod dominus
in evangelio dicit. Oportet
predicari evangelium in toto mun
do: et tunc veniet finis. Ti
mete dominum: id est habete reve
rentiam nominis eius. Et date illi
honorem. id est adorate eum et subi
ote illi: quoniam venit hora iudicii
eius. ut reddat unicuique se
cundum opera sua. Et adorate
eum qui fecit celum et terram:
mare et fontes aquarum. Ac
si diceret. Nolite adorare anti
christum qui tantummodo ad tempus
prevalebit in corporibus hominum:
sed eum qui postquam occiderit cor
pus. habet potestatem animam
mittere in gehennam. Et noli
te adorare eum. qui putatur
conditor esse creature spiritu se
ductionis repletus: sed potius
ipsum de quo danyel dicit.
Potestas eius. potestas eter
na que non auferetur: et reg
num eius quod non corrumpetur.
Et apostolus. Propter quod et deus
illum exaltavit et donavit illi
nomen quod est super omne nomen:
et cetera usque quia dominus noster ihesus
christus in gloria est dei patris. Il
li inquit date honorem et non
antichristo: qui contrarius honori
in trinitate et nomine. ac tumidus
nominis eius esse cognoscitur. In
celo autem terra et mari: omnis cre
atura in tempore condita demon

sunt. Et angelus alius
secutus est eum dicens. Cecidit
cecidit babilon illa magna
civitas: que a vino ire forni
cationis sue potavit omnes gentes.
In eo quod iste angelus primum
asseit: subsequens predicatorum
ordo innuitur. Bene ait an
gelus angelum sequitur: quia eadem
annunciat. Ille enim dixit. quia venit
hora iudicii eius: hic autem dicit.
cecidit cecidit babilon. Nomine
autem babilonis: confusio mundane
conversationis intelligitur. Due
quippe civitates sunt in hoc mun
do. id est iherusalem que habet
regem christum. et babilon que habet
regem nabuchodonosor. id est
dyabolum. Quarum una cepit ab
abel: altera a caym. Una est cor
pus christi: altera corpus dyaboli.
Cum autem dicunt sancti predicato
res. cecidit cecidit babilon: pre
teritum tempus ponitur pro futuro.
Cecidit videlicet. pro eo quod in
sua est: vel cadet in eterna sub
iacet dampnatione: qua dyabo
lus cum omnibus suis membris dampn
abitur cum audierit. Ite ma
ledicti in ignem eternum: qui paratus
est dyabolo et angelis eius.
Quod autem angelus. id est predi
catorum ordo ruinam perfide civi
tatis congeminando denunciat:
pro confirmatione rei facit idip
sum. Aut certe nunc simul cum
ipsis temporibus omnem eorum glo
riam perituram demonstrat: iux
ta illud. Peribit mundus. et
concupiscentia eius. Ac si di
ceret. Et secularis gloria: et

amatores eiusdem temporalis pacis tenderunt. Magna hec dicitur civitas propter innumerabilem reproborum multitudinem, vel propter enormitatem viciorum. Vinum autem fornicationis intelliguntur omnia vicia et peccata quibus reprobi alios inquinant, et precipue autem philosophi et principes huius seculi omnes subiectos inebriant vino errorum. Unde et sensum ab eis auferunt, et ut relicto creatore creature serviant. Nam et fornicatio specialiter pro ydolatria ponitur. Unde est: Perdes omnes qui fornicantur abs te. Hec babilon, id est conversacio mundana, a vino fornicationis sue potavit omnes gentes, quia vicio tamen omnibus summa in temporalis glorie ambitu retinentur, pro quibus omnibus quos vino errorum et peccatorum debriat punientur. Et tercius angelus secutus est eos dicens voce magna. Tres angeli hic ponuntur propter fidem trinitatis quam annunciant, sed tamen ut dictum est, quod est primus hoc sunt sequentes, id est ordo predicatorum. Voce magna, quia bestiam se despicere et pro nichilo ducere in libertate vocis ostendunt. Si quis adoraverit bestiam, id est dyabolum, et ymaginem eius, id est antichristum, et acceperit caracterem in fronte sua, id est fidem illius in mente sua, aut in manu sua, ut eius imitetur opera, et hic bibet de vino ire dei mixto mero in calice ire ipsius. Videamus quid sint

qui habent caracterem bestie in fronte et in manu, et qui solummodo in manu. Iudei habent in fronte et in manu, quia et in eum credunt et inde eum recepturi sunt, iuxta illud: Alius veniet in nomine suo illum recipietis; et opera illius imitantur blasphemando Christum et nequissimis deserviendo operibus. Falsi autem christiani habent eius caracterem in manu, qui confitentur se nosse deum, factis autem negant. Qui ergo Christum operibus denegant, procul dubio antichristi sunt, ideoque caracterem illius in magnum portant. Idcirco dicit et hic, quia videlicet similiter dampnabuntur falsi christiani qui operibus imitantur antichristum, quomodo et iudei qui illum sequuntur fide et opere. Nota quod est autem vinum hoc est calicis, id est vindicta et ira dei omnipotentis ventura super eos qui antichristum adorant et imitantur. Nam et nos cum vinum in calice damus, non dicimus esse vinum et calicem, sed tantum aut vinum aut calicem. Sed idcirco posuit vinum et calicem, ut ostenderet quia quod erat in calice cum mero mixtum ad comparationem meri turbidum erat. Merum quippe dicimus purum. Sunt enim in hoc calice simul mixte feces cum vino mero, id est puro. Per vinum itaque merum vindictam divini examinis intelligit contra iustos qui flagellantur in presenti, ut postmodum glori

fierent. Per feces autem dap-
natio peccatorum exprimitur. qui
in extremo examine dampna-
buntur. Nam vinum super est. feces
autem in fundo latent. quia vi-
delicet sancti in presenti puniun-
tur. et quasi aptum continue eos sequi-
tur divinum iudicium. Reprobi autem
in fine dampnabuntur. qui nunc
sine flagello deseruntur. Bibent
reprobi quod remansit in fundo.
id est feces. et non bibent electi.
quia et reprobi post volupta-
tis lasciviam. eternis cruciati-
bus dampnabuntur. et electi post
temporaneam disciplinam in pote-
ntia regni erigentur. Ideoque
si quis adoraverit antichristum
aut ymaginem illius acceperit
in fronte aut in manu sua. non
hic ad presens flagella recipiet
tamquam vino potatus. sed in
futuro perhenni vindicta plecte-
tur. tamquam fecibus inebriatus.
Et cruciabitur igne et sul-
phure in conspectu sanctorum. Cum
sint in inferno tanta tamque
innumerabilia tormenta quanta
nec dici nec estimari possit.
breviter tamen in hiis duobus
omnia comprehenduntur tormenta.
Erit enim ignis non ad lucendum.
sed ad miserorum corpora con-
cremandum. Erit quoque ibi et
sulphur quod et fomentum presta-
bit igni et fetorem gignet in-
tolerabilem. ac per hoc ex igne
fetor et ex fetore ignis procre-
abitur. cum unum horum ad tor-
mentum miserorum satis suffice-
re posset. aut ignis videlicet

aut fetor. Sulphur quippe ut
diximus fetorem. ignis habet
ardorem. Cum enim ad perversa de-
sideria ex carnis fetore ardent.
nunc maxime libidini deservi-
endo. dignum est ut postmodum
igne et sulphure pereant. ut quate-
nus ex iusta pena discant. quid
ex iniusto desiderio faciunt. An-
gelorum autem vocabulo in quorum
conspectu cruciari dicuntur. non
solum angelici spiritus. verum etiam
electorum etiam exprimuntur. Quod
ideo fiet. ut dum impiorum cru-
ciatus iusti conspiciunt in dei
laudibus crescant. per cuius gratiam
evaserunt quod miseri patiuntur. et qui
in se cernunt bonum quo gratis
remunerati sunt. et in illis aspi-
ciunt supplicium. quod misericordiam
evaserunt. eritque ut malorum
tormentum ad electorum proficiat incre-
mentum. Subiungit autem. Et an-
te conspectum agni. Non quo e-
um ultra visuri sint. cum scriptum
sit. tollatur impius ne videat
gloriam dei. sed tanto timore ter-
rebuntur. ut videatur illis deus om-
nipotens semper esse presens. eique vin-
dicte sue iram semper infligere.
Unde iob dicit. Dimitte me
ergo ut plangam paululum penam
meam antequam vadam ad terram.
ubi umbra mortis et sempiter-
nus horror inhabitat. Et
fumus tormentorum eorum ascen-
det in secula seculorum. Magnus fu-
mus indicium est magnarum flam-
marum. quia et si ignis sine nutrimen-
to lignorum corporeus tamen erit
ignis reproborum. ideoque fumum

eius sempiternū dicat in esse.
Quia ergo in igne reprobos
sine fine ardere cōspicit: id
circo finem tormētorū ī scla
seculorū ascendē dicit. Quo
ī loco error origenis apte
destruit᷑: qui dixit post mil
le ānos reprobos redire ad vitā
iustos āt reuersuros ad penā.
Alioqn̄ falsū ē qd̓ veritas dicit.
Ibūt hij in suppliciū eternū: ius
ti āt ad vitā eternā. Qd̓ si
quis vult querē cur pro tem
pali pc̄ō sine tempo᷑e reprobi
cruciabunt᷑: dicendū ē q̄ distric
tus iudex veniens nō facta
pensabit. sed voluntates. Nā
reprobi si fieri posset semp̄ in
hac vita viuē cuperent ut ne
quaq̄ peccare desisterent: et i
deo nūq̄ carebunt supplicio. q̄
nūq̄ voluerūt carere pc̄ō. Et
nullus est iniquus t̓minus vl
tionis: qui nūq̄ voluerūt ha
bē t̓minū criminis. Si ēi ut illi
aiūt finienda sūt supplicia qn̄
doq̄ reproborū: ergo qn̄doq̄
finienda sūt et gaudia iustorū.
Si igit᷑ hoc verū nō ē qd̓ mi
natꝰ ē: nec illud verū ē qd̓
pmisit. At inquit. Ideo eter
nā penā minatus ē pc̄oribus
ut eos a ppetratiōē pc̄ōrū con
pesceret: q̄ creature sue eterna
supplicia minari debuit / non ī
ferre. Quibꝰ citius responde
muꝰ. Si falsa minatꝰ ē ut ab
iniustitia corrigeret: etiā falsa
ē pollicitus. ut ad iustitiam
puocaret. Nec habet requi
ē die ac nocte qui adorauerūt

bestiā et ymaginē eiꝰ et si
qs acceperit caracterē nōis eiꝰ.
In die et nocte cōtinuū tēpus
intelligit᷑: siue etiā vicissitu
dines penarū. iuxta illud.
Ad calorē nimiū trāsibūt ab
aquis niuiū. Unde ē. Erit
tempꝰ eorū in secula. Desica
ent ēt miseri sine defectu semp̄
q̄ est qd̓ cruciantur: q̄ semper
ad cruciamēta reparabit᷑ qd̓ de
ficit. Hic. id ē in p̄nti vita
paciencia scōrū ē: qui dū con
siderāt que sint scōrū gaudia
et reproborū supplicia. pacien
ter oīa pferunt / ut in fine sal
uēt᷑. Qui custodiunt manda
ta dei / id ē precepta legalia. ut
ē. diliges dn̄m deum tuū: et
nō adulterabis. non furtū facies. et cetera huiusmodi. Et au
diui vocē de celo dicentē. Scri
be. Beati mortui: qui ī dn̄o
moriunt᷑. Hec vox tam ad
ipm̄ iohānē ptinet q̄ ad oēs
fideles: qui remunerationē
sempiternā expectāt. Scribe
in corde tuo et in cordibus
auditorū tuorū: vel litteris cō
menda. ut ad posteros veniat.
Beati mortui: qui ī dn̄o mo
riunt᷑. Que sententia dupliciter
potest intelligi. Beati mor
tui seculo q̄ in dn̄o moriunt᷑.
vincentes virtutibꝰ. qui taliter
pleni fide et ceteris bonis ope
ribꝰ de hoc mundo migrant.
Vel beati mortui qui in dn̄o
moriunt᷑: id ē qui imitantes
caput suū nō timēt p̄ eo mor
tē subire temporalē. ut ī ceterum

possint vivere cum illo. Amo
do id est a presenti tempore iam
dicit spiritus id est tota trinitas
que est deus: ut requiescant
a laboribus suis. Quod superi
us dicitur beati mortui qui in
domino moriuntur omnibus electis con
gruit: quod autem sequitur amodo
iam dicit spiritus ut requiescant
a laboribus suis specialiter perti
net ad prelatos qui diverso mo
do laborant in hoc quod gregem dei com
missum videntur habere. Ad quo
rum personam a domino specialiter dic
tum est. Euge serve bone et fi
delis: quia super pauca fuisti fide
lis super multa te constituam.
Opera enim illorum sequuntur illos
id est mercedes operum suorum se
quentur illos: cum unusquisque re
cepit secundum suum laborem.
Quia enim post opus merces se
quitur operis: ipsum opus electo
rum eos comitari dicitur. Ubi
autem finis annunciatur operis: ibi
tandem huius libri sit finis.

Incipit liber quintus.

Sequitur. Et
vidi et ecce
nubes candi
da: et supra
nubem seden
tem similem
filio hominis sub
auditur vidi. Nubes candida
caro et anima sunt redemptoris intel
ligitur: quam non fuscavit macu
la peccati. De hac nube per prophe
tam dicitur. Ecce dominus ascendet
super nubem levem: et ingredietur
egiptum. Super nubem quippe levem
ascendit et in egiptum venit:
quando carnem nostre mortalitatis
accepit. et in hoc mundo na
tus apparuit. Super nubem vidit
sedentem: quia christus divinitatis po
tentia presidet. etiam humanitati
sue. Vel certe per nubem candi
dam ecclesia intelligitur: fonte bap
tismatis a peccatis mundata. Per
fidem enim christi et baptismum illius
mundatur ab omnibus peccatis: iux
ta illud. Fide mundans corda e
orum. Huic nubi presidet christus:
suaque sessione etiam velut
gallina pullos suos protegit
et gubernat. Quare autem ipse
non iam simpliciter homo sed similis
filio hominis dicatur super dictum est:
quia videlicet surgens a mortuis
metas humanitatis transcendens
iam non moritur. mors illi ultra
non dominabitur. Et nubes autem
et super nubem sedens unum sunt:
id est caput et membra. Unde
et cum dominus super nubem sedet. ita
quasi ipsa nubes cum domino sedet.
Habentem in capite suo coronam
auream: per quam victoria christi de
signatur. qui primum de dyabo
lo triumphavit. et ecclesie sue tri
umphum victorie contulit. Legi
mus etiam superius quod angelus
habebat in capite suo stellas du
odecim. Ubi per angelum christus
per duodecim stellas duodecim
intelliguntur apostoli. et per illos
omnis ordo predicatorum quo corona
tur christus id est ornatur et circum
datur: et ex quorum sanctitate
letabitur in capite id est in men
te sua. Et in manu sua fal

rem acutã id ẽ in ꝑtate
sua iudiciaria potestatẽ
uel dignitatẽ quã ipe xp̄us
etiã suis fidelibꝫ dedit · di
cens discipulis · Sedebitis
sup sedes duodecĩ · iudican
tes duodecĩ tribus isrl · Po
test etiã falx intelligi diui
na ꝑdicacio · quã alibi dñs
gladiũ appellat dicẽs · Non
veni pacem mittẽ in terrã
sed gladiũ · Quare gladius
ꝑdicat diuina appellat̃ · Quia per
ipãm separant̃ boni a malis
uelud membra a menbris ·
Hanc falcẽ habet xp̄us in
manu ~~sua~~ · id ẽ in opacione
sua · qꝛ ea que docuit verbis
primu ipe impleuit opibꝫ ·
iuxta illud · Primũ quidẽ
sermonẽ feci de omībꝫ o the
ophile · que cepit ihũs facẽ
et docẽ · Volens quippe dñs
instruẽ ꝑdicatorẽ quomõ ꝑ
dicarẽ deberet · primu in seip
so formã uerbi ostendit ·
Quã etiã falcẽ · id ẽ diuinã
ꝑdicacionẽ comẽdauit suie ec
clesie · dicens aplis · Euntes
docete oẽs gentes · baptizan
tes eos in noĩe pr̃is et filij
et sp̄us sc̄i · docentes eos ser
uare q̃cũqꝫ mãdaui vobis ·
Acuta ẽ falx · qꝛ velociť hoĩ
nẽ a terrenis desiderijs et so
cietate malorũ separat · Et
alť angelus exiuit de tẽplo ·
Ipe designat̃ ꝑ alterũ an
gelũ qui et ꝑ primũ · id est
xp̄us · sed ꝓpter ordinẽ visi
onũ dicit̃ alter · cũ idem sit ·
Exiuit de templo · hoc ẽ de
sua īuisibili maiestate · qui
verbũ caro factũ ẽ et habi
tauit in nobis · qꝛ cũ eẽt in
uisibilis in sua natura · acce
pit carnẽ et aĩam ĩ vtero
virginali · et factus ẽ visi
bilis ĩ nr̃a substãcia · Hinc
aplus ait · Qui cũ ĩ forma
dei eẽt · exinaniuit semet
ipm̃ factus obediens usqꝫ
ad mortẽ · Et ipe dñs · Ex
iui a pr̃e · et veni ĩ mundũ ·
Templũ quippe pr̃is ẽ filꝰ ·
et templũ verbi ipe homo
assũptus · et templũ pr̃is
et filij etiã · de q̃ paulꝰ di
cit · Templũ dei sanctũ ẽ
qđ estis uos · Exiuit ergo
de templo · quãdo visibilis
ad humanos ꝓdijt aspectus ·
Clamãs uoce magna ·
ad sedẽtẽ sup nubẽ · In hoc
loco designat̃ per nubem
ipe et per sedentẽ sup nu
bem · Est eñ genus ĩ genẽ ·
sicut sup dictũ ẽ de archa
noe et octo aĩabꝫ · Sedens
ergo sup nubẽ ĩ etiã ẽ in
suis ꝑdicatoribꝫ · ad quos
loquit̃ xp̄us ꝑcipiendo di
cens · Mitte falcem tuam
acutã · id ẽ ꝑdicacionẽ diui
nã in iudeos · Hoc ẽ qđ
ipe eis dicit · Ite tantũ ad
oues que perierũt domus
isrl · Et mete · id ẽ separa
iudeos a terreno sensu uel a
terrenis desiderijs ne iã carna
liť accipiãt isti voluntas et
audientis me · bona terre come

detis ¶ Quia venit hora
ut metatur : id est tempus quod
predictum est per os prophetarum
quod iam colligi debent ad spiritu
alem sensum et fidem christi ¶ Quia
aruit messis terre : id est para
ta sunt corda populorum ad cre
dendum. Et ideo tempus est
ut excidantur a terra : et col
ligantur ad fidem dei omnipo
tentis. De hac messe ipse in
evangelio dicit. Messis
quidem multa : operarii autem
pauci ¶ Et misit qui sede
bat super nubem falcem suam in
terram : quia ad vocem christi ceperunt
predicatores iudeis primum. quousque
eicerent eos a finibus suis.
Unde paulus et barnabas
dixerunt eis. Vobis quidem
oportebat primum loqui ver
bum dei et cetera ¶ Et messa
est terra : id est collecti sunt omnes
quotquot fuerant preordinati ad
vitam eternam. De quibus scrip
tum est. Si fuerit numerus fili
orum israel quasi arena maris : re
liquie salve fient ¶ Et ali
us angelus exivit de templo
quod est in celo. Superius dix
erat angelum de templo ex
isse : nunc autem ubi hoc tem
plum visum fuerit indicare
curavit. Hic quoque angelus
christus est. Porro hic celum sim
pliciter debemus intelligere
habitationem celorum ubi est tem
plum : id est sancti angeli in qui
bus deus habitat. Si enim in
hominibus licet peccatoribus habitare
dignatur : iuxta illud. Inhabita

bo in illis et inambulabo :
quanto magis in angelis qui sine
peccato sunt. Ipsi itaque sunt
templum dei : quia in eius sunt iu
giter contemplatione. Exivit
ergo de templo quod est in celo.
non quo a contemplatione an
gelorum recederet : sed quia assu
mendo carnem hominibus visibilis
apparuit ¶ Habens et ipse
falcem acutam id est iudiciariam
potestatem quia pater non iudicat
quemquam. sed omne iudicium dedit
filio. Vel sicut dictum est in fal
ce acuta predicatio intelligitur
superna. que dividit patrem a fi
lio. et filium a patre. et ceteram.
sicut in evangelio dominus dicit.
id est reprobos a bonis ¶ Et a
lius angelus exivit de altari.
Qui enim superior est : ipse
designatur et per hunc ange
lum. id est christus nuntius pater
ne voluntatis. Altare autem
ipse est qui et pontifex : christus
scilicet per quem munera nostra
deo patri dirigimus. petentes
nos audiri per christum. Omnes
quoque electi altare sunt : qui
bus apostolus dicit. Obsecro vos
per misericordiam dei ut exhibea
tis corpora vestra hostiam viventem
sanctam deo placentem. Ange
lus itaque exivit de altari : id
est christus electus est singularis
princeps ex omni multitudine
fidelium ¶ Qui habet pote
statem super ignem. Ignis spiritus sanc
tus est. de quo dominus dicit. Ignem
veni mittere in terram. Qui enim
est super electos in linguis igneis

descendit. Unde merito que-
ritur quomodo angelus qui uti-
que christus intelligitur potestatem ha-
beat super ignem id est super spi-
ritum sanctum cum unius sub-
stantie sit cum patre et spiritu sancto.
Non enim ut heretici dicunt deus
pater ex non nullis rebus subsis-
tentibus filium creavit. aut ite-
rum ipse filius spiritum sanctum mino-
rem se creavit. quia quorum una
est deitas una est causa et essen-
tia: et ideo pater et filius et
spiritus sanctus unius substantie sunt.
unius potestatis et maiestatis.
Sed in hoc habet filius dei
potestatem super ignem: quia nemo
angelorum et hominum accipit
spiritum sanctum nisi per filium. Un-
de ipse surgens a mortuis
insufflavit: et dixit disci-
pulis suis. Accipite spiritum sanctum.
Et alibi. Nisi ego abiero:
paraclitus non veniet ad vos.
Si autem abiero: mittam eum
ad vos. ¶ Et clamavit voce
magna ad eum qui habebat
falcem acutam: id est ad ordinem
predicatorum qui habent in se divi-
nam predicationem dicens. ¶
Mitte falcem tuam et vinde-
mia botros vinee terre: quia
mature sunt uve eius. ¶ Qui
supra per maturas segetes: hoc
et hic per botros vinee terre
designatur. id est omnes fideles.
Mature sunt uve eius: id est
preparati sunt populi ad credendum.
Quod precepit hoc dominus quando
post resurrectionem suam appa-
rens discipulis suis. ait illis.

Ite docete omnes gentes. etc.
¶ Et misit angelus falcem
suam in terram: quia perfecti predica-
verunt ubique. ¶ Et vindemi-
avit botros vinee terre: id
est homines a terreno sensu et pristi-
no separavit errore. et unitati
fidei coniunxit. ¶ Et misit in
lacum ire dei magnum. Quid
per lacum sive ut alia translatio
habet torcular intelligitur:
nisi angustia humane tribula-
tionis. in qua omnes mittuntur boni
et mali? In hac tribulatione
sicut triticum tanquam segetes ut
a paleis separantur: et celestibus
horreis recondantur. Calcantur
etiam calcibus tanquam uve in prelo:
ut a vinariis expressi eter-
nis promptuariis includantur.
Misit ergo falcem et botros
quos vindemiavit in lacum: quia
missa sua etiam predicatione
eos quos a terreno amore vel
pristino errore separavit. mag-
nis tribulationibus tradidit.
quibus tribulantur ab impiis. et
affliguntur diverso modo. Hinc
apostolus dicit. Non sunt condig-
ne passiones huius temporis
ad futuram gloriam. Et alibi.
Oportet nos per multas tribu-
lationes intrare in regnum dei.
Lacus ire dei dicitur: quia propter
peccata hominum iste tribulationes
aguntur. Nisi enim primus ho-
mo in quo omnes peccaverunt pec-
casset: nemo hominum in lacum
mitteretur. id est nemo has tri-
bulationum angustias susti-
neret. Sed postquam peccavit:

eiectus de paradiso. missus est
in lacum tribulacionis. Cum la
cus magnus dicitur: propter ama
rissima electorum tormenta:
quibus affliguntur in presenti vita.
Que enim maior pressura angus
tie et tribulacionis esse potest:
quam crucifigere hominem ut petrus
est crucifixus. assulari ut laure
cius. Affligunt ergo iniusti
temporaliter iustos: ut sint qui
bus deus misereatur postea in
eternum partem possit. Et
calcatus est lacus extra civitatem.
Per id quod continet illud in
telligamus quod continetur: id est
per lacum eos qui in lacu sunt.
Civitas autem ista extra quam cal
cati sunt: ecclesia est. Si itaque ut
supra dictum est in lacu tribulacio
nis et boni et mali tribulantur
intelligitur: quid est quod modo
calcati sunt extra civitatem?
Si enim ipsa civitas calcatur: quo
modo extra civitatem calcantur?
Sed sciendum est: quia hic a genere
redit ad speciem. et loquitur
solummodo ex persona reproborum
de quibus in sequentibus plura
erit dicturus: quod statim ma
nifestatur cum subdit. Et
exivit sanguis de lacu. usque
ad frenos equorum. Sancti
enim pressi non sanguinem de se
reddunt: sed purissimum vi
num quod in divinis apothecis re
conditur. Reprobi vero qui vi
debantur inter ecclesiam esse et non
erant: missi in lacum sangui
nem reddiderunt. hoc est infi
delitatem. Sanguis enim diver

so modo intelligitur in sacro e
loquio: aliquando significat pro
pagacionem humane sobolis. ut
ibi. Quotquot crediderunt in
eum dedit eis potestatem filios dei
fieri: qui non ex sanguinibus sed
ex deo nati sunt. Aliquando adul
terium et homicidium. ut ibi. Li
bera me de sanguinibus deus de
us meus. Aliquando etiam pecca
tum. ut est illud. Sanguis san
guinem tetigit. Sanguis san
guinem tangit: cum peccatum peccato
additur. Aliquando infidelitatem.
ut hic et in exodo: cum aque
in sanguinem converse referuntur.
Exivit igitur sanguis de lacu:
id est peccatum infidelitatis de pres
sura tribulacionis. Tractatur enim
de vino quod egreditur de bonis
uvis quod reconditur in divinis
promptuariis: et dicitur de san
guine qui egreditur de labruscis
vel hyemalibus ut ita dicamus
racemis. de reprobis scilicet
qui simul mixti cum uvis non
pervenerunt ad maturitatem: sed
aliqua tribulacione tacti vel perse
cucionis angustia gravati con
tinuo recedunt a fide. et perfidi
e errore infecti foras delabuntur.
atque ideo extra civitatem calcari
dicuntur: permanentibus electis in
cisternis vino fidei debriatis.
Talis fuit porphirius: et mul
ti alii qui persecucionibus cesse
runt recedentes a fide christi et
facti reprobi. Et quia tali modo
non solum minimi quique sed e
tiam principes perierunt recte sub
ditur. Usque ad frenos equorum.

Per equos ēē subiecti · per sse
nos vero pn̄cipes intelligūtur
et p̄lati qui alios regē debue
rāt: qualis fuit iulianus apos
tata et imp̄ator · At si dicet ·
Tanta fuit afflictio tempalis:
ut ipōs etiā qui alios regere
videbātur ad fidelitatē p̄duceret ·
Sicq; sanguis usq; ad frenos
equorū p̄uenisse dicit̄ · tamqȝ
apte diceret · Afflictio tempa
lis in tantū p̄ualuit: ut ipōs
etiā qui plebes regē videbā
tur: cruore īfidelitatis macula
ret · ¶ Per stadia mille sexcē
ta · Stadiū grece · ē mensura ·
Item · Et dicitur a stando: eo
q; ibi hercules vno hanhelitu
currēs · c · xxv · passus fecerit ·
Qua mensura greci metiebā
tur loca in quibus ludos exerce
bāt: ibiq; ludētes spaciando ·
et ludicra exercendo deambula
bāt · In mille itaq; sexcentis
stadiis oīs summa reprobōrū
cōprehēditur: que in quatuor mū
di ptibus consistit · iuxta quatuor
mundi huius plagas · Quater
quippe quadringenti: fiunt mil
le sexcenti · In centenario
numero: sepe summa alicuius
rei intelligitur · Quaternarius
aūt ptinet ad quatuor mundi cli
mata: ideoq; ī mille sexcentis
oēs designātur reprobi · q̄ per qua
tuor mundi istius ptes p̄ vo
luptatū ludibria currūt · et
per spaciosā viā incedūt ·
que ducit ad mortē: atq; ideo
uocabulo eorū summa compre
hendit · Sed qd̄ dictū ē de pri

mo aduentu: potest referri et ad
secūdū · Iudiciū quippe futu
rū per angelos exercendū ·
nullus ignorat qui attendit
qd̄ dn̄s dicit de tempore mes
sis · uel de messoribus · Aut enī
Messis quidē cōsummacio ē
seculi · Messores aūt angeli
sunt · Parabola quoq; zizanio
rū huic loco cōgruit · nec nō
illud qd̄ simile ē regnū celorū
sagene misse ī mare ōīm ge
neā piscīū cōgregātī: de qua
elegerunt bonos in vasa · nulli
dubiū qui āgeli · malos aūt fo
ras miserūt · Sed qd̄ illi fac
turi sunt officio ministeriorū: hoc et
xp̄us et etiā faciet potestate ·
Dicitur ergo de āgelo q̄ habebat
falcē acutā ī manu sua: id ē
iudiciariā ptātē · Falx enī quid
qd̄ incidit int̄ se colligit: qȝ
videlicet examen diuini iudi
cii nullus valet euadē · In ce
ptam quippe sumus quotiens
fugē conemur · Recte ergo iu
dex venturus falcē tenē phibetur:
qȝ cū potencialiter ad oīa obui
at · iniq; cuncta incidendo ex
cludat · Vnde psalmista ·
Si ascendero in celū tu illic
es · Et alibi · Neq; ab oriē
te neq; ab occidēte et cetera
subauditur ē locus fugiēdi:
quia deus iudex ē · At si dicet
Fugiendi via vndiq; deest:
qȝ ille iudicat · q̄ vbiq; ē · Ab
breuiacio superiorū · ¶ Et a
lius angelus exiuit de teplo:
qui in iudicio ex secreto diui
tatis sue ī forma hūana hoī

bus apparebit. Clamans vo
ce magna ad sedentē sup
nubē. Sicut sup dictū est
qd' ē nubes hoc ē angelus.
qui clamat p̄pius. id ē ecclīa:
q̄ ꝓpt' vnitatē capitis etiā
supra nubē. hoc ē sup ipp
sam sedē dicit'. Non ei erat
cōueniens ut diceret clama
uit āgelus qui sedebat sup
nubem ad eandē nubē: ideo
ꝗ mutauit nubē. id ē ecclīam
in angeli nomē. Tamen
qd' ē ~~angelus~~ nubes. hoc et
angelus sedēs sup nubem.
Mitte falcē tuā. Hoc ē
qd' alibi ip̄e dn̄s discipulis
dicit'. et in illis omnibꝫ ꝑ
fectis: sedebitis sup sedes
duodecī. iudicantes duodecī
tribus isrl'. Quia venit
hora ut metat': id ē adest
tēpus quo et electi remunerā
ri. et reprobi iusto dei iudicio
debēt dāpnari. Quia aruit
messis terre: id ē finis vniu'
cuiusq̄ aduenit. quo et pa
lee. id ē reprobi tradant' ig
ni. et frumēta ī dīni cellari
o recōdāt'. Et misit q̄ se
debat falcē suā in terrā et
recēā. id ē ecclīa cū duō sedēs
ī iudicio ꝑtatis int' bonos
et malos discernēs cuncta
examinabit. Et alius an
gelꝫ exiuit de tēplo qd' ē in
celo et recēā. Qui habet
falcē messoriā ip̄e et vinde
miatoria. Et qui dixit mes
sori mete. ip̄e et vindemia
tori vindemia. Nā qd' sūt
segetes. hoc et botri. Similit'
qd' sūt palee hoc et vinacia
recēā supra dicta sūt. Vin
demiauit oēs botros vinee t'ire:
id ē collegit oēs a terra. et bo
nos et malos. frumētū scilicet
et zizania. Et vinū mundi:
id ē sc̄os recōdidit ī diuinū ꝑmp
tuariū. Vinacia vero. id ē
reprobos: misit ī lacū ire dei.
Per lacū vero ire dei. dāpna
cio ītelligit' infernu: uel sen
tēcia diuini iudicij. In quē
lacū mittent' reprobi cū audie
rīt: ite in ignem etnū. Nisi
ēī vocabulū lacus īfernū de
signaret: nequaq̄ ꝓpheta di
ceret. Oēs interfecti cadētes
ꝑ gladio qui descenderūt in
cuncta ad terra vltimā: et
portauerūt ignominiā suam
cū hys qui descendūt in lacū.
Et psalmista. Saluasti me
a descendētibꝫ in lacū. Vn
de et qd' subiungit magnū
iuxta hūc sensū nō ē referē
dū ad lacū. sed ad dyabolū:
qui magnus appellat' ꝓpt' su
ꝑbie iactanciā. Magnū ei
id ē dyabolū cū omni corpore
suo mittet ī lacū ire dei: cū
oēs reprobi ut dictū ē dāpna
būt' cū dyabolo et angelis ei'.
Et calcatus ē lacus. id ē cal
cati sunt qui erāt in lacu. hoc
ē in et'na morte depressi sūt:
nō iā ut puniant'. sed ut
penitꝫ intereat. Extra ciui
tatē. id ē ext' sc̄orū societa
tē: cū quibꝫ iā nulla erit re
ꝓborū cōmunio. Et exiuit

sanguis de lacu usque ad fre
nos equorum. Per sangui
nem qui egreditur de lacu id
est de sententia districti iudi
cis vindicta intelligitur san
guis: vel viciorum omnium pro
quibus dampnabuntur iniqui.
Cum usque ad frenos pervenit:
quia non solum subiectos sed eciam
ipsos reges et principes qui
sanguinum et diversis viciis
servierunt. sententia divini
iudicii comprehendet. Porro
quod sequitur per stadia mille
sexcenta: in hoc numero ut
supra dictum est omnis summa repro
borum exprimitur. qui per orbem
quadripertitum latitudinem istius
vite sequuntur. Capitulum quintumdecimum.

Et vidi aliud signum in celo
magnum et mirabile.
Quisque sacrorum primum sensibus
invigilat: minime posse hanc
apocalipsin iuxta litteram
accipi facile cognoscit. Celum
itaque ut sepe dictum est ecclesia est:
de qua dominus per prophetam dicit.
Celum michi sedes est. terra
autem scabellum pedum meorum.
Et alibi. Anima iusti sedes
sapientie. Ipsa enim ecclesia terrena
cuncta despiciens: per mentis
desiderium ad superna volat.
Unde paulus dicit. Nostra
conversacio in celis est. Et rur
sum. Qui nos conresuscitavit
et consedere fecit in celestibus.
In hoc celo. id est in ecclesia vi
dit iohannes signum magnum:
et mirabile. Sunt illud signum.
Quod sit autem ipsum signum: aperit

cum subiungit. Angelos sep
tem subauditur vidi. habentes
septem plagas novissimas.
Quia septenarius numerus
sepe pro universitate ponitur
ipsi hoc videlicet tempus
quod per septem dies volvitur:
per septem angelos idipsum
quod et per celum. id est univer
salis ecclesia intelligitur. Sed
quia auctor historie frequenter
a genere redit ad speciem:
per septem angelos intelli
gamus in hoc loco specialiter
omnes predicatores de quibus scrip
tum est. Angeli pacis amare fle
bunt. Et alibi. Labia sacer
dotis custodiunt scienciam. etc.
Quid vero sint septem pla
ge in sequentibus manifestatur:
cum ipsi angeli septem fialas
accepisse dicuntur. plenas ira
dei. Hoc sunt enim fiale quod an
geli: id est sancti predicatores.
Qui septem plagas habent.
hoc noticiam universe scriptu
re: qua vulnerantur corda bono
rum ad salutem. corda impio
rum ad penam. Audiunt enim
quidam in divino eloquio pre
dicantibus angelis. neque avari
neque adulteri. et ceteri quos
memorat apostolus. regnum dei
possidebunt. et timentes iehen
ne ignem vulnerantur in corde
et redeunt ad deum per lamenta
penitencie: taliqui modo vul
nerantur sancti ad suam salutem.
Unde et ipsa sancta ecclesia in can
ticis canticorum dicit. Vul
nerata caritate ego sum. Et iterum

rū · Invenerūt me custodes
qui circuevnt civitatē · percusse
rūt me · et vulneraverūt me ·
Econtrario cū hec audiūt repro
bi verba p̄dicatorū despicia
ūt · Qd' istis ē ad salutē : il
lis ē ad dap̄nacionē · Quo
in loco questio oritur quare
dicat angelos habē septē
plagas novissimas : cū ab
ip̄o mūdi exordio · usq3 ad fi
nē seculi ita inveniamus
quosdā vulneratos ad salu
te · quosdā ad mortē · Pri
mus quippe hō ī paradiso
constitutus : accepit p̄cep
tū a deo ne tangeret pomū
ligni sciencie boni et mali ·
Qd' preceptū si servasset :
ad vitā illi profuisset · Verū
contempsit hoc p̄ceptū · et
qd' illi fuerat datū ad vitam :
versū ē ei in mortē · sicq3
ex salubri p̄cepto vulneratus
ē et mortuus · Moysi quo
q3 dedit deus p̄cepta lega
lia dicens · Non occides ·
nō adulterabis · et cetera hijs
similia · Que quidā servā
tes sicut moyses · et iosue
et multi alij : habuerūt vi
tā in eis · Econtrario ceteri cōtēp
nentes vulnerati sūt · q̄ p̄di
derūt p̄ntē vitā et futurā :
ip̄o quoq3 dn̄o p̄dicante q̄
dā crediderūt in eū · quidā
nō · Illi qui crediderūt ī eū
penitenciā agentes de p̄teri
tis p̄ctīs salvati sūt : qui aūt
noluerūt credē dap̄nati sūt ·
Unde ip̄e dicit · Si nō venis

sem et locutus eis fuissem :
p̄ctm̄ nō haberent · Nūc autē
excusacionē nō habent de p̄ctō
suo · Hinc ē et illud · Qui
crediderit salvus erit : qui
vero nō crediderit · cōdēpna
bitur · Apli quoq3 p̄dicantes
facti sūt quibusdam odor vi
te in vitā : quibusdā vero o
dor mortis ī mortē · Similiter
ē et mō · Verbi grā · Pre
dicat angelus nō concupis
ces uxorē proximi tui · et cetera
huiusmodi : audit hoc quili
bet homo · et videt ei ēē du
rū · nec vult audire eius con
siliū : unde et spernit ver
bū illius · faciens qd' sibi vi
detur · Hoc itaq3 qd' illi pote
rat p̄desse ad salutē si volu
isset ei credē : vertitur illi in
dap̄nacionē · Similiter et quili
bet paganus audit dicētē
āgelū · qui nō credit iā iudi
catus ē · audit ille et cōtēp
nit credē : ideoq3 vulneratus
ē ex ipsius divina p̄dicacioē ·
ī q̄ iam dap̄napnis asscitur ·
Cū ergo iste plage ab ip̄o
mūdi sint principio ut dic
tū ē : quid est qd' iohānes ā
gelos se vidisse dicit habētes
septē plagas novissimas ·
Quia videlicet tūc maior
erit dap̄nacio infidelitatis
tp̄borū : cū p̄dicantibus helya
et enoch pauci eos audient ·
multi aūt infidelitatē sequē
tes adherebūt antixp̄o · Un
de subiungitur · Quoniam in hijs
cōsumata ē : p eo qd' ē cōsu

mabitur ira dei. Statim enim
veniet christus ad iudicium post
ultimam eorum perditionem: et
dampnabuntur iniqui pro sua in
fidelitate et animi pertinacia.
qui relinquentes christum et iniu
rias per servos dei intulerunt.
¶ Et vidi tamquam mare vitre
um igne permixtum. Ipsi qui
septem habent phialas et sep
tem plagas: ipsi sunt qui stant
supra mare. Mare itaque bap
tismum significat: testante
paulo qui dicit. Patres nostri
sub nube fuerunt omnes et omnes
mare transierunt: et omnes bap
tizati sunt in nube et in mari.
Vitreum dicitur propter puritatem
fidei que manifestatur in bap
tismo: dum confitentur se crede
re in deum patrem et filium eius et
spiritum sanctum. ut paulus. Corde
creditur ad iusticiam: ore autem
confessio fit ad salutem. Sed
ipsum mare mixtum est igni:
et per hoc coagulatum est. In
igne autem spiritus sanctus intelli
gitur: sive etiam passio nostri re
demptoris. Per gratiam enim spiritus
sancti baptizantur fideles in memo
ria dominice passionis. Unde
iohannes de eodem redemptore
nostro dicit. Ipse nos baptiza
bit in spiritu sancto et igne. Et
paulus. Quicumque baptizati
sumus in christo ihesu: in morte
ipsius baptizati sumus. Coa
gulatum est mare igne: quia per
virtutem spiritus sancti firmantur fi
deles ne fluctuent. aut ul
lis persecutionum ruinis in

mollitiem convertantur. De hac
aqua psalmista dicit. Dominus
regit me et nichil deerit:
et cetera usque super aquam refec
tionis educavit me. ¶ Et
eos qui vicerunt bestiam et yma
ginem illius id est antichristum:
et numerum nominis eius. qui
non crediderunt illum solem nec
lucem. vidi subauditur stantes
super mare vitreum. Qui sunt
qui stant super mare vitreum.
Qui videlicet hoc quod professi
sunt in baptismo tenent.
et gratiam baptismi illibatam
custodiunt: abstinentes se ab
omnibus gravioribus criminibus. Ha
bentes cytharas dei. Ipsi sunt
cythare: qui in memoria dominice
passionis semetipsos morti
ficant. Sicut enim iam supra dictum
est: in cythara lignum est et
corde. In ligno crux intelli
gitur: in cordis autem corda sancto
rum qui se mortificant cum viciis
et concupiscentiis. De quibus
paulus dicit. Qui autem sunt
christi. carnem suam crucifixerunt
cum viciis et concupiscentiis.
¶ Et cantantes canticum moy
si servi dei. et canticum agni.
In cantico moysi vetus testa
mentum: in agni vero novum
intelligitur. Est enim hoc ab infe
rioribus intelligendum. Nam
quid sit canticum moysi vel canti
cum agni: aperuit cum subiungit.
¶ Magna et mirabilia sunt
opera tua domine deus omnipotens.
Utriusque testamenti pagine
hec nobis consona [illegible] voce

testant(ur): q(ui)a magna et mira
bilia sunt opera o(mn)ipotentis
dei. Moyses quoq(ue) narrat
quomo(do) fecerit deus celu(m) et ter
ra(m) mare et o(mn)ia que in eis
sunt: et q(uo)d sp(iritu)s dei ferebat(ur)
sup(er) aquas. et q(uo)d videlicet arde
re rubu(m). et rubus no(n) co(m)bure
bat(ur). Virga(m) quoq(ue) dicit con
uersam i(n) dracone(m). aquas e
gipti mutatas in sanguine(m).
egiptu(m) dece(m) plagis percussu(m).
mare ad ingressu(m) filioru(m) isr(ae)l di
uisu(m). deinde aquas amaris
simas in missio(n)e ligni dul
coratas. sicut etia(m) p(o)p(u)lo aqua(m) de
petra p(ro)ducta(m): et multa hiis
similia que i(n) vete(r)i testame(n)
to. hoc e(st) in moysi canticis
me(m)orant(ur). In nouo quoq(ue)
testamento narrant(ur) sicut mag
na et mirabilia op(er)a dei.
Quis e(n)i(m) digne explicare ualet
q(uam) magnu(m) sit opus q(uo)d deus
ho(mo) factus e(st): q(uia) ille qui e(st) cibus
o(mn)i(um) lacte mulieris nutrit(ur)
ne fame moriat(ur): q(uia) qui ce
lu(m) et terra(m) implet. intra cor
pus vnius virginis co(n)cludit(ur).
Quis hec et hiis similia digne
dicere uel co(n)siderare sufficit?
Sed cu(m) hec o(mn)ia diuina pietas
pate(re)t: cu(m)q(ue) mortuos suscita
ret. infirmos sanaret: ad
vltimu(m) q(uo)d p(re)cipue mirandu(m)
factu(m) e(st) ut vita moreret(ur). vir
tus infirmaret(ur). et multa hiis
similia sustineret. donec post
triu(m)phu(m) resurrectionis exalta
tus e(st) sup(er) o(mn)ia. Hec itaq(ue) op(er)a
dei sancti angeli. id e(st) o(mn)es p(re)di

catores p(re)dicaueru(n)t. hec sub au
ditoribus narraueru(n)t: hec et nos
si no(n) digne tame(n) p(ro) modulo
n(ost)ro debemus agere dicentes.
magna et mirabilia op(er)a tua
d(omi)ne deus o(mn)ipotens: qui cu(m) es
ses verbu(m) in principio ma
nens apud patrem nouo ordi(n)e
indutus es ho(m)i(n)em. mortuus
es p(ro) nobis: mirabilit(er) susci
tatus. sup(er) celos eleuatus. iteru(m)
ad iudiciu(m) uenturus. Iust
te et vere vie tue rex seculo
ru(m). Legimus i(n) genesi q(uo)d de
us o(mn)ipotens recessit ab o(mn)i
gene(re) humano: q(uo)d cum aquis
diluuii deleuisset. adhesit
noe et filiis eius. q(ui)a inuenti
sunt iusti. Deinde i(n) sup(er)bia(m)
eleuati postq(uam) multiplicati
sunt. voluerunt contra deu(m) edi
ficare turrim: ibiq(ue) o(mn)es gen
tes recesserunt a dei cultura.
p(re)ter abrahe p(ro)geniem. Reliq(ui)t
ergo deus o(mn)ipotens eas. et
adhesit abrahe et semini eius.
qui eu(m) longo tempore coluerunt.
Sed postq(uam) filius dei uenit ad
eos: negaueru(n)t eu(m) dicentes.
Hunc nescimus vnde sit. et
demoniu(m) habet: vnde et eu(m)
morti tradideru(n)t. Recessit
ab eis. et tra(n)siuit ad gentes.
Iste vie o(mn)ipotentis dei ius
te et vere sunt: q(ui)a sic e(st) iustu(m)
apud o(mn)ipotente(m). ut qui illi
adhere(n)t per fide(m) et dilectione(m)
cu(m) eis maneat. Qui aute(m)
ab eo recedu(n)t eos relinquat.
Vias e(n)i(m) dei debemus intellige(re)
actiones ipsius que iuste sunt.

q deus iuste iustus iudex ee
dinoscit. Ponamus ut hoc
manifestius fiat: pre ocu
lis duos peccatores. Audiunt
ambo diuina precepta: qui
bus et premia iustorum. et sup
plicia continent reproborum.
Quorum vnus per dei miam
conpungit. agit penitenciam
et saluat: alter in suis sce
leribus perseuerans. dampnat ius
to dei iudicio propter peccatum su
um. Iste itaque vie id est actio
nes dei iuste sunt: q deus
iustus est iudex. et in vno
mia. in altero autem eius ap
paret iusticia. Nisi enim
reprobos dampnaret: iniquitas
ei quod absit placere videretur.
Quamobrem qui presumit
blandiendo sibi de dei mia:
videat etiam q iustus iudex
est. Bene autem de bestia tri
umphantes. in laudibus dno
dicunt. Iuste et vere vie tue
sunt rex seculorum. Ac si di
cant. Et cum gentes quibus
nimium irrogare debueras ad
miam perduces: nequaquam ius
tus ee desistis. Et cum iude
os quibus pro legis obseruanci
a mercedem te dare promise
ras natus repellis: nulla
tenus veritatem amittis. Quis
non timebit te dne et mag
nificabit nomen tuum? Sen
sus est. Iam q iudicia tua
uera sunt. et sine vllis
hominum meritis precedentibus li
beras quos vis. alios autem
pro suis debitis peccatis punis.

quis iudeorum aut gencium
non timebit te. id est quis
non habebit reuerenciam no
minis tui? Et quis non mag
nificabit nomen tuum. iux
ta illud: magnus dns et
laudabilis nimis? Quia
tu solus pius: qui gratuita
pietate quosdam qui digni fu
erant morte. ad vitam predes
tinatos saluas. Quoniam
omnes ~~uenient~~ gentes venient
gressibus fidei et cordis q
iudex te negauerunt: et a
dorabunt in conspectu tuo.
hoc est in corde puro. quod
solus vides. De hac ado
racione dns mulieri sama
ritane dicit. Venit ho
ra: quando veri adoratores
adorabunt patrem in spiritu et
veritate. Quoniam iudicia
tua manifesta sunt. Ques
tio oritur in hoc loco. quare
triumphantes de bestia dicant.
iudicia tua manifesta sunt
cum apostolus dicat: o altitudo
diuiciarum sapiencie et sciencie
dei quam inconprehensibilia sunt
iudicia eius et inuestigabiles
vie eius. Que questio ita
soluitur. Subtilitatem quidem
iudiciorum dei quare scilicet
hoc vult ut illud fiat: ne
mo conprehendere valet. Quis
enim dicere potest. quare deus
qui prius gentes vias suas
libere ingredi permisit. iude
os sibi astrinxit. et deinde
iudeos repellens gentes
aduocauerit? Manifesta

vero sunt scilicet in hoc iusta sunt quia quidquid deus facit iustum esse ab omnibus vera scientibus intelligitur.

¶ Post hec vidi: et ecce apertum est templum testimonii in celo. Tabernaculum et celum unum est. id est ecclesia. In hoc celo apertum est templum sicut supra dictum est: id est sacramenta christi revelata sunt in ecclesia. nativitas scilicet. mors. passio et resurrectio. et cetera huiusmodi. Ipsa autem ecclesia tabernaculum testimonii dicitur quia habet tabulas duorum testamentorum. Habet etiam in se archam dominum ihesum christum: in quo sunt omnes thesauri sapiencie et sciencie absconditi. Urna quoque ipsum domini corpus: in quo est verus panis qui de celo descendit. Ibi et virga est aaron que fronduerat: id est sacerdocium spirituale. quod verum sacerdocium ecclesie presignabat. Dicit autem iohannes apertum templum tabernaculi testimonii in celo. cum unum sit sicut dixerat tabernaculum et celum. tamquam genus dividens per partes sicut supra dictum est. de archa et octo animabus.

¶ Et exierunt septem angeli de templo: habentes septem plagas. In septem angelis sicut sepe dictum est omnes intelligimus predicatores: quia septenarius numerus pro universitate ponitur. Isti habent septem plagas. hoc est plenitudinem doctrine quibus vulnerantur ut supra dictum est quorundam ad salutem corda quorundam ad perniciem. Templum de quo exierunt angeli: secretum cordis eorum intelligitur. Quando enim sancti predicatores contemplationi inserviunt. ab omnibus seculi actibus se alienos reddunt: et cum divina eloquia meditantur. quasi in templo hoc est in secreto mentis sue morantur. Sed quia non ita debent insistere propriis ut relinquant etiam aliorum utilitates: quando iterum procedunt ad publicum. ad predicandum. ad carnalium mores componendos. sive ad temporalia ministrandum. quasi de templo egrediuntur. Sicque fit ut interius inspirantes in templo sedeant. et rursus cura proximorum non negligentes de templo exeant. Verbi gratia. Et quilibet doctor vel homo processurus ad publicum ut faciat sermonem ad populum: qui prius residens colligit sese intra seipsum meditando. qualiter quibus et quomodo debeat loqui. qualiter inchoare sermonem. qualiter ve finire. Ecce dum ita intra secretum mentis sue inhabitat: quasi in templo moratur. Cum autem procedit ad predicandum. et ea que mente tractaverat publice pro

fert: quasi a templo id est
a secreto mentis siue foras
egreditur. Vestiti lapide ¶
mundo candido: id est orna
ti et amicti domino ihesu christo.
iuxta illud. Omnes qui bap
tizati estis: christum induistis.
Qui bene lapis dicitur.
quo electi circumdantur: quia
murus est inpenetrabilis.
Mundus. quia peccatum non fecit.
nec inventus est dolus in ore
eius. Candidus vocatur.
quia candor est lucis eterne:
et lux vera que illuminat om
nem hominem venientem in hunc
mundum. Vel si legamus
vestiti lapidibus mundis sic
ut in quibusdam codicibus
invenitur: per hos lapides
designantur virtutes. spes vi
delicet. fides. caritas. castitas.
humilitas. et cetera huiusmodi.
quibus ornantur fideles. Alia
translatio habet vestiti lin
theo mundo: per quod puritas
vite et innocentie castitas
intelligitur. Nam lintheum ex
terra nascitur. et multo la
bore ad candorem venustatis
producitur: quia videlicet casti
tas. siue vita pura cum mul
to labore et mortificatione
carnis acquiritur. De hiis
vestimentis salomon dicit.
Omni tempore sint vesti
menta tua candida. ¶ Et pre
cincti ad pectora zonis au
reis. Per zonam qua precin
gebantur eorum pectora. vin
culum castitatis ostenditur:

et significatur per hoc quod in
novo testamento non solum
opus libidinis. sed etiam ip
sa restringitur cogitatio vi
gore mentis. Vetus enim di
cit. qui adulterium commiserit
puniatur. Novum vero: qui
viderit mulierem ad concu
piscendum eam. iam mechatus
est eam in corde suo. Vel certe
per zonam auream vinculum
caritatis intelligitur: quia sancti
non timore penali. sed per
caritatem se invicem solo dei
amore stringunt. Hinc etiam
per zonas aureas sapien
cia significatur: de qua scriptum
est. Accipite sapienciam sicut
aurum. Zona aurea cingun
tur angelorum pectora. quia
superna sapiencia replentur
electorum corda: quia et ipsi deum iu
giter laudant. et alios ad lau
dandum provocant. ¶ Et unum
ex quatuor animalibus dedit sep
tem angelis. septem phyalas
aureas plenas iracundia dei
viventis in secula seculorum.
Superius legimus quod viderit
quatuor animalia. que tunc quatuor
ewangelistas. quia omnes scriptores
siue etiam ipsum dominum signi
ficant. qui factus est homo
temporaliter nascendo ex vir
gine: factus est vitulus in
passione. quia semetipsum ob
tulit deo in ara crucis: fac
tus est leo tercia die resur
gens a mortuis: aquila. quia
quadragesimo die ascendit ad
celos. Istud unum animal. id

est dominus ihesus christus dedit sep
tem angelis septem phyalas.
Quod sunt autem septem an
geli hoc sunt septem phyale:
id est sancti predicatores ple
ni divina predicatione. Ut
enim possent angeli esse id est
nuncii vite eterne: facti
sunt phyale repleti ver
bo sapiencie. Sed quia absur
dum erat dicere minus quod con
veniens. Unum animal dedit sep
tem angelis. septem angelos:
variavit sermonem dicens.
Unum animal dedit septem an
gelis septem phyalas. Vel
eciam per istud animal quod dedit
septem angelis septem phya
las possumus intelligere
ordinem electorum apostolorum scili
cet et ceterorum qui suis se
quacibus dederunt phyalas.
id est divinam predicationem com
miserunt: qui non solum eos
baptizaverunt. sed eciam ordi
naverunt. et in loco suo se
dere fecerunt: sicut petrus
clementem. linum atque cletum.
quibus eciam potestatem ligandi
atque solvendi quam a domino perce
pit tradidit: et in cathedra
sua sedere compulit. Quod e
ciam cotidie agitur: cum per im
positionem manuum in civi
tatibus presules aliorum constitu
untur. Bene autem phyale quas
acceperunt auree describuntur:
quia ut predicationis officium im
plere possint. celitus sapi
encie fulgore illustrantur.
Sed cum superius de seniori

bus dixerit quod habebant phya
las plenas odoramentis: quid
est quod hic dicitur de angelis quod
acceperunt septem phyalas ple
nas iracundia dei viventis in
secula seculorum? Ipsi enim sunt
angeli qui et seniores: quia vi
delicet in illorum doctrina et
plena est electorum salus. et
plena est et reproborum dampna
cio. Et unde illi vitam: inde
isti acceperunt mortem. Unde
apostolus. Aliis sumus odor vi
te in vitam: aliis odor mortis
in mortem. Sicut etenim ipse
dominus quibusdam in ruinam po
situs dicitur. quibusdam in re
surrectionem. Et impletum
est templum fumo a maiesta
te dei. et virtute eius. Tem
plum in hoc loco significat
infirma corda simplicium fra
trum: quibus iniustum videtur
quod deus omnipotens reprobos
in hac vita permittit regna
re. et omni honore et divi
ciis et sanitate corporis vige
re: econtrario sanctos suos pa
titur crucifigi. lapidari. ustu
lari. et per varia tormenta pre
sentem vitam finire. neque unquam
possunt in presenti vita quietem
habere: sicut verbi gratia. nero
impiissimus imperator qui eciam
ā masculum convertit in uxorem.
et imperabat toti orbi. Petrus
vero princeps omnium apostolorum
ab eo tentus est et crucifixus:
paulus eciam ab eo decollatus
est pater omnium gencium. qui plus
omnibus laboravit. Fumus

significat cecitatem ignorantie
quo replentur talium corda in
fidelium. qui nesciunt considera
re quod deus illis ut filiis here
ditatem est daturus: ideoque per
mittit eos affligi ad tem
pus. ut postmodum letentur
cum illo sine tempore. Et
hoc a maiestate et virtute
dei fit. Magna quippe est in
hoc dei virtus: quia sustinere
potest hominem malum ut sit
imperator et dominus totius mun
di. et ut etiam illis mala pa
tiatur ab illo. Et nemo ta
lium subauditur poterat intra
re in templum id est non pote
rat perscrutari subtilitatem
iudiciorum omnipotentis dei:
donec consumentur septem pla
ge septem angelorum. id est do
nec omnis ecclesie predicatio tim
netur. Cum autem consummate fu
erint septem plage septem an
gelorum. id est cum terminum
acceperit omnis ecclesie predicatio.
et venerit christus ad iudicium.
ut reddat unicuique iuxta o
pera sua: tunc manifestabuntur
ista dei omnipotentis iudicia
que nunc sunt occulta: cum et
reprobi qui hic honore et dig
nitatibus pollent. ducentur ad
supplicium: iusti autem qui in
isto seculo sustinuerunt tor
menta atque supplicia ab illis
illata. elevabuntur ad regnum.
Ex talium namque persona psal
mista dicit. Existimabam
ut cognoscerem. hoc labor est
ante me: donec intrem

in sanctuarium dei. et intelli
gam in novissimis eorum.
Hactenus autem qui habent phya
las aureas intrant in templum
dei: quia considerant et perspi
ciunt iudicia dei omnipoten
tis. et cognoscunt cuncta iu
sta esse. Unde sciunt et istorum
tormenta qui in presenti exaltan
tur et dominatione tenent: et il
lorum penam qui humiliantur
et dominationem aliorum homin
sustinent. Et ideo nemo
ad eos referendum est: qui dei
omnipotentis iudicia reprehen
dere conantur. Tale est et illud Io
hannis de christo loquentis. Tes
timonium eius nemo accipit.
Et illud psalmiste. Non
est qui faciat bonum. non est us
que ad unum. Et in sequentibus
dicit idem Iohannes. Qui
autem accipit eius testimonium.
signabit quia deus verax est.
Quia videlicet sunt nonnulli quo
rum nemo testimonium christi ac
cipit. sicut inferi iudei. Et
iterum sunt nonnulli qui acci
piunt testimonium eius: et sciunt
quia deus verax est. Hic ergo et
in hoc loco intelligendum est quod
dicitur: nemo poterat intrare
in templum. Aliter. Templum
corda significat sanctorum electorum.
Fumus vero significat compunc
tionem cordis: quia compungun
tur corda et pectora peccatorum
ex intimo usque ad lacrimas
Impletur templum fumo: quando
corda quorundam facinorosorum
implentur penitencie lamento.

Verbi grā· Audit quilibet
peccator loquētē sapientē
et docte p̄dicatore et dicētē
qd' aplūs dicit· neq̃ adul
teri· neq̃ imūdi· neq̃ forni
catores et cetera· regnū dei
possidebūt· Dū hec audit
et considerat quilibet peccōr·
q̄ tormēta īgencia īferni
sibi īmineāt / cōpunctus cor
de effundit fumū· id ē cō
punctionē cordis: dū lacri / sim
mis confitet̄ peccātū· Fumus
quippe multū ignē p̄cedit:
qr videlicet ex confessione
pcc̄i et cōpunctiōe cordis nas
cit̄ ignis caritatis· Prius
ēn̄ homo cōfitet̄ peccātū suū·
postea incipit valde dili
gē dnm̄ deū suū et p̄ximū·
et hec maiestate et virtu
te dei fit: qr deus virtute
sua illuīat cor illius ut
agat penitenciā· q̄ i cordi
bus hoīm confessionē gig
nit peccōrū· Unde psal
mista quoq̄ canit dicens·
Confessio et magnificen
cia ī conspectu eius· Et a
libi· Qui tangit mōtes
et fumigāt: id ē mētes
secularīū hoīm et supborū
respectū sue misericōnis cō
pungit· et lamēta fletusq̃
penitencie p̄ferūt· Sed qu
ius ita sit: nemo p̄t intrā
re ī templū· id ē nemo
p̄t ēē securus de sua con
sciencia utrū scilicet īdulgē
ciā et remissionē peccōrū
suorū cōsecutus sit· Igno

rat eī utrū odio an amore
dignus sit: donec finiāt̄
septē plage septē āgelorū·
id ē oīs p̄dicacio certe sētē
terminū et finē accipiat·
quādo veniet xp̄us reddere
unicuiq̃ hoīm secūdū opa
sua:·· Capitulum septū decimū·

Et audivi vocē mag
nā de tēplo dicētē sep
tē angelis· Ite et effundi
te septē phyalas ire dei in
terrā· Vox ista· vox ē dei
omnipotētis· Que recte mag
na dicit̄: qr magna p̄ci
pit· Templū āt scā ecclīa
ē: ut sepe dictū ē· Porro
septē āgeli: oēs sancti p̄di
catores sūt· De templo
fit vox ad angelos: qr de
ecclīa loquit̄ xp̄us p̄dicatori
bus· qr et ipi sūt ecclīa· Aut
ergo· Ite et effundite phy
alas ire dei q̄s accepistis ī
terrā· Hoc ē qd' ipē dicit
discipulis suis· qi primus
angelis· Ite ad oves q̄ pe
rierūt domus isrl'· Et ali
bi legimus: qr misit eos an
te faciē suā· in oēm locū ad
quē erat venturus· Quare
vero phyale ire dei dicuntur
sup̄ dictū ē: qr videlicet
unde alii veniā p̄dicacōis·
inde alii sumūt irā ulcōis·
Per terrā autē terrena desig
nāt̄ corda hoīm· In terrā
ergo angeli phyalā effun
dūt: qn̄ sancti p̄dicatores
contra terrenos hoīes loquūt̄·
Unde sequit̄· Et abiit

primus: et effudit phya-
lam suam in terram. Questio
oritur in hoc loco. Si preceptum
est illis ut phyalas suas in
terram effunderent: quid est quod
quasi mandatum transgredientes
alius in terram. alius in mare.
alius in flumina et fontes
aquarum. alius in solem. a-
lius super sedem bestie: alius
in flumen magnum eufraten.
alius in aerem phyalam effu-
dit? Quasi contra preceptum ad lit-
teram pertinet. mandatum vi-
dentur transgredi si non faciunt:
quantum ad misticum sensum. quia quod
est terra hoc est mare et cetera.
id est omne corpus dyaboli
cum capite suo. Similiter quod est
unus angelus hoc septem:
et quod septem hoc unus. Si-
cut enim christus cum capite suo
unum est quia ipse est caput. ecclesia
membra. neque aliud membra
quam caput: ita dyabolus et
omnes iniqui unum sunt corpus.
et unione malignitatis
vinciuntur. Primus autem per
terram omnis multitudo repro-
borum accipiatur. de qua ad dya-
bolum dicitur in primordio.
terram comedes omnibus die-
bus: tamen specialiter in hoc
loco terram in qua prima
effusa est phyala. possumus
intelligere plebem israhe-
liticam. De hac terra quip-
pe iob dicit. Terra de qua
oriebatur panis in loco suo
igne consumpta est: id est iudei
a quibus procedebant eloquia

ducta. peccato incredulitatis
et igne invidie in loco suo
occisi sunt. Effudit itaque an-
gelus phyalam suam in terram:
quia apostoli ad vocem christi receperunt
predicationem remissionem peccatorum
incipientes ab ierusalem. Nam
et ipse christus qui est angelorum
princeps. predicavit in eadem
terra. Unde qui noluerunt
in eum credere: dampnati sunt pec-
cato infidelitatis sue. Un-
de sequitur. Et factum est
vulnus sevum et pessimum in
homines qui habebant caracterem bes-
tie: et eos qui adoraverunt y-
maginem eius. Hoc vulnus
non corporis. sed mentis. Est
enim peccatum infidelitatis quo vul-
nerati sunt iudei: nolentes
credere in christum. Unde dominus
dicit. Si non venissem et lo-
cutus eis fuissem: peccatum non
haberent. Nunc autem excu-
sationem non habent. Hoc
vulnere mortui sunt iudei.
hoc ex gentibus infideles mo-
ri videntur. Sed mirabilius
iudei quam gentes. quia illi habue-
runt legem et dei noticiam ac-
ceperunt: ipsum etiam in carne
predicantem audierunt. Gen-
tiles autem nichil horum habue-
runt nisi tantum predicatio-
nem christi contempserunt. quam
per apostolos audierunt: ideo
quia et isti dampnabuntur sed illi
crudelius. Hinc etiam scrip-
tum est. Qui non credit iam
iudicatus est. Unde bene
non dixit simpliciter vulnus

esse factum aut pessimum. sed
iunxit duo nomina. id est sevum ac
pessimum ad exaggerandam
huius vulneris magnitudinem:
quasi diceret: irremediabile
atque mortiferum. quo soli etiam
si alii desint quilibet vul
nerati eterna iudicentur pe
na plectendi. Et quia novis
sima iudeorum cecitatem descri
bit qui pro christo antichristum
sunt suscepturi. iuxta illud:
ego veni in nomine patris mei
et non suscepistis me: alius
veniet in nomine suo illum sus
cipietis. bene homines dicit
predicatione christi pessime vul
neratos. qui caracterem bes
tie videntur habere. eius quoque y
maginem adorare. Caracter
vero bestie ut supra dictum est:
fides eius intelligitur. Quem
caracterem iam habent iudei cre
dentes in illum et eum expecta
tes: suscepturi illum cum omni
cordis devotione. Tunc utique
aperte suscipient: quem nunc
toto voto tenent. Adorant
quoque ymaginem eius id est
ipsum antichristum. nunc voto
et desiderio: tunc autem et
mente et corpore prostrati in
conspectu illius. Revera enim
dignum est. ut qui vitulum sa
ginatum timentes despiciunt.
hedum accipiant: contempnentes
videlicet christum. suscipiant
antichristum. Quamobrem specia
liter hoc de ipsis intelligamus:
quamvis hoc et incredulis genti
bus generaliter congruere
videatur. Multos enim et in
numerabiles ipsi iudei in
susceptione antichristi et in
credulis gentibus habebunt
sequaces: sicut apostoli in fide
christi multos habuerunt imi
tatores. Sciendum preterea:
quia sicut iudei atque gentiles
pro eo quod eius predicationem des
piciunt. tamquam vulnus ad
interitum vulnerati suscipient an
tichristum: sic reprobi intra
sanctam ecclesiam constituti. qui
christum iuste confitentur operi
bus denegant: dignum est ut
imminente persecutionis articu
lo professionem amittant. quam so
la gerunt lingua: et carac
terem habeant in fidei abnega
tione. quem dudum occulte habe
bant in operibus manuum: cum
deinde antichristum manifeste se
quantur. post quem dudum occul
te ambulabant. Et secundus
effudit phyalam suam in mare:
et factum est sanguis tamquam
mortui. In mari aqua est:
et ideo primum videndum quid
sit aqua. et deinde quomodo
conversa sit in sanguinem. Lex
enim veteris testamenti aqua est:
conversa deinceps in vinum
per christi nuptias. Data est
quippe iudeis scriptura dulcis
aqua. qua salvari possent cre
dentes in christum sibi promissum:
sed illi verterunt eandem scrip
turam in amaritudinem infideli
tatis negantes christum et mor
ti tradentes. et in sanguinem

hoc ē in carnalē intellectū
vertētes. Factū ē ergo illud
mare sanguis sicut vere
sanguis est ī corpoē mor
tui hoīs: q̄r vere cū in sui
pnicie ipi verterūt legē
dn̄i eā semp carnalit' vo
luerūt intelligē. et nūq̄
ad spūalē sensū trāsire.
Sed hac labe illi periculo
sius perire pbant': qui
in sui cōdēpnacione ante
faciē pylati xp̄m negātes
dixisse referūt'. Sanguis
hui' sup nos: et sup filios
nr̄os. ¶ Et oīs aīa viuens
mortua ē ī mari. Hic a to
to pars ītelligit'. Neq̄ ēn̄
oēs sub carnali sensu legis
mortui sūt': q̄r nūc multi dei
grāa ea q̄ illis in figurā cō
tingebāt. spūaliter ītelli
gūt. Tale est et illud. Oēs
declinauerūt simul inutiles
facti sūt: nō ē qui faciat
bonū. nō ē usq̄ ad vnū.
Nā et ī hoc mari id ē in
sacra scriptura cōtinet' vita
piscium centū q̄draginta triū:
qui capti sūt rethi aplōrū.
Hoc est ēn̄ pisces reti aplo
rū capi: qd' ē ī electorū ꝑte
aquas ī sanguinē minime
cōuerti. Oīs ergo aīa mor
tua ī mari ꝑ hys tantū acci
pienda ē qui ī lege nichil
aliud nisi litterā attēdūt:
sicut iudei qui manse ex eo
tempoē nō sūt mortui quo
receperūt viuē fideles ꝑ sen
sus spūales. ¶ Et tercius

effudit phyalā suā sup flu
mīa et sup fontes aquarū:
et facta sūt sanguis. Q'
ē primus angelus. hic se
cūdus. hic tercius. hic de
niq̄ oēs. id ē cūcti p̄dicato
res. Porro per flumīa
et fontes aquarū gētiles
significant': sicut sup per
mar'. Fluuius ab inicio
sui ad inferiora tēdit et in
mar' diffundit': sic et gen
tilitas īfidelitate p̄uēta cu
currit ad mortē. Sed ipā gē
tilitas ī suis phylosophis
accepit phyalā suā id ē sa
crā scripturā et dei noticiā:
sicut verbi grāa plato a the
remia ī egipto positus. cog
nouit qd' deus oīpotens fe
ceit celū et terrā. mar' et
oīa que ī eis sūt: sed hāc
phyalā uertit ī sanguinē.
id ē ī p̄uitatē erroīs dicēs.
qd' celites id ē angeli fece
rūt cetē id ē minorē crea
turā. Virgilius quoq̄ ex
danyelis uolumīe didicit
q̄tuor regna a deo p̄ordīa
ta. ex quibus vnū ē aureū:
sed cōuertit hoc ī sanguinē
cū retulit hec ad saturnū
et iouē. ipos q̄ dixit condi
tores ipōrū regnorū. Hic
doctor gēcium loquit' dicēs.
Sapere secūdū carnē mors
ē. Et rursū. Sapiēcia car
nis inimica ē deo. ¶ Et au
diui āgelū aquarū id ē nū
ciū ꝑplorū: q̄r sicut ī seque
tibus legimus aque multe

populi multi sunt, dicentem:
Iustus es, qui eras sanctus.
Preteritum tempus positum est
hic pro tribus temporibus id
est pro preterito presenti et futuro:
qui eras similiter iustus es et
eris. Que iusticia in hoc
manifestatur? cum subditur:
Qui hec iusta iudicasti:
quia sanguinem sanctorum et prophe
tarum fuderunt, sanguinem eis
dedisti bibere. Iustum est enim apud
te: ut qui sanguinem sanctorum tu
orum effuderunt, ipsi sanguinem
bibant, hoc est vindictam effusi
sanguinis sustineant. et in tan
cognicione nunc pervenant
hii. qui bona sibi annuncia
tes non solum non audierunt.
verum etiam crudeliter pereme
runt. Quod intelligendum est
tam de iudeis quam de gentibus.
Iudei enim fuderunt sanguinem
sanctorum prophetarum: sicut inter
fecerunt ezechyel. ysayam
secuerunt. iheremyam lapida
verunt. Unde et stephanus
eis in concione quam cum illis
habuit inproperat dicens.
Quem prophetarum non sunt perse
cuti patres vestri? Et occiderunt
eos qui prenunciabant de adventu
iusti. Gentiles quoque similiter
multorum sanctorum martirum sang
uinem fuderunt: sicut nero cru
cifixit petrum. decollavit pau
lum. et multos alios. Hii omnes
iusto dei iudicio postea bibe
runt sanguinem. id est vindic
tam sanguinis pertulerunt vel
in presenti sicut iudei et ipse nero

vel perderent et presentem vitam et fu
turam. vel in inferno dampnati
et perpetuis cruciatibus traditi.
Unde dominus in ewangelio dicit.
Requiretur sanguis omnium sanctorum
a generatione hac reproborum: qui
effusus est super terram. a sanguine
abel iusti. usque ad sanguinem
zacharie. Aliter. Sanguis sancto
rum prophetarum. intelligitur spiritu
alis sensus illorum. Qui igitur
sanguinem prophetarum vel cete
rorum sanctorum fundit. id est qui spiritu
alem illorum sensum in terrenum
intellectum convertit, sanguinem
bibet. id est vindictam sanguinis
sustinebit: hoc est quidquid vitale
habere videtur perdet. et in carna
li sensu remanebit iusto dei
iudicio. Ut digni sunt. Dig
num est enim, ut is qui spiritualem vi
num bibere noluit: corruptioni
bus viciorum tamquam sanguinibus
debrietur. Et audivi alterum
subauditur verbum dicens. Etiam
domine deus omnipotens: iusta et
vera sunt iudicia tua. Non
dixit audivi alterum dicentem,
ne angelum intelligeremus: sed
audivi alterum dicens. id est al
terum verbum ab eo repetitum. Ipse
enim angelus qui predicta dixerat:
adiunxit et hoc verbum dicens.
Etiam domine deus omnipotens. ius
ta et vera sunt iudicia tua: quia
iustum est ut qui sanguinem fude
runt sanguinem bibant. id est vin
dictam sanguinis sustineant. Po
test hoc specialiter de hereticis
intelligi: ex quorum ore habun
dancia eloquiorum tamquam flumina

decurrere videtur. Sed hij qui
sanguinē sc̄oꝝ et ꝓphetarū
fundūt / ī sanguinē conuer
si / sanguinē bibūt : q̄ cū
uerba legis / et ꝓphetarū elo
quia / dicta ꝗ apl̄oꝝ ī fal
sos sensus cōmutāt . agē
te ꝑsecutionis articulo . ipm̄
nomē xp̄i qđ falso tenebāt
amittūt : seruiēdo publice
vicijs carnis . Dicatur ergo .
Justus es qui eras sanctus .
qui hec iudicasti et ceteā :
tamq̄ⁱ diceretur . Quia uerba
legis / eloquia ꝓphetarū dic
taq̄ꝫ apl̄oꝝ deprauātes . q̄i
ipos occiderūt : dignū ē ut
per temporalia q̄ ante calca
uerūt flagella . ipm̄ sangui
nē que effuderūt / quo et a
nimas suas cruentauerūt co
rā hoīb9 bibāt . id ē nomē
tuū qđ falso colebāt . publi
ce negēt : et corruptionibus
carnis q̄i manus gl'oie appe
titu refrenauerāt . intrare
ꝑsumāt . ¶ Et quartus ~~an~~
~~gelus~~ effudit phyalā suā
in solē . Sol in sacro eloquio
diuersas habet significatio
nes : et ponit in bono et
malo . Aliqū significat xp̄m .
de quo scriptū ē . Vobis ti
mentib9 nomē meū / orietur
sol iusticie . Aliqū significat
et tribulationē p̄ntis vite .
iuxta qđ ī ꝑabola iacti se
minis dicitur : q̄ aliud ceci
dit sup̄ petrā . et statī ut or
tus ē sol exaruit . Hic autē
solē intelligamus ipm̄ dap
natū hoiem . qui se in nouis
simis diebus solē iusticie me
tietur : cū sint in eo deusissi
me tenebre et vmbra mor
tis . In solē itaq̄ꝫ angelus
phyalā effundit : qn̄do p̄di
catores aduersus antixp̄m
et eius ministros uerbū p̄di
cationis ꝓferūt . ¶ Et datū ē
illi estu affligē hoies et igne .
Hoc ad vtrūq̄ꝫ potest refer
ri . Estus ꝑsecutione signi
ficat grāue . q̄ antixp̄us affli
get hoies / id ē scōs . qui ī fide
ꝑmāserūt : sicut helyam et
enoch . Datū ē illi a deo id
ē ꝑmissū ē / affligē hoies
estu et igne : id ē ꝑsecuti
one ualidissima / q̄lis nū
q̄ⁱ fuit neq̄ꝫ fiet . sicut dn̄s
in ewāgelio dicit . Vnde
subditur ¶ Et estuauerūt
hoies estu magno . Quia
sicut dictū ē / erit tūc tribu
latio q̄lis nō fuit neq̄ꝫ fiet :
ita ut ī errore inducātur
si fieri pt̄ etiā elcī . Aliter .
Ipi qui cruciabūtur affligēt
eos estu . id ē ira magna et
angustia / a quib9 sibi illata
fuerīt tormēta : q̄ ante po
terūt occidi q̄ⁱ a fide xp̄i se
pari . dūq̄ꝫ insupabiles eos
viderīt . ipi magis estua
būt estu iracūdie . īdignā
tes illis quos int' tormēta
cōstantes viderīt . Qđ eciā
ā factū ē ī ꝑsecutiōe scōꝝ
martirū : sed tūc fiet tāto
validius . q̄to grauior erit tri
bulacio . Amplius quippe

isti id ē reprobi cruciabūt
ī aīa q̃ sancti ī carne. Illi
mˀ tormēta ridebūt ꝛ isti
dētibꝫ stridebūt. Illi deū
laudabūt. isti pene exami
mes fiet: sicꝫ estu afficiet
hoīes hūana sapiētes id ē
flāmis inuidētie et ma
lignitatis eos cōsūmai fa
cient: insupabiles usqꝫ ad
mortē manētes. Unde
subdit. ¶ Et blasphema
uerūt nomē dn̄i habētis
ptātē sup has plagas.
Dū cū sc̄os pacient et fir
mˀ viderīt pseuerāe in
fide usqꝫ ad mortē: et gau
derē ꝑ xp̄e ad passionē. blas
phemabūt dn̄m. Qui ꝑ
tea sup has plagas ptātē
habē dicit: q a quo vult
āmonet eos sup quos vult
iusto iudicio ꝑmittit: iux
ta illud. Induāuit dn̄s
cor pharaonis ¶ Neqꝫ e
gerūt penitētia. Quaē
nō egerūt peītētia? Quia
nō potuerūt. Quaē nō
potuerūt? Quia nolue
rūt. Et ideo noluerūt:
q nō potuerūt. Aliud di
cat beatꝰ autbertꝰ ābrosius.
Si mulier a me querat q̄re
nō egerūt peītenciā? non
respōdebo ¶ Ut darēt illi
claritatē. id ē ut se pctōres
recognoscerēt. et dei iusta
iudicia collaudarēt. Ille
cū claritatē deo dat: qui et
se ꝑ suis iniquitatibꝫ accu
sat. et eius iusta iudicia
collaudat. At cont̄ iniquo
rū mos ē: ut suas iniqui
tates defēdāt. et dei iudicia
a rephēdat. ¶ Et quintus ef
fudit phyalā suā sup sedē
bestie: et factū ē regnū eiꝰ
tenebrosū. Quod ē sedes bes
tie. hoc ē regnū illiꝰ: id ē
omē corpus dyaboli mali
videlicet ꝑpositi. cū subiec
tis sibi plebibꝫ. Dyabolꝰ
autē bestia vocatur: q aut
latentˀ insidias aut aperte
seuiēs. agnū id ē corpus xp̄i
īuadē nitit. Quod aūt dicit
factū ē regnū eiꝰ tenebrosū.
tale ē q̄si dicat nō ē illuiatū:
q videlicet ꝑdcētibꝫ meritis
nō meretur illustrari. Et
ipi ꝑdcētū delictorū ~~mor~~
~~tis~~ iaculis vulnerati sunt:
quibꝫ illorū corda pulnerā
t. Unde sequit ¶ Et cō
mādicauerūt linguas su
as p̄ dolore. Quod iuxta lit
tera nullatenꝰ stare ualet:
ut alterius lingua q̄s laniaē
possit. q̄ suā p̄ doloibꝫ mā
ducat. Hic cū dicit cōman
ducauerūt linguas suas p̄
doloē: tanq̄ dicetur. singu
li et suā. et alterius linguā
dilaniauerūt. Sed cōmādu
cauerūt nichil ē aliud nisi
sub luce et apte blasphemias
cont̄ xp̄m ꝑtulerūt: hor
tātes se iuicē. ut antixp̄m
cōfiterēt iuste. et xp̄m blas
phemarēt iniuste. Unde et

subiungit. Et blasphemaverunt
deum celi pre doloribus et vulneribus
suis. Cum enim prius commandu
caverunt linguas suas pre dolore
et deinde subiungit blasphema
verunt deum celi pre doloribus suis:
ostendit hoc esse linguas commandu
care quod est mutua exhortatione
deum celi blasphemare. Dolor quip
pe iste insensibilis est. id est peccatum in
fidelitatis quod infideles dolent. non
sentientes dolorem suum: veluti fre
netici patiuntur iniuriam et putant
se esse sanos. Et quia a peccato infide
litatis noluerunt recedere ad hoc
scelus usque prolapsi sunt. ut deum ce
li blasphemarent. Ista autem blasphe
mia dupliciter agitur: voce scilicet
et cordis obduratione. Et prius per
niciosa sit omnibus blasphemia: ta
men perniciosior est cordis obduratio.
Et non egerunt penitentiam ab o
peribus suis. Ac si diceretur. Ita vehe
mens dolor ex plaga blasphemie
eos depressit. ut ad fructuosam peni
tentiam surgere nullatenus possent:
quia semetipsos obdurantes ad peni
tentiam noluerunt converti. Et sex
tus angelus effudit phialam suam
in flumen illud magnum eufraten:
et siccavit aquas eius. Eufra
tes fluvius est babylonie: qui
ut fertur babyloniam ingrediens
pluribus dividitur in rivos. Qui
fluvius sepe in malam partem po
nitur. Unde est. Super flumina
babylonis illic sedimus et flevi
mus. Ieremias quoque dicit. Sacri
ficium domini sabaoth in terra aqui
lonis: in flumine magno eufra
te. Per flumen magnum eufra
ten. potentia istius seculi exprimi

tur. et omnium malorum multitudo:
contra quas sancti predicatores inde
sinenter loquuntur. Dividitur hic flu
vius in multos rivos: quia ma
lorum multitudo per multa dividitur
crimina. Alii enim sunt homicide:
alii adulteri. alii diversis criminibus
maculati. Siccabitur aqua eius:
quia possibilitas peccandi auferre
tur. Cum enim dampnati cum diabolo
et angelis eius fuerint reprobi. omnis
facultas peccandi auferetur.
non tamen voluntas mala deerit:
quia si fieri posset eternaliter vivere
eternaliter peccare. eternaliter vellet
sanctos persequi et tribulare. Unde
et dominus nequaquam dicturus est illis re
pulsis. Discedite a me qui operati
estis iniquitatem. sed qui operamini:
tamquam dicat. qui nunc usque volun
tatem malam operandi habetis. Un
de psalmista dicit. Considerat
peccator iustum: et querit mortificare
eum. Si enim fieri posset. sicut nero
interfecit petrum in hac vita: sic
illum vellet interficere in iudicio.
Dicitur ergo de angelo. Effudit
phialam suam in flumen eufraten:
et siccavit aquam eius. Ac si di
ceretur. Oblata vite celestis pre
dicatio in tantam reprobos mali
ciam excitavit: ut cum eis de exer
cenda malicia nichil remanserit.
voluntas tamen numquam permanserit.
Ut prepararetur via regibus
ab ortu solis. Reges isti sancti
intelliguntur. qui se et alios bene
regunt. et motus sue carnis re
gendo restringunt. Qui idcirco
ab ortu solis venire dicuntur: quia a
domino vocantur qui est verus sol ius

tiae. Ut autem his regibus
preparatur via, prius exsiccatur
aqua Eufrates: quia nisi prius
malorum nequitia fuerit consum
mata, neque ipsi ad iudicandum ap
parebunt. Per hos quippe tris
tis cum impleta eorum nequitia
diiudicatur: ablataque omni facul
tate peccandi ipsi post eorum
dampnationem remunerabuntur
qui eos sunt iudicaturi. Prius
enim audient isti: discedite a me
maledicti in ignem eternum: deinde
de illi: venite benedicti patris
mei et cetera. In alia translatione
habetur: ut prepararetur via venienti
regi ab ortu solis: Christo scilicet
de quo propheta dicit: Ecce vir
oriens nomen eius. Cum venturo
ad iudicandum ipsi de quo dictum
est: iam via preparabitur. Et vidi
de ore draconis et de ore bestie
et de ore pseudo prophete spiritus
tres immundos: in modum ranarum
exisse. Quod est draco hoc est bestia
et pseudo prophete, id est dyabolus
cum omni corpore suo: tamen propter
distanciam personarum et potesta
tum illa commemorat que maiorem
potestatem habet in ipso malo
rum corpore: draconem scilicet id est
dyabolum, bestiam antichristum, pseu
do prophetam, doctores eiusdem
dampnati hominis cum subiectis ple
bibus. De horum omnium ore egredi
untur tres spiritus: quod nihil est aliud
nisi unus spiritus. Tanta quippe
unitas malicie est in omnibus de
monibus: ut cum multi sint pravitate
et malicia in unum tamen redi
guntur: quia diverso modo homines impug

nant. Unde unus dicitur spiritus
mendax, alius spiritus fornicati
onis: tercius spiritus immundus. Id
circo tres spiritus immundos se vidisse
dicit: propter numerum scilicet personarum
eiusdem corporis. Bene autem spiritus
immundus dicitur propter peccata continua
quibus sordidatus est: et alios co
inquinare non cessat. Sed quia caput
et membra unum sunt id est dyabolus
et omnes iniqui: ipsi qui spiritus in
mundi, ipsi sunt draco, bestia et
pseudo propheta. Exivit ergo de
ore draconis bestie et pseudo prophe
te, id est de ipsis ad apertam blasphe
miam contra Christum: et ad apertam
persecucionem contra sanctos illius.
Nunc enim dum latet et aperte sevire
non audet et quia mentes semetipsos
conquiescunt. Cum autem dyabolus
ingressus fuerit perditum hominem:
tunc egredientur ad apertam blas
phemiam sicut dictum est et sanctorum
persecuciones. Nec vacat quod
idem spiritus in modum ranarum
dicuntur egressi. Rane quippe
molestiam hominibus inferunt: stre
pitum faciunt, quietem hominibus
auferunt, et in ceno versantur.
Tales erunt ipsi ministri anti
christi: qui non loqui sed potius
garrulis vocibus strepere vide
buntur. Omnem quoque quietem
auferent ab electis, eos ubique gra
viter insequentur: et in ceno hoc est
in immundicia peccatorum devol
vent. Sunt enim spiritus demoniorum
facientes signa. Ipsi quippe demo
nes per eos quos inhabitabunt
facient signa aut vera dei per
missu aut falsa quibus reprobi

iusto dei iudicio decipiantur: si-
cut olym faciebant magi qui vi-
debantur homines resuscitare a mor-
tuis. sicut symon fecit in conspectu
neronis. Nam et de hoc dominus di-
cit in ewangelio. In illis diebus
consurgent pseudo christi et pseudo
prophete. et facient signa magna:
ita ut in errorem inducantur si fieri
potest etiam electi. Sed non sine cau-
sa isti qui signa faciunt. in modum
ranarum procedere dicuntur. Legimus
quippe in hystoria veteris testamen-
ti. quod moyse signa faciente fece-
runt et magi similiter usque ad signum
ranarum. Verbi gratia. Primum
moyses proiecit virgam que ver-
sa est in draconem. fecerunt et ma-
lefici similiter suis incantacionibus:
licet virga moysi devoraverit
virgas illorum. Deinde convertit
aquas nili in sanguinem: fecerunt
et ipsi similiter aquas cisternarum
quas sibi foderant egipcii. non
valentes bibere de aqua fluminis.
Fecit moyses ascendere ranas
super terram: sed illi non potue-
runt. Unde et superati dixerunt.
Digitus dei est hic. Ita ergo
et isti usque ad signum ranarum per-
venient. ibique deficient: nec po-
terunt ranas producere. sed superati
quiescent. Unde apostolus dicit.
Quemadmodum iamnes et mam-
bres restiterunt moysi: ita et isti
resistent veritati. Sed ista signa
sicut dictum est aut erunt vera ex
dei permissu aut falsa: quibus
reprobi propter precata preterita decipi
merentur. Unde non in conspectu
suorum hoc facere dicuntur: sed in

conspectu hominum sicut supra dictum
est. id est in conspectu illorum qui non
sapiunt ea que dei sunt sed que
hominum. At in conspectu electorum mu-
ta apparebunt nec poterunt pro-
cedere ultra defectum signum ranarum.
Et procedunt ad reges tocius ter-
re congregare illos in prelium: ad diem
magnum dei omnipotentis. Per
tribus inmundis spiritibus unus
dyabolus designatur: ex hac pro-
cessione manifestatur de quo alibi scrip-
tum est. Cum consummati fuerint mille
anni solvetur sathanas de carcere
suo: et exibit et seducet reges
et gentes que sunt super quatuor an-
gulos terre. Reges autem hic in
mala parte noverimus positos. id
est principes et divites huius seculi:
qui sunt membra antichristi. Quo-
modo ergo procedunt ad eos: si ipsi
sunt in quibus demones habitant?
Sed per ipsos procedunt ad ipsos:
ad aptas scilicet blasphemias.
ad persecucionem commovendam. Un-
de sequitur. Congregare illos in
prelium scilicet contra deum et sanctos il-
lius. Quo autem loco congregabuntur?
Numquid in unum venturi sunt.
ut qui sunt in occidente transeant in
orientem: aut rursus ab oriente
in occidentem. Non. Sed in unum
consensum et in unam malam volun-
tatem congregabuntur: propter unitatem
quippe malicie illorum dicitur hoc.
quia quod unus facit. hoc et reliqui.
Dies autem ista ad quam congrega-
buntur in prelium. novissima intelli-
gitur persecucio: quando dyabolus et
membra eius apte blasphemiis
contra christum. et persecucionibus pug-

nabit cont^a eius etiam. Facit
ei nunc bellum sed occultum: quia
ligatus est. Si ergo tanta facit
ligatus: quanta putamus eum facere
solutum? Tunc congregabit eos
in prelium: quando grauissimas excita
bit aduersus eos persecutiones.
Unde bene ipsa dies magna
et dei uocatur: quia videlicet
tunc agnus victor cum suis con
tra ferocissimas bestias pug
nabit. ¶ Ecce venio sicut fur.
Istum vero aduentum: et cotidia
num possumus intelligere et ge
neralem. Quotidie quippe ve
nit christus ut fur: quando impro
uisa morte subito dum non spe
rat homo moritur. In die iudicii
etiam / sicut fur id est repente ue
niet: quia cum dixerint pax et se
curitas. tunc eis repentinus super
ueniet interitus. Beati autem
sunt illi. qui siue cotidie dum
transeunt per mortem. siue etiam tunc
uenientes ad generalem resurrec
tionem. parati inuenti fuerint.
Hinc in ewangelio ipse dicit.
Vigilate: ne cum venerit dominus
repente / inueniat uos dormi
entes. Et alibi. Dies domini sicut
fur. ita in nocte veniet. Unde
hic quoque subiungitur. ¶ Beatus qui
vigilat et custodit uestimenta
sua: ne nudus ambulet. Vi
gilat: qui ad aspectum superni
luminis / mentis oculos apertos
tenet. Vigilat. ut beatus Gre
gorius dicit: qui seruat operan
do quod credit. Hec autem uestimen
ta que vigilanti studio monetur
seruari: sacramenta sunt baptis

matis. Vestimenta sua conseruat:
qui baptismum non iterat. Vesti
menta etiam sua custodit: qui ea
que in baptismo promisit. implere
satagit. Ista sunt uestimenta im
mortalitatis et innocentie. quibus
primus homo in paradiso exspoliatus
fuerat: sed iterum per occisum vitu
lum saginatum. id est per passionem
filii dei in baptismo eadem uesti
menta recepit. Seruat igitur
hec uestimenta: qui se criminalibus
peccatis se non commaculat. Quod si
hec amisit peccatis impedientibus
et fragilitate carnis cogente con
tigerit: habet adhuc baptismum
secundum quo mundari possit: compunc
tionem scilicet fontemque lacrimarum.
De quo baptismate geminno
psalmista dicit. Beati quorum
remisse sunt iniquitates / in bap
tismate prime regeneracionis
et quorum tecta sunt peccata. per com
punctionem cordis. Est et aliud
genus uestimenti quo uestiuntur
electi: caritas scilicet de qua dicit Ia
cobus. Karitas operit multitu
dinem peccatorum. Hoc uestimento ca
ruit ille expoliatus qui eiectus
rex a conspectu nuptiarum. sicut
ewangelium testatur dicens. Quia
intrauit rex ut videret discumbentes.
Beatus igitur qui custodit uesti
menta sua: id est fidem quam in bap
tismo percepit. et innocentiam vite
et caritatem / ceterasque virtutes.
ne nudus ambulet: hoc est ne
huius exspoliatus. turpiter cum dy
abolo dampnetur. Et videant
turpitudinem eius: id est omnibus
appareat peccatum illius. ¶ Et con
gregabit eos in locum qui hebraice

dicit² armageddon. Redit ad
ea que superius ꝓterm̄iserat
de spiritibꝫ ĩmundis qui ꝓcesse
runt: ut testes totius t̄re ĩ pliũ
cõuocaret. Et q̄r in tribꝫ intel
ligi unus debet: a plurali nu
mero recedit² ad singularẽ di
cens. Congregabit eos ĩ locũ
qui hebraice dicit² armageddon.
Tale ē et illud ewangelii: quã
do cũ dñs hoiẽm a legione libe
raret. interrogauit tamq̄ unũ
dicens. Qd' tibi nomẽ ē? Cui
q̄ua unitas respondens ait.
Legio nomẽ michi ē. Et sub
dendo multi sumꝰ: ipãm u
nitatẽ ostendit ex multis con
stare. Armageddon. interpre
tatur consurrectio testiũ iniquo
rũ: uel mons a latrunculis. siue
mons globosus. Testes iniqui
oēs sunt ministri antixpi. qui
bene iniqui dicunt²: qm̄ iniq̄ue
cõfitent² xp̄m ēē antixp̄m.
et inique antixp̄m xp̄m.
In consurrectione testiũ ini
quorũ congregabit eos antixp̄c:
q̄r ad hoc eos ad p̄tẽ suã trahet:
ut cont̃ xp̄m uerba blasphe
mie et iniquitatis ꝓferant.
Ad istorũ testiũ iniquorũ nu
merũ ꝑtinet illi: de quibus
dñs dicit ĩ psalmo. Insurrex
erũt ĩ me testes iniqui: et mẽ
tita ē iniquitas sibi. Dicitur
etiã armageddon: mons a la
trunculis. Mons xp̄us appel
latur a fidelibꝫ: iuxta qd' in
ysaya ꝓpheta habetur. Uenite
te ascendamꝰ ad montẽ dñi.
Et erit ĩ nouissimis diebus
ꝑparatus mons domus dñi in

uertice montiũ: id ē xp̄us qui sup
eminet meritis om̄i electorũ. Et
sicut xp̄us appellat² a fidelibꝫ
mons: ita antixp̄us appellabi
t² mons. id ē xp̄us a latrunculis.
hoc ē a suis ministris. qui furant²
fidem rectã a cordibꝫ fideliũ.
Mons quoq; globosus appellat²
antixp̄us: ꝓpter multitudinẽ
ꝑplorũ sibi adherentiũ: uel quia
quoscũq; ꝑua seductione illicit.
globosi uocant²: q̄r diuersos er
rores ostēdit ĩ suo corpore. dñ
hinc apte scuit. ill'inc fraudu
lēt' decipit. Quasi enĩ unũ bel
lanciũ globũ cont̃ electos emittit:
dũ eos ꝑ tẽꝑale potentiã affli
git. Sed dũ eius insana potẽ
tia cõtẽpnit²: fortiorẽ dimit
tit. cũ per miracula et falsa ꝓ
digia illaqueare fingit. Et sep
timꝰ angelus fudit phyalam
suã ĩ aerem. Qui ē septimus
ipẽ ē et primꝰ: q̄r ĩ uno oēs
intelliguntur. et ĩ septẽ ange
lis ut sup̄ dictũ ē. oēs ꝓdicato
res ecclie figurant²: qui effundũt
phyalã suã in aerem id ē ꝓdi
cacione suã cont̃ demones ꝑ
hũc aere discurrẽtes spargũt.
iuxta illud apli. Non ē nobis
colluctacio aduersus carnẽ et
sanguinẽ: sed cont̃ spũales ne
quicias ĩ celestibꝫ. Exiuit uox
magna de templo a throno di
cens: factũ ē. Uox ista. uox
dei omnipotentis intelligitur.
Templũ autẽ et thronus. unũ
ē. id ē scã ecclia: quã dñs et in
habitãdo ꝑsidet. et ꝑsidendo ĩ
habitat. Inhabitat sicut ĩ tem
plo: ꝑsidet sicut in throno.

A sedente ergo in throno atque
inhabitante in templo vox ista
procedit: quia eius iudicio consuma
tur omnia. Factum est inquit id est
finitum est regnum antichristi: et
completa est dampnacio reproborum.
¶ Quod vero sequitur facta sunt ful
gura et voces et tonitrua et
cetera que sequuntur: eiusdem perse
cucionis tempus recapitulativum
comprehendit. Fulgura itaque
miracula significat que facturi
sunt ministri antichristi: ut terrorem
incuciat hominibus. Voces autem
exhortaciones appellat illorum:
qui suadebunt hominibus antichristum
credere deum. At vero tonitrua
comminaciones et tormenta in
telliguntur: quibus multos deci
pient. ¶ Terre motus vero mag
nus: persecucio magna et va
lidissima intelligitur. Unde di
citur. Qualis tunc motus
nunquam fuit id est sic magnus: ex
quo homines fuerunt in terra. Hoc
etiam et dominus manifestat: cum in
ewangelio dicit. Erit tunc tri
bulacio qualis non fuit ab inicio
seculi. Possumus et ista in bo
nam parte hoc est ad predicatores
veritatis referre qui ista omnia
complebunt spiritualiter ad confir
manda corda electorum: et terren
dos animos reproborum. Fulgura
sunt eorum miracula que illuminant
fideles: et terrent infideles.
Voces illorum exhortamenta
pietatis: tonitrua commina
ciones futuri iudicii. Terre
motus vero: mocionem illorum
significat qui per eorum predicaci

one ab infidelitate ad fidem mo
ventur. ¶ Et facta est civitas mag
na in tres partes. Ab exordio mun
di usque ad finem seculi due civitates
edificari videntur: quarum una est
dei. altera dyaboli. Una que ab
abel iusto cepit. et ad novissi
mum electum tendit: altera que
a cayn impio inicium sumpsit. et
in ultimo reproborum terminabitur.
Hec autem civitas magna. civi
tas intelligitur dyaboli: que mag
na dicitur propter multitudinem perdito
rum. vel propter enormitatem scelerum.
Hec civitas hoc in loco in tres
partes dividi pronunciatur. non quo
et ante divisa non esset. id est tunc
solummodo dividatur: sed quo certum
sit ex quibus hominum qualitatibus
ipsa constet. hoc est paganorum
in gentilitatis errore adhuc ma
nencium. atque hereticorum et iude
orum qui pro uno accipiuntur falso
rum quoque christianorum qui in sinu
ecclesie modo latent. ¶ Et civita
tes gencium ceciderunt. Hic ge
nus specialiter in specie dividit.
Nam quod superius per unam: hoc
nunc significatur per plures gen
cium civitates. Hoc est enim una
civitas babylon. quod multe civi
tates gencium: sicut hoc enim una
ecclesia quod septem. Et quod dicit civi
tates gencium ceciderunt: hoc est quod
in sequentibus dicitur. Cecidit ceci
dit babylon. Que licet cotidie
cadat in reprobis: tamen generaliter
in fine seculi dampnabitur et cadet.
cum audiet a domino. ite in ignem eter
num. ¶ Et babylon magna venit
in memoriam ante deum: dare illi calicem

vini indignacionis ire eius. Deus omnipotens non patitur aliquam oblivionem, nec recordatur, quia immutabilis est; sed condescendit humane fragilitati sermo divinus, dum hos deo dicit inesse humanos affectus, veluti patres et matres solent balbuciendo condescendere filiis, ut facilius intelligantur ab eis. Sciendum est autem, quod omnipotens ex quadam parte obliviscitur nunc electorum, ex quadam vero recordatur. Dum enim eos pro bonis actibus in presenti non remunerat, quasi obliviscitur eorum; dum autem mala illorum per flagella purgat, illorum recordatur. In futuro autem iudicio aliter erit, cum recordabitur bonorum illorum ad hoc, ut eos remuneret; mala vero illorum, que hic per flagella sunt punita, oblivioni tradet. Et ideo unde nunc obliviscitur, tunc recordabitur; et unde nunc recordatur, inde tunc obliviscetur. At contra reprobis aliter contingit, quorum deus omnipotens in presenti recordatur ad hoc, id est si boni aliquid faciunt, in presenti remunerentur. Non recordatur ad hoc, id est ut flagella pro suis sceleribus sustineant. In futuro vero iudicio recordabitur, ut pro suis peccatis igni perpetuo tradantur; non recordabitur ad hoc, id est ut pro aliquo bono opere remuneracionem percipiant. Unde bene hic dicitur: Babylon magna venit in memoriam ante deum, dare illi calicem vini indignacionis ire eius. Per calicem indignacionis pena intelligitur infernalis, que omnibus dabitur reprobis cum suo capite dampnatis. In hac autem pena innumerabilia erunt tormenta: ignis videlicet, frigus, vermes immortales, et fetor intollerabilis, ceteraque huiusmodi cum densissimis tenebris, de quibus scriptum est: Inutilem servum mittite in tenebras exteriores.

¶ Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi. Significat eos sanctos qui fluctibus istius seculi tunduntur undique, et terrene supereminentes mente cum apostolo celestia petunt. Unde psalmista: Levavi oculos meos in montes. Et alibi: Montes in circuitu eius. Et propheta: Erit preparatus mons domus domini in vertice montium. Isti fugiunt societatem malorum non corpore, quia non possunt, sed mente. Corpore enim in medio peccatorum morantur; mente autem ab eorum consorcio longe distant. Quibus per prophetam dicitur: Exite de illa, hoc est de babylone, populus meus, et immundum ne tetigeritis. Sed quod tunc facturi sunt corpore, quando ex toto ab eis separabuntur, hoc nunc mente faciunt, quia ab eorum reproba vita longe per meritum distant. Non sunt inventi, id est in societate malorum non sunt per vite communionem reperti.

¶ Et grando magna sicut talentum descendit de celo in homines. Talentorum genera sunt tria. Unum scilicet centum viginti librarum, aliud septuaginta duarum, tercium quinquaginta. Sed hic tantum medii talenti fit mencio, quod con

tinet septuaginta duas libras. Quid autem per grandinem nisi sententia omnipotentis dei intelligere debemus? Unde scriptum est: Ira domini sicut grando descendens. Que bene ut talentum memoratur, quia videlicet ex septuaginta duabus linguis peccatores reprobi dampnabuntur, nullusque ad mortem prescitus hanc mortem evadet. Talenti enim pondus pro magnitudine vindicte ipsa grandinis ita fuisse perhibetur. Que videlicet ita non nisi precedentis culpe merito infligitur. Precedit ergo peccatum in hominibus, cuius merito grando descendit de celo. Descendens autem plaga magna reprobos involveat, quia ipsa districti iudicii ita agitur, id est quod peccatum commissum manu penitentie cito non tergunt, in aliud deterius cadant. Ex illo quippe iudicio culpa subsequens oritur, ex quo peccata mens ducitur ut peius et alio ligetur. Sed peccatum quod ex peccato oritur non iam peccatum tantummodo, sed peccatum est simul et plaga ac pena peccati: quia iusto iudicio omnipotens deus cor peccantis obnubilat, ut precedentis peccati merito etiam in alio cadat. Quem enim liberare noluit, deserendo percussit. Sed ut manifestius hoc fiat, dicamus sub exemplo. Populus iudeorum de accepta dei lege superbiens, per timorem cordis pervenit ad malum negationis. Hi enim ex superbia qua tumuit penitentiam ageret, peccatum solummodo fuisset. At quia

per timorem pervenerunt ad Christi negationem, non solum peccatum est, sed peccatum simul et causa peccati, quia ex se aliud genuit. Per quam etiam causam lapsi sunt in penam peccati, ut qui Christum sibi promissum suscipere noluerunt, suscipiant quandoque antichristum, ipso domino dicente: Ego veni in nomine patris mei et non suscepistis me; alius veniet in nomine suo, illum suscipietis. In timore itaque de legis observantia, antichristi susceptione positus, Christi contemptus peccatum est et plaga est et causa peccati. Peccatum vero est per semetipsum, plaga autem peccati est, quia precedens culpa timoris illud inflixit; causa vero peccati, quia subsequentem culpam qua diabolus in antichristo adorandus suscipitur ex se genuit. Et blasphemaverunt homines deum propter plagam grandinis. Ita districti iudicii actum est, ut qui veritatem non receperunt ut salvi fierent, operatione erroris famulatum exhibeant ut pereant. Propter plagam quippe grandinis deum blasphemare est propter precedens peccati meritum, ita superno iudicio permittere blasphemie plagas incurrere. Hic enim dicitur: Blasphemaverunt homines deum propter plagam grandinis; tamquam diceretur: Ideo blasphemaverunt quia ipsius blasphemie plagas a grandine incurrerunt, vel per grandinem incurrerunt. Per grandinem validissima exprimitur tribulatio temporibus antichristi futura. Mutato enim subito sensu non loquerentur de dampnatione

reprobo͞ru super quos ira dei des
cendit: revertitur ad tempora an
tixpi· quibus tanta erit ꝑsecucionibus
afflictio· ut multi timentes penas
sibi ꝑpositas recedant a fide xpi:
et blasphement deū ꝓpter plagam
ꝑsecucionis· Nūc autē ꝙ suis ea
rundē plagarū ee asstitutus dicatur·
et hic liber cognicio sine ter
minetur: ꝓpter tormenta validis
sima et inexquisita· Cum mag
na facta ē vehemeṫ· ita ut nec
ante talis fuerit· nec postea futu
ra sit: sicut dns in euangelio
dicit· Erit tunc talis tribulacio:
qualis non fuit nec postea fiet·

·Incipit lib' sextus· Ca^m xvij·

Sequitur²: Et ve
nit ad me unus
ex septē ange
lis· qui habebant
septē phyalas:
et loquutus ē
mecū dicens·
Veni ostendam tibi dapnacio
nē meretricis magne· Angelus
ī hoc loco ꝑsonā gerit xpi· qui
ē nuncius patris voluntatis: ioha
nes autē typū tenet eccle· Q^d
dicit² iohanni ab angelo: dicit²
cotidie omni eccle a xpo· Ubi
notandū· q^d et angelus ut ioha
nē doceat venit: et idē iohannes
ut docendus veniat invitatur·
Venit angelus ad iohanē id ē
xpus ad ecclam: quādo sive per
internā inspiracionē· sive ꝑ doc
trinā aplorū et ceterorū scorum·
eā invitat xpus ad cōsiderāda
tormenta reproborū· iusto dei iudi
cio parata· Venit inquit gressi
bus fidei et intelligencie: et

considerā dapnacionē meretricis
magne· id ē attende dapnacio
nē reproborū· Venit iohannes:
quādo scā eccia ꝓbet assensum
et intelligens verba doctorum·
sive amonita inspirande divina·
consideat supplicia reprobis ve
tura· Porro meretrix hic baby
lon intelligitur: id ē oīs multitu
do reproborū· Sive per angelū
qui invitat iohanē intelligitur
precedens ordo doctorū· q̇ fuit ī apos
tolis· martiribus· et ceteris eccle
principibus: per iohanē vero· subse
quens eccia· Invitat itaqꝫ ange
lus iohanne ut veniat et vide
at dapnacionē ꝑfide civitatis:
ꝙ illi doctores qui ꝑcesserunt dap
nacionē reproborū oīm· suis sequa
cibus ostendē studuerunt: quamvis
dū malos ī hac vita florere· sepe
conspiciunt eccīe: ex eorū ꝓspe
ritatibus nichil concupiscant·
dū attendunt que ~~que~~ mala illis
imineat· Unde paulus aplus
dicit· Multi ambulant: quos sepe
dicebam vobis· Due aūt civitates
sunt in hoc mūdo cū suis regibus·
sicut sup dictū ē: id ē iherusalē
et babylon cū xpo et dyabolo·
Quarū una cōstituta ē supra
firmā petrā· altera aūt super ha
renā: atqꝫ ideirco una manet
idē civitas xpi· altera cadit id
ē civitas dyaboli· Que mere
trix nūcupatur· ꝙ veluti mu
lier meretrix²: quādo sup virū
suū introducit alienū et prio
ris sponsi federa irrita facit:
ita omīs multitudo malorū
et facit et fecit· quādo relicto
creatore demonibus se ꝓstituit

constuprandā. Relinquit
enī deū suū qui ē vir aīe.
et iūgit se adultero id est
dyabolo. ydola colendo.
uel plus terrena q̄ celestia
diligendo: siue etiā īmū
dicie carnis seruiendo. Et
q̄a maxime p carnis libi
dine que mater ē oīm vici
orum genus hūanū perit:
ideirco ipsa malorum mltitu
do meretrix vocat. Que
sedet sup aq̄s mltas. Nā
enī aque mlte sicut in se
quētib: legim⁹ ppli multi
sūt: sedere sup aquas ml
tas nichil ē aliud q̄ regna
re sup ipsos mltos. q̄a vi
delicet luxuria carnis mul
tis dn̄at. et mltos ad suā
miseriā trahit: sed tamē
diuerso modo. Hinc est q
dn̄s loquēs ad btm̄ iob de
dyabolo dicit. Virtus ei⁹
in lūbis eius: et fortitudo
illius ī vmbelico ventris ei⁹.
Seminarius q̄ppe coitus
virorum ī lūbis est: mulierum
autē ī vbelico. Cum ido er
go viros decipit. ī lumbis
virtute hr̄e dicit: q̄n aut
feminas ī vmbelico. Nam
q viris in lumbis sit se

minarium: deus manifestat q̄
dicit fidelib:. Hinc lūbi vocā
pcincti. Et paulus de leui.
Cum adhuc ī lūbis erat ab
he q̄n obtulit ei decimas mel
chisedech. De feminis ī vmbe
lico: ꝓphetia manifestat. qui
sub figura mlieris meretricis
loq̄tur ad ihr̄lm. In die q̄t
ortus tui nō est precisus vm
belicus tuus. Vmbelicū q̄p
pe in die ortus pcidē est: co
uersiōis tēpe carnis luxuriā
resecare. Quia ergo dyabo
lus vtrūq: sexū decipit: re
ī lūbis uel ūbelico virtute
et fortitudine hr̄e d̄r. Sed
sciendū. q̄ ꝓpt diuersitatē cau
sarū diuerso modo hoc fit:
sicut supdcm̄ ē. Verbi grā.
Sūt quidā qui virginitatē
suā deo deuouerūt sic mo
nachi. canonici. et ceteri ī
gradu ecclīastico positi: quā
si postea cōcupiscēcia car
nis illecti corruperūt dete
rius peccāt. q̄ si hec nūq̄ ꝓ
fessi fuisset. Sunt q̄dā cōiu
gati qui relinquētes ꝓpriū
thorum alienū violant. et ad
ulteriū ꝑpetrāt: et isti grā
uius peccāt q̄ hij qui ꝓpas vxo
res nō hn̄t. Tale genus ē

eorum qui incesta perpetrant cum pro
pinquis aut sororibus: sicut
fecit amon cum thamar soro
re sua. Sunt et alij quod est sce
leratius et grauius. relinquen
tes naturalem vsum femine: cum
masculis se miscent vel pecu
dibus. Et licet genus humanum
in multis offendat deum: tamen
in nullo grauius agit quam in isto
quod contra naturam gerit. Quia
ergo fornicatio que est mater
vitiorum in reprobis potestatem
exercet: recte meretrix super
aquas multas sedet. Et hec quidem
fornicatio ad concupiscentiam
carnis: spiritualis vero pertinet ad
concupiscentiam oculorum: Et in hijs
omne peccatum agitur: iuxta illud.
Omne quod in mundo est concupis
centia carnis: et concupiscentia ocu
lorum. De hac spirituali fornica
tione psalmista dicit. Perdes
omnes qui fornicantur abs te.
Et breuiter dicamus? Quisquis
plus terrena quam celestia. et ea
que sunt in mundo concupiscit:
fornicationem perpetrat. Cum
qua fornicati sunt reges terre.
Ipsi qui sunt reges terre. ipsi sunt
et meretrix: sed propter distan
ciam prepositorum et subiectorum di
uiditur in regibus et terram inha
bitantibus. cum tamen ipsi reges sint
inhabitantes terram. hoc est terrena
diligentes. libidini sitientes.
Ipsi reges itaque fornicati sunt
cum meretrice. hoc est cum seipsis.
terrenos honores et voluptates
appetendo. et immundiciam car
nis sectando: quia quo amplius
comedunt et bibunt. eo amplius
luxuriantur. Unde et seipsos ip
sum corpus meretricis efficiunt:
iuxta quod apostolus dicit. Nescitis
quia qui adheret meretrici: vnum
corpus cum ea efficiuntur. Et
inebriati sunt qui inhabitant
terram de vino prostitutionis eius.
Per reges principes mali in
telliguntur. per inhabitantes terram
subiecti illorum. qui inebriantur
vino fornicationis. hoc est om
nibus peccatis replentur. Et reges
sunt malorum auctores: inha
bitantes vero terram. imitatores
eorum accipiuntur. Hec autem incen
tiua carnis et fornicationis:
vino comparantur ebrietatis. Vi
no enim ebrius ita insensibilis
efficitur: ut non solum mentem. sed
etiam periculum mortis non tre
pidet. Unde et audacter se in
mortem mittit. Sic nimirum
libido hominis sensum et rationabi
lem intellectum aufert. ut non

metuat dāpnationē īferni:
ideo q3 et audacter etiā cont
suā cōsciētiā malū opat'!
nec timet etiā p pctō dāp
nari qd nō pt pūude: q̄a
ipm pctm aufert illi cōdna
bilē sensū. Et abstulit me
ī desertū in spū. Hic mani
feste ondit': q2 hec oīa bt's
iohēs nō corpe vidit s3 spū
et mētis ītellcū. Desertū ī
sacro eloq'o aliqn̄ sigficat
celū. aliqn̄ corda scōz: ali
qn̄ deū oīpotentē. aliqn̄ cor
da reproboz. Celū sigt' des'
tū: ut ē illud ēeu'. Quis ex
vob' homo q̄ ht centū oues
et si pdidit vnā ex ill': nō
ne dimittit nonagīta nouē
ī desto. et vadit ad illā que
erraverat querē? Ecce vide
licet tūc hō celū deseruit: qn̄
peccauit. Corda scōz sigt':
ut ē. Ecce elōgaui fugiens 2
māsi ī solitudiē: id ē in de
serto mētis. Qui eīn remo
uet se ab oīb3 istius seculi
curis: et efficitur ab hys sol
licitudinib3 desertū. in soli
tudine sue mētis a scli acti
b3 vacātes. Aliqn̄ deū: ut
illd ihēmie. Quis dabit
me ī solitudine diūsoz via
toz? Sigficat quoq3 deser
tū corda reproboz: ut ē illd.

Quō sedet sola ciuitas plēa
pplo? Si eīn sola quō plena:
aut si plena. quō sola? Sed
sola: id ē sine deo. Hic et ios
dicit. Vox clamātis ī desto:
dirigite viā dnī. Iuxe eīn vo
cant' desertū: hy quos opt'
ds p gr̄ā nō inhītat. In h'
aūt loco desertū intelligē de
bem' corda ipioboz: absētia
diuinitatis vacua. Angls' vō
psonā xpi gerit ut sup'. io
hānes psonā ectie: que ī de
sertū ducit'? qn̄ siue p ītnā
inspirationē. siue etiā p pre
dicationē doctoz. ad cōside
randa ipioboz merita ītnt':
et ppt' eoz puīsa opa. iusti
illoz inspiciat dāpnationē fu
turā. Et vidi mulierē sedē
tē sup bestiā coccineā. Ipsā
vocat mulierē: quā paulo
supius appellauit meretricē
id ē omnē maloz cōgregati
onē. Bestia aūt dyabolū si
gficat. sup quē oēs ipbi se
dent: qui eo hortāte p diu
sa vicia currūt. Sicut eīn
ciuitas dei sup xpm ē edifi
cata: sic illa ciuitas rpboz
sup dyabolū. Que rcē mere
trix appellat': ut ondat' ex
qua parte regnū dyaboli
āplius pualeat. Bene etiā
mulier di': q2 a muliere p'

cata suspsit iniquu. p quam etiam
ut scriptum testatur moriuntur oes.
Sup bestiam hec mulier sedet.
q: dyabolo ducente. pria fert
ad peccandu: ut ubi gratia. qn
qlibz ho pgit ad interficiendu
dei seruu. aut succedendu et
desiam. sicut modo faciunt hij q
nro tpe paganus sunt iuncti:
dyabolus enim portat cui ipe
insidet. Qd aut bestia cocci
nea dicit. tu ad dyabolu q
ad oe eius corpus refertur:
siue ppt pccta innumerabilia
quibz e cruentatu. siue ppt sa
guinem scorz que fuderunt. siue
etiam pro eloqiis diuinarum scriptu
rarum male intellectis. De q
adhuc subdit. Plenam noibz
blasphemie. Ac si diceret. Nul
la pars in ea blasphemus va
cat: qa voce simul et ope deu
et seruos eius blasphemat.
Magis aut hoc fiet; postq
ille dampnatus ho regnare ce
pit: q se xpm dicet cu sit
antixpc. Tunc enim oe corpus
illius manifeste deu blasphema
bit: qa oia que an se fuerunt
dicet fuisse contraria. affirmans
xpm fuisse antixpm. aplos
illius pseudo aplos et antixpi
ministros: et qcquid mo tene
mus in veritate. totu ille et
mebra eius negabunt. et me

daciu fuisse dicet. Habente
capita septem et cornua decem.
P septem capita ut sup dcm
est omnes reges mali q fuerunt
ab exordio mundi usqz ad
finem sclï intelliguntur: qr sep
tenarius nus vniusitate so
let ondere. P decem aut cornu
a: oia regna dyabolo et a
tixpo subiecta. Vn et daniel
dicit. Bestia qrta. qrtu reg
nu erit in tra: qd maius erit
oibz regnis. Porro decem cor
nua: ipius regni decem reges
erunt. Quos videlicet hic a
pocalipsis in ~~dece~~ vii beste capiti
bz ac decem cornibz comemorat.
Et ipsi enim reges et regna
ps bestie sunt: qr xpm blas
phemant et voce et ope. Vn
iohes idem in epla sua dicit.
Omnis spus qui soluit ihm
in carnem venisse ex deo no est:
et hic e antixc. de quo audis
tis qm veniet. et nunc iam in
mundo e. Et alibi. Nunc mlti
ti antixpi fcti sunt. Nec mirum
si hoc signficent vii capita
qd decem cornua: cum mulier.
meretrix. et aque mlte. et bestia.
hoc totu vnu corpus esse
ondat. Pter diuisitatem enim
scelerz nunc in septem bestie ca
pitibz. nunc in decem cornibus
ipa bestia diuidit: que et

fraude decipit. et vi premit.
In v̓tute scilicet ꝑ aptm̄ poteͣ
ciā: in signis vͦ et prodigiis
mendacib; ac seductione ini
quitatis ꝑ ẏpocrisim simulate
v̓tutis. Vel et generalit̓ de oī
corpe malorꝫ ītelligē debem⁹:
quis quidā hoc referūt ad ne
ronē. asserētes eū ab inferis re
suscitandū. et regnū futurū
accipiēdū. Et mulier erat cir
cūdata ꝑpura et cocco: et īau
rata auro. et lapide p̄cioso ꝛ
margaritis. Purpura regū
ē indumentū: et tingit̓ san
guine piscīū marinorꝫ. Quid
ergo ꝑ ꝑpurā qua circūdaba
tur mulier debem⁹ ītelligē?
nisi fucū regiminis? Vel enī ec
clesia hʒ in v̓tute: hoc isti si
mulate hēbūt. Ecclia nāqꝫ hʒ
ꝑpurā et coccū. id ē regiā dig
nitatē: qꝛ habʒ regē xp̄m. et
habʒ ex se eciā reges plures.
qm̄ et ipsa ecclia regnat per
xp̄m. Est enī genus electū
et regale. Sed ista mulier
meretrix. hoc ē oīs multitudo
malorꝫ. dicit se habē ꝑpurā
cū nō hʒ. id ē se fingit habē
reges. sicut fuit nero. domi
cian⁹. et ceteri malorꝫ p̄nci
pes. q̄ dicias isti⁹ sc̄li que ma
lorꝫ aīōs illiciūt habuerūt:
sed hn̄ tales nō fuerūt reges.

qͣ neqꝫ se neqꝫ alios bn̄ regē
potuerūt: qͥn pocius et ipsi
viciis seruierūt. et alios suo ex
ēplo ad vicia ꝑtrahēdi trahe
rūt. Habet quoqꝫ eciā īau
ratā vestē: id ē caritatē siue
eciā sapienciā. de q̄ scptū est.
Accipite sapiām sicut aurū.
Et ps̄m. Astitit regina a dex
tris tuis. ī vestitu deaurato.
Ita et hec mlier meretrix cū sit
stultissima. ad hoc ut negligat
que sibi in futurꝫ ꝓspa fuere
dē debeant. dicit se eē sapien
tē: et glatur ī libris phorꝫ. et
sapiā huāni ībi. In lapide
p̄cioso et margaritis v̓tutes
signiificant̓ scōrꝫ. id ē fides spes
caritas. humilitas. mansuetudo.
et cete hmōi: quib; ornant̓ fi
deles. Que ornamēta cū sola
habeat eccla: fallacit̓ sibi v
surpare nitit̓ hec mlier ꝑu
sa. Ideo hoc hr̄e simulat qd̓
nō habʒ: ut quos nō potue
rit ꝑ potenciā trahē ad erro
rē. decipiat ꝑ simulatā scā
tatē. et fraudē veri similē.
Habens poculū aureū ī ma
nu sua: plenū abhōiacōe
et īmūdicia fornicacōis ei⁹.
Ipsa meretrix ē poculū aureū
ꝑpt̓ simulatā scītatē quā p̄
tendit extius: cū sit īterius
plena oī iniqtate et abhoī

natione. Vn̄ et ihēmias dicit.
Calix aureus babilon ī manu
dei. Aurū enī simulate scītatis
se p ypocrisim fingit: ut fan
lius ad īmūdiciā fornicatōis
quēlib3 bibendū īuitet. Tali
b3 dn̄s dicit. Ve vob qui silēs
estis sepulcris dealbatis. Ab
hōinati q̄ppe ē abici. Vn̄ et ī
psalmo dr̄. Virū sanguinū &
dolosū. ablhōinabit dn̄s. Hec
g° mlier plena ē abhōinatiōe
hoc ē plena ē op̄ib3 nec̄ciae. p
quib3 digna ē ablhōinatione.
hoc ē abiectione. Qd' statim
māifestat cū subdit. Et īmū
dicia fornicatiōis ei9. Ponit
hic fornicatio q̄ est radix oīm
malor pro oīb3 pctīs. Et in
fronte eius nomē sc̄ptū miste
riū: babilon magna mr̄ for
nicationū et ablhōinationū
tre. P fronte babilonis. ma
nifestatio designat op̄is. Vn̄
dn̄s dicit. A frcib3 eor cognos
cetis eos. Nā q̄a babilō id ē
mltitudo ip̄robor p ypocri
sim simulat se eē qd nō est.
id ē ondit se aureū calicē. cū
sit plena iniq̄tate et ablhōia
tione: ne supsticio erroris
pallio simulatiōis fallet in
cautos. ex titulo frōtis solli
citi reddūt. cū ibi babilō id
ē cōfusio scribit. Vn̄ viden

dū: q̄re ipm̄ nomē misteriū
appellet. Misteriū q̄ppe occul
ta res dr̄: ī qua aliud videt
et aliud ītelligit. Opa q̄ppe
babilonis. q̄bzdā sūt ī frōte
quib3dā mystio. Simplicio
rib3 q̄dē qui eā p̄cunde et ī
tellige nō pnt misteriū ē: q
occultū sit eis q̄ a mltitudine
rep̄bor generant intiūs. Per
fectiorib3 vō aūt ī fronte no
mē suū ondit: q ei9 oīa o
pera facile cognoscūt. Et idō
nomē eius ī frōte q̄dē ē et tn̄
ī mistio scribit: q q̄b3dā in
apto ondit. quib3dā ī mistio
claudit. Magna dicit babi
lon: apt mltitudinē rep̄bor.
vel propt enormitatē scelez
Mater fornicationū: id ē ra
dix oīm malor. Nā et pcm̄
a mulie cepit iniciū. que sus
cepit semē dyaboli q̄i adulti:
id ē prauā ei9 suggestionē.
et pepit pcm̄ [illegible] p̄p
tū dūi. Que etiā postea vir
decepit: et sic semē pcī ad
nos vsq3 trāsmisit. Ambo er
go pcī gēitores fuerūt: q̄a
adulter et metrix vnū corp9
effici meruerūt. Vel cte mr̄
fornicationū p̄cedēs gnātio
ītelligit: q imitatiōe p̄ūsa
et exēplo malo malos relīqt
imitatores. Dicit eī semen

iustoꝝ imitatores dnī̄r bonoꝝ
vn̄ ē. gn̄atio rectoꝝ bn̄dicet:
sic semē ip̄oꝝ dicit̄ illoꝝ imi
tatores. Ideoq̄ babilon ī aucto
res t̄n̄sgressionū mater appel
lat̄ fornicationū. Et vidi mli
erē ebriā de sanguinē scōꝝ: et
de sāguīe martiꝝ ihū. Qd'
vidit ioħs videt oīs ecclīa. cui⁹
ille figurā gerebat. Dicit ḡ.
Vidi mlierē. id maloꝝ cōgre
gationē. ebriā de sanguinē scō
rū. id ē repletā vindictā de sā
guīe scōꝝ. et de sāguīe mrīm
ihū. In hoc usu tā iudei q̄
etiā gētiles cōphendūt. Illi
enī fuderūt sanguinē ꝓphāꝝ
isti āt aploꝝ et cetoꝝ mrīm.
Ideoq̄ vindictā effusi sāguīs
tā iudei q̄ gētiles sustinebūt.
Vn̄ dn̄s dicit ī eu°. Amē dico
vob: reqret̄ sāguis om̄ q̄ ef
fusus ē sup̄ t̄rā. a sanguine
abel iusti. usq̄ ad sāguinē za
charie a gn̄atione hac pessi
ma. Vel ēte sic sup̄ dc̄m ē sā
guis ꝓphāꝝ sp̄ualis illoꝝ in
telliḡit sensus: quē q̄ male
īterp̄tando p̄uertē ī carnalē
sensū nō metuūt. sicut fuūt
iudei. vindictā effusi sāgui
nis sustinebūt: qn̄ quicq̄d vi
tale hn̄t ꝑdent. Et miratꝰ
sū cū vidissē illā ām̄iratiōe
magna. Sic et scī dū ꝯside
rant cotidie dāp̄natione re

ꝓboꝝ oīm. mirant̄ cur miseri
nō considant q̄ tormēta īmi
neāt. Et dixit m̄ āgelus. Cur
miraris? Sic etiā dr̄ ecclie a
xp̄o p̄ īternā aspirationē. Cur
miraris tormēta ꝛp̄boꝝ ī sup
plicia. q̄ illis sūt futura iusto
dei iudicio? Ego tibi dicā sacr̄
mentū mlieris et bestie q̄ por
tat eā. id ē ego t̄ ōndā quid
siḡficet illa mlier: et q̄ bestia
et māifestabo etiā illoꝝ dāp̄
natione. Que hab; capita
septē et cornua decē. id ē oēs
reges ꝛp̄bos. et oīa illi regna
subiecta. Bestia quā vidisti
fuit et nō ē. Bestia dyabolus
ē sicut sepe dc̄m ē: q̄ fuit ab
exordio sc̄li ī hoc mūdo. ibiq̄
tenuit p̄ncipatū usq̄ ad dn̄i
aduētū: et ī cordib; hōim ma
le potiebat̄ p̄uatis ip̄o. Sed
postq̄ xp̄c uenit. et ī sua mor
te destruxit mortē impiū: abs
tulit ei potestatē et eiecit eū
foras. Ideoq̄ iā nō ē. q̄ ꝯ
paratione p̄oris potētie. p̄sens
illius p̄tās nlla ē. Fuit ergo
ī p̄cedentib; mēbris: nō est ī
sequētib;. Et ascēsura ē de a
bisso: hoc ē de ꝓfūditate ꝑfi
die iudeoꝝ nascet̄. iuxta illd.
Fiat dan coluber ī via. Notā
dū aūt q̄d dicit ascendet: q̄a
videlicet ab ipsa sua īfancia
eleuabit̄. extollēs se sup̄ omē

q̄d dr̄ dēs a q̄d colit. Et ī inti
tū ibit: id ē in dāpnationē
ꝑpetuā. iux̄ i̊d. Quē dn̄s ihs
interficiet spū oris sui. Qd̄ et
generalit̄ de oī corpe maloꝝ
ītelligē debem⁹: q̄uis quidā
hoc referāt ad neronē asseñ
tes eū ab īferis resuscitādū
et regnū futuꝝ accipiendū.
Et mirabūt̄ inhītātes trā.
Inhītātes trā̄ reprobi intelli
gūt̄. qui mēte terrā inhītāt:
et terrenis reb; īherent ꝑ desi
deriū animi. Hij cū vidint
dāpnatū dyabolū cui credi
derūt. q; maxīe hoc ad eos
ꝑtinet. q̄ antixp̄m pro deo
sūt recepturi: ām̄irabūtur
dicētes ad īuicē. Hecine erāt
spes nr̄ā. Et ad ip̄m se ver
tētes dicēt. Ecce q̄ te putauim⁹
xp̄m decepti sum⁹. dū mō
te dāpnari videm⁹. Quoꝝ
nō sūt scp̄ta noīa in libro
vite a ɔstitucōe mūdi. liber
vite ius diuinitatis ē. id ē p̄
sciēcia et p̄destinatio oīpo
tētis dei. Hij enī q̄ antixp̄m
sequent̄ nō sūt ad vitā pre
destinati. i. p̄ordinati: q̄a
ex hijs nemo ꝑibit quos ab
īicio mūdi deus saluādos
p̄destinauit. De quib; ap̄ls.
Quos p̄sciuit et p̄destīauit
ɔ̄formes fieri claritatis sue.
Nouit enī deus q̄b; dicitur⁹

ē. ite ī ignē etnū: et quib;
veīte b̄ndcī p̄ris mei. Vidē
tes bestiā id ē dyabolū que
erat ī potēcia magna ante
aduētū filij dei. et nō est:
q; ablata ē ei ptās sicut sup̄
dcm̄ ē. ꝑ passionē filij dei.
Vel fuit: q; ī mēbris suis iā
apparuit. et nō ē. q̄m ad
huc mēbroꝝ caput ꝑ semet
ip̄m necdū apparuit. Et hic
ē sensus. Qui ht̄ sapienciā
hoc ē ītellc̄us illi necessarius
ī hoc loco. Qui ht̄ sapiām.
h⁹ est ītelligēciā. Septē capi
ta vij mōtes sūt: sup̄ quos
sedet mlier. et reges sūt vij
Frequēt̄ dcm̄ ē in vnaquaq;
sp̄e genus pleruq; posse īue
niri. sic̄ hic. Qd̄ enī bestia
hoc septē capita. et vij mō
tes. septēq; reges: id ē vniū
sa malorꝝ ꝑs. que ī ꝑpositis
tp̄ in regib; ɔ̄stat. et sbiec
tis plebib;. Quinq; ceciderūt
In v regib; accipe q̄nq; sen
sus corpis. q̄ infanciā nr̄ā
regūt: qui nālit̄ lenia tac
tu appetim⁹. sapora amam⁹.
canora et ɔ̄sona q̄rim⁹: o
dorifēris delectam̄. et pulcris
visu. Reliqua hijs ɔ̄traria
oīmodis refugim⁹: que sūt
amara. dissona. fetida. as
pera et turpia. Accedēte vō
etate matura. hij q̄nq; re

+ aut error

ges superius di[illegible] desinunt. et
succedit alius rex. aut intellec
tus. Hi sunt etiam quinque viri
de quibus dominus samaritane di
cit. Quinque viros habuisti et
nunc quem habes non est tuus vir:
quia error dominatur tibi. Quod
diximus de unoquoque hoc etiam
generaliter in genere humano intel
ligi potest: quia et unumquemque nunc
et etiam totum genus humanum in
tenera etate hii quinque sensus
regunt. Adveniente autem matu
ra etate. succedit aut intellectus
legittimus vir. vel adulterinus
qui est error. Iste est rex de quo lo
quitur sino dinus. Unus inquit est.
Ac si dicatur. Et ad perfectum etiam
tem intelligendi venerunt: et tamen
errorem suum super se regnare vo
luerunt. Et iste est rex totius
corporis dyaboli: quisquis talis est.
Unde de quibusdam deum cognos
centibus. et tamen errorem sequentibus
dicit apostolus. Cum cognovissent
deum. non sicut deum glorificaverunt
aut gratias egerunt: sed evanue
runt in vanitatibus suis et cetera.
Quod autem sequitur. alius nondum venit:
ad residuum corpus antichristi
pertinet. vel ad ipsum antichristum.
qui licet modo regnet in membris
tamen amplius et manifestius reg
naturus est per seipsum. De quo
sequitur. Et cum venerit oportet
eum regnare brevi tempore. id est tri
bus annis et dimidio. Unde et dominus
in evangelio dicit. Nisi abbreviati
fuissent dies illi. non fuisset sal
va omnis caro: sed propter electos
breviabuntur. Et bestia que erat
et non est: et ipsa octava est.
et ex septem est. Bestia que erat in
prioribus membris dyaboli. in pre
cedentibus et subsequentibus: tamen
ipsa que non est adhuc sed ventu
ra est sicut diximus iuncta fuit
corpori suo. hoc est antichristo in no
vissimo tempore. Et septima erit
quia de eodem genere. et octava erit
quia septuplum transcendet maliciam
et ypocrisim omnium membrorum dyaboli.
qui nunc sunt vel fuerunt. Ad
nichilum enim appellavit octa
vam que septima erit: nisi ut osten
deret quia septies tantum tunc domina
bitur antichristus in corpore suo
tamen solutus fuit. quam nunc faciat.
Sicut et dominus deus in evangelio
de uno maligno spiritu loquitur
ut ostenderet quia uno pro septem usus
est. sic tamen coniunxit. Tunc inquit
vadit. et assumit septem alios
spiritus nequiores se. Qui utique non
diceret vii alios: nisi in uno etiam
septem voluisset intelligi. Et in
initium vadit. De eodem corpore
dyaboli dicit. quod procul dubio
cum capite suo peribit: cum dies
iudicii advenerit. dicente domino.

Ite ī ignē etnū. ꝛc. Et decē cor-
nua que vidisti decē reges
sūt: qui regnū nōdū accepe-
rūt. Tēpib; antix' decē regna
erūt īterra. sic' lib' daniel ꝓ-
phete testat'. Sz sic' idē dani-
el dicit. q̄rtū regnū erit īter-
ra qḋ maius erit oīb; regnis:
et deuorabit vniu'sā terrā.
et cōculcabit et cōminuet eā.
Porro cornua x. ipius rḡni
decē reges sūt: eq̄b; ille tres
īterficiet. regē videlicz egip-
ti. regē affrice et ethyopie.
Ceti aūt subdēt se illi. Et
ptātē tanq̄ in reges vna ho-
ra accipient post bestiā. V-
na hora ītelligūt' tres anni
et dimidius quib; ipī cū ca-
pite suo regnabūt post bes-
tiā: id ē sedi ab eo ī honore
et dignitate erūt. accepta ab
ipso capite. Et illi q̄dē reges
iā regnāt in aīus
id ē in suis similib;: sed tū ad
cōparationē illius extreme po-
tētie. necdū ꝑfcē regnū acce-
perūt: sicut et regnū eccl'ie
erat q̄dē añ aduentū redēp-
toris ī mūdo: sed tūc ap̄li'
fuerit. cū caput eius ī car-
ne apparuit. Sic' hāc ptātē
post bestiā: id ē sbiectione
illius tanq̄ mēbra et illi sbdi-
ti accipiet. Hij vnū q̄siliū

hūt cont' xpm̄ et mēbra illi'
ut negēt xpm̄ et cōfiteant'
antixpm̄. Sz cōsiliū bestie
destruet agni īnocētia. uñ
r'. Dñs dissipat cōsilia gen-
ciū. Et ūtute et ptātē suā
bestie tradēt: id ē quicq̄d vi-
rtū et fortitudīs hūt. ipsi
tribuēt dicētes. Tibi grās a-
gim': q2 q̄cq̄d habem' a te
accepim'. Hij cū agno pug-
nabūt et ūbo et ope: ut fi-
deles a fide illius separent.
Et agnus vīcet illos: q2 cō-
stanciā dabit suis ut ante
possint occidi q̄ a fide xpi
separi q' dicit. Gaudete: q2
ego vici mūdū. Vel vincet
eos q̄n dap̄nabit illos cū ca-
pite suo dyabolo. qm̄ dñs
dñator ē et rex regū. Ac sidi-
cēt. Et si tp̄bi gloriā filior
dei amittent. tū dominiū
eius nō euadent. sed sēp eū
dnm̄ sustinebūt. Vtit' eni
eis ad vtilitatē sctor. et' tū
pugnat aduersus eor ꝑfidiā.
Scdm̄ hūc sensū nabucho-
donosor seruus dei vocat'.
et spc̄ etiā malus spc̄ dñi
dr'. Malus scilicz a se: dñi
aūt spc̄. q2 a deo creatus. et
ptāti illius subiectus. Et q̄
illo sūt electi et vocati et
fideles: sbaudit'. ꝓpterea

70

116

reges erumpant. Electi in dei predestinatione ante mundi constitutionem: vocati per apostolorum predicationem. fideles per bonorum operum executionem. Et dixit mihi. Aquas quas vidisti ubi meretrix sedet: populi sunt et gentes et lingue. Hic exponit quod superius fuerat premissum: quod scilicet bestia super aquas multas sedet. Que aque sicut hic dicitur populi multi sunt. ex omnibus gentibus et populis et linguis a dyabolo decepti: maxime per libidinem que est mater omnium malorum. Meretrix enim super aquas sedet: quia dominationis regnum libido vitiorum in reprobis tenet. Vel etiam quia ipsum regnum antiquus hostis ex multitudine populorum in superbie fastu eleuatur. ideo meretrix super aquas multas sedere dicitur. Et decem cornua que vidisti et bestia: hii odient fornicariam. Cum ipsa regna que per cornua designantur ut supra dictum est sint bestia. id est omne corpus dyaboli. et bestia ipsa sit meretrix. i. omnis multitudo reproborum: decem cornua uel bestia odient fornicariam. hoc est ipsi reprobi odient se ipsos. Quod tripliciter potest intelligi. Dum enim reprobi mala opera faciunt seipsos oderunt: quia scriptum est. qui diligit iniquitatem odit animam suam. Nam vero reprobi se amant voluptates sequendo. inde odisse se conuincuntur. Quisquis enim diligit iniquitatem odit animam suam: quoniam male amando animam suam odit iustitiam. et ideo aptat animam suam ad suscipiendam future famis miseriam. Aliter. Reges et bestie odient fornicariam. quoniam amatores istius seculi odio inuicem se persequuntur: quia si quis alium videt ascendere quo ipse non potest. odio illum insequitur: quoniam sicut inter superbos iurgia sunt. Hinc paulus apostolus dicit. Inuicem inuidentes: inuicem odientes. Vel etiam cum viderint se miseri in iudicio constitutos et dampnatos. odient seipsos quod peccauerunt. et post peccatum penitentiam non egerunt. Sed nichil proderit tunc odisse malum quod fecerunt: quoniam ipso malo carere non potuerunt. Et desolatam faciet illam: hoc est seipsos faciet extraneos a deo propter peccatum predictum. Iam enim cum illis deus non habitabit: qui est pacis et caritatis habitator. Hinc est quod iheremias lamentabili voce clamasse legitur. Quomodo sedet sola ciuitas plena populo. Et nudam faciet illam scilicet audituri superioribus. Vestimenta fidelium sunt sacramenta baptismatis. caritatis atque innocentie. Sed hiis vestimentis se nu

dant. q̇cūq; baptismū iterāt:
uel se ḡuiorib; criminib; macu
lāt. et caritatis iura violant.
Sunt aūt et q̇dā qui etiā in
p̄nti hn̄s vestimētis sc̄ nudi.
sicut iudei et pagani: q̇ neq;
baptizati sūt. neq; caritatis
mādatū custodiūt. Falsi q̊q;
xp̄iani et si hr̄e vident̄ hec ves
timēta. tn̄ in iudicio cū illis
nudi reperiūt̄: q2 ea que ha
buerūt male viuēdo amise
rūt. Sic g̊ nudi reperient̄: q2
tp̄bor corpus ex aptis infi
delib;. et falsis frīb; cōstruit̄.
Et carnes suas cōmanduca
būt. Ysaias p̄pheta dicit de re
p̄bis: q2 ignis eorū nō extin
guet̄. et vermis eorū nō moriet̄.
Ipsi ergo carnes suas mādu
cabūt. q2 penis sep̄ pascent̄:
sempq; eos vermes comedent.
et nūq̄ ad defectū cū iugiter
defecerit p̱uenient. Et dū ver
mib; eternalit̄ pastū p̄bebūt.
q̇i ipsi carnes suas mandu
cabūt: q2 penā carniū suarū
sustinebūt. Māducāt eciā car
nes suas eterno supplicio dediti:
sed alienis dētib; nō suis. v̊
miū sc; īmortaliū. quos ipsi
ad deuorandū suis iniq̇tati
b; exacuent. Et ipsā igni cō
cremabūt. q2 malis opib; de
suiendo. ipsi sibi eternū in
cendiū quo crucient̄ p̱parauert:
seq; ultro p̄uus actiōib; eis dē
īcēdijs . p̱parites dederūt. Dū
g̊ suis iniq̇tatib; q̇si q̇busdā
lignis ignē quo cōburunt̄
accendūt: ipsi se cōcremant.
Hic enī usitata locutiōe qd̉
ī ipsis cōtigerit tp̄bi facē p̱
hibent̄: sicuti nos quēlibet
seipm̄ interfice dicim⁹. q̇ pici
lū mortis cū posset nō decli
nauit: uel seipm̄ īcendisse.
q̇ semet volens ī ignē preci
pitē dedit. Deus enī dedit ī
cordib; eorū ut faciāt qd̉ illis
placitū ē. Sepe ds̄ opt̄ mim
pro p̄cedētib; hōim pctīs: p̱
mittit eos face vn̄ illū ap̄lus
offendūt. Hic ē q̊ de q̇bzdā
dr̄ veritatē nō recipientib;.
Ppt̄ hoc dedit illos ds̄ in re
p̄bū sensū: ut faciāt que nō
cōueniūt. Hinc et dr̄ indu
rasse cor pharaonis: q̊ nō me
bat̄ emolliri. Dedit g̊ ds̄ ī
cordib; fideliū ppt̄ p̄cedentē
eorū infidelitatē: ut faciant
qd̉ illis ē placitū. Nō quid
sit: sciatū capit cū scribūgit.
Vt dent regnū suū bestie. g̊
cias illi agētes. et honorē 7
fortitudinē suā illi tribuētes:
q̇i ab ea recipiūt omē quod
hn̄t. Non autē fiut dei vo
lūtas q̇ nullā iniusticiā vult.

iniquitatum

cum psalmista dicit. Dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem. ut ypocrite contra deum pugnantes regnum suum bestie tradent: sed precedencium illorum iniquitatem erigunt ut reprobi in errore a deo ne promissi ita ambulent, ut misericordiam preciis non saluentur. sed iusticiam punientis dampnentur. Ac si diceret. Erigentibus illorum meritis ita deus eorum corda permisit obscurari: ut sic agent. Et hoc tamdiu donec consumentur verba dei: id est donec opere compleantur omnia que ante sunt predicta. Quo in loco quod dicitur. quare dei verba consummare dicantur: cum ipse dominus in euangelio dicat. celum et terra transibunt. verba autem mea non transient. Sed sciendum. quia ad aliquid verba dei consummantur. ad aliquid non transeunt. Consummantur ad hoc. ut que promissa sunt opere compleantur: non transeunt vero. quia ea que loquuntur eternaliter perseuerant. Sermo enim dei sentencias eternum mansuras explicat. Praedictum est enim de christo quod veniens ad iudicium. statuet a dextris oues hedos autem a sinistris: et dicet hiis qui a sinistris erunt. Esuriui et non dedistis michi manducare. et cetera usque quo dicet illis. discedite a me qui operamini iniquitatem. Consummabuntur hec dei verba: cum ipse veniens ad iudicium dicet reprobis. Ite in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. Tunc ibunt hii in supplicium eternum. Promisit et sanctos statuendos ad dexteram: et gloriam se hiis daturum. Consummabuntur hec dei verba cum audierint. Venite benedicti patris mei et cetera. Hic namque dicit donec consumentur verba dei: tamquam diceret. Usque quo boni et mali recipient secundum quod eloquia dei promittunt. Et mulier quam vidisti est ciuitas magna: id est omnis malorum multitudo. Que habet regnum super reges terre: quia maxime malorum multitudo in regibus et huius seculi principibus in superbiam eleuatur. Hic enim dicitur ciuitas magna habet potestatem super reges terre: tamquam diceret. Ipsum seculi regnum in cunctis superbie potestatibus regnat. Capitulum xviii

Et post hec vidi alium angelum descendentem de celo. Hic videtur hec verba sonare: quod spacium aliquod fuit in hac revelatione. inter visionem et visionem: sed non est ita. Uno enim die hec omnia vidit beatus Iohannes: id est die dominico. Hic quippe dicit vidi alium: quasi diceret. vidi aliam visionem.

Vnus itaq; āgelus fuit. q̇ has visiones mãifestauit: s; ꝑ aliã visionẽ aliũ se vidisse angelũ dicit. Sic et nos de quolib; dicim᷒. Alius m̄ vide baris cũ illa et illa ũba di cẽs: alius nũc appares cum dissilia loq̄ris. Post hᵉ inq̇t id ẽ post p̄cedentẽ visionẽ: vidi aliũ angelũ de celo desce dentẽ. Iste angls̄ xp̄c ẽ qui ẽ nũcius patris volũtatis: et q̇ vitã eternã suis ãnũci at cotidie fidelib;. Quo ĩ lo co q̄rit̄. quõ dñ̄ disse de celo eũ iohẽs vidit. cũ filius dei in diuinitatis sb̄stãcia cũ prẽ et spũ sc̄o ubiq; sit: m̄ꝛ cp ipẽ ꝑ ꝓphetã dicit. Celũ et trã ego ĩpleo. Et ext̄ celũ et terrã locus nõ ẽ: ubi nõ sit dñs. Sed dñ̄dit de celo non quo de loco ad locũ trãsiret: sed q̄n ĩ vtero ṽginali susce pit aĩa; et carnẽ. ut posset videri ĩ m̄ra natura. qui ĩ uisibilis erat in sua. Descẽ sio g᷒ illius nichil ẽ aliud q̄ carnis assũptio. De q̄ pau lus dicit. Qui cũ ĩ forma dei eẽt: hũiliauit semetipm̄ fc̄us obediẽs usq; ad mortẽ. Habentẽ potestatẽ magnã Hec ptãs ad utrãq; naturã eius pt̄ referri: et ad diuinã

scilic; et hũanã. Fuit ei hec po testas ĩ ipso ꝑ diuinitatẽ sũ tpe añ oiã sc̄la: q; sic cũ prẽ ꝛ spũ sc̄o cũcta creauerat. ita cum prẽ et spũ sc̄o oiã possidebat. Hec etiã ptãs data ẽ ei ĩ tpe q̄n post triũphũ resurrectionis data ẽ ei ptãs ĩ celo et ĩ tra: ut ĩ noĩe ihũ ~~oẽ genu~~ oẽ ge nu flectat̄. celestiũ. trrestriũ et ĩfernoꝝ. De hac ei ipẽ resur gens a mortuis dicit. Data ẽ m̄ oĩs ptãs ĩ celo et tra. De illa vᵒ quã añ tpa hr̄ cũ prẽ. daniel dicit. Ptãs eius ptãs etna. Et tra id ẽ electoꝝ ecclia. illũiata ẽ a glã eius. id ẽ a ptãte ei᷒. Ipẽ eni tenebras ĩ fidelitatis et ignorãcie ꝛ pctõ rũ euacuauit a cordib; fide liũ: q̇ ẽ lux vera illuminãs omnẽ hoĩe; venientẽ in hũc mũdũ. Vñ scriptũ ẽ. ꝓplus qui ãbulabat ĩ tenebris. vidit lucẽ magnã: h̄itantib; ĩ regi one vmbre mortis. lux orta ẽ eis. Nã et ipẽ de seipso di cit. Qmdiu ĩ mũdo sũ. lux sũ mũdi. Et alibi de eo scrip tũ est. lux ueñ ĩ mũdũ. et dilexerũt hoĩes magis tene bras q̄ lucẽ. Quia iste ãge lus ad destruendã ueñ po tenciã dyaboli rẽ fortis ꝑ hibet: utpote cõtra fortẽ for cior. cõtra robustũ robustioꝛ

aduēisse insinuet. Nā vō ad
euacuandā hūanā sapiētiā
accessit: bn̄ tm̄ a glā illius
illūiata pnūciat. Ac si di
ceret. Confūdere tumentē scli po
testate magna ptūs. cōtrā
falsē doctrīe tenebras vere
sentētie lux apparuit. Pt
etiā et iste angls intelligi
pimus ordo p̄dicatoꝝ: qui
fuit in aplis et aplicis vi
ris. Nā et p ipsos loqbat
xpc. q est magni cōsilij an
gelus. Hinc ē qꝛ iohēs vox cla
mātis xpī dr. Et paulus dr.
An expimentū q̄ritis eius
qui ī me loqtur xpc? Nu
āgelus de celo dn̄disse dr: qꝛ
quicqd sc̄i predicatores ha
bent. seu in doctrīa seu in
ope. celitus illis datū est.
Hinc etiā iacob; dicit. Oē
datū optimū et ōne donū
pfectū: desursū est dn̄dens
a prē luminū. Ipse qꝫ ht
ptāte magnā quā ab ipso
suo capite pcepit: qn̄ petro
qui ē pnceps p̄dicatoꝝ dcm̄
ē. Qdcūqꝫ ligaueris sr tr̄a erit
ligatū et ī celis: et quodcūqꝫ
solueris sup terrā. erit solutū
et in celis. Et tr̄a hoc ē etiā
illūiata ē a maiestate ei9:
qꝛ sua p̄dicatione totū mū
dū infidelitatis atrūdatū

tenebris repletū luce fidei. qn̄
p̄dicauerit vbiqꝫ ī sapiētes
ab ihrlm. et pueniētes usqꝫ
ad t'minos vniuse tre: qm̄
n̄te deferat eis tr̄a qꝫ lingua.
Hinc psta dicit. In oēꝫ terrā
exiuit sonus eoꝝ xc. Et cla
mauit ī forti voce dicēs. For
tē vocē intelligim9 p̄dicati
onē xpī q ait. Penitenciā a
gite: appropīquabit enī reg
nū celoꝝ. Que sonuit vox
ab ipō dnō. postea p aplos
totū orbē clamore cōpleuit.
Et vox ista fortis fuit: qꝛ for
tissima limina regni gentiū
destruxit. Cecidit cecidit ba
bilon: postqꝫ in supbiā se e
rexit. Vn̄ ē. Deiecisti eos dū
alleuarent. Vel cecidit iā in
dei p̄sciētia. Nouit enī dn̄s
q ptineāt ad babilonē: et ca
sura sūt ī ppetuā dāpnatōz.
Nu etiā iā cecidit ī capite
suo de celo: q p supbiā ab il
la celesti edificatione irrpa
bilit' corruit. Et fcā ē hita
cio demonioꝝ: et custodia oīs
spc ī mūdi. et custodia ōnis
volucris ī mūde. Qntū ad
lrāꝫ ptinet hoc de babilone
dicit. que capta a medis et
persis interfecto balthasar de
structa ē: nec diu ibi poste
a hitauerūt homīes. qꝛ ī so

litudines ſꝑternas ē redacta
viaqꝫ ē ꝑ eā edificata. Et ubi
quōdā erant pulcherrime et ꝑ
cipue inhītaciōes hoīm. ibi ſꝛ
mō īhabitatiōes demonū et
beſtiaꝝ: ibiqꝫ īhītant draco
nes ſerpētes et volucres diu
ſi generis. Ipſa aut babilō
iſtā ſignificabat que ex multi
tudine cōſtat reproboꝝ: inq̄
eſt oīs cuſtodia ōnis ſpūs in
mūdi: qꝛ videlicet ibi ī cor
dib; prauoꝝ hoīm velud ī
carceribꝫ demones tenent in
cluſi. Qui īmūdi dicūt ꝓpter
ſpurciciā oīm.+ in qbꝫ v̄ſant.
Ipſi quoqꝫ ſꝛ volucres īmūde.
qui ꝑhūc aerē diſcurrūt uſqꝫ
ad diē iudicij expectātes dāp
nationē ſuā: iuxta illd̓ iude
iacobi. Angelos vō qui non
ſuauerūt pncipatū: ſub ca
ligine huiꝰ aeris tradidit cru
ciandos ī iudiciū dei. Hinc
etiā īmūdas volucres poſſūꝰ
ītellige leues et ſupbos hoīes:
q̄ in eadē babilone morant̄.
Maligni gᷓ ſpūs ꝓpt maliciā
demōnes. ꝓpter carnis illecebrās
ſpūs īmūdi: propt̓ mentis
vō elationē volucres appellā
tur. De hijs volucribꝫ et beſ
tijs yſaias plura loq̄tur. Oēs
inq̄t beſtie ludent ibi: et erit
cubile draconū et paſcua ſtru
tionū. et occurrent demonia
onocētauris. et piloſi clama

* pctōꝝū

būt alter ad alterū. Et de
vino fornicatiōis eiꝰ biberūt
ōnes gētes: id ē vindictā pec
catoꝝ illius oēs gētes ſuſti
nebūt. Et reges terre q̄ cū illa
fornicati ſūt: hoc ē pncipes
huiꝰ ſcli qui cū ſemetipſis
fornicati ſꝛ diligendo terrena
plus q̄ celeſtia: vel etiā īmū
diciā carnis ſectādo. aꝰ ydo
la colendo. Et iſti eni vidic
tā ſanguīs ſuſtinebūt: qm̄
ipſi pncipes maloꝝ ſꝛ. ideo
qꝛ ī ſocietate babilonioꝝ cō
ſiſtūt. Et mercatores terre de
v̄tute deliciaꝝ eius diuites
facti ſūt. Mercatores terre appel
lant̄ qui animā ſuā venalē
faciūt: nec timēt amittē pciā.
tm̄ ut honores huiꝰ ſcli et di
gnitates ſibi acq̄rere poſſint.
Iſti de v̄tute deliciaꝝ eiꝰ. hoc
ē de ābicione ſclaris pompe
diuites facti ſūt: nō v̄tutibꝫ
ſed pctīs. Iſti ſūt mercatoꝛes
qui pro habūdācia tēpali
ſuas aīās cōmutāt infelici
mercatu. Notādū aūt q̄ in
hoc loco tres ꝑſone reprobo
rū. et tn̄ cōphendunt̄ genera
peccatoꝝ. ī quibꝫ et oēs imq̄
deſignāt̄ et oīā pctā: gentes
ſcilicet ſbiecte . reges illarū
et mcatores. Hoc duces et
pncipes q̄ ſuas aīās venales
faciūt: ut acq̄rant comita
tus et cōitatus. ceteraſqꝫ dig

nitates hui⁹ sc̄li. Tria genera
vicior sꝰ: lascivia. castrimar
gia et avaricia. a quibꝫ oīa
pctā ꝓdeūt. In noīe ē̄i forni
cationis lascivia voluptatū:
ī v̄tute deliciaꝝ gule appetit⁹
in ditatioē mercator avaricia
a designatur. Et audivi alterā
vocē dicentē. Exite de illa pp̄ls
meus. Vox ista vox ītelligi
dei oīpotentis: q̄ cotidie cla
mat hortās electos sive ꝑ doc
trinā fideliū. sive ꝑ īternā ī
spirationē. ut exeant de ba
bilone. Sed illā vocē que fit
ī aure ꝑ officiū ꝑdicator sil'
audiūt boni et mali: istā aūt
que fit ī corde soli audiunt
iusti. Dicit g⁹. Exite de illa
pp̄ls meus. nō corpe. q꞉ nō
potestis: sꝫ mēte. Qd̄ statī
māifestat cū subiūgit Et ne
ꝑticipes sitis delictor e⁹. In
† vita pn̄ti enī † corpe quidē boī cū
malis morant: sed tn̄ mo
ribꝫ et vita longe ab eoꝝ cō
sortio distant. Ac ideō ipā
vox dei monet ut exeāt de
ea mēte et moribꝫ et vita.
nō corpe: et ne ꝑticipes sīt
delictor illius. ne forte fiāt
et socij penarū. Q꞉ si socij
fuerīt culpe: silēs erūt tormē
to. Si aūt ab eoꝝ vita fuerīt
sepati: sepabūtur in pena.
Qd̄ in loth ꝓbare possum⁹.

qui cū corpe q̄dē morabat in
medio īiquor. sed mēte paul
erat ab eoꝝ ꝯūsatioē: ideoq̄
ceteris ꝑeūtibꝫ ipse solus me
ruit liberari. Et nō accipia
tis de plagis eius. Ac si diceret.
Ideō videte ne ꝑticipes sitis
delictor eius: ne forte cū pctī
illius fuerīt cōsūmati ꝑiter
cū illa īcipiatis affligi. Quor
enī vitā similē hr̄e in pctīs
noluistis: ultionē cū eis parē
nō recipietis. Verū hoc non
nr̄is meritis. sed mīa fiet ip
sius salvatoris. Qm̄ ꝑvene
rūt pctā eius usq̄ ad celum.
Pctā illor ꝑvenūt usq̄ ad ce
lū. qui nolentes agē pn̄iam
cont deū habitatorē celi ele
vant: q꞉ si potuisset fieri. ius
tū iudiciū eius voluissēt elu
dere. Ista tēpus sibi ut agāt
peitenciā: vertūt in augmē
tū culpa. Et vn̄ diucius ex
spectant: inde districtius ferie
tur. Ideoq̄ irē babilon nequaq̄
ante ad plagas ꝑveīt. n̄ cū
pctā eius ad celū ꝑtingūt:
q̄a q̄ diu a ꝑvitatibꝫ nolūt
et exspectant adhuc ut am
plius delinquētes durius fe
riant. nō nisi cōsūmatis de
lictis dāpnabūt. Vn̄ apl's
dicit. Ut īpleant pctā sua
sep̄. Et hec quidē spālit de
singulis babilonie mēbris

dixit. Ceterum generaliter tunc peccatum
eiusdem corporis usque ad celum per-
uenit. cum nouissime principaliter
vel plenius contra deum in super-
biam erigitur: quando adunata
compage membrorum. iuncto etiam
per antichristum capite membris. in-
manitas transgressionis indicat.
quia non est ultra quo peccando
transeat. Vox igitur qua dicitur. Exite
de ea populus meus. et ne sitis
participes delictorum. toto quidem
nunc tempore aures electorum pulsat:
sed tunc instantius clamabit.
cum iam iamque delictis celum tan-
gentibus. perfida ciuitas ad de-
bitas suppliciorum plagas in
articulo diei peruenit. Dicitur
igitur. Exite de ea populus meus etc.
Ac si diceret. Ut eternis uerberibus
cum reproba ciuitate non affli-
gamini. dum adhuc modicum tem-
pus superest. participationem de-
lictorum fugite: quoniam iam tempus
appropinquabit quo peccatum de-
bitum finem accipiat. Et recor-
data est dominus deus iniquitatum eius.
Recordari dicitur deus non quod aliquando
obliuionem patiatur: sed more
nostro scriptura loquitur. condescendens
singularitati nostre. sicut supra dictum
est. Videtur enim obliuioni tradere
bona iustorum. et facta impiorum: quando
istos permittit affligi. illos autem
honoribus et dignitatibus pollere.
E contra in iudicio facta bonorum

videbitur reducere ad memoriam.
cum eos pro suis bonis remu-
nerabit operibus: et bona impi-
orum obliuioni tradet. qui in
presenti remunerationem receperunt.
Unde illis dicentibus. nonne in nomine
tuo prophetauimus. demonia
eiecimus. et uirtutes multas
fecimus dicet illis. Amen dico
vobis: nescio vos. Reddite il-
li: sicut ipsa reddidit vobis.
Alloquitur hic sermo diuinus cho-
rum doctorum: quibus babilon hoc
est multitudo reproborum. mala in-
tulit. Ubi notandum. quia non
dixit. facite illi sicut ipsa fe-
cit vobis: sed reddite illi sicut
ipsa reddidit vobis. Si enim di-
ceret reddite illi sicut illa fecit vo-
bis: manifestum esset. Ecclesia enim
in suis principibus iudicabit
omnes reprobos: quibus dominus dicit.
Sedebitis super sedes duodecim
iudicantes xii tribus israel. Sed
quia sepe deus oportet per reprobos ma-
la bonorum purgat: ideo dicitur
fidelibus. Reddite illi sicut illa
reddidit vobis. Ac si diceret.
Sicut illa antea vindictam me-
am exercuit de vobis: sic vos
modo meam iniuriam vindicate de
illa. Et duplicate duplicia
secundum opera eius: id est in corpore
et in anima punite illam.
Vel etiam duplici pene tradite
illam: caloris scilicet et frigoris.

In īferno enī reprobi cū ā
ma et corpe cruciabūt : et
duplici pena torq̄bunt. Cū
enī ipῡ in tpe peccauerūt.
etnalit' punient : q2 d's ad
iudiciū veniēs. nō tantū
opa q̄ntū singulo2 affect9
et volūtates iudicabit. Hec
pbi q̄ppe si fieri posset etna
lit' optarēt viuē ut sp possēt
peccare : et idō sēp sustine
būt tormēta. q̄ semp si fiei
posset cupent ꝑpetrare pc̄ta.
In poculo quo miscuit vo
bis : miscete illi duplū. Id
ꝑ poculū ī tormentū expri
mit' passiōis. quo mētēs af
fuerūt reprobi ī p̄nti vita.
Ait g'. In poculo quo miscu
it vobis miscete illi : id ē. si
cut vob' afflictionē tribula
tionis ītulit. ita et vos mō
inferte illi tormētū. et vrō
iudicio dāpnate illā. Qm̄
tū glificauit se et ī delicijs
fuit : tm̄ date illi tormētū
et luctū. Hec oīā tā supi'
dcā fuerūt : sed ꝑpt' diu'so2
acta diu'se sig̃ficant' ꝑsone
vna plus. alia minus deli
quēs. Ac si dicēt. In q̄ntū
q̄s glā tēpali. leticiaq2 dedi
tus ac voluptatib2 resolut9
ē. in tantū date illi tor
mentū et luctū : id ē. vni

cuiq2 scd'm opus suo2 actuū
retribuite. Propt' discretionē
enī penarū hec ipsa ipia ciui
tas tantū recepit q̄ntū deliq̄t :
sed tm̄ nichil penarū illi deeit
et que tpalit' peccauit. etn̄us
cruciabit' tormētis. Quia in
corde suo dicit. Sedeo rg̃ina.
id ē. in honore et dignitate
sū cōstituta : sic' regīā sedet ī
glā et hōre. Et vidua nō sū.
q2 virū habeo : et eius amis
sione luctū nō videbo. Loq̄t'
hec meretr'. id ē ciuitas repro
bo2 dū glatur ī p'ncipib2 neq̄
et regib2 hui' sc'li. sicut fuit
nero et domician'. Et quib2
diuicijs et honorib2 magis ex
altata putabit se cū eis etna
lit' regnare et viuē. et nūq̄
eos amittē : ut ī eo2 amissiōē
lugeret. sicut lugē solēt muli
eres viros dū eos amittūt.
Vel alit'. Sicut ecclā ꝑpriū
ht' virū. id ē xp̄m ut ait apls.
despondi vos vni viro v'ginē
castā exhibē xp̄o : ita mētitr
id ē ciuitas r'pbo2 adulterino
uicta ē viro. id est dyabolo.
a quo putat se regi et ī hoc
mūdo regnare : que dū pre
sētib2 delectat' luxurijs. etnū
nō precauet suppliciū. sed tā
tū tēpalib2 affluēs delicijs. ī
hijs vitā suā ponit : nūq̄ se

putans vitam temporalem amittere ut ipsa
luctum quam in pubi in supplicio sempiter
no sustinent pariat. Aliter. Electorum
autem virum habent proprium id est spiritualem
intellectum. a quo ad eternam salutem
reguntur: ut in imo distinctionis eri
mine. tercia circa desperaciam. su
perius inhierent. Econtra meretrix
cum erroneo intellectu ad interitum ten
dit: spirituali intellectu intima cor
+ sui dis disponere se iactitat. Hinc est
locus superioribus iungitur ubi dicitur quod
quinque reges ceciderunt: et unus
superest. Quinarius siquidem numerus
pertinet ad quinque corporis sensus: qui
bus post infanciam cadentibus in homine
surgit in infidelibus error: in fideli
bus autem rationabilis intellectus qui est vir
fidelium. Porro in pubi non istum sed
erroneum intellectum habent quasi virum.
Hinc est quod mulieri samaritane dominus
dicit. Quinque viros habuisti et nunc
quem habes non est tuus vir. Et si
diceret. Non habes rationalem intellectum
sed error dominatur tui. Cum itaque
improba civitas rationabili care
at intellectu. putat se falsa estima
tione habere virum. dicens vidua non
sum: quia intellectum mentis habeo. et
luctum non videbo: quia fulta intel
lectu et virtutibus in gaudio perseverabo.
Ideo in ipsa una die veni
ent plage eius. vel in una hora
temporis scilicet iudicii: quoniam subito dominus
non speratus veniet tempore ad iudicium

ut reddat unicuique secundum opera
eius. Que sunt autem plage iste aperit
cum subiungit. Mors et luctus. Has
plagas pro contraria parte intelligere
possumus: id est ex consideratione pre
miorum que sancti sunt percepturi. Primum
enim attendamus que sit mors cor
poris. Mors corporis est absencia anime
Mors anime absencia dei: quia animam
que peccauit ipsa morietur. Electi
enim habentes deum habebunt vitam:
iuxta illud. Hec est vita eterna: ut
cognoscant te verum deum. et quem
misisti ihesum christum. Ideoque perpetu
o vivent: quia in presencia vite mane
bunt. Quam vitam id est deum cum ami
serint in pubi mortem incurrent: quia
cum eo parte habebunt cui nomen
est mortis sicut supra legimus. Et sanctis
gaudentibus. et laudes creatori
suo decantantibus. iuxta illud. beati
qui habitant in domo tua domine in
secula seculorum laudabunt te: mise
ris erit luctus. iuxta illud. Ve vo
bis qui ridetis nunc. quia lugebitis.
Et cum presentibus delectati delici
is. noluerunt ultionem pavere futu
ram. letantes cum male fecerint:
ideo in brevi tempore descendentes ad in
feros luctu perpetuo merebunt.
Et fames. Societati iustorum
presens erit omnipotentis dei vultus
in cuius conspectu saciabuntur etiam
refectione: iuxta illud psalmis
te. Saciabor dum manifestabitur

glā tuā. Cū g° rp̄robi deū p̄di
derīt q̄ est scōꝝ refectio: famē
etiā sustinebūt. Ad ultimū etiā
igni cōburent᷑: cū audierint
ite ī ignē q̄ patus ē dyablō ꝛ
āgel' eius. Qr̄ā fortis ē dn̄s q̄
iudicabit illā. Ideo fortis
dn̄s q̄ iudicabit illā dr̄: q̄a
nullius potīt p̄cib; flecti. At
ideo ītētiū mutabit᷑: qꝛ nul
lus anglōꝝ aut hoīm aude
bit uel ualebit uel cupit deo
obuiare. cū dedit fortē dāp
nationis sententiā in rp̄bos. Et
flebūt et plāgēt se sup illā re
ges tre. Hic fletus regū duplr
pt ītelligi. Reges enī ī malā p
tē ponūt᷑ in hoc loco: et sigfi
cāt et rp̄bos ī hoc sclō diuites
et ī trenis reb; suā spē colloca
tes. Ipsiq; reges sr̄ babilō ci
uitatis mētrix: ideoq; qd dicit
cū illa fornicati st̄. nichil ē a
liud n̄ cū seipsis fornicati st̄.
plus trena q̄ deū diligētes.
vel īmūdicie carnis seruiētes.
Et ī delicijs vixerūt hoc ē in
honorib; et dignitatib; comedē
tes et bibētes et uolūtates su
as sequētes. Isti itaq; ī die iu
dicij tota mūdi glā in q̄ st̄ cō
fisi perīre. flebūt et plangēt:
sola p̄tite vite p̄uā remanē
te dicētes. Qd nob p̄fuit sup
bia nrā? aut diuiciaꝝ iactā

cia cōtulit nob? Trāsierūt oīa tā
vmbra. Vel etiā ex p̄nti tpe hoc ī
tellige possum᷒: in q̄ reproborū
supstites cōsiderātes mōdi glām
depire. siue p paganoꝝ iterfecti
onē. siue p diuisaꝝ gētiū ānatiōꝝ
plorāt et deflent. qꝛ amor illoꝝ et
glā trāsit. Plangēt enī illoꝝ ite
ritū. q̄ simil' cū vita diuicias a
miserūt. et metuūt ne eis simi
lia eueniāt. dū et tormētū sibi
futuꝝ et p̄titoꝝ penas īspiciūt.
Vn̄ subiugit᷑. Videntes fumū icē
dij eius. P fumū enī illius ciuita
tis: diminucio ītelligit᷑ reꝝ tpa
liū. Quā dū ipi vidēt cōsiderā
tes ut deīn ē quoꝝdā īterfectio
nē et gentiū etiā uastatiōꝝ plo
rant ꝛ lugēt eo qꝛ illoꝝ glā p̄eat:
et ipā p̄ns tribulatio ignē etnū
p̄cedat. Sicut fum᷒ īdiciū ē fla
maꝝ: sic et p̄ns tribulatio spes
eē videt᷑ futuroꝝ. Dū g° tales
p̄ntes tribulatiōes attendūt. ꝛ
penā etiā que sequitur īspiciūt:
flent et dolēt. timētes ne sibi
silia eueniāt. ut sc; mūdi glā ex
spolient᷑. et p̄ntib; bonis et de
liciaꝝ affluētijs nudent᷑. A lō
ge stātes ꝓpt' timorē tormētoꝝ
eꝰ. Qd ī iudicio minime licebit
eis facē: qn̄ simil' oīs casus
app̄hendit ruine. Cetēꝝ ī hac
vita longe stant nō corpe qꝛ pꝰ
modicū trāsituri sūt ad eoꝝ so

necitatē sed aīo: dū vniusāq sibi
metuit qđ alteri p calūpnias et
potenciā pati vidct. Optaret eī
si fieri posset separi. et ab eor tor
mētis 7 ab eor expoliatoē. ita
ut tpalia sēp possidet. et ad īfer
nū nō trāsiret: sempq optaret
viuē. ut semp posset peccare.
Quid at de mūdi destructioē di
cit: audiamꝰ. Ait eī. Ve ve ciui
tas illa magna babilon: ciuitas
illa fortis. Plorat enī qz simul
et diuicias et vitā amisisse conti
git: qz si possent uoluisset semp
in deliciis viuē. et nūqᵐ hāc in
sensibilē vitā amittē. Magna at
dr babilon qz ī toto mūdo disten
dit: uel ꝓpt multitudinē ꝓbor
sive etiā propt enormitatē scele
rū. Fortis quoq dr nō in bono
sed ī malo: et ī psecutioē scōr.
quos diuisis affligit modis et īt
ficit. Qm̄ vna hora uenit iudiciū
tuū. De q̄ hora iohēs apls dicit.
Filioli nouissiā hora ē: a passi
one xpi scilz usq ad finē seculi.
Tota nāq hac hora id ē in ōni
pnti tpe dāpnantᵘ rpbi. Quor
utiq iudiciū singulꝰ aduenit: qui
cotidie exuti corpibz dāpnantᵘ.
apd īferos. Et qz ī pnti tpe de ꝑpe
tratis facinoribz tpalitᵉ etiā cru
ciantᵘ. ītē nē fumaē babilō dr
ut quāq sepitinis tormētor flā
mis cōcremetᵘ. Et negociatorēs
terre flebūt 7 lugebūt sup illā.
Qꝰ sūt isti negociatores sup ia
dcti ē. q̄ scz venales suas aīas
faciūt: nec metuūt eas ꝑdere
tm̄ ut honores et dignitates sibi pos
sint acqrē. Vel certe negoci
atores sunt: qui ut gloriā et
diuicias huiꝰ seculi sibi aggre
gaē valeant. de loco ad locū
trāseunt nec vmqᵐ uel ad mo
dicū quieti indulgent. Cum
dū vident quedā loca clade
desolata. gladio cōsūpta. hos
tili īuasione ꝑdata: deflent
eo qđ mūdi gloria pereat de q̄
letabantᵘ. Qm̄ merces eo
rū nemo emet amplius. Ut
em dicūt. Qm̄ omi gloria
pereūte. nō erūt merces q̄s
nos emamꝰ: nec erūt q̄ nras
merces emāt ut eorū ꝑcio di
temꝰ. Dolent eī qđ ad pns ꝑ
dūt īuiti: nec amāt qđ mer
nū possidē poterāt voluntarꝭ.
Mercem auri et argenti et
lapidis ꝑciosi et margarite et
byssi et purpure et serici et
cocci. et omne lignū thiinū.
et oīa uasa eboris. et oīa uasa
de lapide ꝑcioso. et eramēto
et ferro et marmore: subau
ditur nemo emet āplius. Hic
manifeste ostenditꝰ: qz rpbi ea
perire dolent. que ad q̄nq sen
sus corpis ptinēt. Nā eī

aliud attendunt: nisi ut hiis
delectentur que exterius per
quinque corporis sensus percipiunt.
Cum idcirco ea que vel sensi
bus corporis suavia. vel exterio
ribus sunt usibus ad commoda
desierere solent deflent: quoniam
in hiis omnem suam prosperitatem
esse deputant. Aurum enim ar
gentum et cetera ad sensum oculorum
rediguntur: que in tantum a
carnalibus ardencius desideran
tur. quanto rariora a ceteris
inveniuntur. Quod si spiritualiter
ista intelligere volumus. libet
prius inquirere qualiter electo
rum divicias significent nu
per peccatores: et sic demum qui
bus modis ea sibi fallaciter
pars adversa usurpare inita
tur demonstrare. In auro
itaque radians sapiencia sig
nificatur: de qua scriptum est.
Accipite sapienciam sicut au
rum. Argenti autem nomine sacra fi
gurantur eloquia: de quibus
psalmista dicit. Eloquia domini
eloquia casta: argentum igne
examinatum et cetera. Lapidis voca
bulum cum singulari numero po
nitur: ipse salvator omnium per
eum designatur. de quo scrip
tum est. Ecce pono in syon la
pidem summum angularem
electum preciosum: et qui credi
derit in eum non confundetur.
Cum autem plurali numero inse
ritur: membra eiusdem redemp
toris per eum figurantur. quibus
apostolus petrus dicit. Et vos
tamquam lapides vivi superedifi
camini domos spirituales. Mar

garite eciam nomine in singulari
numero dominus ihesus christus: in plu
rali vero apostoli eiusdem figurantur.
de quibus in hac eadem apocalip
si dicitur. Et xii. porte. xii.
margarite sunt per singulas.
In bysso vero iustificaciones
sanctorum intelliguntur. In purpu
ra martirium: in serico vir
ginitas. in cocco vero caritas.
In ligno thyino ac precioso.
constancia diabilis: in ebore
virtutum pulchritudo. In ere
fortitudo et longanimitas vel
certe predicacionis sonoritas.
In ferro subtilitatis acumen:
in marmore iuncta humilitas.
Hec denique omnia plerumque se habere
obumbrata vel simile gloriatur
bestia. vel civitas meretricem:
cum in auro vel in argento
philosophorum et hereticorum
doctrinam ostendit. In lapide
precioso ac margarita pseudo christos
vel pseudo prophetas. atque here
siarchas opponit. In bysso:
iniusticiam obtentu iusticie ado
pertam. In purpura: inter
fectionem hereticorum tegmi
ne martirum christi velatam.
In serico corrupcionem menti:
integritate carnis oppansam.
In cocco: simulacione caritatis
crudelitatem palliatam. In
ligno thyino ac precioso: durabi
li constancia. mentis obstinacio
nem obumbratam. In ebore: si
mulacione virtutum. viciorum
turpitudinem obtectam. In ere:
fortissime predicacionis tegmine
durabilem atque sonabilem perfidiam
palliatam. In ferro autem: acu
mine subvencionis astuciam

deceptionis celatam. In mar
more: humilitatis similitudine
false subiectionis muscipulam
obumbratam antepo nit. Quia
igitur hec omnia false religionis
obtentu uelata confunduntur
atque ad interitum tollunt: recte
mundus in reprobis isdem di
uiciis mores effectus flere de
scribit. Et cynamomum et
amomum et odoramentorum et
vngenta et thuris et vini
et olei et simile tritici et iu
mentorum et ouium et equorum
et redarum et mancipiorum et
animarum hominum: subaudit semper
a superioribus merces nemo
emet amplius. Ex hiis que
dam pertinent ad olfactum:
quedam autem simul ad olfactum
et tactum. Cynamomum enim
et amomum, duorumque odora
menta pigmentorum et thus ad
olfactum: vnguentum vero ad
tactum simul et olfactum redigit.
Verum queramus ut cepimus
qualiter illa que in bonum iste
species significant usurpet
pars aduersa: quibusque abla
tis amarum defleant. Per
cynamomum quippe et amomum
odor designatur virtutum. Vn
de eciam dicit: Sicut cynamo
mum et amomum aromatizans:
odorem dedi. Hinc paulus
dicit: Christi bonus odor sumus
deo in omni loco. In diuerso
rum odoramentis pigmentorum et
thure: oraciones exprimuntur
sanctorum. Hinc est in canticis
sponsi uoce in laude ecclesie dicit:

Que est ista que ascendit per
desertum sicut virgula fumi
ex aromatibus mirre et thuris:
et vniuersi pulueris pigmentarii. Et per psalmistam dicit:
Dirigatur oracio mea sicut
incensum in conspectu tuo. Vn
guenti quoque nomine ipsa diuini
tas incarnata intelligitur: cui
in canticis canticorum dicitur:
Vnguentum effusum nomen tuum.
Et alibi: Odor vnguentorum
tuorum super omnia aromata. Ita
vero si attendamus qualiter hec
fraudulenter se habere dicat pars
aduersa: quibusque ablatis uehemen
ter videatur affligi. In cyna
momo et amomo fetentem vi
tam hereticorum sub obtentu odo
ris qui manat ex virtutibus
sanctorum imitandam opponit.
De quibus dicitur: erit pro suaui odore fetor. In diuer
sis autem odoramentis fictam ypo
critarum sedulitatem orandi:
bene orancium similitudine
obumbratam obicit. In vngue
to uero: pseudo christianorum
asperitatem sub uelamine lenita
tis christi tectam ostentat. Quarum
simulacionum subtractis auctori
bus: amariter mundus flere de
scribitur: sicut fleuit nero ne
cato symone mago: et sicut
mesti facti sunt heretici ex
morte arrii: qui eum nec dap
natum imitari desierunt. Vi
num et oleum, simila et triticum
pertinent ad gustum: queque ita
fauces illiciunt: ut et ea que
in veritate significant electorum

demulceant cordis palatiū·
et ea que ex eorū falsa imi
tacōe assumunt· sicama cre
dant meībꝰ reproborū· Per
vinū quippe· nouū designa
tur testamētū· qđ auditorū
mentes debrians· mūdi con
cupiscentiis insensibiles red
dit· Unde dñs ī nuptijs ex
aqua vinū fecisse narratur·
Quid āt per oleū: nisi vnctio
spūs scī figurat· Unde psal
miste voce redēptori nr̄o dici
tur· Dilexisti iusticiā et odisti
iniquitatē: ꝓpterea vnxit te
deus deus tuus oleo leticie p̄
cōsortibꝰ tuis· Per simila
vero et triticū cibo redēpto
ris exprimunt: q̄ fideles co
tidie sanāt· Que scilicet du
pars reipublice ciuitatis obum
brata bestie seductiōe se putat
habē: tanto amplius dolet si
congeit pdidisse· q̄nto mag
narū opum diuicias ista sig
nificaē vident· Nā vinū
et oleū amisisse dolent: cum
vnctiā et cenuitam pdide
rūt· Similā et triticū per
didisse se gemunt: cū zizania
et paleas amiserunt· Estimāt
eī uere fidei pdicatores sub
tractos· spūali doctrina reple
tos· spūs scī illustraciōe affla
tos· celestibus sacramētis ad
vitā enutritos: cū p̄ue hēseos
seductores corrupta sciencia
infectos· spū demoniorū ple
nos· abusione diuinorū sacr̄
mētorū dāpnatos: vellent
ymo si possent de mūdo sub
latos gaudent· Porro iumēta
ones et equi· et cetera vsibꝰ exte
oribꝰ sūt apta: qm̄ iuuāt hoīes
siue in equitādo· siue īferendo
onēa· Reda autē que hic cō meō
ratur· genꝰ uehiculi fuit apud
antiquos: et ē forsitan adhuc si
milis plaustris rusticanis· diuitibꝰ
huiꝰ seculi ad sedendū ꝓpata: que
eciā alio uocabulo currus vocat·
Huiꝰmodi eī currus venduntur·
et inde merces acquirit: sicut
legimꝰ in libro regū de egipto
exire q̄drigam· que vendebat
sexcentis siclis argenti· Cū autē
dixit et mancipiorū merces sub
audis nemo emet amplius:
merito querit quare subiungit· et
merces aīarū homī· Nūquid
eī mancipia sine aīabꝰ vendi pos
sūt aut emi· Non vtiqz: sed in
hijs verbis aliud aliquid itelligit·
Sūt eī quedā mancipia· que tātū
mō corpe vendūt· aīe uero illorū
in libertate pmanēt: sicut hij qui
vendūt xp̄ianis· et cū corpe
sūt serui· aīa per fidē xp̄iam sunt
liberi· Sic eī venūdatꝰ ē ioseph:
qui cū eēt seruus corpe· liber erat
aīa: vnde et eū dn̄a ad pctm̄
trahē nō potuit· Tales itaqz nō
ī aīa vendūt: q̄ solūmō ad ex
teriorē seruitutis cōdicionē corpis
distrahuntur· manēte interius aīe
libertate· Plerīqz autē simul aīa
captiuāt et corpe· sicut hij qui
paganis aut iudeis uenduntur:
qm̄ ipi quos emūt secūdū legē
circūcidūt· et seruos nō solū cor
pe· sed eciā ī aīa faciūt: ut sicut
dm̄· ita et serui seruitutis ream

sunt alligati. Propter has itaque du-
as venditiones: distinctionem fecit
sermo divinus inter mercem manci-
piorum et hominum. Sed et iste singu-
le species electos significant: quos eadem
bestia fraude se habere ostendit. et
perdidisse dolet. Iumenta quippe
electos significant: qui cum psalmista
dicunt. Ut iumentum factus sum
apud te. Oves quoque sanctos expri-
munt: quibus dominus ait. Ecce ego
mitto vos. sicut oves in medio lu-
porum. Et petro dicitur. Pasce
oves meas. Sed et equorum vo-
cabulo predicatores intelligi nulli
dubium est: dicente propheta. Misisti
in mari equos tuos. Redarum etiam
nomine eosdem predicatores nonnumquam
designari: attestante helizeo qui
ascendentem helia plorat dicens.
Pater mi. pater mi: currus israel.
et auriga eius. Mancipiorum quo-
que vocabulo ipsi exprimuntur electi:
qui toto mentis desiderio dei se subi-
ciunt servituti. in cuius potestate consiste-
re noverunt dicentes cum psalmista.
Sicut oculi servorum etc: usque ita
oculi nostri ad dominum deum nostrum. Quo-
contra pars bestie supernis iudiciis
desolato mundo amisisse se dolet
iumenta. oves. equos. redas. id est
ad portanda suorum onera viros for-
tes atque innocentes: tum debiles ad
omne opus bonum et noxios in malum
amiserit. gemit se perdidisse mun-
do exterius mortuos: cum interius
nequiverit eosdem vincentes perdere.
Et poma tua desiderii anime tue dis-
cesserunt a te. Hoc etiam fit: quando
hostes de regno insurgentes in reg-
num. non solum depopulantur urbes:
sed etiam omnia ligna regionis vastant

et incendio cremant. Et ista tam
ad aspectum quam ad gustum pertinent.
Unde habemus in genesi quod viderit
mulier lignum pulchrum visu. et
ad vescendum suave: et tulit de
fructu illius et comedit. deditque
viro suo. Notandum autem quod cum
in ceteris maioribus rebus plus
soleat homines delectari: solummodo
poma desiderii anime dicit esse. Un-
de ostenditur: quia non solum in maiori-
bus. sed etiam in minimis valde of-
fenditur. si inmoderate et ultra quam
debent appetuntur. Poma vero
in sacro eloquio virtutes sanctorum
significant. Unde est. Emissiones
tue paradisus malorum punicorum
cum pomorum fructibus. Dicit
ergo se pars bestie omnia simulate
habere: que in veritate possidet ag-
nus. Et omnia pinguia. id est cras-
sa et preclara perierunt a te: et iam
plus illa non invenient. Ista
ad gustum vel castrimargiam redi-
genda videntur. Hec itaque omnia que
secundum quinque corporis sensus repro-
bi tractant. pereunte mundo deplo-
rant: quia nesciunt aliud cogitare
nisi que exterius considerant.
Et dum vident alios tristitie pro mor-
te et afflictione ab hac vita.
ipsi eorum superstites interitum illorum
qui mundi gaudia reliquerunt
deplorant: timentes ne similia
sibi eveniant. Significant etiam
et hec ut cetera aliquid bonorum:
dum ostendunt simulationem impi-
orum. Nam cum psalmista dicat. Si-
cut adipe et pinguedine reple-
tur anima mea: ostendit saginam
in significatione virtutes esse
accipi. Ista etenim sagina in nove

vite pdicatoibȝ apparuit: qȝ
se pdidisse i hereticis pars ꝛep
boꝝ dolet. Unde sequit᷑. Et
mercatores terre. de qbȝ satis
sup dictū ē. qui diuites facti sūt
nō virtutibȝ sed pctīs: ab ea lon
ge stabūt. nō corpe sicut dictū
ē supeius sed mēte: nolētes eoꝝ
sequi. Propter flentes tormē
toꝝ eius timore: et lugentes ac
dicentes. Ve ue ciuitas illa ba
bilon. ciuitas illa magna. que
amicta byssino. subaudit᷑ uesti
mēto et purpura. et cocco. et de
aurata ē auro: et lapide pcioso
et margaritis qm̄ vna hora desti
tute sūt tante diuitie. Qui su
pra appellat᷑ reges. ipi dicūtur
mō mercatores: qui videlicet
infelici mercatu p tremis lucris
aīas cōmutant. Unde i seque
tibȝ dicit᷑. Mercatores tui erāt
pncipes terre. In ciuitate autē
hoīes intelligūt᷑ diuiciis dediti:
et voluptatibȝ resoluti. Neqȝ
eī ciuitas amicitur auro uel ar
gento aut ceteris speciebȝ: sed po
cius hoīes in ea habitantes. Qui
busdā itaqȝ pereuntibȝ cū tremis
pari rebus. supstites eoꝝ ut
sup meminimꝰ lugent. eo qd
gloria illoꝝ perire videat᷑. et
alonge stant: qr nolūt illis fiei
socii. neqȝ in amissiōe terrenarū
reꝝ. neqȝ in penis ad quas eos
transire credūt. Una autē hora
i q tantas diuicias perisse denū
ciat: hoc breue tempus itelligi
t᷑. a dn̄i passiōe usqȝ ad finē secu
de q iohānes dicit. Filioli nouis
sima hora ē. Et oīs gubernator
et oēs qui i longū nauigant.

et naute et qui i mai opantur:
longe steterūt et clamauerūt
videntes locū incendii eius. Qui
supra appellat᷑ negociatores.
hic gubernatores nauiū et naute.
Nūquid eī mare nauigātes ad
esse poterūt: ut videant icendi
u ciuitatis? Sed in hiis oēs scli
cultores exprimūt᷑: qui sibi ti
mēt videntes ruinā sue spei.
Locū aūt incendii eiꝰ vidē dicūt᷑
per incendiū suum: id ē per pn̄
tes tribulacionū angustias. futura
rū penarū noticiā pgustare. Que
oīa supra lacius sunt exposita.
ideo nūc breuit᷑ tangūt᷑. Aiūt
ergo flentes. Que ē subaudit᷑
ciuitas similis ciuitati huic mag
ne? Quasi dicant. Nulla ciuitas
illi i magnitudīs coequari potest. [margin: honoē]
Quia eīm carnaliū nichil mag
nū nouerūt. nisi qd corporeis
oculis intueri possūt: et ideo co
paciōe pn̄tis vite eciā celestia des
piciūt. Plus eī diligūt mūdū
qȝ deū: plus amāt filios qȝ ange
los. Terrenā pegrinacōne: p
habitaciōe celestis prīe deputant.
Salutē corpis ducūt p summa
felicitate: aurū. argentū. et la
pides. pponūt vite coronis: et
ideo copaciōe pn̄ciū gaudioꝝ.
nichil credūt eē illa et dicunt.
Que similis ciuitati huic mag
ne? Ac si dicant. Nulla. De
quibȝ adhuc subditur. Et mise
rūt puluerem terre sup capita sua:
et clamauerūt flentes ac lugē
tes. Capitis noīe sepe i sacro e
loquio pncipalitas mentis itelli
gitur. Per terrā aūt: terrena co
cupiscencia designat᷑. Reprobos

utriq3 sup capita sua puluem mit
te e: terreno amore ne celestia in
tuei possint· oculos sue mentis
corrupe· Deflent ergo repbi ru
ma ciuitatis magne· sed tamē ipi
nō cessant tr̄rena concupiscere: dū
q3 īmoderate t̄rems rebꝫ inhiant·
quasi puluē t̄re suos oculos exce
cant· ne celestis patrie gaudia ī
spirē valeant· Aliter· Capita re
pborū possumꝫ intelligē principes
illorū· Cū ei se viderit repbi iā
ī iudicio cōstitutos et dāpnatos·
ponet puluem t̄re sup capita sua:
hoc ē facie suorū pncipū ex pro
brabūt· a quibꝫ seducti sūt ut ter
rena diligeret· p quibꝫ nūc peri
būt dicentes· Ve ve ciuitas mag
na babilon: ī q̄ diuites facti sūt
oēs q̄ habent naues ī mari de p̄cijs
eius· Nā multi negociatores
ī hoc s̄clo ditant̄ ex hijs q̄ nauigio
nō solū de loco ad locū uehuntur:
sed etiā de regione ad regionem:
sicut verbi gr̄a fiebat tempoībꝫ
salomonis· quādo classes ibant
semel ī tribꝫ ānis ī ophir: et af
ferebāt inde auri talēta q̄dragīta
et multas alias species· que non
poterāt repiri in terra isrl̄: sic
fit etiā usq3 hodie· Unde ex gre
corū regione pallia et ornamēta
varia ī hijs regionibꝫ deferūtur·
Quī vna hora desolata ē: id est
subito aduemēte die iudicij· Atte
de q2 nō solū iacturā diuiciarū:
sed etiā repentinā ꝑpiu sanīq3 de
flent ruinā huiꝰ s̄cli· Exulta
sup eā celū: et sancti apli et pphete
Questio oritur ī hoc loco· cū dn̄s
ī ewangelio p̄cipiat· diligite ī
imicos ur̄os· bene facite hijs qui
oderūt vos· et orate p psequēti
bꝫ et calūpniantibꝫ vos: ut sitis
filij p̄ris ur̄i qui ī celis ē: q̄ sole
suū oriri facit sup bonos et ma
los· quid ē qđ hic hortat̄ celū·
aplos· et pphetas ut gaudeant
Sed sciendū ē q2 nō de pdicione
repborū letari iubent̄: sed potius
de iusto dei iudicio· Unde cū dix
isset exulta celū· et apli· et pphete:
ptinꝰ subiecit· Quī iudicauit
deus iudiciū ur̄m de ea· Vel certe
ī hoc letari p̄cipiūt: q2 post dāp
nacionē repborū· ventura ē eorū
remuneracio· Neq3 ei ante eci
sublevabūt̄ ad gloriā· q̄ reprobi
dāpnent̄· et in infernū dimer
gant̄: q2 scriptū ē· Tollatur im
pius: ne videat gloriā dei· Gau
det ergo: q2 iusto iudici concordat·
Nō ei illi concordaret: si de eius
iusto iudicio nō gauderēt· Gau
det etiā: q2 dū illi pereūt· gloria
illorū appropinquat· Unde dn̄s cū
ruinā pereuntis mūdi suis discipu
lis exposuisset: statī subiecit·
Hijs aūt fieri incipientibꝫ: respicite
et leuate capita ur̄a q̄m appropinq̄t
redēpcio ur̄a· Ac si diceret· Cum
ex mūdi desolacioē finē eiꝰ appro
pinquare cernitis· respicite et leuate
capita· id ē exhilarate corda: q2 dū
finit̄ mūdus cui amici nō estis·
ppe fit redēpcio quā quesistis· In
celo· aplis et pphetis· cōprehēdit̄
omnis ecclesia: a principio s̄cli
usq3 ad finē decurrens· Quī iu
dicauit deus iudiciū ur̄m de ea·
Hoc ē illud iudiciū de quo sup̄ius
legimꝰ: qđ aīe scōrū sub altare
dei clamabāt dicentes· Usq3 quo
dn̄e sc̄us et verus· non iudicas

et vindicas sanguinem nostrum de
hiis qui habitant in terra. Iudica-
uit iudicium nostrum: id est dampnauit
illam iuste. que nos dampnauerat
iniuste. Et que nobis temporalem
intulit mortem: iuit eternam sen
ciet gehenne penam. Verum ista
omnia beatus autbertus ambrosius
ad eos etiam refert: qui hiis ma
lis exterriti dum attendunt que si
bi futura sunt. ad fructuosam peni
tentiam ex hac contricione confugiunt.
Et sustulit unus angelus fortis
lapidem quasi molarem magnum:
et misit in mare dicens. Hoc
impetu mittetur babilon magna
illa ciuitas: et ultra iam non inueni
etur. Iste angelus dominus ihesus
christus est: qui est nuncius paterne
voluntatis. De quo propheta dicit.
Vocabitur magni consilii an
gelus. Cum dicit sustulit lapidem
molarem magnum: tale est quasi dicat.
sustulit molam magnam. Recte autem
vnus angelus fuisse dicitur: quia
vnus est dominus. vna fides. vnum
baptisma. Bene est fortis: quia ad
debellandas aereas potestates venit.
De quo psalmista dicit. Dominus
fortis et potens dominus potens in pre
lio. Per molam volubilitas huius
seculi intelligitur: in qua multe farine.
id est multe cogitaciones et cure
temporales fiunt. Lapis autem
molaris. significat pondus pecca
tum: quod in eadem actione contrahitur.
ab efficiente scilicet illud quod effici
tur. Ex hac mola dominus dicit: de
hominibus in extremitate seculi posi
tis. Erunt due molentes: vna as
sumetur. et altera relinquetur.
De hac etiam mola dicitur. Quia

qui scandalizauerit vnum de pusil
lis istis credentibus in me: expedit
ei ut suspendatur mola asinaria in
collo eius. et demergatur in profundum
maris. Quod non solummodo de scandalo
intelligitur: sed de omnibus criminibus
peccatis. per quibus mittetur reprobi
in mare. id est in profunditatem infer
ni. Et hoc per angelum. id est per christum:
quia sicut ipse dicit. pater non iudicat
quemquam. sed omne iudicium dedit filio.
Hoc impetu. id est uelocitate ista
mittetur magna illa ciuitas in
mare. et ultra non inuenietur: id est
sicuti iste lapis uelociter transit in
profundum maris. sic omnis cetus reprobo
rum uelociter mittetur in profundum infer
ni: et amplius non inuenietur in
societate ecclesie. In hac enim ecclesia
simul sunt boni cum malis: quia sicut
hec vita inter celum et terram media
consistit. ita vtriusque partis ciues
in se continet. Tunc autem separabuntur
omnes mali: nec ulterius inuenientur in so
cietate bonorum. Et vox cythare
dorum et musicorum. et tibia canen
cium et tuba: non audietur in ea amplius.
Ex hiis que superius commemorauerat.
quantum ad quinque sensus corporis pertinent:
subiungit que simul etiam inter alia
de mundo auferri predicit. Omnia enim
hec cum delectatione a principibus huius
seculi requiruntur. sed tunc ab illis
auferentur: quia iam nulla erit eis delecta
cio. utpote qui in tormentis constituti.
eternis penis cruciabuntur. Et osten
dit in hiis omnibus ea que per quinque
sensus corporis cum dulcedine percipiuntur:
penitus ab hoc seculo esse transitura. Et
omnis artifex sicut fabri. carpen
tarii. gemarii. et omnis ars in te non
inuenietur amplius. et vox mole

non audietur in te amplius. Et lux lucer
ne non lucebit tibi amplius: et vox
sponsi et sponse non audietur in te.
Ac si diceret. Omnia que ad usum
et iocunditatem pertinent: tollentur ab
impiis. Et quare hoc fiat: subin
fertur causa. Quia mercatores
tui inquit erant principes terre.
Isti sunt mercatores de quibus supra
dictum est: qui ut honores temporales
sibi acquirant. animas suas infelici com
mercio commutant. Et idcirco quia
babilon terrena querit. que vitiis bo
nis temporalibus: et ipsa iusto dei
iudicio fraudatur. et eternis suppli
ciis dampnanda submergitur. Ex
ipsis enim regibus terre ac mercatoribus
impia civitas constat. qui et suas
animas venales faciunt. et elacionis
fastu in superbiam elevantur. Quia in
veneficiis tuis. id est maleficiis
tuis erraverunt omnes gentes. Hinc
manifestatur: quia sicut ecclesia in omnes
mundi gentes distenditur ita et babilon.
Maxime autem principes huius se
culi ostendit avaricie servire in
hiis verbis: quorum exemplis ce
tera perit multitudo. Et in ea san
guis prophetarum et sanctorum inventus
est: et omnium qui interfecti sunt in terra.
Sermo divinus aliquando loquitur ad
babilonem quasi ad secundam personam: ali
quando de babilone quasi de tercia. Dicit
enim supra. Omnis artifex et omnis
ars non invenietur in te amplius
et similia: nunc autem dicit. Et in
ventus est in ea sanguis prophetarum
et sanctorum. qui interfecti sunt in ter
ra. In quibus verbis aptissime
demonstratur: in hac civitate.
totum corpus dyaboli intelligi debere.
Sanguis autem inventus dicitur:

id est vindicta sanguinis que veniet
super omnem reprobam generacionem.
iuxta illud. Requiretur sanguis
omnium qui effusus est super omnem ter
ram a generacione hac. Dicendum
est etiam. quia ut supra dictum est illi san
guinem prophetarum et sanctorum fudisse
inveniuntur: qui dicta illorum in
alium sensum quam prolata sunt. pervertere
non timuerunt. Capitulum xix.

Post hec. id est post predictam
visionem: audivi mente quasi
vocem magnam tubarum multarum
in celo dicencium. alleluya. Joha
nes in hoc loco personam tenet eccle
sie. que cotidie audit has voces:
quia ipsa eas mittit. Quod autem dicit
post hec. non est diversitas temporis
sicut dictum est: sed ordo narracionis.
Ista autem vox magna: magnum
est sanctorum desiderium. Que recte
magna dicitur: quia sancti magna
loquuntur. magna operantur. Multi
tudo tubarum: multus est conventus
fidelium. Sed quamvis multi sint. u
na voce concinunt: quia omne quod
loquuntur. in unius fidei concordia
consistit. Iste sunt tube predicato
rum: quibus septem diebus iericho
circueuntibus muri illius corruerunt.
Quod implere in hac ecclesia completur:
in qua per septem dies hoc est per omne
tempus huius vite predicatoribus
tuba doctrine insonantibus. omnis
fortitudo infidelium ruit. Allelu
ya grecus sermo est: latine dicitur
laudate dominum. Unde et ubi nos
in nostris codicibus habemus laudate
pueri dominum: greci habent alleluya.
Alleluya ergo sancti resonant:
quia et ipsi dominum verbo et opere lau
dant. et ceteros ut eadem faciant

amonet. Hoc fecerunt preceden-
tes fortissimi patres: hoc nos
etiam licet infirma mente pmuli-
cimus. Sed iam quod dicunt audia-
mus. Alleluya. laus et gloria:
et virtus deo nostro. Hoc est allelu-
ya dicere scilicet quod laus: quia omnis
creatura celestis et terrestris deum
laudare debet. Et gloria: id est ho-
nor et exultacio. Et virtus deo
nostro est: quia ipse vicit dyabolum. et
electis suis potestatem vincendi tri-
buit. Confidite: ego vici mundum.
Quia vera et iusta sunt iudicia eius.
Quibus scilicet iudicavit ut hii
qui sanguinem fuderunt sanguinem
bibant. Hoc est vindictam sanguinis
sustineat. Hinc psalmista dicit.
Iustus es domine: et rectum iudicium
tuum. Qui iudicavit de meretrice
magna: id est de omni malorum mul-
titudine. Que corrupit terram: hoc
est seipsam. In prostitucione sua. hoc
est in immundicia carnis. vel in ydo-
lorum cultura: seu etiam in dilectione
terrenarum rerum plus quam celestium.
Et vindicavit sanguinem servo-
rum suorum de manu eius: quia sicut
illi effuderunt eorum sanguinem.
ita et ipsa fudit sanguinem illorum.
Vel effusionem sanguinis possumus
intelligere spiritualiter sicut et supra.
Sanguinem enim sanctorum fuderunt:
quia spirituale sensum corruperunt.
Et quia illud quod vitale erat in divi-
nis eloquiis effuderunt. et in car-
nale sensum verterunt: ipsi quidquid
vitale habent amittunt. Et ite-
rum dixerunt alleluia. Geminacio ser-
monis: confirmacio est. Ecclesia enim
semper indesinenti affectu deum lau-
dat. Ex cuius persona psalmista

dicit. Benedicam dominum in omni tem-
pore: semper laus eius in ore meo.
Duo quippe meretricis in hoc loco facta co-
memorant: quod videlicet terram. hoc
est seipsam malis operibus corrumperet
et quod sanguinem sanctorum fuderit: pro
quibus gehenne incendium eternaliter
sustinebit. Et fumus tormentorum
eius ascendit in secula seculorum. Hic
fumus non presentis seculi tribulacionem:
sed eternam significat. Unde in-
tuendum. quia non dicit ascendet. sed
ascendit: quia videlicet in singulis
temporibus cotidie reproba civitas dap-
natur. ad infernum penas dedu-
citur: sicut cotidie iherusalem
transit in singulis electis ad patriam
celestem. Nam hic per fumum flamma
eterne pene designatur: quia miseri
in eternum sunt torquendi. Hic locus
valet contra eos qui dicunt quod reprobi
post multos annos ad gloriam sint
reversuri. contra sententiam domini
que dicturus est illis. Ite in ignem eter-
num. Quodquod enim eternum est: termi-
num non habet. Et hoc est quod hic
dicitur. Fumus eius ascendet in
secula seculorum: quia videlicet tormenta
quibus miseri tunc tradentur. finem
non accipient. Et ceciderunt viginti quattuor
seniores et quattuor animalia: et ado-
raverunt deum super thronum dicentes
amen. alleluia. Per viginti quattuor seniores.
hoc significat et quattuor animalia:
id est omnem electorum ecclesiam. Quia
enim subiectorum facta examinat.
recte per seniores: quia pascua eter-
ne viriditatis inquirit. digne
per animalia figuratur. In vicesimo
autem quarto numero. sicut supra dic-
tum est. omnes patres tam veteris testa-
menti quam novi ostenduntur. propter dupli-

catū duodenaiū: de cui9 natura
satis supius dictū ē. Iste autem
casus seniorū et aīaliū nō ptinet
ad ruinā: sed ad hūilitatē. Cadut
eī ante sedentē in throno. id ē an
deū qui psidet sue ecclie: qr semet
ipos hūiliātes. quidqd habent in
fide et ope ipi deputat. a quo hec
pceperūt: qui dicit. sine me nichil
potestis facē. Aiūt ergo adorantes
amen id ē verū ē: qr deo nr̄o est
laus. et gloria. et virtus: q̄ indica
uit de meretrice magna. Iustum ē
eī. ut qui sanguinē scorū fudit.
sanguinē bibat: hoc ē vindictā
sanguinis sustineat. Et idcirco lau
dand9 ē. qui sine ppt̄ voluptatū
illecebras. seu ppter sanguinis effusi
onē: nō nisi iuste repbos
condēpnat. Amē qppe in̄ptatur
uerū: alla laudate dnm̄. Cū aute
thron9 et vigīnti. iiij. seniores
vna sit ecclīa distinguūt[2] ita: qr et
generalit̄ a xp̄o ut vnus thronus.
et specialit̄ in quibg suis eminēti
oribg mēbris insitus sedet super
thronos: ideoqz se inuicē hortātes.
dicūt alla id ē laudate dnm̄. Et
vox de throno exiuit dicens. Lau
de dicite deo nr̄o oēs serui eius.
Hoc nō semel. sed etiā secūdo ī p
missa locutiōe factū legim9: qd hic
iterū fieri iubetur. Sed ut ipa laus
indeficiens semp pseueret: ipa
mēbra mutua exhortatiōe īfor
mātur. ut oēs ei laudē dicant.
Thronus eī: ipi sūt serui dei. Cū
ergo de throno exiuit uox. et au
rēs scdo penetrat: innuitū serui
ad conseruos exhortationis pferūt
verbū. Uerū in hoc qd sequit[2].
et qui timetis deū. questio oritur.

quare timētes laudare dnm̄ pcipi
ant[2]: cū ipē iohānes dicat ī epla
sua. qm timor penā habet. Et
qui timet: nō est pfectus ī caritate.
Alibi quoqz scriptū ē: qr nō est
speciosa laus ī ore peccatoris. Sed
sciendū ē qr duo sunt timores:
seruorū videlicet et filiorū. Ser
uī eī timet ne flagelletur a dnō:
filij autē. ne oculos offendat pa
tris. et hēditate eorū priuetur.
Ita ergo alit̄ timēt repbi: atqz
alit̄ iusti. Reprobi timēt ne
dāpnetur in inferno p suis pec
catis: iusti aūt ne aliqd peccent.
et oculos sui creatoris offendat.
Isto itaqz timore timētes pcipiū
tur laudare deū: et de quo psalmi
sta dicit. Timor dnī sanctus pma
nens in sclm̄ scli. Pusilli et mag
ni. Pusilli sūt: qui nō possunt
penetrare altiora mistēia. quibg
aplūs dicit. Non potui vobis
loqui qi spūalibg: sed tanqā par
uis ī xp̄o. lac vobis potū dedi
nō escam. Nec possunt etiā im
plē dnī consiliū quo ait. Si vis
pfectus eē. vade et vende oīa
que habes et da paupibg: et ve
ni et seque me. Magni veō sūt:
de quibg ipē dnūs ait. Qui fecerit
et docuerit: hic magnus vocabit[2]
ī regno celorū. Hij oēs deum
laudāt: et hoc in ecclīa in q̄ parit̄
consistūt. iuxta illud. Paruus
et magn9 ibi sūt: subauditur
in regno filij dilectionis. Et
audiui uocē qi tube magne: et
sicut uocē aquarū multarum.
et sicut uocē tonitruorū mag
norū dicentiū alla. Magna
vox cantitorū: magna est de

uocio sctorum. Que recte tube co-
patur: quia magna predicat. Unde
per ysaiam dicitur. Quasi tuba
exalta vocem tuam. Vox quoque a-
quarum multarum: vox est populorum
multorum. Aque enim populi sunt
multi: sicut supra legimus. In
voce autem tonitruorum magnorum:
terror exprimitur iudicii. Ton-
trua quippe magna ex se emittunt:
quando impiis terrorem divini iu-
dicii annunciant. Hos itaque id est
predicatores et subditi auditores
invicem se hortantes dicunt alleluia:
id est laudate dominum. Quoniam regna-
uit dominus deus noster omnipotens.
Ac si dicant. In eo nobis collau-
dandus est: quoniam sicut ab inicio mun-
di regnavit in nobis dyabolus.
sic ab adventu suo regnavit ipse
xpistus: et nos qui eramus dudum reg-
num dyaboli. transtulit in regnum glo-
rie sue. moriens et tercia die
a mortuis resurgens. Cuius eciam
potencia in hoc principaliter osten-
ditur: quoniam qui potuit in principio
mirabiliter hominem formare. ipse
mirabilius moriens in fine tem-
porum. eum qui perierat potuit re-
formare. Et in hiis omnibus simul
potencia illius ostenditur et misericordia.
Gaudeamus et exultemus: et de-
mus gloriam ei. Hec vox non est
ethnicorum. id est non est iudeorum.
paganorum. qui a fide xpisti et con-
sorcio fidelium longe sunt: sed
vox omnium sanctorum invicem se hortan-
cium. ut gaudeant et exultent.
dentque gloriam omnipotenti deo:
qui sine ullis precedencium bonorum
actuum meritis. sola sua misericordia ad
tantam eos perduxit dignitatem.

Quoniam venerunt nupcie agni. Nup-
cias ~~sepe~~ in sacro eloquio. sepe le-
gimus esse appellatam xpisti et ecclesie
coniunctionem. Unde est. Simile
est regnum celorum homini regi: qui fecit
nupcias filio suo. Sponsus enim est
xpistus. sponsa ecclesia: quam sibi de-
sponsavit per fidem et sacramentum baptis-
matis. Dedit ergo xpistus huic
sponse arram. id est fidem. spem
et caritatem. et per hec toto isto
tempore coniungitur illi: in futuro au-
tem eam per rem sociabit. Et ux-
or eius preparavit se. Quod dicit: spon-
sam videlicet et uxorem. Nunc
enim sancta ecclesia est sponsa: cum autem ad am-
plexus viri sui fuerit perducta. et
quod nunc videt in spe. viderit in
re: tunc erit uxor. Consuetudo
quippe est sacre scripture. ut aliquando spon-
sas appellet uxores. et sponsos
viros: itemque sponsas uxores et
maritos sponsos. Unde evangelista
cum superius dixisset de domini matre.
cum esset desponsata mater eius ioseph:
in sequentibus addit. Ioseph autem
vir eius cum esset iustus. et nollet
eam traducere: voluit occulte dimittere
illam. Cui et angelus dicit. Noli
timere accipere mariam coniugem tuam:
cum procul dubio scilicet esset eius coniunx.
Tale est et illud. Si invenerit
puellam desponsatam in agro et dor-
mierit cum ea: morte moriatur.
quia humiliavit uxorem proximi.
appellatur quoque vir et uxor spon-
sus et sponsa: sicut iohel dicit.
Egrediatur sponsus de cubili suo:
et sponsa de thalamo suo. Quod
autem dicit uxor eius preparavit se: non
de ista que nunc agitur preparatione
per fidem intelligitur: sed pocius

de illa de q̄ dn̄s dicit · Media
nocte clamor factus ē · ecce spō
sus venit exite obuiā ei · Tunc
surrexerūt oēs virgines ille et
ornauerūt lampades suas · Tūc
venit sponsus · et que parate erāt
intrauerūt ad nuptias cū eo ·
Ista ē coniunctio : quādo q̄ dicebat[2]
sponsa trisit ī coniuge · Et cū
in fine seculi ista coniunctio et ꝑpa
tio debeat fieri : iā facta eē refer
tur in dei ꝑdestinacōne · Et ideo
oēs iusti ad hāc coniunctiōis spē
ē anhelant : et inuicē se hortan
tes dicūt · Gaudeamꝰ et exul
temꝰ : et demꝰ gloriā ei · Potest
etiā et ita intelligi : q̄d cū illuc
ecclesia ꝑuenerit · ista sit dictura
Et hoc ꝑuidens spūs · ꝓ certo fu
turū narrat : q̄si iā sit factū · Et
datū ē illi ut cooperiat se : bissinū
splendēs candidū · Qd̄ sit bissinū :
ipse aperit cū subiungit · Byssinū
enī : sunt iustificacōnes scōrum ·
Iustificacōnes aūt scōrū fiūt per
fide : iuxta q̄d aplus dicit · Iusti
ficati per fide : pacē habeamus
ad ipm̄ · Fiūt etiā iustificacōnes
ꝑ gratiā baptismatis · ꝑ elemosi
narū largitatē · per caritatem
q̄ operit multitudinē pctōrū · Et
qr̄ has virtutes ecclesia a se nō ha
bet · sed adeo ꝑcipit : idcirco dicit[2]
datū ē illi a deo · scilicet a quo omē
bonū tribuitur · iuxta illud · Omē
datū optimū et oē donū ꝑfectū
desursū ē : descendēs a patre lūi
nū · Hic paulus ait · Quid ha
bes q̄d nō accepisti · In hac itaqz
vita ꝑ fidē et caritatē cooperitur
ecclia : ī illa aūt sola caritate vestie
tur · q̄ maior horū eē ꝑhibetur ·

Et in hac caritate oēs maxime
iustificacōnes consistūt : qr̄ quā
cūcta per fidē operant[2] · Bene aūt
byssinū · splendens et candidū
dicit[2] : qr̄ videlicet nullis pctō
rū tūc maculis obfuscabitur elec
tōrū consciētia · que hīc per fidem
spem · et caritatē fuerit ornata ·
Et dixit michi · Scribe · videli
cet ī corde tuo · Vel etiā scribe
ī libro : ut ꝑueniat ad posteros ·
Nā et q̄d iohānes dicit[2] · omi et
clie dixit[2] : cuiꝰ ille tūc typū ge
bat · Beati qui ad cenā nuptia
rū agni vocati sūt · Nō de hijs
nuptijs q̄ in ꝑn̄ti agūt[2] ista dicū
t[2] · ad q̄s multi intrare videt[2] per
fidē et baptismū : sed nō ideo
sūt beati · qr̄ fidē quā habē vide
tur operibꝰ maculat · Unde scrip
tū ē · Multi sūt vocati : pauci
vero electi · Sed de hijs nuptijs
hoc intelligit[2] · in q̄s solūmō
boni intrabūt · ubi iā nō erit q̄s
q̄ q̄ dignꝰ sit ꝑici · nō habens
vestē nuptialē : sed oēs candidis
stolis induti · gaudebūt ī eternū
cū xp̄o · Has multi exituri in
trāt : sed illas q̄sq̄s semel intra
uerit · vlterius nō exibit · Bea
ti idē felices q̄ ad cenā nuptiarū
agni · id ē ad supnū illud et ce
leste conuiuiū vocati sūt in dei
ꝑsciētia et ꝑdestinacōne : id ē
ad societatē angelorū et scōrū
hoīm · Ibi erit refectio anima
rū : id ē ꝑsens omnipotentis
dei vultus · Unde psalmista
dicit · Saciabor dū manifesta
tur gloria tua · De hac cena in
ewangelio dicit[2] · Beatus q̄ mā
ducabit panē ī regno dei · In

hac cena ipse dominus suis ministrabit
fidelibus. iuxta illud. Precinget
se et faciet illos discumbere et
transiens ministrabit illis. Bene
autem non convivium. sed cena voca
tur: quia inicium in fine seculi adim
plebitur. Post prandium enim cena
restat: post cenam autem convivium
nullum restat. Qui ergo finito
prandio vite termino. ad refectionem
superne contemplationis veniunt:
perfecto ad cenam agni vocantur.
Et dixit michi. Hec verba vera
dei sunt: id est quia deus verax est
qui non mentitur aliquando. et hec
verba que dico tibi dei verba sunt:
et ideo pro certo venient. que futura
predixi. Que dei verba ad hominem
veniunt: quando per internam inspi
racionem ipsum dei verbum ea in corde
revelat fidelibus sine strepitu
vocis. Et cecidi ante pedes eius:
ut adorarem eum. Et dixit michi.
Vide ne feceris: conservus tuus
sum et fratrum tuorum. habencium
testimonium ihesu. Quia maio
rem se vidit iohannes: idcirco
cadens angelum adorare voluit.
Hic etenim et angelus et iohannes:
proprias sumunt personas. Nam
cum super angelus dixerit. ego
sum. alpha et w. primus et
novissimus: ostendit se in hoc
loco missum esse in figura christi.
cuius propria persona considerimus.
prohibet ne se adorare debeat.
Ubi et notandum quod idem angelus
pedes habuisse dicitur: quia minis
terium veniens ex aere corpus assump
sit. Aut ergo. Vide id est cave
ne feceris. quia conservus tuus sum.

quia unum dominum habemus ego et tu:
et in nullo sum tibi prelatus. nisi
tantum in doctrina. qua te missus
sum docere. Nec solum tuus sum
socius. sed eciam omnium fratrum tuorum
fidelium. scilicet hominum me coequa
le esse confiteor: habencium testimo
nium ihesu. id est fidem ihesu. Ubi et
hoc intuendum: quia cum sepe in veteri
testamento legimus. angelos ab
hominibus adoratos: nequaquam le
gimus eos fuisse prohibitos.
Postquam autem dominus assumptum hominem
super celos levavit: angelus ab
homine adorari timuit. quem super
se regnare cognovit. Et quia ne
se adorare debeat ei dixit: et
ostendit. quem adorare eum opor
teat subiungens. Deum adora.
Quasi diceret. Noli adorare
me qui verba tibi depromo: sed
eum in cuius persona tibi appareo.
Testimonium enim ihesu: est spiritus prophecie.
Quidquid enim spiritus prophecie dixit.
testimonium est ihesu: cui lex et prophete
testimonium perhibent. Unde et cum
ipso in monte transfigurato. moyses
et helyas apparuerunt in eadem
maiestate: ut ostenderetur ipsum
habere testimonium a lege et prophetis.
Hinc ipse dominus dicit iudeis. Si
crederetis moysi: crederetis et michi.
De me enim ille scribit. Omnis enim
scriptura per spiritum est data. Et i
deo ipse spiritus prophecie testimonium
ihesu est: quia omnis scriptura testimonium
perhibet ihesu. Unde ipse surgens
a mortuis dixit discipulis suis.
Oportebat impleri omnia que
scripta erant in lege moysi. et
prophetis. et psalmis de me. Na

et eo baptizato spiritus sanctus testimo
nium ei perhibuit quod esset dei filius
quando in specie columbe super eum des
cendit. Spiritus itaque prophetie Christo
testimonium perhibet. quia omnia que lex
et prophete narrant. de illo dicta
videntur. Habet autem hoc testimoni
um Ihesus. non hii qui incredentes ea que
de illo dicuntur credunt. quia fides
si non habeat opera mortua est:
sed qui ea fide pollent que per di
lectionem operatur. id est qui fidem
quam habent operibus ornant. Sed
ubi omnis summa fidei de Christo enun
ciata concluditur: ibi tandem huius
prolixitas libri debito fine termine
tur. Incipit liber septimus.

Sequitur. Et vidi
celum apertum: et ecce
equus albus. Celum
ut sepissime iam dictum
est: ecclesia electorum in
telligitur. de qua scriptum est. Celum
michi sedes est. Et salomon dicit.
Anima iusti: sedes est sapientie. Paulus
autem confirmat Christum esse dei virtutem
et dei sapientiam. Quod videlicet
celum clausum fuit: quando non permit
tebantur apostoli et ceteri fideles libere
loqui. necdumque predicando pervene
rant ad omnes gentes. Clausum erat
hoc celum: quando timore cogente
apostoli erant positi in cenaculum propter
metum. et sub silencio se tegebant:
quando venit dominus ianuis clausis.
et stetit in medio et dixit eis.
Pax vobis. Sed postquam ille ascen
dit ad celos aperuit hoc celum:
quia decima die sue ascensionis misit
eis spiritum sanctum. quo inflammati ceperunt
loqui variis linguis magnalia dei.
Et qui prius non audebant Christum

confiteri in sua lingua: postea
innumera hac diversitate linguarum
publice predicabant. Per equum al
bum. corpus et animam Christi intelligere
debemus: per sessorem autem equi.
divinitatem verbi. que presidet sue huma
nitati. Hunc autem equum tunc
divinitas ascendit: quando verbum
dei humana sibi carne et animam
suscipiendo univit. Sed cum a
liud sit equus aliud equester.
quia equus est animal. equester est homo:
non hoc in dominum cadit. in quo
non sunt due persone. sed una in
duabus tamen substantiis. Sicut
enim homo ex anima et carne constans
unus homo habetur: ita ipse ex anima
et carne constans et divinitate.
unus est Christus. in una eademque
persona ex duabus constans sub
stantiis. Bene autem ipse equus
cuius divinitas verbi singulariter
presidet albus esse describitur: quia
videlicet in homine illo assumpto
nullius peccati obfuscatio invenitur.
Unde scriptum est. Qui peccatum
non fecit. nec dolus inventus
est in ore eius. Celo itaque aperto e
quus albus et sessor aspicitur:
quia ecclesia predicante. humanitas
Christi. eiusque divinitas gentibus ma
nifestatur. De cuius divinitate ad
huc subiungitur. Et qui sedebat
super eum. vocabatur fidelis et verax.
fidelis: quia quod promittit. sine
dubio adimplebit. Verax:
quia ipse est patris veritas. qui non men
titur alicui. Et cum iustitia iudi
cat: hoc est unicuique secundum opera sua
retribuit. Neque enim aliter iudicare
potest: qui in omnibus iustus est.

Unde qui eū attendūt miseri
cordē et fidelē pmissorē· de
bent considerare quia verax et
iustus ē: ideoque nullū ipeni
tentē impunitū relinquit· nul
lū nō cōuersū ī ma salvat· Et
pugnat ī suis electis· Vicit e
nī primū ꝑ se dyabolū: qui
ad debellandas aereas ptates
venit· deinde vincit cotidie ꝑ
mēbra sua· Ut enī fideles vic
tores fiant: xpi iuvātur auxi
lio: sine quo nichil facere pos
sunt· Iudicat ergo ut rex se
culorū: pugnat quia in suis mē
bris semꝑ cont demonū uel
prauorū hoim adversitates dimi
cat· Oculi aūt eius ut flāma ignis·
Oculi istius equitis: dona sūt
spūs sci· Unde superius dictū
est: qd vidit agnum tamquam
occisum iohānes· habentē cor
nua septē et oculos septē: qui
sūt septē spūs dei missi ī orbē
terrarū· Qui oculi bene ut fla
ma ignis dicūtur: quia videlicet
nos ad fidē illūiant· et ad dei
amorē et pximi accendunt·
Vel ꝑ oculos dm̄ possumus ī
telligere diuina eloquia: que nos
similiter illūiant· et ad dei amorē
accendūt· Unde psalmista di
cit· Lucerna pedibus meis uer
bū tuū· et lumen semitis meis·
Et preceptū dm̄ lucidū illūians
oculos· Et in capite eius dyade
mata multa· Quia dn̄s mul
tis electis victoriarū coronas tri
buit: idcirco ī capite suo multa
dyademata habere dicitur· quibus
multitudo sctorū coronatur· Quia
enī caput om̄ electorū ē· et mēbra
eius electi: a quo accepit caput ut
sit· ab ipso et mēbra coronātur·
Singulis aūt victoribus ipse coronas
victorie tribuit: sed tamen ut iam
dictū ē ipse ī omnibus vincit· Aliter·
Caput xpi deus ē: iuxta qd apl̄us
dicit· Verbū aūt et pater cū spū
sco unus ē deus· In capite ergo
xpi id ē in deo patre sūt multa dy
ademata: quia omnia ad ipm refe
runtur· ex quo scdm apl̄m oīa ēē
pbantur· Filius enī nō a seipso sed
a patre ē: spūs scūs a patre et filio
pcedit· A quo ergo omnia: ī ipso
et dyademata multa· Omnes itaque
electi in capite xpi habent coronas:
quia a patre post victoriā coronantur·
Sed ī hoc qd sequitur· Habens
nomē scriptū qd nemo novit
nisi ipse: valde ꝑplexa oritur ques
tio· Numquid filius scire aliquid
potest: qd nesciat pater aut spūs
scūs? Non omnino: quia quorū in
separabilis ē substancia· inseparabilis
ē et sciencia: ideoque qd scit filius·
scit pater· scit et spūs scūs: atque
ideo cū filius aliquid scire dicitur·
omnis persone trinitas scire docetur:
et qd solus pater scire narratur·
cū sua sapientia q̄ xpūs ē· et suo
sueque sapientie spū nosse pbatur·
et quidquid spūs scūs scire phibe
tur· omnino cū patre et filio quorū
spūs ē scire creditur· Ita et qd
in evangelio dn̄s dicit· de die aūt
illa nemo scit nisi pater: nō est
ita intelligendū qd aliquid sciat
pater qd nesciat filius· qui utique pa
tris ē sapientia: sed potius ita·
qd nescire filius dicitur: nescientes
hoīes reddere· sicut et scire dicitur
aliqd scientes hoīes facere· Unde
ē· Temptat nos dn̄s deus vester:
ut sciat id ē ut scire vos faciat

si diligitis eū an non. Cum er
go interrogasset eū apli de die
iudicii. et eis nō ipm̄ diē indica
uit: per hoc utiqꝫ nescire ipm̄
dicit͛ diem. q̄ eos nescientes red
didit. Neqꝫ eī ille ignorare pt
diem. a quo oīs factus ē dies:
nec pt ee aliqd' tempus qd' eū
lateat. per quē facta sūt oīa te
pora. Nomē itaqꝫ filii scit pat͛.
a quo ē genitus: scit etiā sp̄us
sctūs. qui ab utroqꝫ pcedit. Sed
nūquid hoc nomē etiā hoīes nō
sciunt? Nā in sequētibꝫ idē io
hānes dicit. Vocabat͛ nomen
eius uerbū dei. Et iterū. Habe
bat et ī uestimēto et ī femore suo
scriptū: rex regū et dn̄s dnan
ciū. Si ergo beatꝫ iohānes no
mē eiꝫ sciuit: qd ē qd' dicit. ne
mo nouit nomē eiꝫ nisi ipē?
Nūquid eī ipē aliqs nō erat:
q̄ scire potuit nomē dei? Sed sub
audiēdū ē nemo exc̄neus nouit
nomē eiꝫ: nisi ipē cū corpe suo.
scilicet qd' ē ecclia. Non iudei
q̄ eū in suis synagogis blasphe
mat͛. nō h̄etici. qui male de illo
sentiūt. nō pagani. q̄ in eū credē
noluīt. Nō utiqꝫ falsi xp̄iani no
mē eiꝫ sciūt. sicuti sciendū ē.
qui fide quā habet operibꝫ destru
ūt: sed ipē hoc ē xp̄us cū ecclia
q̄ ī ipō illud scire meruit. scit
nomē suū. Talis ē hec locucio:
qualis illa q̄ ipē alibi ait. Ne
mo ascendit in celū. nisi qui
descendit de celo: filius hoīs
qui ē ī celo. id ē xp̄us cū corpe
suo qd' ē ecclia. Et uestitus e
rat ueste aspsa sanguinē. Vestis
sanguine respsa: carō intelligit͛

redēptoīs. passioīs sanguinē cru
ētata. De hac ueste ysaias. ex
psona angelorū ad ipm̄ dn̄m
loquētiū dicit. Quare rubrū
ē indumētū tuū: et uestimēta
tua sicut calcantiū ī torculari?
Quibꝫ ipē respondit. Torcular
calcaui solꝫ: et de gentibꝫ non ē
uir mecū. Hinc etiā uestis dn̄i
sanguine cruētata intelligit͛ ecclia:
q̄ in sanctis martiribꝫ pprio san
guinē ē pfusa. Sepe eī ī scriptu
ris uestis dn̄i ecclia intelligitur.
Unde psalmista ex illiꝫ psona
dicit. Diuiserūt sibi uestimēta
mea: et sup uestē meā miserūt
sortē. Vestis quippe dei sūt oēs
electi: iuxta qd' ei a ppħa dicit͛. Vi
uo ego dicit dn̄s: qm̄ hiis omnibꝫ
uestieris. Et vocabatur nomē eiꝫ
uerbū dei: q̄ idem q̄ hō apparuit
ī tempe passurus. in pncipio e
rat deus et apud deū. Verbū
dei vocatur: q̄ per ipm̄ oīa deus
pat͛ fecit. iuxta illud. Ipē dixit
et fca sūt. Si eī dixit: utiqꝫ p
verbū dixit. per qd' omnia fecit.
Unde iohānes idem ī euangelio
suo ait. Oīa per ipm̄ facta sūt
et sine ipō factū ē nichil. Na et
per hoc ūbū deus pat͛ se nūciari
uoluit mūdo. De quo scriptū ē.
Et ūbū caro factū ē: et habitauit
ī nobis. Cū eī hoc eēt ūbū inuisi
bile ī sua natura: factū ē visibile
p assūpcione carnis ī nos. Ex
ercitus q̄ sūt ī celo. sequebātur
eū ī equis albis. Exercitus hic
multitudo itelligit͛ fideliū. Ce
lū quoqꝫ ecclia ē: sicut sepissime
dictū ē. Hic ergo dicatur exerci
tus q̄ sūt in celo sequi xp̄m. cū

ipsi exercitus sunt celum: sicut dicitur in castris mitte homines certamen. Cum ipsa castra sunt ipsi qui properant ad bellum. Recte autem exercitus nuncupantur multitudines sanctorum, quia in hoc seculo dimicat et semper in certamine consistunt contra hostes videlicet malignos spiritus vel perversos homines: sive etiam contra vicia carnis. Equi autem albi quibus insident: corpora illorum munda ab omni peccato. Equus quippe est unicuique sancte anime corpus suum: quod videlicet scit et ab illicitis continere se freno restringere, et rursus caritatis impulsu in exercitatione boni operis relaxare. Sequuntur Christum, quia imitantur eius munditiam et castitatem, mortificantes se cum viciis et concupiscentiis: iuxta illud apostoli. Mortificate membra vestra que sunt super terram et cetera. Superius dictum est de virginibus: quod centum quadraginta quatuor milia sequuntur illum quocumque ierit. Unde sciendum: quia sequuntur eum et alii hoc est martires, confessores, coniugati etiam boni: specialiter tamen ~~etiam~~ virgines. Qui quanto gradus celsitudine excellencior: tanto est utique numero minor. Vestiti bissino mundo, hoc est innocencia castitatis et munditie ornati. Iam enim supra dictum est quid sit bissinum: id est iustificationes sanctorum. Et de ore ipsius procedebat gladius utraque parte acutus. Gladius sacra scriptura intelligitur: iuxta illud apostoli. Et gladium spiritus quod est verbum dei. De isto gladio ipse dominus in evangelio dicit ait. Non veni pacem mittere: sed gladium. Sicut enim gladio ancipiti inciduntur

carnes, et membra a membris separantur: sic gladio verbi dei dividuntur boni a malis, fideles ab infidelibus. Hinc etiam gladius in utroque testamento intelligitur: quia videlicet hinc peccata operis, illinc reserat peccata cogitacionis. De ore dei procedit: iuxta quod ipse dominus dicit. Non in solo pane vivit homo: sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Isto autem gladio fideles vulnerantur ad salutem suam: infideles vero et contemptores ad dampnacionem. Hinc et apostolus qui unus erat ex hiis qui gladium verbi dei portabat dicit Aliis sumus odor vite in vitam: aliis odor mortis in mortem. Unde sequitur. Ut in ipso percutiat gentes. Gentes in hoc loco non ut supra malas gentes significant: sed bonas, propter hoc quod sequitur. Et ipse reget eas in virga ferrea. De hiis gentibus enim et per psalmistam predicitur. Postula a me: et dabo tibi gentes hereditatem tuam. Virga autem ferrea: potestas intelligitur inflexibilis et invicta. In virga ferrea reget ~~eos~~ gentes: hoc est in regni fortitudine vel inflexibili iusticia. Hinc psalmista dicit ad ipsum. Virga recta est virga regni tui. Et quasi exponendo quid esset hec virga subdit. Dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem. Et ipse calcat torcular vini furoris ire dei omnipotentis: quia propter peccata humani generis, quibus promeruit iram dei, mortuus est Christus. Nemo enim vivet: nisi ipse moreretur. Nisi enim peccasset primus homo: immortalis mansisset. Sed quia dei precepta contempsit: statim iram

dei incurrit · et mortuus est ·
Qua morte p̄ nobis inseīor
dit filiꝰ dei suscipiens · in qua
calcatus ē calcauit : q̄ hac a mor
tuis resurgens potenti virtute
depressit · Vel per torcular
possumꝰ intelligē tribulacōnē
p̄ntis vite · Calcat dn̄s torcular ·
hoc ē qui sūt in torculari : id ē oēs
elcōs quos purgat per huiꝰ vi
te angustias · Hinc aplūs dicit ·
Per multas tribulacōnes oportet
nos intrare ī regnū dei · Et salo
mon · Flagellat deus oēm filiū
quē recipit · Sicut eī ī torculari
vue tundūtur · ut vino p̄mptu
aria repleant · sic in mn̄ū elcī
pressuarū afflictoibꝰ cōterūtur ·
ut ī celestibꝰ habitaculis recon
dant · Et q̄ paciēt elcā irām
dei sustinēt que p̄ctoibꝰ debetur :
idcirco bene iā vinū furoris dei
vocant · Sustinēt eī irā dei p̄t
pctā quibꝰ primo homī ut dictū
est iratus est deus · et efficiūt
vinū · qd in dīnās apothecas re
condit · Vinacia aūt id ē oēs
repbi cū simulit p̄mant : foras
p̄iciūt · et ab illorū societate se
pant · Sed elcā tamdiu vinū
furoris sunt : quousq̄ ī torculari
vue tundūtur · et a vinaciis se
parent · At ubi in p̄mptuaria
et'na intrauerit · desistūt eē vinū
furoris : q̄ desinit calcacio torcu
laris · Et habet ī uestimēto et
in femoē suo scriptū : rex regū
dn̄s et dn̄antiū · Per uestimentū
dm̄ sicut sup̄ dixīmꝰ corpus illud
intelligitur · qd v'bū dei patris
aīa mediante suscepit ī utero
virginis : per femur vero p̄paga
cio carnis exp̄mitur · Unde
abrahā mittens seruū suū ut
acciperet uxorē filio suo de domo
pr̄is eiꝰ : dixit ei · Pone ma
nū tuā sub femoē meo : et iura
michi per dn̄m celi et terre · P
uidit eīm dn̄m celi ex suo femoē
nasciturū per quē adiurauit
seruū · Iacob quoq̄ dixit · Nō
auferetur sceptrū de iuda · et dux
de femore eiꝰ : donec veniat
qui mittendꝰ ē · In suo itaq̄
uestimēto hoc ē in hūano corpe
et in femoē · id ē in carnali
p̄pagacioē : habet scriptū qd sit
rex regū et dn̄s dn̄antiū · Unde
matheus generacōnē illius per
reges describit : id ē per dauid
et eius posteros · Cuiꝰ dicta nō
legimꝰ · et ueraciter eū ex stirpe da
uid descendisse regē uerū cognos
cimꝰ et credimꝰ : in dm̄ femoē
credendo legimꝰ · qd ipē sit rex
regū · Maxime eī p̄missiones
de eiꝰ incarnacōne ad dauid fac
te sūt · e quibꝰ vna ē · Cū dor
mieris cū pr̄ibꝰ tuis : suscitabo
de semine tuo qd egredietur de lumbis
tuis · et stabiliā regnū eiꝰ ī sem
pit'nū · Ipē erit michi in filiū :
et ego ero illi in prēm · Reges
isti quorū rex xp̄us ē : oēs sancti
sūt · qui se et alios bene regūt ·
Quibꝰ petrus dicit · Vos estis
genꝰ electū : regale sacerdociū ·
Ipi sūt eciā dn̄atores · qui dn̄a
cione exercent sup̄ subditos · ac
cepta p̄tāte in petro aplō cui
dn̄s ait · Tibi dabo claues reg
ni celorū · Vel eciā per dm̄ ues
timētū ecclia intelligit · quā xp̄us
fonte baptismatis abluit : et nō

habentē maculā aut rugam dē
ponsauit sibi. Per femur aūt
oēs intelligunt xpianos qui crede
tes ī xpm̄ facti sunt filij dei:
iuxta illud iohānis. Quotquot
aūt crediderunt in eū: dedit eis
ptātem filios dei fieri. In suo
ergo uestimēto et in suo femore.
hoc ē ī cordibꝫ electorū suorū ha
bet scriptū. qd' sit rex regum
et dn̄s dn̄anciū. Et vidi aliū
angelū stantē in sole. Angelus
ut sepe dictū ē: xp̄us intelligi
tur de quo ꝓpheta dicit. Voca
bitur nomē eius magni consilij an
geli. Alius aūt dicitur ꝓpt' aliā
quā ostendit visionē. eo mō quo
et superius dictū ē: qꝛ aliū ee
dicimus hoīem priorē locucōnē
ad nos factā ꝑmutantē. Sol
ī sacro eloquio diuersas habet
significacōnes. Aliqn̄ eī signifi
cat xpm̄ dnm̄. Vnde scriptū ē.
Vobis timētibꝫ nomē meū:
orietur sol iusticie. Aliqn̄ tribula
cōnē ꝑsecucōnū. ut dn̄s dicit. de
seminibꝫ que ceciderunt sup petrosa:
qꝛ oriente sole estuauerint. Ali
quādo manifestā rem. ut illud qd'
nathan ex ꝑsona dm̄ dixit ad
dauid. Tu fecisti abscondite: ego
uero faciam ī oculis solis huius id ē
in aperto. Qd' tunc impletū ē: quā
do absolon videntibꝫ cunctis ingres
sus ē ad vxores patris sui. Et psal
mista in eodē sensu dicit. In sole
posuit tabernaculū suū. Ac si di
ceret. Humanitatis assumpte sacramē
tū: in lumine manifestacōnis ostē
dit. Ita ergo ī hoc loco sol ostensio
nē manifeste visiōis significat. In
sole itaqꝫ stat xp̄us id ē ī manifesta

luce et fide aplorū: qm̄ gloria illius
in toto orbe terrarū diffusa ē. Sur
rexit eī a mortuis. pdicatus ē ab a
plis: creditur mō in toto mūdo. et
in hac luce fidei stat. Et clama
uit voce magna omnibꝫ auibꝫ que
volabāt per mediū celū. Aues si
militer aliqn̄ in bonā parte ponūtur
aliqn̄ in malā: ideoqꝫ p locorū qua
litate sūt accipiende. In malo qui
dem ponitur: ut dn̄s dicit de
iactis seminibꝫ que a volucribꝫ cō
mesta sūt. In bono aūt: ut in
ewangelio dicitur. Simile ē regnū
celorū grano synapis: qd' minimū
ē omnibꝫ oleribꝫ. Sed cū iā iactū
fuerit in terrā: crescit et magna
fit arbor. ita ut uolucres celi ha
bitent in ramis eius. Granū syna
pis dn̄s ē ihūs xp̄us. qui tempe
sue passiōis despicabilis et minor
omnibꝫ apparuit hominibꝫ qui nichil
eēt: sed postqꝫ surrexit a mortuis.
factus ē arbor magna. ut ī ramis
eius hoc ē in doctrinis ewangelicis
aues celi habitent. id ē sancti re
quiescāt. Qui idcirco aues celi
appellātur. qm̄ mēte celestia pe
tūt: ut cū aplo dicē possint.
nr̄a cōuersacio ī celis ē. Aues ita
qꝫ appellat scōs ī celesti vita degē
tes. Que bene p mediū celū vo
lare dicūtur: qm̄ nō terrenis rebꝫ
inherent. sed mēte ut dictū ē celes
tia petūt. et vbiqꝫ pdicando dis
currūt. Hoc ē qd' dicit p mediū
celū: id ē per media eccliā. De
quibꝫ ysaias dicit. Qui sūt isti
qui ut nubes volāt. et qi columbe
ad fenestras suas? Clamat autē
angelus auibꝫ: id ē per internā
inspiracōnē loquitur eis dicens.

Venite: congregamini ad cenā mag
nā dei omīpotentis· Ad cenā·
msi cōuiuiū intelligitur eterne
refectionis· Vocat ergo aues ad
cenā: id ē oēs scōs ad epulas reg
ni venturi dicens· Venite cre
dendo: et bona faciendo· Congre
gamini ad cenā dei oīpotentis· id ē
ad commune cōuiuiū et̄ne refectio
nis: ut manducetis carnes regū·
et carnes tribunorū· et carnes for
ciū· et carnes equorū· et sedenciū
in ipsis· Hoc ē qd̄ petro dr̄it·
Occide et manduca: id ē occide
in hominibꝫ infidelitatē· et ī corpꝰ
tuū qd̄ ē ecclīa traice· Per carnē
autē in hoc loco· totus intelligit²
homo· Aliqn̄ eñ in scriptura per
aīam totus hō accipitur· ut illud·
Et videbit omnis caro salutarē dei·
Neqꝫ eñ aut aīe sine corporibus
ingresse sūt in egiptū· aut caro si
ne aīabꝫ filiū dei vidē potest: sed
carnis uel aīe nōīe totus homo in
telligitur· id ē a parte totū· Ita er
go et hic fit cū dicit²· Ut mandu
cetis carnes regū et tribunorū·
Quo in loco diuse hoīm qualita
tes ad xp̄m couertenciū cōprehē
duntur· Sunt quippe in ecclīa re
ges· sunt et tribuni· id ē comites
et cetei p̄ncipes nobilioēs: sūt
fortes viri bellicosissimi ad xp̄m
cōuersi· Per equos aūt hij desig
nantur· qui prius erant voluptuo
si et luxuria coinquinati: de qui
bꝫ ppheta dicit· Equi emissarij
facti sūt insanientes in feminas·
Et ī psalmis ipē dn̄s admonet
dicens· Nolite fieri sicut equus
et mulꝰ: quibꝫ nō ē intellectus·
Per sessores aūt· heresiarchas ī
telligē possumꝰ: q̄ dū eloquiorū
sciencia carnalibꝫ eminent: q̄i
sup̄ bruta aīalia insident· eisqꝫ
iure p̄tatis ad qd̄libet facinus ab
utuntur· Sed aliqn̄ tales scī sua
doctrina ad fidē xp̄i couertunt·
et ad bonitatē ecclīe trahūt: sicqꝫ
q̄i mactantes eos comedūt· Et
carnes oīm libeorū· ac seruorū·
et pusillorū ac magnorū· Liberi
sūt· virgines carne· Serui aūt
cōiugio obligati: quibꝫ aplūs
dicit· Cū serui eētis pcc̄i· liberi
fuistis iusticie: id ē alieni fuistis
a iusticia· Per pusillos intelli
git² vulgus ignobile: et multitu
do plebis· Per magnos vero:
philosophos et diuites huiꝰ seculi·
Ex hijs omnibꝫ magnū illud cō
uiuiū cene ab exortu quidē scē
ecclie ꝑparatur· sed in fine temporum
habūdancius ꝑparabitur: qn̄ non
solū gentiles· sed eciā iudei oc
currēt· et ad xp̄m couertentur·
Unde et ista specialit̄ ad illud
tempꝰ referre possumꝰ· Angelꝰ
itaqꝫ in sole helyas et enoch in
telligūt²: ī apta luce xp̄m p̄dicā
tes· Licet eñ psecucōnes videli
cet ab antixp̄o sustineāt illatas:
tamē cōstant et maīfeste p̄dica
bunt xp̄m dicentes omnibꝫ auibꝫ·
id ē omnibꝫ scīs· sociꝭ videlicet
p̄dicatoibꝫ· Venite ad cenam
magnā dei omīpotentis: id ē
ad ecclīe couentū· et eternā oīm
fideliū refectionē· Que cena
recte magna vocatur: q̄r vide
licet et gentiles et iudei ad vitā
et̄nā p̄ordinati tūc credent· et
ad hāc cenā venient· ut comedāt
carnes regū et ceteorū: id ē ut

ex omnibus condicionibus et qualitatibus
ad fidem christi convertantur. et in corpus
suum quod est ecclesia traiciantur. Et vidi
bestiam et reges terre et exercitus
eorum congregatos ad faciendum pre-
lium: cum illo qui sedebat in equo. et
cum exercitu eius. Bestia ut supra
dictum est aliquando dyabolum malorum
principem: aliquando vero antichristum. a-
liquando totum corpus dyaboli signi-
ficat. In hoc loco bestia dya-
bolus cum suo homine assumpto intel-
ligitur. Reges vero et exercitus
eorum: prepositi cum subiectis eorum
malis designantur. Hii faciunt
bellum contra christum et eius fideles:
blasphemiis et obprobriis. tribula-
cionibus et maculis pugnantes.
Et quamvis ab ipso domini adventu dya-
bolus cum suis membris bellum certa-
minis contra ecclesiam inierit: vali-
dius tamen in fine seculi pugnabit.
quando divino iudicio solutus. propriis
viribus efferabitur: quando signis
et miraculis castra sanctorum perturbare
nisus fuerit. Tunc pariter bestia.
reges et exercitus eorum pugna-
bunt cum christo et eius exercitu: quia
uno voto unaque voluntate reprobi
adversus ecclesiam firmabuntur. Cum
per dampnatum hominem antiquus hos-
tis in seculari potencia se eriget.
Tunc enim unanimi crudelitate re-
probi cum suo capite contra ecclesiam
erigentur: nullumque membrum unquam
cum a suo capitis voluntate in hac
persecucione discrepabit. Et appre-
hensa est bestia pro eo quod apprehende-
tur: quia preteritum tempus pro futuro hic
positum est. Et pseudopropheta.
et qui fecit signa coram ipso quibus
seduxit eos qui acceperunt carac-
terem bestie: et qui adoraverunt y-
maginem eius. Bestia antichristus:
pseudopropheta. doctores eius intel-
liguntur. Que sint autem signa que
pseudopropheta fecerit. quia in uno
multa intelliguntur: superius dic-
tum est. inter que eciam ignem fecerit
descendere de celo. Coram bestia di-
cit. quia ubicumque fuerint ipsi ministri
antichristi: ita ea facient que illi pla-
cere cognoverint. qui semper in con-
spectu illius consistat. et ab eo vide-
antur. Et hiis signis subiciet eos.
qui acceperunt caracterem bestie.
hoc est qui in eum crediderunt. et qui
adoraverunt ymaginem eius: sicut
iudei qui cum gaudio et veneracione
eius prestolantur adventum. quem et sus-
cepturi sunt cum venerit. iuxta quod
dominus eis dicit. Ego veni in
nomine patris mei et non suscepistis
me: alius veniet in nomine suo et ip-
sum suscipietis. De quibus omnibus
satis supra dictum est. ideo hic breviter
repetuntur. Hii duo. id est caput
et corpus: vivi missi sunt in stag-
num ignis ardentis sulphuris. Hoc
dupliciter potest intelligi. Vivi enim
in stagnum ignis mittentur: hii quos
christus veniens ad iudicium vivos
repererit in carne. Qui paulu-
lum degustata morte. statim resurget:
et dampnabuntur cum dyabolo et an-
gelis eius. Qui et si momentaneam
carnis mortem gustaverit. tamen
in ictu oculi resurget. non mortuus
sed vivus appellatur. Vel certe vi-
ventes in stagnum ignis mittuntur:
hii qui scienter malum operantur. Et
ut manifestius fiat: dicamus sub
exemplo. Verbi gratia. Constituentur
duo homines: unus mortuus et alter

viuus· Si tetigeris mortuum non
sentit: si tetigeris viuum sentit·
Sepe vero in scriptura mortui pro
nescientibus: viui pro scientibus po
nuntur· Mortui itaque sunt pagani:
et qui nescientes et mortui in infer
num descendunt· Unde scriptum est·
Qui non credit: iam iudicatus est·
Viui autem sunt qui fidem xpi habent:
sed dum eam operibus destruunt· viui
in infernum descendunt· quia scienter
peccat· Et hii utique grauius torque
buntur· quia seruus qui scit voluntatem
domini sui· et non facit digna: pla
gis vapulabit multis· Conside
randum denique est: quod terribiliter
locus suppliciorum stagnum ignis et
sulphuris esse perhibetur· Stagnum
scilicet propter densissimas tenebras:
quibus miseros dimergit· Ignis
vero: quia exurit· Sulphur: quia
quos dimergit simul et exurit·
et continuis fetoribus replet· Et
ceteri· id est fideles qui ad xpm sunt
conuersi: occisi sunt gladio sedentis
super equum qui procedebat de ore ipsius·
Narrata reproborum dampnatione·
vertitur ad eos qui ad xpm con
uersi sunt: et gladio ubi dei inter
empti· mortui sunt mundo et p(ro)to·
ut viuerent· Et omnes aues: id est
omnes sancti saturati sunt de carnibus eo
rum· Satietas enim electorum est leticia
et gaudium de profectu fidelium· Ne
cum quia ubi dei gladio quidam iugula
tur ad salutem ut superius dictum est·
quidam vero ad dampnationem: possu
mus hos mortuos qui occisi sunt gladi
o sedentis super equum eos intelligere·
qui ante domini aduentum secundum tran
sierunt ad infernum: et ex hiis letantur
aues hoc est demones qui valde

gaudio replentur· cum ad interitum
suos perducunt imitatores· Sicque
de eorum dampnatione capiunt sacie
tatem: quibus se auctores prebuerunt
ad errorem· Iste aues non vocate
ad mactationem cene occurrunt·
sed tamquam corui ac milui: ut si quid
a fidelibus aut mortiferum aut in
utile proiectum fuerit consumant·
Modo si bone aues ex carnibus re
proborum· id est sancti predicatores ex dap
natione impiorum: quia videlicet
tormentum impiorum aspicientes
de ereptione sua amplius letabuntur·
saciari narrantur: specialiter est
intelligendum· tamquam dicatur· Eo
magis diuine contemplationis dulcedine
interius saciantur electi: quo reproborum
tormenta exterius conspiciunt· que
diuina ira euaserunt· Hinc ysa
ias dicit· Et erunt usque ad sacie
tatem visionis omni carni· Quasi
eis dampnatio reproborum cibus est electo
rum: quia quo cruciatus eorum inde
sinenter aspiciunt· eo amplius diui
ne contemplationis gaudiis perfru
untur· De quo per psalmista dicitur·
Videbunt iusti et timebunt: et
super eum videbunt· Quia enim volup
tates mundi tamquam aquam hauserunt·
immundicie ardoribus estuauerunt· ac
luxurie fetoribus tabernaculum cor
poris sui sparserunt: digne in
stagnum ignis ardentis sulphuris
mitti cum illo perhibentur· quem ad
hec perpetranda incentorem habue
runt· Modo autem non ait mittentur
sed missi sunt: secundum scripture auc
toritatem posuit· que solet preterito
pro futuro uti· ut est illud· Foderunt
manus meas et pedes meos·
Preoccupata quidem narratione

q̄d adhuc futurū extremo tempe
positū ē: certissime retinemus.
Et vidi aliū angelū desce
ndente de celo. habente cla
ue abyssi: et catenā magnā in
manu sua. Qui reuertitur ad
superiora: id ē ad ea q̄ ante aduē
tū xp̄i scd̄m facta sūt. In hac
eī p̄phecia nō seruatur ordo historie.
Angelus aūt hic idem ē q̄ et sup̄.
id ē dn̄s ihūs xp̄us: qui a p̄pheta
magni consilij angelus appellatur.
Sed quo descendit? q̄ vbiq̄ ē?
Ipse eī per p̄phetā dicit. Celū
et terram ego impleo. Et quia
ext celū et terrā nō ē locus: des
censio illius nō ē aliud quā assūp
cio humanitatis. Unde aplus ait.
Qui cū in forma dei eēt nō ra
pinā arbitratus ē eē se equale deo:
sed semetipm̄ exinaniuit in si
militudine factus hoīm et habi
tu inuentus ut hō humiliauit semet
ip̄m factus obediens usq̄ ad mor
tem: mortē aūt crucis. De celo
descendit: q̄ hō factus. paulo
minus ab āgelis minoratus ē.
Clauis aūt abyssi districcio intel
ligitur: q̄ deus oīpotens aliqn̄
reprobos seuire p̄mittit cont̄ ec
clesiā qn̄tū sat utile: et iterū
ne tantū noceant q̄ntū volunt.
aditū egrediendi et nocendi eis ā
dimit. Abyssus eī p̄funda et
tenebrosa significat corda im
piorū hoīm: et sicut ex claui
aperitur ostiū et iterū clauditur:
sic dyabolus uel eius mēbra modo
seuire p̄mittuntur. modo coherc
hibentur. Per catenā vero in
euitabilis dei p̄tas exprimitur:
que oīa cingit. oīa complectitur.

Quā habet in manu hoc ē in
p̄tate ubi. per qd̄ oīa facta sūt:
per quā ipse virtutes et miracula
fecit. per quā eciā deus pater
oīa operatus ē. celestia. t̄restria.
visibilia et inuisibilia. In hac
manu. id ē in virtute uerbi sui
habet et vim districcionis. quo
cuncta suo moderamine temp̄at:
et potestatē ineuitabilē. qua oīa
cingit atq̄ cōplectitur. Et app̄
hendit draconē. serpentē anti
quū: q̄ ē dyabolus et satanas.
Hoc quomō sit factū: ipse mani
festat qui dicit in ewangelio.
Dū fortis armatus custodit atriū
suū: in pace sūt ea que possidet.
Si aūt fortior illo superueniēs vi
cerit eū: forte ligat. vniuersa eius
aufert. et spolia eius distribuit.
Ipse eī in carnis humilitate appa
rens primū forte alligauit:
deinde eos qui fuerūt vasa ire.
fecit vasa mie. Draco serpens
dyabolus et satanas: licet plura
sint noīa. vnū tamē eundem
hostem significat. Qui draco
appellatur propter nocendi maliciā.
serpens propter fallendi astuciā:
antiquus. propt̄ iniqua et euersi
tata consilia. quibus ab inicio no
cē nō desinit. Dicitur quoq̄ dya
bolus. id ē deorsū fluens: q̄ co
tidie de cordibus ruit fidelium.
Quia vero xp̄o et ecclie aduersatur:
satanas. id ē contrarius appella
tur. Et ligauit eū p̄ ānos mil
le: et misit eū in abyssū. Mil
lenarius numerus in scriptura
p̄ p̄fectiōe rei ponitur. Unde
ē. Verbi qd̄ mandauit in mille
generaciones. Nā et scd̄m sclare

sapientiam perfectus est: quia constat
ex denario in se multiplicato. De-
cies enim deni: centum fiunt. Que
iam figura non quadrata sed plana est.
Decies autem centum: mille. Cum
numerus in altitudinem surgens:
solidam figuram reddit. Et ideo
hic numerus propter sui perfectionem
omne significat tempus huius presentis:
a domini scilicet passione usque ad fi-
nem seculi. Et hic totum pro parte
positum est. quia mille annorum quantumlibet
tempus ecclesie exprimitur. id est
usque ad regnum antichristi. In hoc
tempore ligatus est dyabolus in a-
bysso. id est in cordibus infidelium
et hominum perversorum: ubi et latet
et regnat usque ad adventum antichristi.
quando solvetur de suo carcere. et pro-
det ad apertas blasphemias et per-
secutiones. Sed mirum est quomodo
in abyssum mitti dicitur. cum ibi
ante esset: quia videlicet iuxta quod
sepe superius dictum est eiectus a
fidelibus. acrius cepit dominari in
suis. Et clausit. id est potestatem e-
grediendi illi interdixit: ne alibi
gressus nequitie extendat. nisi
quo occultum et iustum dei iudicium
permittat. Et signavit super illud.
id est sigillavit: ut ea etiam que sub
se habet lateant illum. In hoc enim
dyabolus signatus est: quia qui sint.
vel ex hiis quos tenet. vel ex hiis
quos amisit. qui ad electorum nume-
rum pertineant: nec ipse dyabolus
nec membra illius scire possunt.
sed ille solus a quo inclusus tenetur.
Aliquando enim ex hiis qui eius esse videban-
tur. subito ad electorum numerum
transeunt. aliquando vero ex hiis qui de ma-
nu eius evaserant. ad eum quem deserue-
rant revertuntur. Habuit enim
petrum sub se quando negavit
christum. et david quando adulterium
perpetravit simul et homicidium:
sed signum positum fuit super illum
quod perdere non potuit. quia uterque
per penitentiam ad vitam reversurus
erat. et dei misericordiam consecuturus.
Quia itaque nescit qui pertineant
ad illum qui ad christum: idcirco etiam
ea que sub ipso sunt. quasi sub
signaculo reclusa custodiuntur:
ac per hoc agitur. ut nec ille qui
sint eius ad plenum cognoscat. nec
nos qui sint christi scire valeamus.
Verum in hoc quod sequitur: ut non
seducat amplius gentes donec
consummentur mille anni: gravius
ad solvendum oritur questio. Si enim
ille idcirco ligatus est ne seducat
amplius gentes: quomodo cotidie
contra tot homines pugnat. quos et
seducit. dum ad vicia currere facit?
Sed sciendum. quia nunc gentes in
christum credentes. et si ad tempus
videtur seducere: non tamen seducit
ut eternaliter pereant hii qui in dei
predestinatione sunt salvandi: et
ideo a toto pars intelligenda est.
que scilicet non potest seduci. Iste
enim sunt gentes: de quibus ad eum
pater dicit. Postula a me et da-
bo tibi gentes. Post hec id est
post mille annos. ut a toto sicut
supra partem intelligamus. quoniam
de mille annis adhuc restat tres
anni et dimidius: oportet eum sol-
vi modico tempore id est per tres
annos. Sed nec tunc seducere poterit
eos qui ad vitam sunt predestinati:
sed eos quos antequam solvetur se-
ductos tenebat. Quia sicut nunc

alligatus a lesione fidelium cohi
betur: sic etiam tunc solutus a se
ductione illorum virtutis potentia
deprimetur. Et mille quidem an
ni quantum ad electos pertinet: omne
tempus istius vite significat usque
ad finem seculi. Quantum autem ad repro
bos usque ad adventum antixpi.
Tunc ille qui exiet seducere: quia compa
tione illius seductionis ista que nunc
agitur seductio esse denegatur.
Quod si quis inquirit. cur deus quem
semel alligavit. solui modico tem
pore voluit: si a me queritur.
dicit beatus ambrosius cito respon
deo: et ut dei virtus et dyaboli
infirmitas manifestetur. Virtus
dei in hoc: quod sancti etiam inter fla
gella et tribulacionum angustias
constanter in fide perseverant. In
firmitas autem dyaboli in hoc: quod
etiam a puellis et infantibus vinci
tur. Si enim nunquam solvetur: minus
appareret eius maligna atque cru
delis potencia. minus etiam proba
retur sanctorum gencium fidelissima
paciencia. Solvetur enim modico
tempore. et totis viribus semet con
tra electos: ut in illis et dei poten
cia tota fiat: qui non poterunt
vinci tanto cum impetu: et ille
suam infirmitatem et propriam impo
tenciam erubescat. tamquam ei dica
tur a deo exprobrantis voce. Vi
de quam infirmius sis qui a puellis
vinceris. Et vidi sedes et sede
runt super eas. et iudicium datum est illis.
Thronus grece: latine dicitur sedes.
Per sedes vero generalis ecclia
exprimitur: per sessores autem
sancti intelliguntur predicatores. id est
xii. apli. et omnes qui perfectam vitam

illorum sunt imitati. Nam de hiis se
dibus psalmista dicit. Illuc sede
runt sedes. Ipsi enim sunt sedes: quia
in eorum cordibus deus sedet. et ipsi
sedebunt in iudicio: quia aliorum facta
iudicabunt. Et isti cum domino ven
turi sunt ad iudicium: iuxta quod eis
ipse dicit. Sedebitis super sedes
xii. iudicantes duodecim tribus israhel.
Iam nunc etiam sedent et iudicant
quia potestatem in petro apostolo acceperunt.
cui dictum est una cum ceteris. Quod
cumque ligaveris super terram: erit liga
tum et in celis etc. Datum est eis iu
dicium: id est potestas ligandi atque
solvendi. Queritur autem quare sin
gulariter unam ponit se
dem dicens. Ecce sedes posita
erat in celo: et hic pluraliter sedes
enunciantur. Non autem hoc pertinet
ad illud generale iudicium: sed ad
presens tempus quo iudicantur boni
nos et malos. Et animas decollato
rum subauditur vidi. Per animas vero
decollatorum plenitudo intelligitur
omnium sanctorum: sive sit aliter quod spiritualiter
in animo sunt mortui. sive corpora
liter pro domino iugulati. per ingen
tis martirii gloriam. Propter tes
timonium ihesu et propter verbum dei. Hac
enim sola causa interfecti sunt: quia con
fitebantur xpm deum et hominem.
et quia nolebant adorare dyabolum.
Ihesus quippe proprium nomen est hominis
assumpti. et interpretatur salva
tor: eo quod salvum faciat populum
suum a peccatis eorum. Verbum autem
dei divinitas intelligitur filii dei:
in qua equalis est patri. Propter testimo
nium ergo ihesu et propter verbum dei:
id est propter fidem humanitatis et di
vinitatis eius interfecti sunt. Cur

autē decollatorū aīe specialit' vise
dicut': cū nō hȳ solumō cū xpo
sint regnatui ē. Nimirū ꝓpter
excellentiorē dignitatis gradū.
Erūt quippe virgines ibi. coniugati
et ceteri: sed maiorē gloriā habe
būt hȳ qui martiriū ꝑ xpi noīe
sunt ꝑpessi. De quibꝰ adhuc sub
dit'. Et qui nō adorauerūt bes
tiā neqꝫ ymaginē eiꝰ. idē antixpm.
nec acceperūt caracterē eiꝰ in
frontibꝰ suis. idē in fide sicut
iudei faciūt: nec ī maībꝰ. idē
in ope sicut faciūt nō solū pa
gani qui opa dyaboli ꝑpetrant.
sed etiā falsi xpiani qui fidē quā
habēt. opeibꝰ destruūt: de quibꝰ
satis sup' dictū ē. Possumus
et ymaginē bestie accipe oē cor
pus dyaboli: idē oēs reꝓbos
qui illū imitant'. Cuiꝰ ymagi
ne iusti nō adorāt: qꝛ in nullo
reꝓbos imitant'. Neqꝫ eciā bestiā
adorāt. neqꝫ caractem illiꝰ ī fron
te aut ī manu sua accipiūt: qꝛ
nec iudeorū antixpm expectā
tiū ꝑfidiā. nec hereticorū dogma
ac gentiū sequūtur errorē. Un
de aplus admonet dicens. No
lite iugū ducē cū infidelibus.
Nō eciā adorāt ymaginē bestie.
idē nō imitant' simulacōnē re
ꝓborū: qui fidei cōfessionē ore
ꝓferūt. sed infidelit' viuūt. Et
vixerūt et regnauerūt cū xpo
mille annis. Sci et ī pnti vita
regnāt cū xpo: et in futurā reg
nabūt. Ideoqꝫ ꝑ millenariū
numerū. et pntē vitā et fu
turā intelligimꝰ: qꝛ regnū sco
rū in die iudicij nō terminabit'.
sed augmētū accipiet. Iam eciā

regnāt per fidem et eciā ī illis
qui cotidie ab hac vita trāseūt
ꝑ acceptam speciā: sed tūc aplius
regnabūt. quādo simul ī reg
nū introducūt': et erit deus oīa
in omnibꝰ. Unde et idē iohānes
ī epla sua dicit. Karissimi nūc
filij dei sumꝰ: et nondū appa
ruit qd erimꝰ. Scimꝰ autē qꝛ
cū apparuerit. similes ei erimus:
qm̄ videbimꝰ eū sicuti ē. Et
ceteri mortuorū nō vixerūt: do
nec consumētur mille āni. Si
cut sup' sci intelligūt' q semꝑ
cū xpo sūt regnatui: ita et
hic reꝓbi qui nūqȝ sūt victuri.
Ideo eīm dicit et ceteri: qꝛ et sci
moriūtur in pnti vita. iuxta qd'
paulꝰ dicit. Mortificate membra
vrā que sūt sup terrā. zc. Et
iterū. Mortui estis: et vita vrā
abscondita ē cū xpo in deo. Isti
itaqꝫ moriūtur peccato: atqꝫ ideo
etnū viuēt cū xpo. Ceteri
aūt mortuorū qui in aīa per pec
catū sūt mortui nō vixerūt:
idē nō viuēt. Quia eciā hic nō
viuūt per fidē et operacionem:
illic non viuēt per resurrectio
nē. Tales vtiqꝫ et hic viuētes
mortui sūt in aīa. et cotidie eciā
ad mortē trāseūt. qñdo ab hac
vita migrantes in inferno dap
nātur: et in futuro morientur.
quādo non ad hoc resurgent
ut postea viuāt: sed ut acceptis
corporibꝰ. iterū ad mortē trāseāt
sempitnā. Et ita nō sūt victuri.
donec cōsumētur mille anni.
idē per oīa futurā tempora: ita
illi miseri mortui erūt. et nūqȝ
a vita sepati viuē poterūt. Mor

tu quippe erant ante : sed in die
iudicij mors illorū nō accipiet
t'minū sed augmētū : q' videlicet
in toto isto tempe quo voluntur
mille ānī · noluerūt audie vocē
filij dei ut viueret · Has mortes
duas dn̄s in ewangelio maifestat ·
De pⁿma eī : q' sancti in aīa post
ptm surgūt ad vitā : dicit · Ve
nit hora et nūc ē : quādo mor
tui audient vocē filij dei : et qui
audierīt viuet · De illa autē
tūc oēs qui in monumētis sūt
audient vocē filij dei · Et pce
dent qui bona fecerūt · in resur
rectionē vite · Quia ergo repro
bi hic · id ē in prima ~~r~~ resurrec
tione a morte pcti noluīt redie
ad vitā : pfecto in scd̄a resurrec
tione que carnis ē · ad mortem
scd̄am cū ipā carne trāsibunt ·
Sicq3 eleī de vita iusticie trāsibūt
ad vitā btitudinis : per resurrec
tionē carnis · Hec ē resurrectio
prima · Nequaq̄ dicet prima :
nisi eēt et scd̄a · Prima ergo
resurrectio ē que fit in aīa qd'
ē ab infidelitate ad fidē redire :
a vicijs ad virtutes resurgē · Se
cūda aūt erit in die iudicij : quādo
resurgent cū corpoibꝫ in eternū
victuri · Sicut eī sūt due mortes ·
vna scilicet aīe · altera corpoīs : sic
sūt et due resurrectiones · vna
que hic fit in aīa sicut dximus ·
altera que in futuro expectatur in
corpe · De hac quippe resurrectiōe
que in pⁿma fit per baptismū ·
aplus fidelibꝫ dicit · Si cōsurrex
istis cū xpo · que sursū sūt sapite ·

Beatus · id ē felix et scūs qui habet
partem in resurrectiōe prima :
id ē qui hic resurgit in aīa · Fe
lix ē eīm qui dū adhuc viuit in
corpe · a morte aīe resurgit : q' dū
carnis resurrectio aduenerit · in
eterna leticia viuet · Ille eī post
ī carne feliciꝰ resurget : qui ī hac
vita a mētis sue morte resurrex
erit · Et in hijs scd̄a mors nō habet
potestatē : sicut scilicet habet in
rep̄bis · de quibꝫ satis sup dictū ē ·
Ceteri mortuorū nō vixerūt · 2ͬ ·
Quia eī hij prius a morte aīe
resurgē studuerūt : in hijs scd̄a
mors hoc ē dāpnacio pptua nō
habet ptātem · Ut eī supra dictū
ē · sicut sunt due ~~mortes~~ resur
rectiōes · simuliͬ et due mortes :
Sed erūt sacerdotes dei patris ·
et xpi eiꝰ · id ē filij · et regnabūt
cū illo mille ānis · Hec verba nō
ad solos ptinet episcopos · ad pres
biteros · sed ad oēs fideles · q̄cūq3
scilicet sūt mēbra veri regis · et
pontificis xpi : quibꝫ petrus apls
dicit · Vos estis genus electū :
regale sacerdociū · Reges quippe
sūt : q' et in se et in subditis mo
tus carnaliū cogitacionū bene re
gūt · Sacerdotes : q' sei̅psos mor
tificāt · ut hostia viua fiant · De
quibꝫ per pphetā diciͬ · Isti sūt
filij sadoch : qui accedūt de filijs
leui ad dn̄m ut ministrent ei · Sūt
itaq3 sacerdotes et reges in pⁿnti ·
veruptamē sacerdociū et regnū
illorū in die iudicij nō accipiet
t'minū sed augmētū : q̄n et semet
ipōs totos deo offeret · et sup oīa
regna cōstituet · Quo cont' rep̄bi
qui hic mercedē suā recipiūt : oī

bus rebus expoliabunt. In mille
autem annis quibus regnabunt cum xpo:
omne tempus futurum intelligitur.
sicut supra dictum est. Neque enim umquam
a gloria illius regni secundum quod here
tici voluerunt separabuntur: sed semper
cum xpo regnabunt. iuxta quod dominus
dicit. Ibunt hii in vitam eternam.
Et cum consumati fuerint mille anni:
solvetur satanas de carcere suo. Nunc
redit ad describenda tempora anti
xpi. Consumatos autem mille annos
dicit: a toto partem comprehendens.
Sic enim solvetur: ut supersint anni
tres et menses sex. Super enim mille
anni a domini adventu intelliguntur usque
ad finem seculi: hic autem usque ad regnum
antixpi. quando ille solvetur de suo
carcere. hoc est de reproborum cordibus
in quibus modo ligatus est. ne tantum
seviat quantum vult. Vel de carcere
solvetur. quia de pravitate perfidie iu
deorum nascetur. iuxta illud.
Fiat dan coluber in via etc.
Et exibit ad apertas scilicet blas
phemias et persecutiones. Et se
ducet gentes multas: que sunt super
quatuor angulos terre. gog. et ma
gog. De hiis gentibus varie quidam
loquuntur. estimantes eas esse gen
tes aquilonares. id est getas. et
massagetas: que sanctam insulam
inhabitant. Sed si has tantummodo
duas gentes dyabolus seducturus
esset: nequaquam diceretur ad hoc exire
ut seducat multas gentes que sunt
super quatuor partes terre. cum hee gen
tes non quatuor sed unam tantummodo
partem mundi inhabitent. Dicuntur etiam
alii. has gentes ab alexandro magno
in partibus macedonie conclusas:
ubi et in tantum sunt multiplicate.

ut viginti quatuor regna de se red
didissent. Sed neque iste etiam sine
dubio esset omnes mundi partes tenere pos
sent: ideoque hec sententia humana
est non divina. Nam in hiis duabus
gentibus omnis multitudo intelli
gitur reproborum. qui super quatuor
partes terre sunt: id est super orientem.
occidentem. aquilonem. et meridiem.
Quo in loco ostenditur et fides
sanctorum in omnibus mundi partibus
inveniendam ante finem seculi: iuxta
quod dominus dicit. Oportet ewan
gelium predicari in toto mundo: et
tunc veniet finis et numerositas
impiorum. similiter per omnes mundi
partes sentitur. Quia enim ubique e
runt fideles: idcirco ubique eos in
sequentur infideles. Gog quippe
interpretatur tectum. magog de tecto:
quod tale est quasi dicatur domus pre
dens de domo. Per tectum itaque
intelliguntur corda reproborum. in
quibus modo latet dyabolus: iuxta
quod superius legimus. in abysso eum
esse conclusum. Dyabolus autem est de
tecto: tamquam scilicet de reproborum
cordibus progrediens. Ipse ergo est
modo in tecto: et tunc progredietur
de tecto. Tectus est enim modo dyabolus
in illis. sed temporibus antixpi exi
bit de tecto quasi discoopertus: quia quod
nunc facit occulte. tunc faciet mani
feste. Vel certe ipse gentes sunt
tectum. quia in ipsis modo tegitur et
concluditur dyabolus: et ipse de tecto
erunt. quando in apertam persecutionem
prorumpent. Exibit ergo in apertam
persecutionem: ut seducat gog et
magog. id est omnia membra sua.
Seductio autem hec erit: que incitabit
omnes reprobos ut bellent contra xpianos.

Et congregabit eos in prelium. Non in unum locum sed in unum consensum et unam malam voluntatem: per quam omnes eos faciet concordes. Quorum numerus est sicut arena maris. Legimus in genesi quod dixerit deus abraham. Multiplicabo semen tuum sicut stellas celi et sicut harenam que est in litore maris. Ubi in stellis intelliguntur sancti, in harena maris omnes reprobi steriles et infructuosi. Et ascenderunt subaudis dyabolus et membra illius gog et magog super latitudinem terre. Hic demonstratur ecclesia sanctorum in toto orbe dilatanda: iuxta quod dominus in evangelio ait. Oportebat inquit pati christum et resurgere a mortuis: et predicari in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes. Et iterum. Predicabitur hoc evangelium in toto orbe: et tunc veniet consummatio. Sicut ergo ubique erit ecclesia ita et ubique erit persecutio: et in nullo loco erit sanctus, quem non persequetur impius. Et circuierunt castra sanctorum. Sancti appellantur castra: quia semper dimicant contra dyabolum et membra eius. Sic enim dicitur ascenderunt super latitudinem terre: et circuierunt castra sanctorum. Ac si diceretur. Per omnem terre habitationem electorum ecclesiam pressuris artaverunt. Bene autem dicit ascenderunt: contra electos videlicet tumentes et caput suum minitantes qui dicit. Ascendam super altitudinem nubium: et ero similis altissimo. Et hic quidem super altitudinem nubium, illi vero super latitudine terre ascenderunt: quia videlicet caput specialiter contra deum, membra vero generaliter contra electos elevantur. Et civitatem dilectam. Ipsa ecclesia est civitas a deo dilecta: de qua dominus dicit. Non potest civitas abscondi supra montem posita. Et psalmista. Gloriosa dicta sunt de te civitas dei. Et descendit ignis a deo de celo et devoravit eos. Per ignem repentinum interitum antichristi vel membrorum illius intelligere debemus. Unde paulus dicit. Quem dominus ihesus interficiet spiritu oris sui. Et in evangelio ipse dominus. Cum dixerint pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus. Sicut enim nunc iste mundus plenus est hominibus: sic erit in adventu filii hominis. Sive cum repente dominus venerit ad iudicium, quia ignis id est sententia dampnationis subito descendet de celo et devorabit impios: non solum in corpore sed etiam in anima. Unde dominus in evangelio dicit. Sicut fuit in diebus noe: sic erit in adventu filii hominis. Aliter. Supra legimus de sanctis predicatoribus quod ignis exiens de ore illorum: devoravit inimicos ~~illorum~~ eorum. Nunc enim a deo ignis de celo descendit cum ex divina verbi predicatione reprobis livor invidie accrescit: sicque ipsa predicatio que iustis est vita, reprobis est dampnatio perpetua. Unde paulus. Aliis sumus odor mortis in mortem: aliis odor vite in vitam. Et dyabolus qui seducebat illos sive per se sive per membra sua, missus est in stagnum ignis et sulphuris: ubi et bestia id est antichristus et pseudo

prophete. Preteritum tempus positum
est hic pro futuro: missus est scilicet
pro eo quod est mittetur. Per stagnum
vero ignis in quo missus est dyabolus
profunditas intelligitur inferni.
in quo impius cum capite suo dampna-
ti. in perpetuis tenebris obuoluentur:
quamuis licet sit ibi ignis non erit ad
lucendum. sed ad miserorum corpora
concremandum. Corpora enim reproborum
erunt fomentum ignis. ideoque et
ipse ignis erit indeficiens: quia erunt
et corpora immortalia quibus semper
accendetur. Sulphur autem et
ignem accendit. et fetorem generat:
quia sicut dictum est et ignis ibi erit
perpetuus. et fetor intollerabilis.
Unde sequitur. Et cruciabuntur
die ac nocte in secula seculorum. Cum
in inferno semper tenebre sint.
iuxta illud. inutilem seruum
proicite in tenebras exteriores: quod
est quod hic dicitur. cruciabuntur die
ac nocte: Sed sciendum quia non
pro vicissitudine diei ac noctis. hic
dies aut nox ponuntur: sed propter
mutabilitatem penarum caloris scilicet
et frigoris. Quo contra de sanctis
dicitur: quia iam tempus non erit. id
est nulla mutabilitas. Quod expo-
nens paulus dicit. Omnes quidem
resurgemus: sed non omnes immutabi-
mur. Apud electos enim nullius rei
erit vicissitudo: sed sicut erunt
immortales corpore sic erunt et incommu-
tabiles mente. Reprobi autem licet
sint immortales corpore. tamen corrup-
tionem sustinebunt: quia a uermibus
comedentur. et mutabilitatem ani-
mi patientur: semperque deficient.
et numquam ad defectum peruenient. Hec
itaque mutabilitas penarum hic ex-

premuntur per diem et noctem.
Aliter. Diem possumus referre ad
gloriam iustorum: noctem ad penam
reproborum. Illi ergo qui in infer-
no erunt. die et nocte cruciabuntur:
recordantes bonorum iustorum. et
malorum suorum. Et vidi thronum
magnum et candidum. Thronus
ecclesia est: cui christus singulariter et
generaliter presidet. Magnus di-
citur. quia ecclesia ex multitudine
populi constat: et per mundi partes di-
latatur. Candidus: quia fonte bap-
tismatis ab omni abluitur macula
criminis. Et sedentem super eum.
subauditur vidi. Per quem dominus
ihesus intelligitur: qui habitat in
cordibus fidelium. iuxta illud. In-
habitabo in illis: et inter eos am-
bulabo. A cuius conspectu fugit ter-
ra et celum. Hoc est quod dominus dicit.
Celum et terra transibunt: uerba autem
mea non transibunt. Transibunt ce-
lum et terra non ut esse desinant. sed
mutabuntur: iuxta quod paulus dicit.
Preterit figura huius mundi. Erit
enim tunc celum nouum et terra noua.
Fugient quippe ab aspectu iudicis.
ab ea specie quam nunc habent: et
ostendent pulchritudinem quam nunc
celant. Unde et in hac eadem
apocalipsi dicitur. Vidi celum no-
uum et terram nouam. Primum enim
celum et prima terra abijt. Ignis
conmitabitur ante aduentum. Qui tan-
tum spacium aeris occupabit: quantum
occupauit aqua diluuij: et quindecim
cubitis fuit super omnes montes
qui erant sub vniuerso celo. Inter
hec autem sciendum: quia quidam minus
caute diuinam scripturam conside-
rantes: prius dixerunt celum et terram

transire per ignem· quando iudicium fiet·
Quidam vero affirmant prius futu
ram resurrectionem: deinde celi
et terre innovationem· Sed et
hos et illos minus cauta con
spectio fefellit· Quod paulus
manifestat qui dicit· Dies domini
declarabit: quia in igne revela
bitur· Et psalmista· Ignis
in conspectu eius ardebit: et in
circuitu eius tempestas valida·
Simul enim dominus veniet ad iudicium·
et mortui resurgent· et deme
ta igne solventur: atque omnia deo
iudicante per ignem· cum adversari
os ignis involverit et in infer
num dimerserit· atque electos ad reg
num premiserit: tunc celum et terra
nova parebunt· Quod nos quoque
exemplo colligimus: qui hic in
alium dierum revolutionibus ver
num tempus habundantiori solis
lumine superius splendescere
varietate florum interius candes
cere videmus· Hinc et dominus
in ewangelio regnum celorum es
tati comparavit· Et locus pristi
ne subauditur visionis: non est
inventus ab eis· Ac si diceret·
figura preterit: natura permanet·
Hinc paulus dicit· Preterit
figura huius mundi· Possumus
et per celum intelligere animas sanctorum:
per terram vero corpora illorum· Que
tunc non solum incorruptionem cor
poris· verum etiam incommutabili
tatem in celis recepturi sunt: quando
ab ea specie quam nunc habent tam
quam terram et celum transeuntes· in
pulchriorem statum commutabuntur.
Et locus pristine corruptionis
et mutabilitatis non invenietur

in eis· Non enim iam non ipsi sunt
sed alii: dum a vetustate prime
corruptionis in novitatem transeunt
sed de regeneracionis· Et vidi
mortuos magnos et pusillos·
stantes in conspectu throni· Mag
ni sunt de quibus dominus dicit· Qui
fecerit et docuerit: hic magnus
vocabitur in regno celorum· Pu
silli: qui simplicitatem vite servant·
nec altiora misteria capere suffici
unt· Omnes enim hic generaliter com
prehenduntur: quicumque in iudicium
sunt venturi in gloriam· Vel
magnos et pusillos possumus
intelligere reges et principes huius
seculi cum suis sibi subiectis· Hinc
enim omnes et iusti scilicet et perfectio
res cum simplicibus: et principes
huius seculi cum suis sibi subiectis·
stabunt in die iudicii· Illi quidem
ut remunerentur: isti vero ut
dampnentur· Et libri aperti sunt
et alius liber apertus est qui est vite·
Libri aperti· duo sunt testamenta·
que in iudicio aperientur: quia
singulis electorum manifeste videbitur·
quid ex hiis compleverit· vel quid
preterminserit· Alius autem liber qui
est vite: dominum ihesum christum sig
nificat· qui vitam suis fidelibus
tribuit· In illo enim libro hoc est
duo testamenta aperientur: quia in
illo omnes actiones iusti considera
bunt· Vel libri aperti opera ius
torum significant: que in iudicio
omnibus manifestabuntur· Nunc
enim abscondita sunt iustorum opera:
quia humanum vitare cupientes favo
rem· omne opus suum in abscondito
faciunt: tunc autem manifesta luce re
velabuntur· Unde apostolus· De

met dn̄s · et illuīabit abscondi
ta tenebrarū et māifestabit cō
silia cordiū : et tūc laus erit vni
cuiqꝫ a deo · Vel libri etiā intel
ligūtur consciencie · que singu
lis mutuē māifestabūt : q̄ q̄d
quid vnus cogitabit · ab altero
facile intelligetur · Et iudicati
sūt mortui · ex hijs q̄ scripta erāt
in libris s̄cd̄m opa ipoꝝ : id est
ex vtroqꝫ testamento iudicati sūt ·
s̄cd̄m q̄d ex hijs fecerūt · aut nō
fecerūt · Vel etiā ex cōparacione
operū s̄cōꝝ · iudicabūtur repbi ·
qui q̄i in expansione librorum
legūt bonū · q̄d agē noluerūt :
considerātes vitā iustoꝝ · quoꝝ
cōparacōe dāpnātur · Quapp̄ter
expedit illis : ut in p̄nti vita ac
tus eoꝝ considerēt · et detelores
ꝑsus cōuersiōe immutet · Qui
eī plenissime intelligē appetit
q̄lis ē : debet inimicū tales con
spicē q̄lis nō ē · in bonoꝝ for
ma mentatur · q̄to ipē deserto bo
no deformis ē · Et dedit mare
mortuos suos · qui in eo erant ·
Hoc prius fiet q̄m libri apiant :
ut ex hijs mortui iudicent s̄cd̄m
opa ipoꝝ · Quātū ad litteram
ptinet : mare · flumīa · et omīa
stagna suos qui in eis tenētur
mortuos dabūt · Cui autē dabū
tur nisi vite : Tūc eī oēs resur
recturi sūt quacūqꝫ morte ꝑemp
ti fuerint : et quibuscūqꝫ locis ab
sconditi · Alcius at mare · id ē
hic mūdus in fluctuacōne posit⁹
dabit suos mortuos : generalit
scilicet bonos et malos pducens
iuxta q̄d ap̄lus dicit · Omēs eī
resurgem⁹ · Vel mortuos quos
mare dabit possum⁹ intelligē
eos · qui viui ī aduētu dn̄i sūt
reperiēdi · qui vtiqꝫ subito mor
tui vite reddētur · Et mors et
infernus dederūt mortuos qui ī
ipis erāt · Mors dyabolū sig
nificat : de quo paul⁹ dicit ·
Inuidia dyaboli : mors intro
iuit ī orbē terrarū · Infernus
omīa mēbra dyaboli · Vel p
mortē possum⁹ intelligē sim
plicit mortē carnis · Inferni
at noīe : loca significant tene
brarū · Et mors itaqꝫ et infe
rus suos mortuos dabūt · hoc
ē dyabolus et omīa mēbra ei⁹ :
uel etiā omīa loca inferni quos
cūqꝫ p mortē corpoꝛis astrictos
tenēt · tūc vite restituet · Post
q̄ aute resurrexerint : iudicatū
ē de singulis p eo q̄d ē iudicabit :
S̄cd̄m opa ipoꝝ : hoc ē dabit
vnicuiqꝫ s̄cd̄m opus suū · Et
infernus et mors hoc ē omīa mē
bra dyaboli cū capite suo · missi
sūt in stagnū ignis : hoc ē in
pfunda dāpnacione inferni ·
Recte at per infernū omēs re
pbi figurant : uel q̄ ibi habitā
tes · vna cū inferno in quo ha
bitāt vna sūt domus : uel etiā
q̄ imitantes opa dyaboli · nūq̄
saturātur malis · sicut infern⁹
dicit nūq̄ sufficit · Et qui nō
ē inuētus in libro vite scriptus ·
hoc ē qui nō ē ante mūdi con
stitucionē ad vitā pdestinatus
miss⁹ ē in stagnū ignis · Liber
quippe vite sicut sup̄ dictū ē ·
ius diuinitatis intelligit · id est
dei p̄sciencia : in q̄ qui nō fuerit
p̄scriꝑt⁹ · in stagnū ignis mit

tetur· hoc ē reprobor̄u hoīm
societati copulabitur. Q̄d' eīm
dicit qui non ē inscrtus: nichil
ē aliud nisi nō ē p̄ordinatus·
Electi aūt in hoc libro scripti:
qui ante mūdi constitucionē
sūt p̄cogniti et p̄ordinati·
Unde aplūs· Quos p̄sciuit
et p̄destinauit· Et alibi· Si
cut elegit nos ante mūdi con
stitucōnē· Cap^m xvi·

Et vidi celū nouū et terrā
nouā· In p̄destinacōne
dei omnipotentis: que futura
sūt iam trāsierūt· Unde hic
dicit se vidē celū nouū et terrā
nouā: atq; addit| primū eīm
celū et prima terra abijt· Q̄d'
qualit' sit uel iuxta litterā uel
etiā spūalit' intelligendū: supe
rius dictū ē· Abijt primū ce
lū et prima terra: hoc ē per
innouacōnē īmutata sūt: et
a pristina figurā recesserūt·
iuxta illud apli· Preterit fi
gurā huius mūdi· Verū q̄d' sequi
tur· et mare iā nō ē: utrū ad
litterā id ē ut mare cū flumībus
exsiccetur possit intelligi· an e
ciā solūmo spūalit' hoc dicatur·
dubiū ē· Terra ēī aquarū con
iunctione subsistit: qm̄ et infra
et extra et supra se aquas conti
net· ne naturali ariditate fatis
cat· qm̄ nisi aquis temperetur:
in cinerē redigetur: ideoq; utrū
maximo illo ardore mare cū flu
mībus siccetur· an et ipm̄ muta
tur in melius· nō facile dicere
mus· Q̄d' et si factū fuerit per
dei potenciā licet arida sit ter
ra: satis subsistē poterit· Qua

tuor siquidē sūt elemēta: ex
quibus duo sūt īmutanda ī me
lius sicut hic dicitur· et dn̄s ī
ewangelio manifestat· Celū et
terra trāsibūt: id ē immutabūtur·
Utrū autē mare uel ignis trā
seat· id ē immutetur deus scit:
licet hic legamus· et mare iā nō
ē· Et alibi· Lumē lucerne:
non lucebit in ea· Hec ēī qua
lit' fiant: cū illuc puenerimus
melius sciemus· Et ciuitatem
scām ihrl'm nouā vidi descen
dentē de celo a deo· Hec ciuitas
scā eccīa ē: que idcirco ciuitas ap
pellatur· qm̄ a multis inhabita
tur: et in q̄tuor mūdi partes dis
tenditur· habens habitatorē deū·
Hinc paulus dicit· Templū dei
sanctū ē: q̄d' estis uos· Sancta
dicitur: q2 cotidie per baptismū
sanctificatur· Vocatur quoq;
ihrl'm· que visio pacis interpretatur:
q2 ad hoc laborat· ut visionē
dei in celestibus percipiat· Noua
dicitur: q2 a uetustate peccati
exuitur· Peccati ēī pertinacio
ad ueterē adam ptinet· Et ideo
dū eccīa a pctō originali mū
datur· a uetustate pcī ad noui
tatē venit· Unde aplūs· Ex
spoliantes uos veterē hoīem:
induite nouū qui renouatur
in agnicione dei· Idcirco autē
ciuitas hec a deo descendē dicitur:
q2 ab exordio sui iā cū capite
suo descendit· cū quo et per q̄d'
sursū ascendit· Unde idē dn̄s
dicit· Nemo ascendit in celū
&c· Aliter· In hoc de celo descē
dē dicitur: q2 celestis ē grā· q̄d'
deus eā fecit ecclesiā· iuxta illud·

Ego dn̄s faciens te. Quidquid
ei habet in fide. spe. et caritate: cete
risq; virtutibq; et baptismo: desup
datū ē illi. Unde iacobus. Om̄e
datū optimū et om̄e donū pfcm̄:
desursū ē descendēs a pr̄e luminū.
Paratā. id ē fide ceterisq; virtutibq;
ornatā: ut mereatur fieri sponsa.
Sicut sponsā ornatā viro suo.
Quo dicit. sponsa et virū. in quo
subintelligitur vxor: q̄r consuetudo
ē scē scripture. ut sponsos appellet
viros. et sponsas vxores. Unde
ē. Egrediatur sponsus de cubili
suo: et sponsa de thalamo suo.
Et seffora ad moysen. Sponsus
sanguinū tu michi es. In ewa
gelio quoq; ab angelo dicitur.
Joseph autē vir eius. Et in le
ge. Si inuenerit vir puellam
in agro desponsatā. et dormierit
cū ea. morte moriatur: q̄r hu
miliauit vxorē pximi sui. Spon
sa itaq; nūc ē scā ecclia p fidē.
spem. et dilcōnē: sed tūc erit vx
or. qn̄ ad amplexus viri. id ē
ad cōtemplacionē dei om̄ipoten
tis pueneriit. Nā cotidie quidē
in singulis agitur electis: genera
liter autē in fine cōplebitur. cū
om̄es in cōmune audierit. Ve
nite benedicti pr̄is mei 2c. Or
natā dicit. id ē om̄ibq; virtuti
bq; cōpositam: iuxta illud psal
miste. Astitit regina a dextris
tuis in uestitu deaurato. Et au
diui vocē magnā de throno.
Thronus hic intelliguntur angeli
et hoīes sancti: in quibq; habitat
dn̄s. Ideoq; hec vox magna:
vox intelligitur dei om̄ipotentis.
Que idcirco magna dicitur: quia

de magnis loquitur dicens. Ec
ce tabernaculū dei cū hom̄ibq;.
Magna ē ei dei gr̄a: ut hoīes
illi9 fiant tabernaculū cui9 mag
nitudinē non capit mundus.
Tabernaculū dei cū hom̄ibq;:
id ē ipi hoīes sūt tabernaculū
dei. Johānes in hoc loco typū
tenet scē ecclie: que audit vocē
dicentē. Ecce tabernaculū dei
cū hom̄ibq;: qn̄ p int'nā inspi
racionē sepam cognoscit eē dei
tabernaculū. Et habitabit cū
illis: id ē cū hijs qui tabernacu
lū dei eē meruerit. Unde ipē
aplūs dicit. Ecce ego vobiscū
sum om̄ibq; diebq;. Et ipi plebs
eius erūt: iuxta illud. Here
ditas mea isrl'. Et ipē deus cū
eis erit: habitās in eorū fide et
dilcōne sicut ipē dicit. Si quis
diligit me sermonē meū serua
bit. et pater meus diliget eū.
et ad eū veniem9 et mansionē
apud eū faciem9. Unde et idē
iohānes ī eplā sua ait. Qui
manet ī dilcione: deus in eo
manet. Et ipsorū deus. ē om̄i
potens deus: cū quibq; habitare
dignatur. Unde psalmista.
Dn̄s pars hereditatis mee. Et
ipē in lege loquitur dicens. Filijs
autē leui nō dabitis possessionē.
Ego ēi hereditas ~~eorū~~ illorū.
Quādo ēi homo peccando rece
dit a deo: nō ē dei plebs. nec de
ū possidet. Dū autē penitendo
reuertitur ad deū plebs dei ē: q̄r
possidet deū et possidetur a deo.
Et absterget deus omnē lacrimā
ab oculis eorū. Hec verba nō
ad pn̄tē vitā luctu et lacrimis

plenā ptinet· sed ad futurā:
qn̄ oīs luctus aufertur a fidelibꝫ·
et ꝑpetuū gaudiū possidebitur·
iuxta illud· Beati qui lugent ꝛ
qm̄ ipi consolabuntur· Intuen
dū autē quid sit qd' omnē lacri
mā ab oculis scōꝝ dicit aufen
dā: cū sufficē potuisset si dicēt·
absterget lacrimā ab oculis eoꝝ·
Sed sciendū· qꝛ diuerse sūt qua
litates lacrimarū: quibꝫ in hac
vita affliguntur elcī· Aliqn̄ sali
cet ꝑpter timorē tormētorū: ne
videlicet merito iniquitatis sue
penis tradant² vltricibꝫ· Aliqn̄
veō ꝑpter amorē et consortiū
supnorū ciuiū· Postqꝫ eni ue
niā pccōꝝ consequuntur· iterū
incipiūt flere: non iā qꝛ timēt
dāpnai· sed qꝛ differūt² a regno·
Aliqn̄ quoqꝫ deplorāt aliorū pccā:
sicut samuel flebat saul· eo qd'
penituisset dnm̄ qꝛ constituerit
eū regē sup isrl'· Et sicut pau
lꝰ flebat corinthios: q̄ post for
nicationē et ydolatriā nō egerūt
penitentiā· Omnē ei lacrimā
ab oculis elcōꝝ dns absterget:
qꝛ neqꝫ timoē artabūt² penarū·
neqꝫ iā differūtur a regno· qd'
ꝑpetualit² possidebūt· neqꝫ etiā
aliorū pccā deflebūt ꝛ qꝛ iusto
dei iudicio dāpnatis reprobis·
nullꝰ deinceps peccāe poterit·
Et mors ultra nō erit· Post
qꝫ ei a mortuis resurrexerimꝰ:
in elcīs iā vltra mors nō erit·
neqꝫ corpis neqꝫ aīe· Primus
naqꝫ homo ea lege conditus ē
ī ꝑadiso· ut nisi peccasset / īmoꝛ
lis mansisset: et cōpleto elcōꝝ
numeō ab illo ꝑadiso terreno

absqꝫ mortis incidentia trāsiret
ad patriā celestē· Sic autē est
cōditus: ut si peccaret· mori
potuisset· Que mors qꝛ eam
per peccatū incurrit· destructa
ē per dni mortē: ideoqꝫ locū in
electis nō habet· Postqꝫ omēs
ad vitā resurgemus: tales efficie
mur deinceps neqꝫ moi· neqꝫ pecca
re possimꝰ: neqꝫ luctꝰ erit in illa
ecclīa· qꝛ ut superius dictū ē
multis modis fit in pnti· Neqꝫ
clamor neqꝫ dolor vlt'' erit· Cla
mor ī hoc loco intelligitur que
rela pue suggestionis· Prius ei
qꝫ peccaret hō in magna quiete
erat· omīaqꝫ mebra sibi subiecta·
et nullo mō ī aliquo repugnātia
possidebat: sed postqꝫ peccauit·
statī clamorē pue suggestionis
cont'' se exurgētē sensit· multi
tē concupiuit ꝛ factūqꝫ est ~~iu~~
dei ''iudicio'' iusto· ut qui noluit eē
subiectus deo· non posset habē
menbra sibi subiecta· Hunc
clamorē deinceps omnes sustine
mꝰ: quo laborāe se ostendit pau
lus dicens· Video aliā legem
in menbris meis· ꝛc̄· Semper
fit ei hic clamor: qꝛ semꝑ caro
spui resistit· Sed cū corruptibile
hoc induerit ~~induerit~~ incorruptio
nē et mortāle hoc induerit īmortāli
tatē: cessabit clamor tumultuai
cont'' elcōs· qui eos in hac vita q
estē non sinebat· Ibi ei cessabit
omis pua suggestio: ibi nulla erit
carnis delectatio· Sed et dolor post
hec nō erit: qꝛ videlicet caro elcō
rū ult'' ꝑ̄ssuras et ꝑpuctiones pccō
rū ꝑ quibꝫ dolere debeant non
generabit· Que prima abierūt:

q̄ in p̄nti seculo hec omnia sustinet.
Sed cū innouata celū et terra fu
erit: tūc electi innouabuntur. et
nequaq̄ ꝑtrietas passiones sus
tinebūt. Et dixit q̄ sedebat ī
throno. id ē deus omnipotens q̄
ꝑsidet sue ecclie. Ecce noua fa
cio omnia: ea scilicet que superi
us dicta sūt. in q̄ que etiā celū
et terra innouabuntur. Et dix
it michi. Scribe. In corde tuo
uel etiā litteris cōmenda: ut ad
noticiā ꝑueniat posterorum.
Sed qđ iohāni dicitur: ad omnē
ecclesiam ꝑtinet. que in tabulis
cordis carnalibꝰ uerba dei scribē
videtur. Hec uerba que ab ini
cio istius libri diuinitus tibi sūt
ostensa. fidelissima et uera sūt:
q̄ a deo uero ꝓcesserūt. Ac si di
cēt. Eo in cordibus memoria ar
cius deprimātur que loquūtur:
quo de tota fidei summa. de tota
spei fiducia ꝓferuntur. Et dixit
michi. Factū ē. ꝓ eo qđ ē fiet:
id ē cōplebūtur omnia que superi
us sūt dicta. siue de remuneracō
ne iustorū seu de dāpnacione
reproborū. Quia et hec omnia tē
pore suo ꝓ certo cōplebuntur: q̄si
iam facta sint. dei omnipotentis
uoce firmatur: in cuius p̄ncia oīa
futura p̄ncialiť manēt. Qui
sciat que ventura sūt. Ego sum
et alpha et ω. inicium et finis:
nō qđ iniciū habeat in tempore uel
fine. sed q̄ ab illo cūcta sumpse
rūt iniciū. et in ipso resument
t'minū. De quibꝰ satis sup̄ dic
tū ē. Qđ autē dn̄s hoc ia ter
cio per angelū ī hac apocalipsi
ita nomē suū inculcat dicens.

Ego sū alpha. et ω: duo per
hoc factū quedā nobis īsinuat.
vnū scilicet per qđ intelligamꝰ.
neq3 ad angelū ꝓprie. neq3 ad
iohānē ꝑtinē. que in hac reue
lacioē continentur: aliud vero qđ
scire possimꝰ. ipm̄ eē deum an̄
tempora. et hoiem in fine ~~temp~~
sclorū. Ego sicientibꝰ dabo fon
tē aque viue gr̄tis. Sicientibꝰ
id ē esurientibꝰ iusticiā. ꝓmittit[2]
fons aque. De quibꝰ dn̄s dicit.
Beati qui esuriūt et siciūt iusti
ciā. Fons at aque viue: insepa
bilis trinitas intelligitur. Pater
eī fons. filius fons: sp̄us sc̄us
fons. Unde psalmista dicit.
Apud te ē fons vite. Sicientibꝰ
ergo deū seipm̄ dabit in remu
neracione: in cuius cōtemplacioē
erit refectio et sine sacietatis. Quo
fonte psalmista saciari desiderans
dicebat. Sitiuit aīa mea ad deū
fontē viuū. De quo fonte dicit
qui biberit: vitā habebit. Habē
do eī deū: habebit vitā eternā
que ē deus. Unde ipe dicit.
Hec ē vita et'na et cetera. Gra
tis iste fons datur fidelibus: hoc
ē sine vllis p̄cedentibꝰ meritis
hoīm. Qui vicerit dyaboli tēp
tamēta incentiua carnis sue.
aduersitates ꝑuorū hoīm: posside
bit hec que superius dicta sunt
id ē deū omnipotentē. carnis in
mortalitatē. et incorrupcionē. Et
ero illi deus. id ē eterna sacietas.
et remuneracio: et ipe erit michi
filius. qui credendo in deū effici
untur fideles filii dei. Hic quidē
per fidē: illic autē ꝑ manifestaci
onē. Unde idē iohānes ī epl'a

scia ait. Karissimi nunc filii
dei sumus. et nondum apparuit
quid erimus. Scimus autem quod cum
apparuerit: similes ei erimus.
et videbimus eum sicuti est. Tim
idis autem. incredulis. et execratis.
et homicidis: Timidos possu
mus intelligere: quod uolutas erat
ut crederent in xpm uerum: viden
tes diuersa tormentorum genera
fidelibus parata: timore concussi
recedebant a fide xpi. Quidam
autem etiam post fidem xpi et bap
tismum: uel terroribus perculsi uel
blandimentis illecti. timentes
penas. recedebant a fide. Quo
rum pars erit in stagno ardenti:
id est in dampnatione perpetua. Sunt
etiam timidi in pace ecclesie: qui
metu principum et secularium hominum
bonum operari metuunt. De talibus
dicitur. Illic trepidauerunt
timore ubi non erat timor. Cum
incredulis. id est cum paganis. et
cum execratis. id est cum incredulis
iudeis. uel falsis xpianis: qui
cri sunt execrandi a deo id est ualde
abhominabiles. Unde est. Virum
sanguinum et dolosum abhominabitur
dominus. Et cum homicidis. id est quo
cumque modo hominem interficientibus:
uel odio fratres suos iugulantibus. Un
de est. Qui odit fratrem suum homi
cida est. Et fornicatoribus. id est
cum ydolis seruientibus seu in immun
dicia carnis sectantibus: uel e
tiam plus creaturam quam creatorem di
ligentibus. et diuicias ultra modum
amantibus. Unde paulus. Et
auaricia que est ydolorum seruitus.
Et veneficis id est magis qui
incantaciones peragebant. Sunt e

tiam veneficos. id est maleficos:
possumus eos intelligere. qui humana
potestate aliis dominantur. Unde in
ewangelio. Reges gentium dominan
tur eorum: et qui potestatem habent
super eos venefici uocantur id est
malefici. Et ydolatris qui si
mulachra hominum mortuorum: uel
etiam ymagines rerum quarundam
pro deo venerantur. Et omnibus men
dacibus. Nominatis superius per ordinem
singulorum auctoribus viciorum: ad
extremum intulit et omnibus men
dacibus. Ubi autem dicit omnibus:
ostendit multa esse genera menda
ciorum. Nam beatus augustinus
octo dicit esse genera mendaciorum:
sed tamen nullum est mendacium quod
peccato careat. Unde scriptum est.
Os quod mentitur occidit animam.
Nonulli enim dicunt non esse peccatum:
si pro ueritate aut iusticia proferunt
mendacium. sicut legimus factum
in egipto de obstetricibus que ad
pharaonem reuerse. et increpate
cur viuificarent paruulos quos ius
se fuerant interficere: mentite sunt di
centes. non sunt hebree mulieres
sicut egiptie: sed ipse habent
obstetricandi scienciam. Unde et
scriptura refert. Quobrem
edificauit illis domum. Numquid
ergo peccatum fuit illud mendacium:
pro quo mercedem acceperunt a deo?
Fuit quidem peccatum: sed tamen ope
re misericordie est purgatum. Unde et deus
edificauit illis mansiones. id est
multitudinem filiorum dedit illis:
quia aliorum filios viuificauerunt. Si
militer legimus factum et in rahab
meretrice. que nuncios iosue abscon
dit: et inquirentibus de eis respondit.

Fateor quidē venerūt ad me:
sed cū clauderetur porta · et illi pa-
riter euenerūt · Quia opus misericor-
dia eos cohibuit · et a morte eos
liberauit: postea meruit ptin-
gere ad vnius dei cognitionē · et
inter israhelitas cōnumerari:
quia pctm illud mendacii purga-
uit opus pietatis et mie · Reus
eī fuisset · si eos pdet ad mortē:
qd eos negauit et mentita ē ·
Vnū sane debemus retinere · nullū
mendacii genus multū remanere:
qd hic lavatū non fuerit penitē-
cia · aut aliquo pietatis ope ·
Om̄ istorū qui sūt superius
cōnumerati: pars eorū erit in
stagno ardenti et sulphure · id ē
in pfunda inferni dāpnatiōe:
ubi sūt simul ignis et sulphur ·
qd est mors secūda · id ē corporis
et aīe · Prima enī mors fit in
aīa per peccatū: scda autē intel-
ligitur in aīa et corpe · Sequitur.
Et venit vnus de septē angelis
habentibus phyalas plenas sep-
tem plagis nouissimis · Per
septem angelos sicut superius
dictū ē: vel vniuersalis ecclia
intelligitur · vel oēs pdicatores ·
propter septiformē spm · quo ecclia
instruitur · et doctores erudiuntur ·
Sepe enī dictū ē septenariū nume-
rū vniuersitatē ostendere: quia omne
psens tempus septē diebus uol-
uitur · Vnus ergo ex septem
angelis qui ad iohānē venit:
intelligitur dns ihus xpus · qui
ē scdm pphetam magni consilii
angelus · id ē nūcius paterne
volūtatis · Vnus ē ex angelis
quia caput ē omī electorū: et per

assūpcionē humanitatis · illis est
cōiūctus in vtero virginis · Ve-
nit ergo per incarnacōnis mis-
teriū: qui vbiqz erat per diuinita-
tis potenciā · Isti angeli · hoc ē
pdicatores quorū caput ē xpus:
habent phyalas plenas septem
plagis nouissimis · hoc ē ipsi
sūt pleni diuina pdicacione: q
quidā auditorū vulnerantur ad
salutē · quidā autē ad suū pniciē ·
Bene autē ipē plage nouissime
dicuntur: quia in nouissima huius
scli hora · id ē ab incarnacione
dni usqz ad finē mūdi immittūtur.
Et locutus ē mecū dicens · Veni
ostendā tibi sponsā vxorē agni ·
Iohānes in hoc loco significat
ecclesiam: cui loquitur deus per
occultā inspiracōnē in mente
dicens · Veni passibus fidei · et
passibus amoris: et ostendā tibi
sponsā vxorē agni · id ē tibi
ipi manifestabo qualis nūc sis
per fidē: et qualis postea futu-
ra es: cū ad dei veneris cōtem-
placionē · Quo aūt dicit sponsā
et vxorē: quia sicut superius que
nūc ē sponsa per fidē et dilcōnē:
erit tūc vxor · cū ad amplexus
sui pueneris viri · Vir enī ecclie
deus ē · Vnde salomon dicit ·
Non ē vir in domo sua · Et
sustulit me ī spū ī montē mag-
nū et altū · Hic manifeste osten-
ditur · quod iohānes nō corporeis
oculis hanc intuitus ē visionē:
sed spū · hoc ē mentis oculis ad
cōtemplanda celestia mysteria
ē eleuatus · Mons magnus et
altus in quo se dicit eleuatum
xpus intelligitur · de quo daniel

dicit: quia lapis precisus de monte
sine manibus crevit in montem mag-
num et replevit universam
terram. Ipse quoque de se dicit.
Non potest abscondi civitas
super montem posita. Magnus
est iste mons: quia totum mundum
replet. Altus: quia ita est homo
ut sit etiam deus verus. De hoc
monte ysaias dicit. In novis-
simis diebus erit mons domus
domini preparatus in vertice montium: [no]
id est christus princeps omnium electorum.
Quoniam quia angelus et mons
christus est. et in iohanne ecclesia in-
telligitur: angelus iohannem ducit
in montem. hoc est christus ecclesiam
suam super semetipsum constituit.
Recte ergo christus. et angelus
et mons dicitur: quia nuncius
ecclesie apparens. ad celestem
patriam invitat electos: et ipse
eandem ecclesiam super se portando
ad celestia sublevat. Et osten-
dit michi civitatem sanctam iherusalem
descendentem de celo a deo: haben-
tem claritatem dei. Civitas ecclesia est:
deum habens habitatorem. Que
sancta dicitur. quia cotidie per bap-
tismum sanctificatur: iherusalem. quia
ad hoc laborat. ut ad visionem
patrie celestis perveniat. De ce-
lo descendit: quia omne quod habet
bonum. celitus datum est illi per dei
gratiam. Unde iacobus. Omne
datum optimum et omne donum per-
fectum desursum est. descendens a
patre luminum: vel etiam sicut supra
dictum est. in capite suo descendit
de celo. quia eam in utero virginali
coniunxit. Unde apostolus. Despon-
savit sibi christus ecclesiam: non

habentem maculam aut rugam.
Claritatem dei habet: quia a filio
dei illuminatur. qui illuminat omnem
hominem venientem in hunc mundum.
Unde et ipse apostolis dicit. Ego
sum lux mundi. Unde sequitur.
Et lumen eius simile lapidi pre-
cioso. tamquam iaspidi cristallo:
quia dum electos suos illustrat. eterne
viriditatis pabulo nutrit. La-
pis enim iaspis. viridis est coloris:
et ideo non incongrue per lapidem
iaspidem visio intelligitur sancte
trinitatis: ad quam anime sanctorum
pertingere desiderant. velut cuiusdam
viriditatis amena... queque perveniunt.
Hinc ipse dicit. Per me si quis
introierit salvabitur. et ingre-
dietur per fidem. et egredietur
a fide ad speciem: et pascua in-
veniet eterne satietatis. Unde
et psalmista dicit. Dominus pas-
cit me et nichil michi deerit:
in loco pascue ibi me collocavit.
Per cristallum vero. intelligitur
premium superne remuneracionis:
que in ipsa visione dei complebitur.
Sicut enim aqua in cristallum vertitur:
dum primum ex aqua et spiritu rena-
torum ipsa dei contemplacio efficitur.
Nam et si bene perpendimus quid
significat iaspis. hoc et cristal-
lum: quia remuneracio sanctorum nichil
aliud erit. nisi presens dei vultus.
Et habebat murum magnum et
altum. Murus ecclesie est christus:
de quo ysaias ait. In illa die
cantabitur canticum istud in ter-
ra iuda. Urbs fortitudinis nostre
syon salvator ponetur in ea
murus. Ipse est etiam magnus:
de quo psalmista. Dominus in syon

magnus. Altus quoq[ue] ē: q[ui]a a p[at]re
sup[er] om[n]ia sublimatus: et deus
quoq[ue] eciā per hu[m]anitatē est co
stitut[us]. Ipē quoq[ue] ē murus: hoc
ē defensio et p[ro]tectio eccl[es]ie sue.
Vel eciā murus general[ite]r ip[s]a
eccl[es]ia intelligitur: que murus
appellatur p[ro]pter firmitatē fidei
et constancia virtutū. Magn[us]
ē iste murus: q[ui]a eccl[es]ia ex multis
constat fidelib[us]. et per q[ua]tuor
mu[n]di climata dilatat[ur]. Altus
quoq[ue] ē: q[ui]a corp[or]e i[n]habitat t[er]rā.
mente iā possidet celū. De q[uo]
bene subditur. Habens portas
duodecī. Per duodecī quippe
portas: duodecī intelliguntur
ap[osto]li. Et per duodecī ap[osto]los:
om[n]is ordo doctorū per quorū
ministeriū intram[us] eccl[es]iam. Ip[s]i
enī nos baptizant: et docentes
p[er] fidē eccl[es]ie portis nos intro
ducūt. De quib[us] adhuc subin
fertur. Et i[n] portis angulos
duodecī. id ē in ap[osto]lis omnes doc
tores subiecti. sicut sūt presbiteri
et ceteri in noi[bu]s ordinib[us]. eccl[es]ie
p[re]positi: qui et si magna non
valēt. tamē minora que accepe
rūt fideli p[ro]p[osi]to nūciare nō desis
tūt. De quib[us] i[n] malachia legi
tur. Labia sacerdotis custodiūt
sciencia et legē requirūt ex ore
ei[us]. q[ui]a angelus d[omi]ni exercituū
ē. In duodecī ergo portis duo
decī anguli consistūt: q[ui]a docto
res eccl[es]ie fidē et vestigia ap[osto]lorū
sequūtur. Et noīa scripta. que
sūt noīa duodecī tribuū filiorū
isr[ae]l. Filios isr[ae]l non debemus
intellig[er]e carnal[ite]r duodecī filios
iacob. quorū sūt t[em]p[or]a vita.

sicut scriptura manifestat: sed pa
tres sp[irit]uales ex ei[us] p[ro]genie des
cendētes. sicut sūt ysaias ihe
remias. ceteriq[ue] p[ro]phete. Quo
rū noīa scripta sunt i[n] portis:
q[ui]a memoria illorū in fide conti
netur ap[osto]lorū. Q[uo]d enī isti an
nūciant factū: illi p[re]dixerūt
futurū. Quia ergo eadem
que illi p[re]dixerūt annūciant:
meōriā illorū in suis cordibus
se habē[re] insitam demonstrant.
Hinc eciā in duodecī filiis isr[ae]l.
possum[us] intellig[er]e omnes gen
tes: sicut in duodecī ap[osto]lis intel
ligim[us] omnē ordinē p[re]dicatorū.
In duodecī ergo portis noīa duo
decī filiorū isr[ae]l scripta sūt: quia
in fide et dil[e]c[ti]one ap[osto]lorū: omēs
gentes consistūt. Hinc paul[us]
dicit. Ep[isto]la n[ost]ra vos estis scrip
ta in cordib[us] n[ost]ris. Ab oriente
porte tres. Per orientē p[o]p[u]lus
intelligitur iudeorū. de quo x[ristu]s
ē exortus: qui ē verus sol iusti
cie illuminas corda credenciū.
Ibi enī fuerūt primū porte tres
hoc ē fides sancte trinitatis: in
illis primū annūciata ē a p[ro]phetis.
et ceteris iustis qui per sp[iritu]m illu
minati. fidē s[an]c[t]e trinitatis cogno
uerūt. Unde ysaias dicit: au
diuisse se cherubyn clamancia.
Sanctus. s[an]c[tu]s. s[an]c[tu]s. Sed q[ui]a in tri
nitate p[er]sonarū intelligitur
vna maiestas. cū plural[ite]r p[re]
misissent. S[an]c[tu]s. s[an]c[tu]s. s[an]c[tu]s. v
nitatē substancie attendētes.
adiungūt d[omi]n[u]s deus sabaoth. Si
militer psalmista p[re]mittens.
benedicat nos deus pat[er]. bene
dicat nos deus filius. benedicat

nos deus spiritus sanctus: trinitatem
personarum convertit ad unitatem
maiestatis dicens. et metuant
eum omnes fines terre. Ab aquilo
ne porte tres. Per aquilonem
intelliguntur gentiles. in fri
gore infidelitatis et ignorantie
positi. sicut fuerunt patres nostri.
Ibi quoque sunt porte tres: quia
et gentiles per doctrinam apostolo
rum. ceterisque predicatorum edocti.
fidem sancte trinitatis perceperunt.
Et bene quidem primum ab orien
te porte tres. deinde ab aquilo
ne commemorantur: quia prius iudei
crediderunt. deinde gentiles:
qui ante erant in aquilone qui
est frigidissimus et durissimus ven
tus. habentes dyabolum qui di
cit. Ponam sedem meam ad a
quilonem. Et ab austro porte
tres. Per austrum claritatem fide
i intelligimus. que in toto orbe
terrarum lucet: quia dum sol in austro
id est in medio centro celi figitur:
totum mundum illuminat: significans
christum. qui luce fidei claritatis
sue illuminat universam ecclesiam.
In austro itaque porte tres sunt:
quia fides sancte ecclesie splendore
sancte trinitatis illuminatur. baptiza
ta in nomine patris et filii et spiritus
sancti. Et ab occasu porte tres.
Per occasum novissimam mundi
etatem accipiamus. in qua per heliam
et enoch. ceterosque predicatores
eandem fides sancte trinitatis per
quadrupertitum orbem diffundetur:
iudeos atque gentiles pariter comple
tens. Duodenarius etiam numerus
portarum. que per quatuor mundi

partes sub ternario comprehenduntur:
ad misterium pertinet duodecim apostolo
rum. per quos fides sancte trinitatis
per quadrupertitum orbem diffusa
est. Et murus civitatis habens
fundamenta duodecim. Murus ipsa
est civitas. que habet duodecim fun
damenta: quia apostolorum et prophetarum doc
trina constitit. Quorum funda
mentorum fundamentum est christus: de
quo paulus dicit. Fundamentum aliud
nemo potest ponere preter id quod positum
est: quod est christus ihesus. Quando enim
singulariter fundamentum enuntiatur:
ipse christus intelligitur: super quem
omnis edificatio ecclesie constituitur.
Quando enim pluraliter: patriarche.
apostoli. ceterique doctores. Unde idem
apostolus dicit. Iam non estis hospi
tes et advene: sed estis cives sancto
rum et domestici dei. superedificati
super fundamentum apostolorum et propheta
rum. Hic ergo fundamentum apostoli.
ceterique doctores intelliguntur. in
uno fundamento christo fundati:
ipse est fundamentum fundamentorum.
sicut est rex regum et dominus dominantium.
Ad hoc etiam pertinet quod etiam nominatis
fundamentis. agni nomen non siluit:
sed ait. Et in ipsis duodecim: no
mina duodecim apostolorum et agni. Et
in ipsis fundamentis. hoc est in fi
de patriarcharum et apostolorum. nomina
duodecim apostolorum: quia videlicet quisquis
in ecclesia regimine suscepit. locum a
postolorum tenet: quorum doctrinam et
et actus imitatur. Et ut absolu
cius hoc sit: dicamus fundamenta.
patriarchas esse et prophetas in qui
bus nomina duodecim apostolorum sunt:
quia fidem quam perceperunt apostoli. habue

runt et illi. Et que isti crediderunt
in carne venisse: illi pnunciaue
runt venturum. Hinc psalmista
dicit. Fundamenta eius in montibus
sanctis. Montes quippe ipsi sunt
patriarche et prophete super quos no
ui testamenti doctores fundantur:
quia eorum fidem imitantur. Tamquam
scilicet fundamentum super fundame
ta: quia et ipsi montes fundame
ta esse noscuntur. Et qui loqueba
tur mecum. habebat mensuram
harundineam auream: ut metiretur
ciuitatem. Hic angelus typum
filii dei tenebat: qui omnia men
sura et numero disponit. Na
per harundinem: diuinam debemus
intelligere predicacionem. Quia enim
harundine scribitur: recte per ha
rundinem scriptura sancta intelligitur.
ab efficiente videlicet illud quod
efficitur. Hac itaque harundine
id est diuino eloquio tangit et
illuminat deus corda fidelium: ibique
appendit et metitur facta singu
lorum atque profectus. dum aliis tribuit
sermonem sapientie. aliis genera
linguarum etc. Que mensura
harundinea aurea dicitur: propter
claritatem diuine sapientie. que
in plerisque locis auro figuratur.
Unde est. Accipite sapientiam
sicut aurum. Hac itaque harundi
ne metitur ciuitatem: id est vniuer
salem ecclesiam. Et portas eius:
id est doctores et prepositos ecclie.
Et murum ciuitatis: in quo nichil
aliud quam ipsa ciuitas intelligitur.
Et ciuitas in quadro posita est.
In quadrata figura non aliud la
tus maius est. aliud minus: sed
cuncta simul quatuor latera equali

spacio tenduntur. Per hec autem
quatuor latera: debemus intelligere
spem. fidem. caritatem et operacionem.
Que equalia sunt: quia vnusquisque
fidelis quantum credit. tantum sperat.
tantum amat et operatur. ~~Iterum~~
Similiter quantum sperat. tantum
credit: tantum amat et operatur.
Iterum tantum amat. quantum cre
dit. quantum sperat. quantum operatur.
Tantum operatur. quantum credit: quantum
amat. quantum sperat. Bene autem
ecclesia in quadro posita esse memo
ratur: quia est robusta per fidem.
longanimis per spem: ampla
per caritatem. efficax per operacionem.
Habent eciam singuli fidelium fi
dem. qua credunt que videre non possunt:
deum scilicet trinum in personis. et
vnum in maiestate. Habent et
spem: quia sperant posse se pertingere
ad illud quod needum vident. Ha
bent quoque caritatem. id est dei et
proximi dilectionem. Quibus virtuti
bus ut perfecta sit vita illorum: ad
iungitur operacio. sine qua fides mor
tua est. Unde apostolus. Fides sine
operibus ociosa est. Siue eciam per
quatuor latera ciuitatis. possumus
intelligere quatuor virtutes principa
les: prudenciam videlicet tempe
ranciam. fortitudinem atque iusticiam.
Que ita debent esse in electis: ut
vna alteram non excedat. Pru
dencia quippe est: sciencia in appe
tendis bonis. et vitandis malis.
Cui debet coniungi. seu coequari
temperancia: quia non est perfecta pru
dencia. nisi studeat homo semetip
sum temperare. et a voluptatibus
istius seculi retrahere. Quod cum
fecerit debet habere fortitudinem:

ut illud qd' intelligit · ope pficiat · Deinde etiā debet possidē
iusticiā: quatenus actus suos ita
temperet · ne minus iustus · et plus
q̄ oporteat sapiens sibi videatur.
Et longitudo eius tanta ē: quanta
et latitudo · Repetit qd' supra
dictū ē: q quadrata figura / ex
omi parte equalis ē · Tanta ē
itaq longitudo / quanta et latitudo:
q quanta ē fides · tanta ē spes ·
tanta caritas · tanta inchilomn9
et operacio · Quantū ergo credimus ·
tantum amamus: et quantū amamus
tantū de spe presumimus · Et in
quantū per spem ad superna erigi
mur · tantū per dilectionē circa
deū et proximū extendimur:
tantūq ipam fidē · spem et cari
tatē · operibus exornare studemus ·
Similiter vnusquisq tantū pru
dens ē: quantū temperans · fortis
et iustus · Tantū temperans: quantū
prudens · fortis et iustus · Tantū
fortis: quantū prudens · temperatus
et iustus · Tantū iustus: quantū
prudens · temperatus · fortis fuerit ·
Et mensus ē ciuitatē de harū
dine: per stadia xii · milia · Ha
ciuitas ecclesia intelligitur: harū
do doctrina ewangelica · Por
ro per stadia xii · milia · omēs
exprimuntur laborantes ī ecclesia ·
Per stadiū quippe illud intel
ligitur / qd' ī stadio agitur: id
est p locū labor · et p̄miū labo
rancium · Hinc paulus dicit ·
Nescitis qd' hii qui in stadio cur
runt · omēs quidē currunt · sed v
nus accipit brauium · Laborant
itaq electi ī stadio · hoc ē in la
bore p̄sentis vite: ut brauium

superne retribucionis possint pa
pe · Nā et per xii · milia: sū
ma electorū exprimitur · Duode
narius enim numerus idcirco per
fectus habetur: q ex denario
et binario constat · Denarius p
tinet ad decē precepta legis: bi
narius ad duo dilectionis precepta ·
in quibus tota lex pendet et prophe
te · Dicitur idcirco pfectus habetur:
q ex partibus septenarii consi
citur · que sunt tria et quatuor ·
Ternarius enim ad fidē scē trinita
tis refertur · Quaternarius ad
quatuor ewangelia · Millenarius
quoq pfectus numerus osten
ditur: q denarii numeri quadratū
solidū reddit · Decies enim cente
ni: sunt mille · Atq idcirco mil
lenarius numerus pfectus ē ·
Vnde dicitur · Verbi qd' man
dauit in mille generaciones: p
quas generacionū vniuersitas ex
primitur · Quia igitur duode
narius · siue millenarius nume
rus in sacro eloquio p pfectio
ne ponitur: recte ī xii · milibus
summa pfectionis illorū expri
mitur · qui decalogū legis cum
dilectione dei et proximi implent ·
fideq sancte trinitatis custodi
unt: et hoc secundum auctoritatem
quatuor ewangeliorū · Hos meti
tur deus omnipotens harūdine:
q vnicuiq secundū / sui intellectus capacitatē
distribuit doctrinā sciencie ·
Omēs tamē quos tangit: in
hiis que acceperunt pfectos oste
dit · Et vnusquisq qd' accepit
in se · per caritatis studiū possi
det in altero: ut ex multis mē
bris vnū efficiatur corpus · uel

sicut supra dictū ē: alii tribuitur
sermo scientie: alii genera linguā
rū 7c. Et hii licet nō equaliter.
q̄ ut dn̄s dicit: in domo patris
mei mansiones multe sunt: ta
mē omēs superne remuneracionis
premiū percepturi sunt. Sed cū
miro consilio auctor et dispen
sator nr̄ huic illa largiatur que
alii denegat: eius mensurā ha
ud dimus egredi nō videtur. Nā
quis posse plus q̄ accepit cona
tur. inde plerūq; amittit et hoc
qd̄ poterat: q̄ audacter ea que
contingere non valet. arripere festi
nat. Nā et membrorū nostro
rū ministeriis bene utimur: cū sua
eis officia distincta seruamus.
Luce ēi oculis cernimus: uocē
uero auribus audimus. Si quis
autē mutato ordine officia dese
rit: ad aliena non assurgit.
Longitudo et latitudo et altitudo
eius equalia sūt. Hec ē illa so
liditas quadrate figure. de qua
superius dixit. Et ciuitas in
qdro posita erat. Longitudo p
tinet ad fidem. altitudo ad spem:
latitudo ad caritatē. de q̄ scriptū
ē. Latū mandatū tuū nimis.
Siue etiā longitudo ptinet ad
longanimitatem. altitudo ad cō
templacionē: latitudo sine du
bio caritatē designat. que ī tan
tū lata ē: ut non solū ad ami
cos. sed etiā usq; ad ipsos ptre
mat inimicos. iuxta illud.
Diligite inimicos uros: bene
facite his qui oderūt vos. Lō
gitudo itaq; ciuitatis et latitudo
atq; altitudo eius equalia sunt:
q̄ qn̄tū paciens fuerit mens p

longanimitatē. tantū lata erit
per amorē. Et qn̄tū paciens
fuerit per longanimitatē. qn̄tū
q; lata per amorē: tantū erit
et alta p contēplacionē. Unus
quisq; ad altiora per contēpla
cionē erigitur: in qn̄tū semet
ipm̄ humiliat in tolerando
mala proximorū. Longitudo
itaq; ecclie. latitudo et altitudo
equalia sūt: q̄ in qn̄tū longa
nimis ē in adversa. in qn̄tū
caritate ergo omēs dilatata. in
tantū ē alta per contemplacionē.
Et mensus ē muros eius cen
tū quadraginta iiii^{or} cubitorū.
Hec summa quadraturā duode
narii numeri continet. Duo
decies ēi duodeni. c. qdragin
ta qtuor fiunt. Centenarius
numerus pfectionē significat.
Unde in ewangelio dn̄s. Qui
reliquerit domū. fratres. 7c.
usq; centuplū accipiet. id ē
pfectionē mentis cōsequetur:
ut ea que amisit semel ultra re
petere nolit. Quadragenarius
quoq; numerus in scriptura sacra
multimoda racione habetur p
fectus: siue propter dm̄ ieiuniū
qdraginta diebus pactū. siue
propter decalogū legis. et qtuor
ewangelia in quibus pfectio de
calogi cōtinetur. Quaternarius
similiter consecratus ē propter flu
mina qtuor paradisi. uel qtuor
libros ewangelii: seu etiā propter
qtuor mundi ptes. uel qtuor
virtutes principales. Quia aūt
in cubitu manus ē: recte p cubi
tū operacio manus exprimitur.
Muri autē. ipa ē ciuitas. Mē

sus est itaque angelus muros ci
uitatis .c. quadraginta iiijor
cubitis: quia omnipotens deus per
pendit et consideat quantum sin
guli electorum per auctoritatem
iiijor ewangeliorum laborat
in legis decalogo: quantamque
perfectionem mentis consequatur
ut ad societatem angelorum per
uenire possint. Unde sequitur
Mensura hominis que est angeli.
Quantum ad litteram pertinet.
hic ostendit ipsum angelum qui
hec ostendebat iohannem in fi
gura hominis apparuisse: quantum autem
ad altiorem pertinet intellectum
mensura hominis que est angeli
intelligitur recte ipse angelus
qui ecclesiam metitur: quia videli
cet gloria angelorum et hominum
in celesti beatitudine equalis e
rit. Unde in ewangelio ipse
dicit. Neque nubent neque nu
bentur: sed erunt sicut angeli
dei in celo. Vel ideo mensura
hominis que est angeli dicitur: quia
quot angeli remanserunt in
celo post occasum archangeli.
tot homines de terris sunt assen
suri in celos. Et erat structura
id est edificatio muri eius ex la
pide iaspide. Iaspis lapis vi
ridis est coloris atque dominum ihesum
christum significat: qui est refectio
sanctorum animarum. In contemplatione
enim dei omnipotentis erit summa
electorum perfectio. et eterna sacie
tas. iuxta illud psalmiste: dominus
pascit me et nichil michi deerit.
in loco pascue ibi me collocauit.
Hinc etiam per lapidem iaspidem
electi exprimuntur. quorum fides

numquam marcescit: sed in viridita
te operacionis constat. Ex lapi
de ergo iaspide structura ciui
tatis efficitur: quia primus in ec
clesia fundamentum christi constitu
tur. Cui etiam omnes fideles sup
ponuntur: iuxta illud apostoli.
Ad quem accedentes lapidem viuum:
et ipsi tamquam lapides viui sup
edificamini domos spirituales. Nam
sicut in muri edificatione primo
ponuntur lapides magni et qua
drati. qui alios super se positos
portant. qui et ipsi iterum alios
portent. sicque omnis edificatio
construitur. usque ad ultimum
lapidem perficiatur. qui cum portetur
ab omnibus ipse neminem portat:
ita in fundamento ecclesie primo
positi sunt apostoli. deinde mar
tires. deinde confessores. vir
gines. vidue. ceterique sancti. qui se
omnes inuicem portant. passio
nes sue mentis libentissime
tolerantes. iuxta illud apostoli.
alter alterius onera portate:
vel etiam exemplo semetipsos
inuicem fouentes. et ita agitur
usque in finem seculi. qui plurimus
electus in nouissimo culmine
huius edificii ponetur: qui cum
portetur ab omnibus retro se pre
cedentibus. ipse tamen non habebit
quem portare possit: quia in ipso
omnis ecclesie consumabitur edifi
catio. Erit vero primus et fun
damentum: et consumatio ecclesie.
qui est inicium et finis. Ipsa vero
ciuitas aurum mundum. simile vi
tro mundo. Per aurum claritas
intelligitur celestis: de qua dominus
dicit. Accipite sapienciam sicut

aurū · In vitro veō : puritas cor
diū intelligitur · Nā ex ceteris
metallis si confiatur aliqd' vas :
quidqd intrinsecus ponitur · ex
trinsecus minime videtur · In
vitro aūt qdqd interius ponitur
totū exterius pspicitur : atq3 ideo
per vitrū puritas designatur
cordis ōm scōrū · que invicem
ī celesti btitudīe ōmibꝫ maifesta
bitur · Hec ēm uerba nō ad p̄ntē
ecclam referri possūt · in qua
singulis singulorū consciētie
occulte sūt : sed ad futurā qn̄
veniēte dn̄o qui illuīabit abscon
dita tenebrarū · singulorū con
sciencie cunctis maifestabuntur ·
Quidqd ēm cogitatū fuerit ab a
liquo totū videbitur ab alteō :
sicq3 vnusquisq3 tūc erit cōspica
bilis alteī · sicut nūc eē non pt
conspicabilis sibi · Vel p aurū
sicut dictū ē intelligitur sapien
cia supna : per vitrū veō puri
tas fidei · Nā in vitro sicut dic
tū ē quidquid ponitur interius ·
totū videtur exterius · et per hoc
puritas fidei designatur : quā
sancti tenētes corde · maifestāt
etiā ore : nec quidq̄ intus agūt
per simulationē · qd' nō videatur
exterius p purā oris atq3 opis
confessionē · Fundamēta muri
ciuitatis : ōm lapide p̄cioso or
nata · Fundamēta ciuitatis id
ē ecclie · sunt patriarche · p̄phete ·
et ceteri pdicatores : sup quorū
doctrinā uel exempla constat
ecclie structura · Que fundamē
ta ōm lapide p̄cioso · id ē ōmi
bus virtutibꝫ fide scilicet · spe
caritate · hospitalitate · ieiunio ·

abstinēcia : ceteisq3 sunt orna
ta bonorū actuū opeibꝫ · Siue
etiā lapides p̄ciosos intellige
omēs imitatores illorū qui ī
edificio ciuitatis positi sūt :
ipamq3 ciuitatē moribꝫ et vita
exornat · De hys lapidibꝫ dn̄s
per p̄phetam dicit · Ecce ego
sternā p ordinē lapides tuos :
et fundabo te in saphiris · Vn
de sequitur · Fundamētū p̄mū
iaspis · Qui lapis ut supeius
dictū ē viridis ē coloris : atq3
ideo nō icōgrue dn̄m signi
ficat · q ē pabulū et refectio
ōm electorū · Ipe ē primū
fundamētū ecclie · sicut aplus
dicit · Fundamētū aliud ne
mo pt ponē · pter id qd' po
situ ē · qd' ē xp̄us ihūs · Sig
nificat quoq3 et electos quorū
fides nuq̄ marcescet : sed se
per in opacōnis viriditate pseue
rat · Secundus saphirus · La
pis saphirus in sua natura ne
quaq̄ p̄ciosus ē : sed ī insticio
ualde p̄clarus inueitur · qui vide
licet celestē colorē retinet : at
q3 ideo scōs significat · qui ce
lestia mēte petūt · dicentes cū
aplo · Nrā couersacio ī celis
ē · Tertius calcedonius · Cal
cedonius lapis multo ē vilior
q̄ saphirus in natura : sed in
insticiis sensibꝫ ualde inueitur
et ip̄e p̄ciosus · Est ēm fortis
sime nature adeo · ut ōm scul
pencium argumētis resistat :
atq3 ideo significat scōs q in
uictissimi sūt int' aduersa huius
seculi · Quorū vnus dicit ·
Quis nos sepabit a caritate

xpi9 Et iterū · Certus sum
q̄ neqȝ morȝ · neqȝ vita · neqȝ
angeli · 2c̄ · poterūt nos se
pare a caritate xpi · Et tales
bene in fundamēto ecclie cō
stituūt · q̄ alijs exempla
fortitudis p̄bent · Unde et
idē auditoribȝ suis dicit · I
mitatores mei estote · sicut
et ego xpi · Habet quoqȝ i
dem lapis similitudinē lucer
ne pallentis · Et in hoc hūi
litatē scoꝝ significat · qui
in p̄nti vita pallidi habent ·
q̄ despiciuntur · cōtempnūt ·
et ueluti in nichilū reputāt ·
Attamē ipi obscuro loco lu
cent · alijsqȝ lumē sciencie
atqȝ ardoris demonstrāt · Un
de et ex vno illoꝝ dicitur ·
Ille erat lucerna ardens et
lucēs · ardens videlicet fide
et dilcōne · lucens verbo et o
pe · Quartus smaragdus ·
Smaragdus p̄ciosus lapis ē
in sua natura · sed p̄ciosior
in electoꝝ figura · Qui lapis
tante viriditatis ē ut omnē
virorem herbarū superet ·
et aerem etiā circūfusum vi
ridem reddat · Reddit etiā
imagines aspicientiū · si mo
les eius fuerit ampla · Huius
lapidis genera sūt multa · sed
p̄ciosissimi smaragdi · qui la
pides reperiuntur in scithia
regione deserta · quos tamē
custodiūt griphes aīalia ter
ribilia et ferocia · que corpus
habent leoninū · pedes autē
rostrū · et alas ut aquila · ideoqȝ

per terrā currūt ut leones ·
per aerā uolāt ut aues · Que
bestie custodiūt ipam deserti
regionē · et seruāt ipos lapi
des · nō q̄ in suā eos cōuertāt
utilitatē · sed hoībȝ eos aufe
rūt · Cum quibȝ arimaspi
hoīes vnū oculū habentes bellū
gerūt · ipōsqȝ lapides eis au
ferūt · Que res pulchrū in se
cōtinet misteriū · Lapis quippe
smaragdus qui ut diximus
nimie ē viriditatis · xpm sig
nificat · qui pascua eterne re
fectionis suis daturus ē fideli
bus · Porro desertū illud in
quo lapides reperiūt · signifi
cat corda scoꝝ · qui se a terre
nis et huius mūdi curis longe
faciūt · ut in secreta cordis sui
quiete dnō seruire possint ·
Unde vnus eoꝝ dicit · Ecce
elongaui fugiens · et mansi in
solitudine · In quoꝝ cordibȝ
inueniť lapis smaragdus ·
q̄ in ipis habitat xpus · Sed
assūt griphes id ē maligni
spūs · qui xpm nitūt tollere
fidelibus · nō qd ipi eū habeat ·
sed causa inuidencie hoībus
eū auferūt · Sed sunt arimas
pi vnū oculū habentes · id est
electi oculū mentis possidentes ·
qui bellāt cū griphibȝ · hoc
est cū malignis spiritibȝ · xpm
qȝ sibi rapiūnt qui ē lapis p̄cio
sus · Et ut dns designatur p
hunc lapidē · ita electi quoꝝ
fides nūq̄ marcescit · Nam
et ipi in fundamēto ecclie po
nuntur · q̄ et alios et exemplo
et doctrina erudiūt · et i xpi doc

trgia confortant · Quintus sar
donix · Sardonix compositum
est ex sardo et onice : cuius genera
plurima sunt · sed preciosior tribus
coloribus · distinguitur in modum
vnguinis : quia in subteriori par
te habet nigrum colorem · in medi
o rubicundum · in superiori candidum ·
Vel aliter · Primam partem habet
nigram · medio candidam · superius
rubeam : significans sanctos · qui nigri
id est despecti · contemptibiles et
abhominabiles videntur : sed tamen
innouati per gratiam xpi · semper
splendore fidei irradiantur ab eo ·
ut si caritas inigruerit · eciam per
caritatis officium proprium sangui
nem non solum pro amicis uerum eciam
pro ipsis fundere non metuant in
imicis quod significatur per colorem
rubeum · Hinc in canticis can
ticorum dicitur · Nolite me con
siderare quod fusca sim : quia deco
lorauit me sol · Vnde paulus
apostolus ait · Et si exterior homo
noster corrumpitur : tamen interior
renouatur de die in diem · Sex
tus sardius · Sardius lapis
terre rubre speciem habet : ideoque
significat sanctos · qui licet ad sublimia
intelligenda et contuenda du
cantur : tamen suam semper studet
recognoscere fragilitatem · recor
dantes se esse filios ade · quod terra
rubra interpretatur · Reducunt
semper ad memoriam qui sint ·
et vnde venerint : id est ex radi
ce fragilis et precoris hominis · ne
videlicet ex accepto celestis
gratie dono extollantur · Hinc
ezechiel sepe contuens celestia
misteria · filius hominis vocatur ·

Et abraham · Loquar ad
dominum meum : cum sim pulvis et
cinis · Et psalmista · Me
mento domine quia puluis sumus :
homo sicut fenum dies eius ·
Bene autem iste lapis sexto loco
subrogatur · qui terre rubre
speciem tenere videtur : quia et
primus homo sexto die conditus
invenitur · cui dictum est · Terra
es · et in terram ibis · Septimus
crisolitus · Crisolitus quasi
aurum fulget : et videtur emit
tere ex se quasdam ardentes scin
tillas · Cuius specie significa
tur hii · qui luce superne sapien
cie resplendent : suasque vir
tutes atque sentencias · cum verbo
exhortacionis uelut scintillas
in proximos effundunt · quibus
ad amorem dei et proximi alios
accendunt · Octauus berillus ·
Berillus duos colores habet ·
viridem et pallentem : per quem
vita illorum designatur · qui eter
norum contemplacionem bonorum
inherent · et iterum curam frater
ne administracionis · quasi ad pal
lorem redeunt / dum exteriora per
activam vitam fratribus ministrare
studeant : et qui paulo ante fue
runt virides in dei contempla
cione : pallescunt iterum in tempora
lium rerum per humanitatis officium
administracione · Nonus topazi
us · Topazius lapis omnium la
pidum colores in se habet ·
vnde et nomen accepit · quia pan
grece · latine omne dicitur :
quo nichil carius reges in the
sauris suis habere possunt : et
nascitur in insula egipti ·

que dicitur topazion : signifi
cat sc̄os · omībꝫ virtutibꝫ re
fertos · et q̄i multis coloribus ·
sic multis virtutibꝫ lucentes ·
Decimus crisopassus · Criso
passus aurei coloris ē et viridis :
ꝗ ipō noīe maīfestat parū
distans a berillo · Significat
autē elc̄os sapiētia resplendē
tes : et viriditate fidei semper
ad celestia tendētes · Undeci
mus iacinctꝰ · Iacinctꝰ simi
lis ē aque radio solis ꝑfuse ·
Et in hoc significat electos
sapiētia repletos · nō tamē
hūana q̄ sunt filij seculi pru
dentiores filijs lucis : sed diui
na que significat per radios
solis aque īmissos · Duodeci
mus ametistus · Ametistus
tribus coloribꝫ ꝑncipalibus
respergitur : id ē purpureo
uiolacio et roseo · Et in hoc
significant sancti · q̄ celestē
habitū gerūt in terris : et ad
ꝑimū ad ꝯciuitatē angelorū
venturi sūt in celis · Unde
dn̄s dicit · Et erūt sicut ange
li in celo · Qd' designatur
per purpurā que ꝑncipū ē
indumētū · In viola autē que
hūilis ē herba · et tamē odorē
optimū habet : hūilitas illorū
exprimitur · cū bone opinōis
odore · In rosaceo autem colore
caritas intelligitur · que intantū
in illis viget · ut eciā usqꝫ ad
passionē martirij · nō solū pro
amicis sed pro ipis quoqꝫ ꝑsi
liant inimicis · Unde dn̄s di
cit · Maiorē hac dilectionē ne
mo habet : q̄ ut aīam suam

quis ponat ꝑ amicis suis · Et
xij · porte · xij · margarite sūt
per singulas · Quātū ad litte
rā ꝑtinet · hoc dicit · ꝗ illa ci
uitas habet duodecī portas · et
singule porte erāt ex singulis
margaritis : id ē vnaqueqꝫ por
ta erat ex vna gemma · et ite
rū in vnaquaqꝫ porta erant
xij · margarite · que sūt centū
qdraginta iiij or · Una porta
uel margarita singulārit dn̄s in
telligitur ihūs xp̄us : qui sicut
dicitur fundamētū fundamētorū ·
sic eciā potest dici margarita mar
garitarū · Istud ē margaritū : ꝗ
negociator venditis ōmibus e
mit · In duodecī autē portis in
telligūtur sc̄i apli et ceteri ꝑdica
tores : qui nobis ianuā aperi
ūt · Unde psalmista · Aperite
michi portas iusticie · Beatiqꝫ
vnā portā annectit · que singu
lārit dn̄m significat : sicut dic
tū ē · sine quo nemo venit ad
patrē dicens · Hec porta dn̄i
iusti intrabūt in eā · Superius
legimꝰ ꝗ mensꝰ ē angelus mu
ros ciuitatis : centū quadragi
ta q̄tuor cubitorū · Qui nume
rus eciā hic replicatur · cū · xij ·
margarite ꝑ singulas duodecim
portas distribuūtur : qꝛ duode
narius numerus duodecies duc
tus · centesimū ac qdragesimū
q̄rtū numerū ꝯsummat · in
quo omīs multitudo sc̄orū con
cludit · Et platea ciuitatis
aurū mūdū : tamq̄ vitrū plu
cidū · Superius dictū ē ꝗ ipā
ciuitas fuerit ex auro mūdo · ta
ꝗ vitrū plucidū : et hic platea

ciuitatis. hiisdem metallis fert᷑.
Per muros quippe ciuitatis:
robustiores et eminētiores scti
intelligūtur. Per plateam
vero que a latitudīe ita vocat᷑:
quia grece platon. latine latū di
citur: simplices intelligūt᷑.
ipsius quia subiecti in latitudīe ca
ritatis morantes. Dicit᷑ autē
platea ciuitatis ex auro mūdo.
sicut et muri fuisse ferūtur:
quia licet sit ibi distancia mērito
rū. quia sicut in hac vita inuenī
tur alius alio sanctior. sic in
illa beatitudīe alius inuenitur
alio eminētior: tamē vnusquisque
quod non habebit in se. posside
bit in altero per caritatis amorē.
Hinc per beatū iob dicitur.
Paruus et magnus ibi sunt.
Et apostolus. Stella a stella dif
fert in claritate: sic et resur
rectio mortuorū. Nam per
aurū claritas designatur sup
ne retribucionis: per vitrū
vero puritas cordis illorū ex
primitur. que tunc singulis
inuicē manifestabit᷑. Hiisdē
itaque metallis adornatur pla
tea quibus et muri: quia licet nō
tanta habeat gloriā subiecti.
quāta plati et doctores ecclie.
tamen ut dictū ē. quod in se ipsis
nō habebit possidebit in altero
per caritatis ardorē: quoniam sicut
apostolus dicit. erit illis deus oīa
in omnibus. Unde sequitur.
Et templū nō vidi in ea.
Dominus enim deus omnipotens tē
plū illius ē et agnus. Presens
ecclia templū dei ē: iuxta quod

apostolus dicit. Templū enim dei
sctm ē: quod estis vos. Tamē
habet etiā ipsa templū corpora
le. id ē locū oracionis: quo con
ueniūt fideles ad audienda
diuīa eloquia et celebranda
xpi sacramēta. Illa aūt celes
tis ciuitas ierlm. iam nō habe
bit templū visibile: quia dominus
deus omnipotens pater et agnus
id ē filius dei. templū eius ē.
Hinc paulus dicit. Non enim
in manufactis habitaculis
ihūs introiit. Et alibi. xpūs
assistens pontifex futurorū
bonorū. per amplius et perfecti
us tabernaculū nō manu
factū. id ē nō huius creacionis.
introiuit semel in sca. Et
hoc templū. id ē totā trinitatē
nunc ecclia possidet per fidē:
tunc vero possidebit per ma
nifestā speciē. quando erit deus oīa
omnibus et in illo. Erit enim tunc
templū ecclie. pater cū filio
et spū sco: quia inhabitabit ille
ecclesiam regendo. et ista in
habitabit illū in eo quiescen
do. In qua scilicet mansione.
id ē in diuinitatis perfectione tri
bus qualitatibus vigebit: quia ibi
habebit eē felicit᷑. et nosse
sctam trinitatē perfecte. et eā
quia nouerit diliget caste.
In hiis autē tribus beatitudi
nū qualitatibus: omnis sūma be
atitudīs consistit. Et ciuitas
nō eget sole neque luna: ut luce
ant in ea. Hec ierlm que in
pnti agitur. in die fruitur lu
mine solis. nocte vero lumine

lune : illa autē celestis ihe
rusalē nichil horū indige
bit · q̄ uerū habebit lumē
qd' non solū corpa sed etiā
mētes singulorū illūiabit ·
Unde sequit' · Nā claritas
dei illūiabit eā · Ipe ē deus
qui nūc illūiat mentes fide
liū per fidē : ipe iam tunc
multomagis illūiabit · cū
eū vidē meruerit facie ad
faciem · Sicut ipe dicit ·
Beati mūdo corde : qm̄ ipi
deū videbūt · Et lucerna
eius ē agnus · Lucerna ad
ignē ptinet · Nā psens eccl'ia
eget lucerna · hoc est igne
corpali illūiari : illa autē nō
iam indigebit hac sciu lu
cerna · q̄ lumē eius ē agnus ·
id ē visio xp̄i cū prē et spū
scō · De ipso enī filio in libro
sapientie dicitur · Candor
ē est lucis eterne · Que lux
utiq̄ in p̄nti videri nequit ·
Unde dn̄s ad moysen dicit ·
Nō ē videbit me hō et vi
uet · Et ambulabūt gentes
per lumē eius · Lumē ecclie
xp̄us ē · Unde per ysaiam
dicit' · Surge illūiare ih'lm :
q̄ venit lumē tuū · Hec aūt
uerba non ad futuri temporis
remuneracōnē : sed ad p̄ntis
laborē referenda ēē · satis ē
licet · Neq̄ ē ia tūc sancti
in ambulādo laborabūt : sed
post laborē beate uiuētes
quiescent · Nūc itaq̄ abulat
per lumē ei9 · hoc ē per xp̄i
fidē ceteasq̄ virtutes : ut
postea puenientes ad patria

celestem · quiescāt in ipo lu
mine · hoc ē in ipsius dei con
templacōē · Et reges terre
afferent gloriā suā · et hono
rem in illā · Reges terre i
telligūtur omēs iusti · q̄ bene
se cum subiectis regē satagūt :
de quibus dictū ē · Cor regis
in manu dei : quocūq̄ uolu
erit uertet illud · Isti itaq̄
reges · hoc ē omēs iusti suā
gloriā et honorē qd' idē ꝑm
est referet ad illā celestem
ih'lm : q̄ omnē suā remu
neracōnē et ꝑpetuitatē · atq̄
omē suū gaudiū et exultaci
onē ibi recipient : et quo
amplius in p̄nti vita affli
gūnt' et despiciūtur · eo am
plius ibi exaltabūt' · Quo
contr' reprobi qui in p̄nti suā
gloriā et honorē possident :
et in ꝑspēis hui9 seculi se
extendūt · ibi uacui remane
būt · Unde dn̄s dicit · Ve
uobis diuitibq · qui hīc habe
tis consolacōnē ūram · Quia
ē sancti in p̄nti vita gloriā
hui9 seculi que reproborū est
non amāt · idcirco suā ad
eternā felicitatē gloriā defe
rūt : quādo ibi exaltati remu
nerabūtur · cū et vni illorū
dixerit dn̄s · Tu esto supra
decem ciuitates · Alteri autē
tu esto super quinq̄ : sicut in
ewangelio ipe maīfestat ·
Aliter · Reges terre intelli
gūtur apl'i ceteriq̄ p̄dicatores :
qui ꝓpter regimē aīarū q̄s
regūnt · iure reges uocant' ·
Isti afferent gloriā et honorē

in illa: hoc est omnes quos christo
acquisierunt sua predicatione et doc
trina. Unde paulus quibusdam
dicit. Gloria nostra vos estis in
die domini nostri ihesu christi. Recte ergo
gloria regum et honor vocantur
hii: pro quibus idem reges coro
nantur. Et porte eius non clau
dentur per diem. Magna securi
tas erit in ierusalem celesti. ubi
nulle iam erunt insidie inimi
ci: et idcirco porte eius non clau
dentur: quia videlicet dies erit ibi
perpetua. cui nox non succedet.
Unde sequitur. Nox non erit
illic. Sed videamus quomodo
in presenti vita clauduntur porte.
que utique predicatores intelligun
tur: per quorum ministerium eccle
siam intramus. Porte ergo civi
tatis dei clauduntur: ingredien
tibus aditum non permittunt.
Ita ergo quasi clauduntur porte. dum
sancti predicatores dyabolum re
pellunt a cordibus fidelium. ipsi
que aditum ingrediendi denegant.
dum fideles instruunt. quomodo
temptacionibus resistant. Hinc
petrus dicit. Adversarius
noster tamquam leo rugiens circuit
querens quem devoret cui resis
tite fortes in fide. Ideo autem
ibi dicitur. porte eius non clauden
tur: quia sublato noctis timore.
perpetua dies electis fulgebit.
Non enim dicetur ibi. vigilate
et orate. quod ad noctem adversitatis
pertinet: sed vacate et videte
quoniam ego sum deus. quod ad diei
redigitur securitate. Et affe
rent gloriam et honorem gentium

in illam. Haud dubium ipsi qui
superius appellantur reges ter
re id est sancti predicatores qui
gloriam et honorem gentium
in illam civitatem afferent:
quando aggregata turba fideli
um ipsos quos predicando ad
duxerunt ad fidem. secum ad pa
triam celestem introducent.
Magna ergo gloria magnus
que honor gentium in illam civi
tatem affertur: quia maxima
ex parte ex ipsis gentibus
decorabitur. Nec intrabit
in eam aliquid coinquinatum:
et faciens abhominacionem.
In hanc civitatem coinquina
ti. id est viciis maculati. et fa
cientes abhominacionem. id est
peccatum simul intrant cum bonis:
quia sicut hec vita media inter
celum et terram consistit. ita u
triusque partis cives in se con
tinet. In illam autem ubi soli erunt
boni. non intrabit coinquina
tum et faciens abhominacionem.
id est peccatum: quia nulla erit ibi
permixtio malorum. sed sola so
cietas bonorum. Soli ergo boni
regnabunt cum christo: cum quo et
in quo in eadem ierusalem celesti
feliciter permanebunt. Et menda
cium subaudis non intrabit in eam:
id est quilibet iam mendacii nox
am perpetrans. Omne ergo men
dacium sicut supra dictum est: non
caret peccato. Nisi qui scripti sunt
in libro vite agni. id est hii soli
ingredientur celestem ierusalem:
qui in dei presciencia ad hoc
ante omnia secula sunt presciti
et predestinati. Liber quippe

vite agni · ius intelligitur
omnipotentis dei · sicut supra
dictum est : quod omnia scit ante
quam fiat · Cap. xxij ·

Et ostendit michi flu
men aque viue : splen
didum tamquam cristallum procedens
de sede dei et agni · Flumen
aque viue intelligitur doctri
na veteris et noui testamenti ·
Quod enim aqua predicationem
sacram significet : salomon do
cet qui dicit · Aqua profunda
verba ex ore viri : et torrens
redundans fons sapientie ·
Et dominus dicit in euangelio ·
Qui credit in me sicut dicit
scriptura : flumina de ventre
eius fluent aque viue · Sed
cum vna sit doctrina veteris et
noui testamenti · pluraliter enun
ciatur : quod scilicet et vnitatem
fidei annunciat : et tamen ad
multos auditores peruenit ·
et per multorum ora diffundi
tur · Bene autem flumen aque
viue vocatur : quia quos irri
gat viuificat · et ad vitam eter
nam inuitat · Recte ergo cris
tallo splendenti comparatur propter
puritatem fidei : que in baptis
mo percipitur · Quos enim
viuificando viuificat ad aquam
baptismatis perducit : eosque
et puritate fidei splendidos
et robore fortissimos reddit ·
Sedes autem dei patris et agni ·
id est filii dei ex qua ipsa aqua
procedit : ecclesia est fidelium · quibus
paulus dicit · Templum dei sanctum
est quod estis vos : quia in illorum

cordibus christus sedet cum patre et
spiritu sancto · Quorum quia inseparabilis
est potestas : inseparabilis est etiam
sedes · Ab ipsa ergo dei sede proce
dit aqua : quia per ipsam ecclesiam
diffunditur predicatio · In medio
platee eius : id est in medio ipsius
ecclesie · Nec solum ipsa doctrina
robustos quosque irrigat : sed
etiam simplices · qui per plateam
designantur · Et ex vtraque parte
fluminis lignum vite afferens
fructus per menses duodecim ·
Hoc iuxta litteram non potest intel
ligi · ut videlicet lignum ex vtra
que parte sit fluminis : nisi forte
in medio fuerit collocatum · ut
ramis illius hinc et inde sint
expansi · Verum spiritualiter hoc
intelligendum est : quod scilicet lig
num ex vtraque parte fluminis sit ·
Lignum quippe vite christus est
sapientia dei patris : de qua salo
mon dicit · Lignum vite est hiis
qui apprehenderint eam : et qui
tenuerit eam beatus · Hinc et
in libro genesi legimus · quod
fuerit lignum vite in medio pa
radisi : quod scilicet lignum dominum
ihesum christum significat · qui vitam
eternam prestat se digne come
dentibus · Lignum itaque ex vtra
que parte fluminis est · quia vetus
et nouum testamentum christum an
nunciat : et quod in veteri pronun
ciatur futurum · hoc in nouo
manifestatur impletum · Per
menses autem duodecim · in quibus
ipse christus qui est lignum vite
suos affert fructus : xij apostoli
intelliguntur · Dicit enim ipse
de se · et de ipsis apostolis in

[e]uangelio. Nonne duodecim
sunt hore diei? Sextum appellas
diem: horas autem xii. apostolos.
Et quia ex horis dies et ex diebus
menses efficiuntur: quod significa
tur simpliciter per xii horas.
hoc et per duodecim menses. id
est ipsi apostoli duodecim. per quos xpc
fructum suum affert: hoc est mira
cula. predicatione. atque opera celes
tia. Unde in ewangelio legitur:
quia perfecti predicauerunt ubique domino
cooperante. Unde et paulus di
cit. An experimentum queritis eius
qui in me loquitur xpus? Sin
gula subauditur ligna redden
cia fructum suum. Quod intelli
gitur per menses hoc intelligitur
et per ligna. que ab ipso stipite
procedunt. xii. videlicet apostoli. et
in ipsis omnes sancti: qui fructum
fidei sue atque operacionis redde
re assidue non cessant. Et folia
ligni ad sanitatem gencium. Ut
per ramos stipitis intelligitur
apostoli. per folia ligni intelligun
tur apostolorum discipuli. qui ad sani
tatem gencium peruenerunt: quos suo
exemplo et doctrina instruunt.
et ad veram sanitatem mentis produ
cunt. Si autem hec ad celestem
iherusalem referre voluerimus. Flumen
aque viue intelligamus contem
placionem sancte trinitatis: in qua
est sacietas eterne refectionis.
iuxta illud psalmiste. Saciabor
dum manifestabitur gloria tua. Nam
sic ipso dicente ipso domino legimus.
Ego sicienti dabo de fonte aque
viue gratis. Unde psalmista ip
sum esse fontem ostendens dicit.

Filii hominum in protectione alarum
tuarum sperabunt. Inebriabun
tur ab ubertate domus tue
et torrente voluptatis tue po
tabis eos. In hoc vero fonte
est vita perpetua: quia quicumque ad dei
contemplacionem peruenire poterit.
habebit vitam. id est deum: ipse
quoque vivet in eternum. Quod vi
delicet flumen splendidum tamquam
cristallum dicitur: quia videlicet
sua contemplacione producet ad fir
mitatem immortalitatis atque in
commutabilitatis. Quod eciam
flumen bene a sede dei procedere
dicitur: et in platea ciuitatis
decurrere. Quod enim est sedes. hoc
est et platea ciuitatis. id est omnis
ecclesia generaliter: sed propter diuer
sorum personas ita distinguitur.
Nam eos quos possidendo regit.
ubertate sue visionis saciat:
bene in sede tamquam fons redun
dat: ut unusquisque habitator
pro viribus inde hauriat. pro
meritis accipiat: quia licet eadem
visio simul habeatur ab omni
bus: tamen pro singulorum me
ritis unicuique distribuitur. Et
ex utraque parte fluminis lignum
vite. Quod superius designatur
per fontem aque viue. hoc nunc
etiam designatur per lignum ex
utraque parte fluminis positum.
id est contemplacio sancte trini
tatis. que angelicam simul et
humanam naturam unde inde saciat:
ipsaque visionis pocio ita est mul
timoda. ut quicquid cuique in desi
derio tunc venerit. hec eadem
visio fiat: quoniam sicut apostolus di
cit. erit deus omnia in omnibus.

Sed nec mirū cū et ipm ma
na filijs isrl' de celo attributū
per qd' eterna sanctas figura
tur ꝰ hoc scd'm scripture sen
tenciā vniusquisqȝ sapuerit m oꝫe
quo fuisset delectatus. Per me
ses quibꝰ ipm lignū fructꝰ
affert : eternitas intelligitur.
Per anos : ut aī tui nō de
ficient. Per menses uero :
ut ē illud ysaie. Et erit me
sis ex mese. Per diem : ut
est illud. Melior ē dies vna
in atrijs tuis super milia :
Et ordinacione tua pseuerat
dies. Lignū ergo vite per
xij. menses fructus reddit :
qȝ ipā merces beate īmortali
tatis q̄ per fructꝰ designat̄
quaqȝ electi fruuntur : nullum
terminū habet. sed sine fine
manet. Singula ligna red
dencia fructum suū. In hoc
fructū suū reddet : qm̄ merce
de suorū operū pcipient. Et
folia ligni ad sanitatē gencium.
Folia ligni : laudes intelligū
tur scorū. de quibꝰ psalmista.
Beati qui habitāt in domo tua.
Que laudes ad sanitatē gen
ciū pficient : cū eorū corda
ꝑpetua creatoris laus replens.
nullā in eis fatigacionē. nullā
lassitudinē. nullā tristiciā si
nit inesse. Et omē maledictū
nō erit in ea amplius. In pn̄
ti ecclia maledictū ē : scilicet
genꝰ homi qui in capite male
dictionē preperit. In illa so
cietate scorū nullū erit male
dictū : sed omis ecclesia elcō
rū benedicetur in suis habita

toribꝰ. cū audierit. Venite
benedcī pris mei. ꝛc. Sed se
des dei et agni in illa erūt.
Superius vnā sedē posuerat
de q̄ et dixerat se vidisse ema
nare flumē aque viue : nūc
aūt pluralit' sedes introducit.
dicens sedes dei in illa erūt.
Sed et hoc significat plures
sedes qd' vna. id ē omnē elcō
rū ecclesiā : q̄ scilicet ꝓpt' uni
tatē fidei in vna sede. ꝓpter
diuersitatē gencium in pluribꝰ
exprimitur. Unde et supe
ius xxiiij. or sedes vise ee refe
runtur. Et serui eiꝰ seruiēt eli.
Cū dn̄s discipulis dicit. iā
nō dicā uos seruos sed amicos
meos : quomo hic scriptura iā
īmortales effectos uocat seruos?
Aut si iā seruitute corrupcionis
liberati. ad libertatē et gloriā
filiorū dei tūc puement : quo
mō in illa quiete eterna seru
re narratur? Sed sciendū ē
nobis : qȝ in eo. p iā nullo cer
tamine desudabit. sed eterna
quiete fouebunt' liberi erunt :
ac nulla seruitute obnoxij.
Ita et nūc nō sūt serui timoris.
sed amoris. Duo eñ sūt seruien
tes : qȝ alit' timet seruus ne
verberet' a dn̄o ꝰ alit' aūt filiꝰ
ne priuetur hereditate paterna.
offendēs in aliquo pij pris ocu
los. Ille eñ seruit timore : iste
autē amore. Hac seruitute
seruiūt electi hic oīpotenti deo :
pcauētes omino ne eū ī aliquo
offendāt peccato. Ibi autem
seruiēt illi laudādo et glorifi
cando illū. iuxta illud. Beati
qui habitāt in domo tua. Et

videbunt faciem eius: id est perfec
ta cognicione eius habebunt. Ne
que enim puerilit(er) hoc intelligendum
est: ut putemus deum habere faciem
que corporeis oculis possit vi
deri: sed quia in facie hominis cogni
cio est. ideo hic per faciem quam
electi videre dicuntur. nichil aliud
quam cognicio sancte trinitatis intel
ligitur. Hinc scriptum est. Sci
mus quia cum apparuerit similes
ei erimus: quoniam videbimus eum sicu
ti est. Talem enim videbunt sancti deum
qualem nunc angeli vident: de quibus
dominus dicit. Angeli eorum semper
vident faciem patris mei qui in celis
est. De hac autem visione quomodo
scilicet sit intelligenda: satis su
pra dictum est. Et beatus autbertus
ambrosius contra aliorum doctorum
sequens: plura magis loquuntur.
patefacientes oculos mentis. dei
naturam esse contemplandam: sicut
et caritas videtur. Si enim corpore
or homo noster videre nequit interi
ore: quanto magis deum conspicere
nequit. qui utique multo est subtilior
anima nostra. Videbunt illum itaque
mente. id est perfecta eius ut dictum
est habebunt cognicionem: ut im
pleatur quod dominus dicit. Beati mun
do corde: quoniam ipsi deum videbunt.
Cetera que illius investigentur con
tinuacione. Et nomen eius in fron
tibus eorum. Per frontem sicut
superius dictum est. exprimitur
fides. Sed cum ibi iam non sit
fides aut spes: quid sibi vult
quod electi nomen dei in frontibus
habere perhibentur? Sed sciendum
quia fides hic pro remuneracione
fidei posita est: que remunera

cio contemplacio omnipotentis
erit. Cum enim acceperit eciam
quod per fidem credidit: recte
ipsum fidei premium pro titulo glo
rie in suis frontibus gestare
videbitur. Et nox ultra non
erit. id est vicissitudo temporis:
vel eciam tribulacio angustie.
que sepe per noctem figuratur.
Hec namque supra iam dixerat: sed
in repeticione verbi demonstrat.
quam appetendum sit lumen illud
ad quod tociens loquendo inculcat.
Et non egebit lumine lucer
ne: neque lumine solis. Nunc
humana infirmitas ad exercen
da diurna opera. noctis quiete
redditur idonea. utitur eciam
in nocte lucerna pro consolacione:
tunc autem quando erit deus omnia in
omnibus. qui est lux vera omnes
illuminans. non egebit lumine
lucerne vel lumine solis. Unde
sequitur. Quoniam dominus deus il
luminabit illos. Si vero noctem
intelligamus ignoranciam. lucer
nam vero vel solem divinam ubi
predicacionem: neque nox erit
tunc ignorancie. neque predicacio
doctrine: quia sicut ysaias dicit
non docebit vir proximum suum
dicens. Cognosce dominum. quia omnes
scient me a maiore usque ad
minorem: sed omnes eterne sa
piencie inherentes. perfecta
sciencia fulgebunt. Et reg
nabunt cum capite suo in secula seculo
rum. Et dixit mihi: haut
dubium quin angelus. qui hec illi
ostendebat. Hec verba que
scilicet ab inicio libri dicta vel
ostensa tibi sunt. fidelissima

sunt : quia quidquid tibi dictū
ē · uerciat' implebitur · Et
uera sunt : quia a deo uerō sūt
plata · Quod autē dicit' ioha
m · ptinet etiā ad vniusalē
ecclesiam · cui per internā
inspiracōnē ipsa uerborū
ueritas reuelatur : et ideo
nullus inantū debet insipi
ens fieri · ut aliquo mō dubi
tet de hijs · que sub tanta
cōtestacioē pnunciant' ēē ue
rissima · Et dn̄s deus spūs
pphetarū̄ misit angelū suū
ostendē seruis suis : id ē ipē
qui locutus ē pphetis · ipē
misit angelū suū ostendē
iohām · et in illo omīi ecclie
que oportet fieri cito · Noīe
spūs tota trinitas intelligit' :
que ipm̄ angelū misit · qui
natuā quidem angelus fuit :
sed incarnati ubi solius per
sonā gessit · Unde et aliqn̄
ex psona xp̄i loquitur dicens ·
Ego sum primus · ego no
uissimus ꝛc̄ : aliqn̄ suā atte
dens naturā · iohanne ne se
debeat adorāe phibet · No
tandū aūt q̄ in inicio istius
libri dixit · et significauit
mittens per angelū suum
seruo suo iohāni : hic uerō nō
vni singulari' · sed seruis
pluralit' · dicit ostendēda
que oportet fieri cito · In
quibus verbis ostendit utiqȝ
nō vni specialit' iohanni ·
sed omī se utilitati in ioha
ne generalit' pspexisse : quia
q̄d iohāni dicitur · omnibus
ecclie fidelibus congruit ·

Que sunt autē que oportet
fieri cito ? Utiqȝ remuneracio
scōrū : et dapnacio reproborū ·
Unde et sequit' · Ecce uemo
uelocit' ad reddendū salicet ·
vnicuiqȝ iuxta meritū suum ·
Licet et quātulūcuiqȝ spaciū hec
pn̄s vita videatur : tamen
omē tempus p̄sentis vite cō
patū eternitati · ueluti momē
taneū habetur : atqȝ idcirco
uelocit' se uenire ~~se venire~~ pro
testatur · ut cito impleat' que
oportet fieri · Beatus id est
felix qui custodit uerba pphecie
ē libri huius · seruās que in eo
scripta sunt : ut dignus habeat'
remuneracōne ppetua · Et ego
iohānes subaudit' beatus sum
qui audiui et vidi hec · Et post
q̄ audissem et vidissem : cecidi
ante pedes angeli ut adorarē
eū qui michi hec ostendebat ·
Et dixit michi · Vide ne fece
ris · Conseruus tuus sum · et
frm̄ tuorū pphetarū : et eorū
qui seruāt uerba libri huius ·
Hoc loco sicut et superius io
hānes et angelus xp̄i eras pso
nas sumut · Ne eni quisq̄
de cōscripcione libri huius du
bitaret : suā auctoritatē ioha
nes interponit dicens · Ego
iohānes qui audiui et vidi hec ·
Ipē quoqȝ āgelus resumit
suā psonā : phibetqȝ iohānē
ne se adorāe debeat dicens · Vi
de ne feceris : cōseruus tuus sū
et frm̄ tuorū · Ex quibus ubis
satis sup̄ dictū ē q̄ videlicet
ipē angelus corpus ethereum
susceperit : atqȝ ideo pedes habē

dicitur. et qd' [illegible] uerit post ad
uentu filii dei adorari ab hoie.
qui sicut se sciebat iam ee hoiem:
cu nichil tale legim9 in ueteri
testamento. ubi frequent' quide
angelos ab hoimby adoratos.
nec phibitos. Sed miru ualde
est/ cur iohanes cont' interdic
tu angeli. secdo eu adorare uolu
erit. Iam ei simili mo se adora
re/ vnuqz deu adorandu ee do
cuerat. Ad qd' dicendu: qr aut
magno visionu stupore pcul
sus. oblitus fuerat eoru que su
pra audierat: aut certe pt ee
repeticio prioris sentencie. Deum
adora: id e non creature:
sed creatori honoris reuerenciam
offer. Nota uero q sepe ange
li iohanni futura pdixit: et mul
ta eciam in hoc libro repeiuntur
phetaru uerbis silia. Nam
et integer uersus ysaie et za
charie: aliorumqz phetarum ibi
repeiunt'. Unde e. Videbunt
in que transfixerunt. Et dixit
michi. Ne signaueris uba phe
cie huius. Quare hic dixit ne
signaueris. id e ne sigillaueris
ne clauseris uba libri hui9: cu
in media hui9 ocomis serie dictu
sit iohanni. signa q locuta sut
septe tonitrua. et noli ea scri
be. Qa uidelicet malis et co
teptoiby signada et claudeda
atqz abscondeda sut diuina mis
teria. Unde e. Nolite sctm dare
canib9: et ne miseritis marga
ritas uras ante porcos. Fide
libus aute maifestanda sunt
diuina eloquia. Unde dns di
cit. Vobis datu e nosse mis

teriu regni dei: ceteris aut in
parabolis. Dicit' itaqz apt' in
fideles. signa q locuta sunt
septe tonitrua et noli ea scri
be: apt' fideles aute scribe q
uides. et ne signaueris uba
phecie hui9. Vel certe q
in pncipio hui9 reuelacois
dicit' iohanni. scribe q uides.
id e q uisurus es: in medio uero
signa q loquuta sut septe
tonitrua. atqz in fine ne sig
naueris uba phecie hui9. pt
ita intelligi. q sps scus p
uidit primo tempore quosda
in ecclia futuros. q cu gaudio
et auiditate recepturi erant
dni sermone. deinde eciam quos
da futuros in quiby habudat
iniquitas. et refrigescat caritas.
qui pocius uerbu dei cotepnunt
q suscipiunt. Extremo uero
appinqute iudicio erunt/ ueru
no solu getiles. sed eciam iudei
q cu maxima auiditate ubu
dei suscepturi sut: pdicatiby
helia et enoch. ceterisqz pdica
toiby. Quia ergo i primo et
ultimo tempe fideles fuerut.
siue futuri sunt: uerbu dei
cu gaudio suscipientes: bene
in inicio istius libri dicitur.
scribe que uides et in fine ne
signaueris uba phecie huius.
At qr i medio multi sut cotep
tores uerbi dei: congrue quoqz
et hic i medio dicit'. signa
q locuta sut septe tonitrua
et noli ea scribe. Temp9 ei
pe e. Hoc ad illud ptinet qd'
pmisit: ne signaueris uba phe
cie hui9. Quo hec iplei debe

antx. A tempoē scilicet resur
rectioīs xp̄i usq̧ ad diē iudicii:
q̄ndo singulis iuxta opa sua
retribuet. De hoc breuissīo
tempe. idem iohānes ī epl'a
sua dicit. Filioli nouissima
hora ē. Qui nocet noceat
adhuc: et qui ī sordib9 ē sor
descat adhuc. Permissiuus
modus ē. nō optatiuus neq̧
imperatiuus. Sepe eī deus oī
potens pmittit hoīem ppt
pccā pcedētia ruere ad g̃uiora.
Unde per psalmista dicit:
Non audiuit ppl's meus uo
cem meā: et isrl' nō intēdit
michi. et̄. usq̧ ibūt ī adiuuē
tionib9 suis. In q̄ sentētia
aperte ostenditur pcessisse
culpā inobediētie: per quā
a deo pmissi sūt ire in uolup
tatibus suis. Hinc paulus
de quibusdā dicit. Qui cum
cognouissent deū nō ut deū
glorificauerūt aut grās egerūt:
ppt qd' tradidit illos deus in
reprobū sensū: ut faciant
que nō conueniūt. Dicat itaq̧.
Qui nocet sibi ipsi subauditur
id ē qui nō vult uerba dei au
dire: noceat adhuc. id ē pma
neat inpenitēs. et peccatis p
teritis coniungatur. Et qui in sor
dibus uiciorū versatur. sordes
cat adhuc. id ē ad deteriora la
batur. Qui eī quis tempus pe
nitētie accipit et inpenitens
pmanet. ipsiq̧ peccatū cōuer
tit: ipse remedium gr̄e uertit
in augmētū culpe. Et qꝛ nō
vult desere malum ut viuat:
auget vnde moriatur. De

quib9 paulus dicit. Ut imple
ant peccata sua semper. Et
iustus per fidē iustificetur
adhuc per opatione. Et sctus
sctificetur adhuc: iuxta illud.
Ibūt sci de virtute ī virtutē.
Electi eī semper sūt in pfec
tu virtutū: qꝛ cotidie inchoant.
et per momēta temporū vir
tutibus virtutes addunt. Ec
ce uenio cito. ad iudicandū: sci
licet: et merces mea mecū ē.
reddē vnicuiq̧ scd'm opa sua.
Hec locucio et electos ad me
liora pficē. et reprobos horta
tur a malis recedē: ne pereat
sine excusatioē. Que uba ex
positioē nō indiget: qꝛ ipa se
explanāt. Ego sū alpha et w:
primus et nouissim9. pncipiū
et finis. Primus ante quē
nullus: et nouissim9 post quē
null9. Principiū a quo omīs
creatura sūpsit iniciū: et finis
qꝛ in eo omne redigitur. A p
tinet ad ubi dignitatē: w. ad
susceptā in fine temporū huā
nitatē. Ipse ē ergo alpha. id
ē pncipiū manēs cū pr̄e: ipse
et w. id ē finis. nat9 tempalit'
ex matre. Unde paul9. Xp̄us
finis legis ad iusticiā omī cre
denti. Principiū quoq̧ nō ad ip
sū ē referendū qd' scilicet ipse scd'm
qd' hetici uoluerūt ex tempore
cepeit: sed ad ordinē creaturārū
ptinet. q ex illo sūpserūt iniciū.
De alpha iohānes dicit. In
pncipio erāt verbū: et oīa per
ipm̄ facta sūt. De w. uero qui
est finis elemētorū apud grecos.
sicut et a pncipiū. ubū caro fāt

tum ē et habitauit in nobis.
In hijs totius salutis xpiane
suma consistit: ut scilicet ī vno
eodēq; xpo et pfecta deitas.
et uera credatur humanitas. Be
ati qui lauāt stolas suas. id ē
corpa sua. et uitā fonte baptis
matis. et lacrimis penitencie
atq; custodia mādatorū dei:
ut sit potestas eorū in ligno vite.
id ē in dn̄o ihū xpo. Que habē
tes utiq; in capite suo: oīa pos
sidebūt. Unde superius cum
pmisisset. et ego sicienti dabo
aquā vite grātis: illico adiunxit.
Qui vicerit possidebit hec. Et
portis. id ē per portas. per a
plos videlicet. ceteros q; doctores.
intrent ciuitatē: hoc ē in celes
te ihrlm. Per quorū ēi ministe
rū tunc intramus ī ecclām: per
quorū ora et solucionē ingredi
emur regnū celorū. De hijs
portis psalmista dicit. Aperite
michi portas iusticie. Statim
q; vnā principale portā ad quā
iste ptinet: manifestat subdēdo.
Hec porta dn̄i iusti intrabūt
per eam. Hec ēi porta xpm̄
significat. qui dicit. Ego sū
ostiū dicit dn̄s: p me si quis ī
troierit saluabitur. Cū ēi qlibet
fideliū p ora pdicatorū aditū
īuēīat regni celorū: nimirū
per illū ingrediūt. q p ora illo
rū loquitur. Foris canes. id ē
iudei. hētici. ceteriq; īcreduli:
qui cont ecclīā latrāt. Et ue
nefici. id ē malefici siue magi.
et īpudici: id ē inuerecunde peccantes.
et hoīcide diuso mō hoīes inter
ficientes. et ydolis seruientes. hoc

ē simulachra quedā p deo co
lētes: siue etiā plus terrena q̄
deū diligentes. Et oīs q amat
mēdaciū et facit illud. Multi
ēi mēdaciū faciūt. sed tamen
nō amāt mēdaciū: q; studio
atq; amore peccādi nō mētiūt.
Qd mendaciū purgat ope im
pedie: sicut dcm̄ ē supius de ob
stetricibus hebreorū. Sed sicut
isti ī tali mēdacio nisi emenda
cōis studiū subsequitur pdicōe
nō carēt scriptura dicente. p
des omēs q loquūt mēdaciū:
sic isti grauiori pena plectēdi
sūt. q studio. uoluntate. atq; a
more fallacijs illaqueant. In
oēs supius dicti erūt foris. hoc
ē ab aditu celestis ihrlm repel
lent. cū audierīt. Discedite
a me maledicti. Ego ihūs mi
si angelū meū testificari uobis hec
in ecclijs. Hoc et supius iā dcm̄
fuerat. In qbus uerbis apte ostē
dit: cuius figurā iohānes ī hac
reuelacōe tenuit. nec solū ad
ipm̄ ptinet iohānē q ei dcā sūt:
sed ad oēs ecclīas. q supius sep
tenario numero cōprehēdūt:
in qbus vna catholica. id ē vni
uersalis exprimit. Ego sū genus
et radix dauid. Qd nichil aliud
ē: nisi ego sū ex ipā natura da
uid. Beata ēi dei genitrix de
stirpe dauid descēdit: atq; idcir
co ipse filius dei filius dauid est.
Unde ipse interrogās iudeos.
qd uobis videt de xpo cuius filius
sit. hoc respōsū ab eis suscepit.
Dauid. Et ille. Quomō ergo
dauid uocat eū dn̄m. dicens: dix
it dn̄s dn̄o meo sede a dextris meis.

Sed sc͞dm diuīitate ē dn͞s deus
dauid: sc͞dm hūanitatē uero nō
alius · sed idem ip̄e gen9 et ra
dix dauid · id ē natura · Aliter ·
Ego sū radix dauid: q͞ ex me
dauid sūpsit initiū · Et ego sū
genus et radix dauid: q͞ ex
illo ī fine temporū carnis ma
teriā sūpsi · Stella splendida
et matutina · Nātura ad litte
rā ptinet · stella splēdida ē
et matutina appellat luciferū:
qui dū extremas horas noctiū
illustrat · mane citius affutu
rū declarat · Ip̄e itaq̄ xp̄us
ē stella splēdida: q͞ ip̄e ē lux
uerā illuīans omnē hoīem ·
Et bene matutina: q͞ mane
surrexit · et tenebr̄ totius mū
di fugauit: nobisq̄ claritatē
et'ni diei deuicta mortalitate
post resurrectionē ultimā
demōstrauit · iuxta illud apl̄i ·
Nox precessit · dies aūt appinq̄
uit · Et spūs id ē tota trinitas:
pat' uidelicet filius et spūs scūs ·
Et sponsa id ē sancta eccl'ia:
dicit cuilibet fideli · Ueni ad dm̄
scilicet gressib9 fidei · et passib9
amoīs: iuxta illud · Accedite ad
eū et illuīamini · Spūs id ē deus
dicit hoc per occultā inspiratio
nē · cordib9 fideliū · Sponsa
aūt id ē sc̄ā eccl'ia: per aperta
p̄dicacionē auditores suos ī
uitat ad patriā celestē · Et q̄
audit siue per occultā inspira
cōnē · siue p̄ doctorū p̄dicatio
nē · dei uocē: dicat alteri cuilibet
fideli · Ueni per fidē rectā: et
p̄ opacōnē fidei cōgruā · Qui
eni a deo iā uocatg ē: nāe ē ut et
aliū uocet · ne solus ad remunera
cionē p̄ueniat · Nā et q̄ ad balne
ū p̄git · ut beatg gregorius dicit ·
socios habē desideans: alios
hortat' ut secū p̄gant · Et qui
sitit iusticiā · id ē deū oīpotentē ·
ueniat id ē accedat ad illum: ut
sanctitatē et'nā accipiat · Qui
uult accipiat aquā vite gratis:
id ē qui desideat fruī dei cōte
placōe · in q̄ ē refectio et'ne sa
ctitatis · studeat recte viuē:
ut postea ad ip̄am dei visionē
ualeat p̄uenire · Sed cū apl̄us
dicat · neq̄ uolētis neq̄ currētis ·
sed miserentis ē dei: quomō
qui uult accipit aq̄m vite g'tis:
Sciendū est · q͞ pri9 p̄ueit
misc̄dia ut uelim9 · deinde etiā
subsequit' n̄ra uoluntas p̄ eandē
g'ram ut operemur · De hoc pau
lus dicit · Qui opatur in nob
et uelle et p̄ficē · Qui itaq̄ si
tit · id ē q̄ eternas delicias p̄ue
niēte se g'rā dei desideat: passi
b9 amoīs ad eas tēdat · Et qui
uult · id ē q̄ uolens ex nolēte ef
fectus ē: nō suis meritis · sed g̃
tuita dei uolūtate hauriat aquā
et'ne delectacōnis · Cōtestor ergo
id ē obtestor · et testificor oīmi
audiēti uerba p̄phecie libri hui9 ·
Si q̄s apposuerit ad hec q̄ ī libro
hoc cōtinet': aliquē errorē: ap
ponet sup illū deus plagas
sc̄ptas in libro isto · ut post in
numerā tormēta ad et'nā p̄ueni
at dapnacōnē · Tempe quo be
atg iohānes ista sc̄psit surrex
erūt heretici in eccl'ia · ualētinus
scilicet · hebyon et chermitus ·
quos et in ep'la sua antixp̄os

uocat : idcirco ha[illegible] [illegible]ationē
eis obiecit · ne per [illegible] erro
ris aliqd huic libro [illegible] paddere au
deret : sicut ubi [illegible] · arrius au
ferre nisus ē ex suo libro · ego et
pat' unū sum9 · Fotinus quoq3
dixit · Ego p̄ncipiū tribuo ihū
ex maria · Et si quis diminue
rit de uerbis libri p̄phecie huius ·
uel sensū · uel etiā uba contra suā
cōsciencia sicut arrius fecit ex
ewangelio ut p̄dictū ē : auferat
deus p̄te eius de libro vite id ē
ī memoria p̄sciēcie dei nō scribe
tur · Et de ciuitate scā id ē de
celesti ihrlm et societate scorū
angelorū et hoīm : et de hijs p̄
mijs q̄ scripta sūt ī libro isto ·
Tamē hoc sciendū ē : q̄ hoc nō
ap' eos dicit' q̄ simplicit' qd' di
cūt senciūt : sed de hijs utiq3 q̄
cont' consciēciā suā male de deo
loquūt' · Dicit qui testimoniū
p̄hibet istorū subaudit' ūborū :
atq3 idcirco manifestat' q̄ uera
sūt · q̄ dn̄s ip̄e xp̄us eis testimo
niū p̄hibet · Unde sequit' · E
ciā id ē sic fiat ī ut cōpleantur
oīa que superius dicta sūt · Ve
nio cito ad iudicandū et redde
re vnicuiq3 scd'm opa sua · A
men : id ē uerū ē q̄ que p̄dcā
sūt · p̄culdubio cōplebūt' · Ve
ni dn̄e ihū · Hec oīns ecclia
loquit' in iohāne : optans ut
veniat xp̄us ad iudiciū · Un
de et cotidie ī dn̄ica orōne pos
tulat suppliciť · Adueniat reg
nū tuū · Et illud ostende no
bis faciē tuā et salui erimus ·
Gracia dn̄i nr̄i ihū xp̄i cū om
nibus uobis Amē · In hoc loco

iohānes typū gerit p̄dicato
rū qui scientes hoīem nō pos
se iustificari per legē sed per
[illegible] : optat ut eadem grā
semp cū ecclia p̄maneat ·
Nota autē q̄d' hic liber a grā
sumpsit iniciū · et in grā po
suit t'minū : q̄ videlicet et
p̄ueniente dei grā saluamur ·
et subsequēte iustificamur ·
Unde et paul9 hui9 locucionis
more ep̄las suas ordinauit
[illegible]esijs : ut a grā inchoaret ·
et in grā t'minū poneret :

Explicit exposicio dn̄i ha
ymonis sup apocalipsim
iohānis ap̄li et ewangeliste ·

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

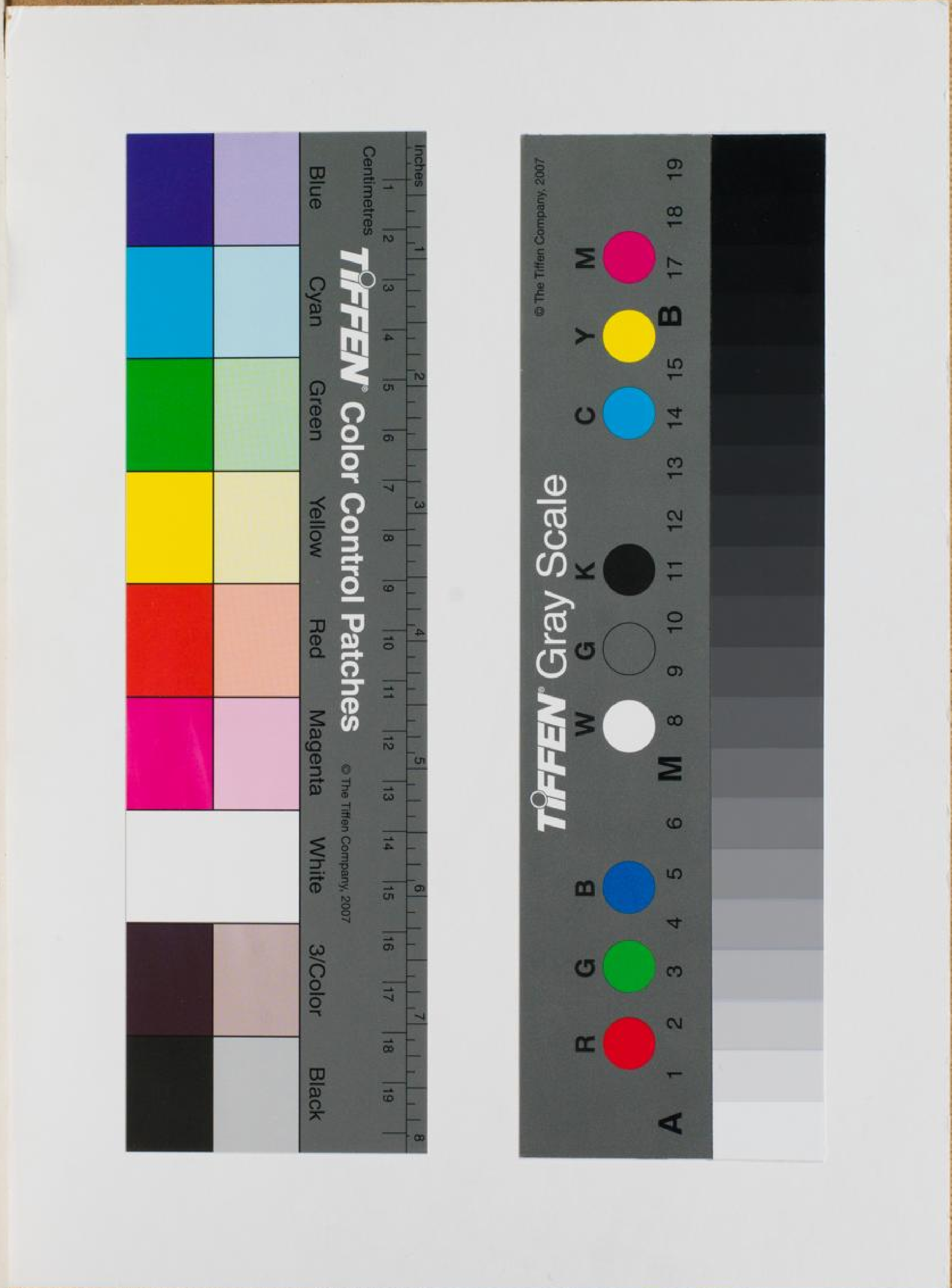

TIFFEN Color Control Patches
Inches
Centimetres
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black
© The Tiffen Company, 2007
TIFFEN Gray Scale
A
B
M
R
G
B
W
G
K
C
Y
M
© The Tiffen Company, 2007